

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»**



**НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ВСП «ГПФК МДУ»**

***«Сучасна педагогіка в контексті наукових
студій»***

**Збірник тез доповідей за матеріалами
ІХ науково-практичної конференції
29 квітня 2026 року**

**Мукачево
29 квітня 2026 р.**

УДК 378:37.012:001.89(063)(043.2)

С 91

«Сучасна педагогіка в контексті наукових студій»: збірник тез доповідей ІХ науково-практичної конференції здобувачів освіти ВСП «ГПФК МДУ», 29 квітня 2026 р., Мукачево / ред. кол.: І.І. Кушнір (гол. ред.) та ін. – Мукачево: ВСП «ГПФК МДУ», 2026. – 417 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного
університету
(протокол № 4 від «19» травня 2026 р.)**

У збірнику вміщено тези доповідей ІХ науково-практичної конференції здобувачів освіти «Сучасна педагогіка в контексті наукових студій».

Учасники конференції розкривають головні ідеї щодо актуальних проблем освіти та науки в умовах сучасних викликів, пошук шляхів впровадження теоретичних засад в освітню практику, висвітлюють результати наукових досліджень у галузі психолого-педагогічних наук.

Видання призначено для викладачів, здобувачів освіти педагогічних навчальних закладів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Кушнір І.І. – директор ВСП «ГПФК МДУ», кандидат педагогічних наук, доцент, викладач суспільних дисциплін, заслужений працівник освіти України.

Паук М.М. – заступниця директора з виховної роботи, кандидат філологічних наук, доцент, викладачка української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Мішкулинець О.О. – заступниця директора з навчальної роботи, кандидат психологічних наук, викладачка психолого-педагогічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Грегірчак Д.Б. – завідувач навчально-виробничої практики, кандидат політичних наук, викладач суспільних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Кампов Н.В. – завідувачка шкільного відділення, викладачка української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Кертис Н.В. – в.о. завідувача дошкільного відділення, викладачка дошкільної педагогіки та окремих методик, спеціаліст вищої категорії категорії, старший викладач.

Остап'юк Л.М. – в.о. завідувача музичного відділення, викладачка диригентсько-хорових дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Феньов Я.І. – голова предметної (циклової) комісії викладачів педагогіки, психології, методик дошкільного виховання та фізичної культури, викладачка педагогіки, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА. АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ.....	11
<i>Бажів В.П., Зан Т.М.</i> Використання інтерактивних ментальних карт для систематизації математичних знань у 1–4 класах.....	11
<i>Драгун А.В.</i> Використання кейс-методу та ситуаційного навчання у викладанні правових дисциплін.....	16
<i>Зейкан О.М.</i> Тенденції розвитку математичної освіти майбутніх учителів початкових класів у вимірі Нової української школи.....	20
<i>Караманич К.В.</i> Цифрова компетентність майбутнього педагога як ключова умова професійної підготовки.....	25
<i>Кваша Т.О.</i> Використання сучасних технологій як засіб персоналізації навчання у дошкільній освіті.....	31
<i>Кубічка С.В.</i> Інтерактивні освітні технології як засіб підвищення ефективності фінансової освіти.....	37
<i>Лаврюк А. М.</i> Формування цифрової компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах трансформації освітнього середовища.....	41
<i>Попович Я.В.</i> Гейміфікація як сучасна технологія навчання фінансової грамотності.....	44
<i>Томишин А.І.,</i> Формування природничо-математичної компетентності майбутніх учителів початкової школи в контексті стандартів НУШ.....	47
<i>Шеньо.Ю.В.</i> Цифровізація на уроках української мови у початкових класах.....	51
<i>Якіма А.В.</i> Інноваційні методи навчання в умовах цифровізації освіти.....	54

СЕКЦІЯ П. ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СУСПІЛЬСТВО: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	62
<i>Гойчук Д.Я.</i> Особливості використання квест-технологій в початковій школі.....	62
<i>Горзов Н.М.</i> Дошкільна освіта через гру як засіб підготовки дитини до навчання у школі.....	68
<i>Грись К.М.</i> Використання цифрових технологій у процесі вивчення граматики та орфографії в початкових класах.....	74
<i>Іваниш А.І.</i> Розвиток професійно-математичної компетентності педагога як чинник трансформації освітнього простору Нової української школи.....	82
<i>Ковач І.І.</i> Освітні технології як чинник формування активної громадянської позиції молоді.....	86
<i>Комар А.В.</i> Академічна мобільність як чинник підвищення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.....	90
<i>Мошкола В.В.</i> Кіномистецтво як один із засобів формування історичної пам'яті в здобувачів освіти.....	95
<i>Павлович Н.В.</i> Кібербезпека для найменших: формування культури безпечної поведінки в інтернеті.....	98
<i>Пальок В.В.</i> Розвиток освітніх технологій в контексті формування українського суспільства.....	105
<i>Петричко Н.В.</i> Гейміфікація як інструмент подолання «математичної тривожності» у молодших школярів.....	108
<i>Садварій С.М.</i> Використання дистанційних технологій навчання в умовах глобальних викликів.....	114
<i>Самелюк К.А.</i> Освітні технології на уроках української мови у початковій школі.....	118
<i>Семчина М.М.</i> Форми патріотичного виховання молодших школярів в закладі загальної середньої освіти...	124

<i>Симканич В.М.</i> Інтегративний підхід до природничо-математичної підготовки майбутніх педагогів як основа впровадження STEM-технологій.....	130
<i>Терпай В.М.</i> Інноваційні підходи до вдосконалення математичної складової професійної майстерності вчителя в контексті НУШ.....	135
<i>Товт Л.В.</i> Педагогічні умови формування читацької компетентності молодших школярів із застосуванням інноваційних технологій.....	140
<i>Фенинець К.М.</i> Розвиток критичного мислення студентів під час вивчення суспільних дисциплін із використанням сучасних освітніх технологій.....	145
<i>Хайнас А.С.</i> Медіаграмотність студентської молоді як складова сучасної громадянської освіти.....	148
СЕКЦІЯ III. STEM-ОСВІТА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ. ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	152
<i>Андрішко В.В.</i> Світовий досвід упровадження STEM-освіти...	152
<i>Бонь Е.Ю.</i> Проектна діяльність у STEM-освіті як засіб формування професійних компетентностей майбутніх педагогів.....	156
<i>Васильцун І.С.</i> Інтегровані уроки як основа STEM-навчання молодших школярів.....	163
<i>Горзов М.І.</i> Особливості організації STEM-проектів природничого спрямування на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	167
<i>Далекорей В.М.</i> особливості моделювання, як елементу STEM-освіти на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	172
<i>Довгомеля К.М.</i> STEM-освіта як інструмент розвитку критичного мислення учнів.....	177

<i>Зан Х.Ю.</i> Формування фахових компетентностей майбутнього вчителя початкової школи засобами STEM-освіти.....	184
<i>Костак К.І.</i> Сучасні тенденції розвитку STEM-освіти в Україні.....	191
<i>Костяк Д.І.</i> Використання цифрових технологій у STEM-навчанні початкової школи.....	196
<i>Крьока М.І.</i> Методичні аспекти впровадження засобів ІКТ у професійну підготовку вчителів початкових класів..	203
<i>Марічак Д.І.</i> Використання STEM - проєктів при вивченні природничої освітньої галузі інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	206
<i>Маті Б.В.</i> Інноваційні методи STEM-освіти як засіб формування фахових компетентностей майбутніх педагогів.....	212
<i>Поп О.В.</i> Використання STEM-технологій на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі.....	217
<i>Сідор А.В.</i> Інтеграція природничих наук та хімічного експерименту в освітній простір початкової школи через STEM-технології.....	221
<i>Товт І.О.</i> STEM-підхід у початковій школі: інтеграція мовно-літературної та дослідницької діяльності.....	226
<i>Халус А.В.</i> Формування природничої компетентності молодших школярів у контексті STEM-освіти.....	233
<i>Ходжсаніязова А.Р.</i> Розвиток STEM-освіти в Україні: сучасний стан і перспективи.....	236
<i>Чабрун В.В.</i> STEM-підхід як засіб розвитку природничої компетентності учнів.....	243
СЕКЦІЯ ІV. СУЧАСНІ ПІДХОДИ В ОСВІТІ ТА СУПРОВОДІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ.....	248

<i>Варга Ю.Ю.</i> Толерантність як умова розвитку інклюзивного освітнього середовища.....	248
<i>Велеган А.М.</i> Інклюзивна освіта: сучасні підходи до організації навчання та психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.....	252
<i>Жеребак Т.М.</i> Роль учителя початкових класів у психолого-педагогічному супроводі дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни.....	257
<i>Котес М.І.</i> Розвиток зв'язного мовлення учнів з особливими освітніми потребами на уроках української мови в умовах інклюзивного навчання.....	263
<i>Медвідь В.В.</i> Нейрорізноманіття як сучасний підхід в інклюзивній освіті.....	268
<i>Пальок І.І.</i> Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище.....	276
<i>Понзель О.В.</i> Універсальний дизайн навчання як сучасний підхід до освіти дітей з особливими освітніми проблемами.....	279
<i>Семедій О.І.</i> Особливості мовленнєвого розвитку молодших школярів з особливими освітніми проблемами на уроках читання в початковій школі.....	286
<i>Штефанська Я.В.</i> Роль вихователя у психолого-педагогічному супроводі дітей з особливими освітніми потребами.....	291
СЕКЦІЯ V. СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ. ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА В ОСВІТЬОМУ ПРОСТОРІ.....	298
<i>Божко Е.Е.</i> Збереження ментального здоров'я в освітньому процесі України в умовах війни.....	298

<i>Копча Н.М.</i> Ментальне здоров'я – запорука сильної нації..	302
<i>Понзель А.Р.</i> Формування психологічно безпечного освітнього середовища як умова психосоціальної підтримки молодших школярів в умовах війни.....	308
<i>Сокач С.А.</i> Травмоорієнтований підхід у формуванні ментального здоров'я учасників освітнього процесу в умовах війни.....	316
<i>Талабірчук В.П.</i> Соціально-емоційне навчання як засіб психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу.	323
СЕКЦІЯ VI. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	330
<i>Білонка А. Е.</i> Communicative language teaching in the digital age: integrating digital tools into efl classroom practice.....	330
<i>Вачиля У.Л.</i> An analysis of strategies for teaching english to dyslexic learners.....	336
<i>Гичка В.І.</i> Modern learner and foreign language: forming interest through digital educational opportunities.....	341
<i>Горват Н.Ю.</i> Розвиток умінь аудіювання з англійської мови в учнів початкової школи засобами технології драматизації.....	346
<i>Дубровська І.В.</i> Роль казки у формуванні мотивації до вивчення англійської мови в початковій школі.....	352
<i>Клюса К.І.</i> A review of digital flashcard use in primary efl education.....	359
<i>Мищук К.С.</i> The flipped classroom approach in efl teaching: an analysis of pedagogical applications and benefits.....	364
<i>П'ятак Т.Ф.</i> Game-based approaches to teaching english in primary school: the role of linguistic games.....	369
<i>Роман В.В.</i> Вивчення фразеологізмів англійської мови в початковій школі.....	376
<i>Скальник І.І.</i> Формування лексичної компетентності учнів початкових класів на уроках англійської мови.....	382

<i>Тетерюк А.В.</i> The application of multimedia teaching in the primary school english classroom.....	388
<i>Химинець М.Ю.</i> Навчання англійської мови методом TRP.	394
<i>Цюцька Д.В.</i> Künstliche intelligenz im fremdsprachenunterricht: chancen und herausforderungen.....	399
<i>Чедрик Н.І.</i> Microlearning у професійній діяльності вчителя початкових класів під час формування іншомовної комунікативної компетентності з англійської мови.....	404
<i>Шойного А.Б.</i> Moderne ansätze zum erlernen der deutschen sprache unter den bedingungen der digitalisierung des bildungswesens.....	412

© ВСП «ГПФК МДУ», 2026

СЕКЦІЯ І. ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА. АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ

УДК 373.091.3:51]:004.9(043.2)

Бажів В.П., Зан Т.М.,
здобувачки освіти III-Б курсу;
керівник: Доктор К.О.,
викладачка математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ ДЛЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ МАТЕМАТИЧНИХ ЗНАНЬ У 1–4 КЛАСАХ

У сучасних умовах реформування освіти, зокрема в контексті Нової української школи, особливої актуальності набуває впровадження інноваційних методів навчання, які сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Однією з ключових проблем початкової математичної освіти є систематизація знань, адже учні молодшого шкільного віку часто стикаються з труднощами у встановленні зв'язків між математичними поняттями. Традиційні методи подання матеріалу не завжди забезпечують належний рівень усвідомлення та запам'ятовування [1, с. 30]. З огляду на це, виникає потреба у використанні таких засобів, які поєднують логічне мислення з наочністю. Одним із таких інструментів є інтерактивні ментальні карти.

Ментальні карти – це порівняно новий метод записування та одночасно «зменшення» великих обсягів інформації, її структурування та систематизація, це так звана техніка візуалізації мислення. Це – інноваційний

напряму в освіті, який сприяє закріпленню знань та розвитку творчих здібностей особистості. «Інтелект-карти (інтелектуальні карти, ментальні карти, діаграми зв'язків, карти пам'яті, карти мислення, карти розуму, мапи думок, асоціативні карти) стали практично заміною текстовим конспектам, за допомогою гілок з ключовими словами-асоціаціями, а також з малюнками» [3, с. 104].

Дослідники Н. Руденко, А. Кравчук та Д. Широков трактують ментальні карти як сукупність діаграм та схем, що в наочному вигляді демонструють думки, тези, пов'язані одна з одною та об'єднані загальною ідеєю. Вчені також зазначають, що ментальні карти допомагають знизити інформаційне навантаження, відновити навички фокусування уваги, стимулювати головні когнітивні процеси, формувати стійкі інтелектуальні вміння, комунікативну й інтелектуальну компетентність. В основі ментальної карти лежить принцип когнітивної візуалізації, згідно з яким візуалізація виконує не лише ілюстративну функцію, але й безпосередньо стимулює інтелектуальний процес здобуття знань, гарантуючи активізацію пізнавальних операцій. Саме тому, застосування ментальних карт в освітньому процесі дає такі можливості: покращення пам'яті, нагадування фактів та образів; генерування ідей; фокусування уваги; надихання на пошук рішень; запам'ятовування матеріалу уроку; аналіз та розуміння теми; організація взаємодії при груповій роботі в класі тощо [4, с. 181].

На думку І. Кашуб'як, ментальні карти «допомагають здобувачам освіти будь-якого віку покращити концентрацію уваги, розуміння та запам'ятовування інформації, стимулюють їх уяву. Це гнучкий інструмент мислення, який віддзеркалює схему процесів мозку в дії, а не фіксує висновки та результати» [2, с. 48-49]. Сучасний рівень

розвитку інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість створювати карти знань завдяки використанню цифрових технологій, робити їх інтерактивними. Відтак, інтерактивні ментальні карти створюються за допомогою цифрових інструментів (до прикладу, онлайн-сервісів), що дозволяють додавати мультимедійні елементи, змінювати структуру карти, здійснювати спільну роботу учнів та швидко редагувати інформацію. Існує низка сервісів для створення ментальних карт, наприклад, Bubbl, Canva, Coggle, FreeMind, Free Mind Map Software, MindMeister, Mindomo Basic, Personal Brain, Popplet, XMind, Wisemapping тощо. Кожному з цих сервісів притаманні певні переваги й недоліки [2, с. 48].

Вважаємо, що використання ментальних карт на уроках математики в початковій школі дає можливість оптимізувати освітній процес, активізувати увагу учнів до роботи на уроці, розвивати їхнє мислення, сприяє підвищенню якості знань здобувачів початкової освіти, інтересу до вивчення математики, розумінню головних понять курсу математики початкової школи, а також полегшує перехід від наочно-образного до словесно-логічного, понятійного мислення. У початкових класах інтерактивні ментальні карти доцільно використовувати на різних етапах уроку, але, на наш погляд, особливо ефективними вони є на етапі систематизації математичних знань учнів. Наприклад, під час вивчення тем розділу «Геометричні фігури» в 1 класі у ході систематизації знань можна запропонувати учням пригадати, які геометричні фігури вони вивчили, класифікувати геометричні фігури за певними ознаками, закріпити вміння розпізнавати форму оточуючих предметів, називати їхню форму. Після цього на екран можна вивести готову інтелект-карту та обговорити її. А далі можна запропонувати молодшим школярам

попрацювати в групах або парах та добудувати цю ж інтелект-карту, доповнити створені гілки інформацією.

Такі завдання сприятимуть глибшому усвідомленню навчального матеріалу, адже здобувачі освіти не лише відтворюють інформацію, а структурують її у вигляді ментальної карти, встановлюють логічні зв'язки між поняттями, що значно покращує розуміння теми. Робота з інтерактивними картами залучає школярів до активного обговорення, аналізу й доповнення інформації, що змінює роль учня з пасивного слухача на активного учасника освітнього процесу. Окрім того, схожі завдання ефективно розвивають логічне, критичне й асоціативне мислення, учні вчаться класифікувати об'єкти, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати інформацію. Особливо важливим є те, що інтерактивні ментальні карти сприяють поступовому переходу від наочно-образного мислення, характерного для молодших школярів, до більш складного – словесно-логічного й понятійного. На додаток, робота в парах або групах під час створення та доповнення ментальних карт формує вміння співпрацювати, висловлювати власну думку, аргументувати її та враховувати позицію інших. Учні вчаться самостійно структурувати знання, виокремлювати головне, доповнювати інформацію, що є важливим умінням для подальшого навчання.

Слід погодитися з І. Кашуб'як у тому, що ментальна карта «не лише представляє інформацію, а й сам процес її створення, стимулює мозок і активує пам'ять. Тобто мова йде не про звичайне запам'ятовування чи запис математичних символів, термінів тощо, а про осмислене сприйняття, швидше й глибше розуміння, що сприяє розвитку математичної компетентності учнів початкових класів» [2, с. 51].

Отже, використання інтерактивних ментальних карт під час навчання математики учнів 1–4 класів є ефективним інноваційним засобом систематизації знань, що відповідає сучасним освітнім тенденціям та вимогам Нової української школи. Завдяки поєднанню наочності, логічності й інтерактивності цей інструмент сприяє глибшому розумінню математичного матеріалу, формуванню цілісної системи знань і встановленню міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків. Інтерактивні ментальні карти забезпечують активізацію пізнавальної діяльності молодших школярів, розвиток їхнього логічного, критичного й асоціативного мислення, а також формування навичок аналізу, узагальнення та структурування інформації. Вони створюють умови для переходу від наочно-образного до словесно-логічного мислення, що є надзвичайно важливим на етапі початкової освіти. Крім того, застосування таких карт сприяє підвищенню мотивації до навчання, розвитку комунікативних умінь та навичок співпраці під час групової роботи, а також формуванню навчальної самостійності учнів. Особливої ефективності інтерактивні ментальні карти набувають на етапі систематизації знань, коли здобувачі освіти мають змогу узагальнити вивчений матеріал, впорядкувати його та усвідомити логічні зв'язки між поняттями.

Список використаних джерел:

1. Доценко С. О. Розвиток творчої активності учнів початкових класів: використання інтелект-карт. *Word science: international scientific and practical conf. Top Actual Researches in Modern Science: proceedings of the III International Scientific and Practical Conference, Ajman, UAE, July 31, 2017. Ajman: WORLD Science, 2017. № 8 (24), Vol. 4. P. 30–35.*

2. Кашуб'як І. Інтелект-карти як засіб формування математичної компетентності здобувачів початкової освіти. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2022. №3. С. 44–53.

3. Красій Т. Використання методу mindmapping як засобу візуалізації навчального матеріалу в початкових класах нуш. *Початкова освіта в НУШ: сучасний стан, досвід упровадження, перспективи*: зб. наук. та наук.-метод. праць [ред. кол.: В.І. Очеретянко (гол.) та ін.]. Хмельницький. ХОШПО ім. А. Назаренка, 2024. С. 104–106.

4. Руденко Н., Кравчук А., Широков Д. Моделювання уроку математики в початковій школі з використанням карт знань. *Молодий вчений*. 2021. №6 (94). С. 179–183.

УДК 378.147.091.33:34(043.2)

Драгун А.В., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грицько В.В., доктор філософії
(PhD), викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії,
викладач – методист.

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ТА СИТУАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН.

Кейс-метод – це навчальний підхід, який ґрунтується на вивченні конкретних ситуацій або проблем, що дозволяє учасникам аналізувати та розв'язувати їх. Цей метод ґрунтується на використанні реальних або вигаданих кейсів, що відображають складні аспекти різних сфер.

Принцип кейс-методу полягає в тому, що учасники працюють над аналізом ситуацій, розглядають різні підходи до розв'язання проблем і розвивають свої аналітичні навички. Після аналізу кейсу проводиться обговорення, яке дозволяє учасникам поділитися своїми думками, отримати зворотний зв'язок і вдосконалити свої навички. Цей дозволяє поєднати теоретичні знання з практичним досвідом, що робить навчання ефективнішим і реалістичним.[1]

Ситуаційний метод навчання (кейс-метод від англ. case-study) заснований на опрацюванні студентами реальної життєвої ситуації. Був вперше застосований під час викладання управлінських дисциплін у Гарвардській бізнес-школі на початку ХХ ст. Під терміном «ситуація» або «кейс» в даному випадку розуміється стислий письмовий опис, що подає деталі ситуації та ілюструє їх суперечливість, розмитість, неясність, щоб дати студентам можливість висувати аргументи і дискутувати. Він не лише відображає проблему, але водночас й актуалізує певний комплекс знань, умінь, навичок, необхідних для її розв'язання.

Такий опис попередньо готують на основі реальної ситуації, наприклад у фірмі, окремому її підрозділі з конкретною інформацією щодо місії фірми, її фінансового стану, становища на ринку, конкурентного середовища тощо.[2]

У сучасних умовах розвитку правової освіти особливої актуальності набуває використання методів навчання, які сприяють формуванню практичних умінь і навичок майбутніх фахівців. Традиційні методи викладання не завжди забезпечують достатній рівень підготовки студентів до реальної професійної діяльності, тому виникає потреба у впровадженні більш ефективних підходів до навчання.

Одними з таких підходів є кейс-метод та ситуаційне навчання, які дозволяють поєднати теоретичні знання з їх практичним застосуванням. Використання реальних або змодельованих правових ситуацій сприяє розвитку аналітичного мислення, уміння аргументувати власну позицію та приймати обґрунтовані рішення. Це є особливо важливим для підготовки майбутніх юристів, діяльність яких безпосередньо пов'язана з вирішенням конкретних правових ситуацій.

Методика використання кейс-методу у викладанні правових дисциплін передбачає поетапну організацію роботи студентів із конкретними правовими ситуаціями. Викладач підбирає кейси відповідно до теми заняття та рівня підготовки студентів. Важливо, щоб запропоновані ситуації були максимально наближені до реальних правових проблем.

Робота з кейсом зазвичай включає кілька основних етапів. Спочатку студенти ознайомлюються з описом ситуації та визначають її основні обставини. Далі здійснюється аналіз правових норм, які можуть бути застосовані до цієї ситуації, після чого пропонуються можливі варіанти вирішення проблеми. Значну роль у цьому процесі відіграє викладач, який координує обговорення та допомагає студентам зробити правильні висновки.

Використання кейс-методу сприяє розвитку практичних навичок, аналітичного мислення та вміння застосовувати теоретичні знання у конкретних правових ситуаціях.

Використання кейс-методу та ситуаційного навчання у викладанні правових дисциплін має низку важливих переваг. Насамперед ці методи сприяють розвитку юридичного мислення студентів, оскільки вони навчаються аналізувати конкретні ситуації та застосовувати правові

норми на практиці. Це дозволяє краще зрозуміти зміст законодавства та особливості його застосування.

Крім того, робота з кейсами сприяє формуванню практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності юриста. Студенти вчать аргументувати власну позицію, працювати в команді та брати участь у професійних дискусіях. Також використання ситуаційних завдань підвищує інтерес до навчання та активізує пізнавальну діяльність студентів.[2]

Перспективи використання кейс-методу у викладанні правових дисциплін пов'язані з розвитком сучасних освітніх технологій та впровадженням інтерактивних форм навчання. У сучасних умовах дедалі більшого значення набуває використання електронних ресурсів, онлайн-платформ і цифрових матеріалів, які дозволяють створювати інтерактивні кейси та моделювати різні правові ситуації. Це дає можливість урізноманітнити навчальний процес і зробити його більш наближеним до реальної юридичної практики. У подальшому очікується розширення використання кейс-методу у правовій освіті, що сприятиме підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців у галузі права.[4]

У процесі дослідження було встановлено, що використання кейс-методу та ситуаційного навчання у викладанні правових дисциплін є ефективним засобом підвищення якості освітнього процесу. Застосування таких методів сприяє розвитку аналітичного мислення студентів, формуванню практичних навичок та вмінню застосовувати правові норми у конкретних ситуаціях.

Попри певні труднощі впровадження, використання кейс-методу має значні перспективи розвитку, особливо в умовах модернізації освіти та використання сучасних технологій. Таким чином, доцільно й надалі активно

впроваджувати кейс-метод у процес викладання правових дисциплін з метою підготовки компетентних майбутніх фахівців у галузі права.

Список використаних джерел:

1. Використання кейс-методу в початковій школі та не тільки. URL: <https://www.clarisverbis.com.ua/blogpost/metod-kejsiv-pochatkova-shkola-i-ne-tilky>
2. Ситуаційний метод навчання. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729013/>
3. Кейс-метод: основні аспекти та переваги. URL: <https://s-rocket.com/articles/keis-metod>
4. Артикуца Н.В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9fcfc05a-eaf4-496a-9458-ee944e4da984/content>

УДК 377.8.011.3:373:3-051+5(043.2)

Зейкан О.М., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Граб М.В.,
викладачка математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії,
доктор філософії.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ВИМІРІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується глибокими трансформаціями, що

зумовлені суспільними змінами, глобалізаційними процесами та впровадженням нових освітніх стандартів. Особливої актуальності набуває проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів, які мають забезпечити формування в учнів базових математичних компетентностей. Сучасні вимоги чинних стандартів підготовки майбутніх учителів початкових класів, концепція Нової української школи та загалом зміни, які відбуваються в початковій освіті, обґрунтовують необхідність змін і в фаховій підготовці здобувачів освіти педагогічних закладів вищої освіти до роботи з молодшими школярами. У цьому контексті важливою є модернізація змісту та методів математичної освіти відповідно до вимог Нової української школи.

Проблеми професійної підготовки вчителів та розвитку математичної освіти розглядаються у працях сучасних науковців у галузі педагогіки та методики навчання, серед яких О. Кондратюк [1], Н. Міськова [2], В. Чайченко [4] та ін. У цих працях особлива увага приділяється впровадженню компетентнісного підходу, розвитку критичного мислення, використанню інтерактивних технологій та цифрових ресурсів в освітньому процесі.

Зазначимо, що метою математичної підготовки вчителя початкової школи є оволодіння ним системою математичних знань та засвоєння на цій основі умінь і навичок, щоб він: науково правильно розумів своєрідність відображення математикою найпростіших законів про кількісні відношення і просторові форми у природі, суспільстві й на виробництві, мав чітке уявлення про історію, походження та розвиток цих знань; розумів сутність методів наукових досліджень і доказів, що використовуються в математиці, міг будувати математичні

моделі найбільш важливих практичних завдань і вирішувати їх; мав достатню математичну підготовку для навчання інших навчальних предметів, тобто ґрунтовні математичні знання на рівні вільного оперування ними, бачення змістовно-логічних зв'язків між поняттями, твердженнями й алгоритмами [4, с. 119].

Вважаємо, що однією з провідних тенденцій розвитку математичної освіти майбутніх учителів початкових класів є створення умов для розвитку у них позитивного емоційно-ціннісного ставлення до вивчення математики, адже математична освіта – це складник культурного розвитку людини. А сьогодні найважливішими проблемами математичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів є помітне зниження зацікавленості до вивчення математики та зменшення годин, які виділяються на її вивчення [4, с. 117]. Формування вміння аргументувати власну думку, відрізнити правильне міркування від помилкового, логічно правильно побудувати твердження, ці й інші результати демонструють можливості математики, які виходять далеко за межі власне математичних предметів. Розвинена здатність до математичного мислення є неодмінною складовою професійної компетентності вчителя. До того ж захопити молодших школярів математикою може тільки захоплений нею вчитель [1, с. 88].

У практиці освітньої діяльності сучасних гуманістичних університетів протягом останнього часу набули популярності такі сучасні методики підготовки фахівців у галузі освіти та навчання: проблемне навчання, диференційоване навчання, технологія ігрового навчання, технологія блокового модульного навчання, інформаційна технологія навчання, особистісно-орієнтоване навчання. Застосування цих освітніх технологій у підготовці майбутніх фахівців у сфері початкової освіти є

одним із шляхів упровадження людиноорієнтованого підходу та вдосконалення освітнього процесу [2, с. 49].

Окрім того, вдосконалення сучасної математичної освіти здійснюється шляхом використання сучасних інтерактивних методів навчання на основі сучасних інформаційних технологій. У майбутнього педагога зміцнюється ставлення до себе як до важливої особистості, формується позитивне особистісне існування, а після закінчення університету такі випускники не лише готові до навчальної взаємодії з учнями, але й уміють організувати їх взаємодію на уроці [2, с. 51]. На додаток, упровадження інноваційних технологій навчання математики у вищій школі є одним із перспективних напрямів розвитку початкової освіти. Розробка та впровадження технологій повинно здійснюватися в межах особистісно орієнтованої моделі навчання, щоб гарантувати безперервний математичний розвиток учнів. Інноваційні методи сприяють зміцненню та оптимізації освітнього процесу. Це збагачує досвід здобувачів освіти шляхом моделювання різних ситуацій у розв'язанні складних проблем, критичного мислення та залучення їх до різноманітних ситуацій і досвіду в навчанні й житті [2, с. 51].

Слід наголосити, що оновлення системи підготовки сучасного вчителя математики потребує переосмислення структури й змісту професійної освіти. Важливим є створення умов для індивідуалізації навчання, організації результативної самостійної роботи та формування здатності ефективно реагувати на сучасні виклики. Ці виклики охоплюють як загальні суспільні процеси, так і зміни в освітній сфері: перехід до інформаційного суспільства, вплив глобалізації, трансформацію підручників у цифрові інформаційні ресурси, а також переорієнтацію освіти зі

знанневої на компетентнісну модель. Сучасні учні суттєво відрізняються від попередніх поколінь, що вимагає від учителя нових підходів до навчання. Водночас система освіти не завжди встигає за цими змінами, що призводить до розриву між змістом навчання і практичними потребами. На ситуацію також впливають диверсифікація освітніх моделей, зміна умов професійної діяльності вчителя, активний розвиток технологій та альтернативних каналів поширення знань, зокрема засобів масової інформації. Крім того, відчутним є вплив цінностей постмодернізму, які змінюють підходи до освіти та її цілей. Водночас фундаментальність математичної підготовки часто недостатньо пов'язана з майбутньою професійною діяльністю, а скорочення навчальних годин ускладнює якісне засвоєння предмета. У сукупності це зумовлює необхідність комплексного оновлення підготовки вчителя математики відповідно до сучасних освітніх і соціальних реалій [3, с. 132].

Отже, сучасні тенденції розвитку математичної освіти майбутніх учителів початкових класів визначаються необхідністю її глибокої модернізації відповідно до вимог Нової української школи та викликів інформаційного суспільства. Підготовка майбутніх педагогів має ґрунтуватися на компетентнісному, особистісно орієнтованому та діяльнісному підходах, передбачати інтеграцію теоретичних знань із практичними вміннями, розвиток критичного мислення та здатності до творчого розв'язання професійних завдань.

Список використаних джерел:

1. Кондратюк О.М. Формування методико-математичної компетентності майбутнього фахівця з початкової освіти в умовах побудови Нової української

школи.

URL:

<https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4cc56153-ab3e-4580-be08-093fcc5cca39/content> (дата звернення: 09.04.2026).

2. Міськова Н. М. Підготовка вчителя початкових класів до впровадження інноваційних технологій у навчально-виховному процесі з математики. *Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія*. 2024. №1. С. 47–52.

3. Таточенко В. І., Шипко, А. Л. Сучасні тенденції оновлення системи професійної підготовки майбутнього вчителя математики. *Інформаційні технології в освіті*. 2017. №4. С. 118–142.

4. Чайченко В. Ф. Сучасні тенденції методико-математичної підготовки майбутніх вчителів Нової української школи. *Освітньо-науковий простір*. 2022. Вип. 3. С. 116–122.

УДК 378.011.3.-051:004(043.2)

Караманич К.В., здобувачка освіти ІІ-Г курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЯК КЛЮЧОВА УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасний розвиток освіти в Україні відбувається в умовах глобальної цифрової трансформації суспільства, що

зумовлює суттєві зміни у змісті, формах і методах організації освітнього процесу [2, с. 27]. Інформаційно-комунікаційні технології стають невід'ємною складовою професійної діяльності педагога, забезпечуючи доступ до освітніх ресурсів, інноваційних методик навчання та ефективної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває формування цифрової компетентності майбутніх педагогів як ключової умови їхньої професійної підготовки [3, с. 161].

Цифровізація освіти є закономірним етапом розвитку інформаційного суспільства, що характеризується активним використанням цифрових технологій у всіх сферах життєдіяльності людини. Вона передбачає створення інноваційного освітнього середовища, у якому педагог виступає не лише носієм знань, а й фасилітатором навчання, наставником і організатором освітньої діяльності учнів. Саме тому сучасний учитель повинен володіти високим рівнем цифрової компетентності, що забезпечує ефективну інтеграцію технологій в освітній процес.

У науковій літературі цифрова компетентність трактується як інтегративна характеристика особистості, що поєднує знання, уміння, навички, досвід та ціннісні орієнтації, необхідні для ефективного, критичного, безпечного й етичного використання цифрових технологій у професійній діяльності [5, с. 10]. Вона охоплює здатність до пошуку, аналізу та оцінювання інформації, створення цифрового контенту, організації онлайн-комунікації, використання цифрових інструментів для навчання, а також забезпечення кібербезпеки та цифрового благополуччя.

Важливим орієнтиром у формуванні цифрової компетентності педагогів є Європейська рамка цифрової компетентності педагогів DigCompEdu, яка визначає шість ключових сфер професійної діяльності вчителя: професійна

взаємодія, створення та використання цифрових ресурсів, організація та управління навчанням, оцінювання результатів навчання, розширення можливостей учнів та сприяння розвитку їхньої цифрової компетентності [4, с. 10]. Зазначена рамка слугує методологічною основою для модернізації системи підготовки педагогічних кадрів та гармонізації української освіти з європейським освітнім простором.

У контексті реалізації Концепції Нової української школи цифрова компетентність учителя визначається як одна з ключових, оскільки забезпечує формування в учнів навичок XXI століття: критичного мислення, креативності, комунікації та співпраці [1, с. 7]. Майбутній педагог має бути готовим до використання цифрових технологій для персоналізації навчання, організації змішаного та дистанційного навчання, створення інтерактивного освітнього середовища та підтримки інклюзивної освіти.

Структура цифрової компетентності майбутнього педагога є багатокомпонентною та включає такі складові [5, с. 17]:

1. Інформаційно-аналітичний компонент – передбачає здатність до ефективного пошуку, відбору, аналізу, критичного оцінювання та систематизації інформації з різних цифрових джерел.

2. Технологічний компонент – охоплює володіння сучасними цифровими інструментами та сервісами (LMS-платформи, хмарні технології, інтерактивні дошки, мультимедійні засоби).

3. Комунікативний компонент – забезпечує ефективну взаємодію та співпрацю в цифровому середовищі, використання соціальних мереж і платформ для організації освітньої діяльності.

4. Педагогічний компонент – полягає в умінні інтегрувати цифрові технології в освітній процес відповідно до дидактичних цілей.

5. Безпеково-етичний компонент – включає дотримання норм кібербезпеки, академічної доброчесності, авторського права та цифрової етики.

6. Рефлексивно-інноваційний компонент – передбачає здатність до самооцінювання власного рівня цифрової компетентності та готовність до безперервного професійного розвитку.

Формування цифрової компетентності майбутніх педагогів є складним і багатоаспектним процесом, що реалізується через інтеграцію цифрових технологій у зміст професійної підготовки [3, с. 165]. Ефективними шляхами її розвитку є:

- упровадження спеціалізованих навчальних дисциплін, пов'язаних із цифровими технологіями в освіті;
- використання систем управління навчанням (Moodle, Google Classroom тощо);
- організація змішаного та дистанційного навчання;
- участь студентів у вебінарах, онлайн-курсах, тренінгах і професійних спільнотах;
- виконання практичних завдань зі створення цифрового освітнього контенту;
- проходження педагогічної практики з використанням цифрових інструментів.

Особливого значення набуває формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти, що передбачає свідомий вибір цифрових ресурсів і форм навчання відповідно до професійних інтересів та потреб. Такий підхід сприяє розвитку автономності, відповідальності за результати навчання та готовності до безперервної освіти впродовж життя.

Цифрова компетентність майбутнього педагога тісно пов'язана з його професійною мобільністю, інноваційністю та конкурентоспроможністю на ринку праці [2, с. 33]. Вона забезпечує готовність до швидкої адаптації в умовах змін освітнього середовища, ефективного використання новітніх педагогічних технологій і впровадження інновацій у практику Нової української школи.

Разом із тим процес формування цифрової компетентності супроводжується певними викликами, серед яких: недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення закладів освіти, нерівний доступ до цифрових ресурсів, потреба в підвищенні кваліфікації викладачів, а також необхідність формування цифрової культури та відповідального ставлення до використання технологій. Подолання цих викликів можливе за умови системного підходу до цифрової трансформації освіти та підтримки з боку держави й освітніх інституцій.

Важливо підкреслити, що цифрова компетентність сприяє не лише підвищенню якості освітнього процесу, а й формуванню ключових цінностей сучасного суспільства: відкритості, інноваційності, співпраці та безперервного розвитку. Вона забезпечує ефективну організацію навчання, індивідуалізацію освітніх траєкторій учнів, розвиток їхньої творчості та самостійності.

Отже, цифрова компетентність є ключовою умовою професійної підготовки майбутнього педагога, що визначає його готовність до ефективної діяльності в умовах цифрової трансформації освіти. Її формування сприяє становленню компетентного, інноваційного та конкурентоспроможного фахівця, здатного забезпечити якісну освіту відповідно до вимог сучасного суспільства та Концепції Нової української школи [1, с. 16]. Системне впровадження цифрових технологій у процес підготовки педагогічних кадрів є

запорукою успішної модернізації національної системи освіти та інтеграції України до європейського освітнього простору.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України. – Київ : МОН України, 2016. – 40 с.

2. Биков В. Ю., Спірін О. М., Пінчук О. П. Цифрова трансформація освіти і педагогічної науки: виклики та перспективи // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2020. – № 1 (75). – С. 1–15.

3. Бахмат Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах цифрової трансформації освіти // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2024. – Вип. 36. – С. 161–168.

4. Рамка цифрової компетентності громадян України (DigCompUA) / Міністерство цифрової трансформації України. – Київ, 2021.

5. Морзе Н. В., Кочарян А. Б. Цифрова компетентність учителя: сутність та структура // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. – 2019. – № 6. – С. 10–20.

УДК 373.2.091.31:004(043.2)

Кваша Т.О., здобувачка освіти II-A курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладачка педагогіки, «спеціаліст вищої
категорії», «викладач-методист».

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Сучасний етап розвитку освіти характеризується глибокими трансформаціями, пов'язаними з активним впровадженням цифрових технологій у всі сфери освітнього процесу. Інформатизація суспільства та швидкий розвиток технологічних засобів навчання зумовлюють необхідність перегляду традиційних підходів до організації навчання, особливо у дошкільній освіті.[1]

Сучасні виклики, пов'язані з цифровізацією суспільства, вимагають переосмислення підходів до організації освітнього процесу вже на рівні дошкільної освіти. Особливої актуальності набуває питання створення умов для розвитку індивідуального потенціалу кожної дитини з урахуванням її психофізіологічних особливостей.

У цьому контексті використання сучасних цифрових технологій виступає не лише як інструмент навчання, а як засіб формування персоналізованого освітнього середовища, що сприяє гармонійному розвитку особистості дитини. Наприклад, дитина навчається через гру на планшеті, де завдання підлаштовуються під її рівень. Тому кожен вчиться у своєму темпі й так, як йому зручно.

Метою даного дослідження є теоретичний аналіз можливостей використання сучасних цифрових технологій як ефективного засобу персоналізації навчання у закладах дошкільної освіти.

Однією з ключових тенденцій сучасної педагогіки є персоналізація навчання, що передбачає орієнтацію на індивідуальні особливості кожної дитини, її потреби, інтереси, здібності та темп розвитку. У контексті дошкільного віку це питання набуває особливої ваги, оскільки саме в цей період відбувається інтенсивний розвиток когнітивної, емоційної та соціальної сфер особистості[2].

Традиційна система дошкільної освіти здебільшого орієнтована на групову роботу та середній рівень розвитку дітей, що не завжди дозволяє повною мірою реалізувати індивідуальний підхід. У зв'язку з цим виникає потреба у впровадженні сучасних технологій, які забезпечують гнучкість, адаптивність та можливість персоналізації освітнього процесу.

То ж важливо визначити відмінності між персоналізацією, індивідуалізацією та диференціацією навчання (табл. 1)

Таблиця 1 – Порівняння підходів до навчання			
Критерій	Персоналізація	Індивідуалізація	Диференціація
Орієнтація	Особистість дитини	Рівень знань	Групи дітей
Мета	Індивідуальна траєкторія	Підлаштування під рівень	Розподіл за групами
Підхід	Комплексний	Частковий	Груповий
Результат	Розвиток потенціалу	Засвоєння матеріалу	Оптимізація навчання

Персоналізація навчання розглядається як організація освітнього процесу, орієнтована на врахування індивідуальних освітніх потреб, можливостей, інтересів, стилю навчання та темпу розвитку кожної дитини. На відміну від індивідуалізації, яка передбачає адаптацію навчальних завдань до рівня знань дитини, персоналізація є

більш комплексним підходом. Вона охоплює не лише когнітивний, але й мотиваційний, емоційний та соціальний аспекти розвитку особистості. (рис.1)

ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

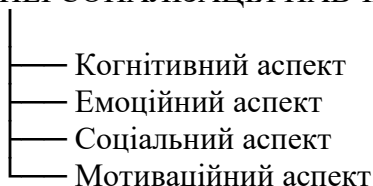


Рис. 1 – Структура персоналізації навчання

У наукових працях В. Бикова, О. Спіріна, О. Кузьмінської підкреслюється, що персоналізація навчання є невід’ємною складовою цифрової трансформації освіти. Вона передбачає використання цифрових технологій для створення індивідуальних освітніх траєкторій.[3]

У дошкільному віці персоналізація має специфічний характер, оскільки провідною діяльністю дитини є гра. Саме ігрові форми навчання дозволяють найбільш ефективно враховувати індивідуальні особливості дитини та забезпечувати її активну участь у навчальному процесі.

Сучасні цифрові технології охоплюють широкий спектр інструментів, які можуть бути використані в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. До них належать: мультимедійні презентації та інтерактивні матеріали, інтерактивні дошки та сенсорні панелі, мобільні освітні додатки, цифрові дидактичні ігри, онлайн-освітні платформи, елементи штучного інтелекту та адаптивного навчання (табл.2).

Таблиця 2 – Сучасні цифрові технології у дошкільній освіті		
Технологія	Характеристика	Приклад
Презентації	Візуалізація матеріалу	Ознайомлення з темою
Інтерактивні дошки	Взаємодія	Ігри
Мобільні додатки	Навчання через гру	Розвиток мовлення

Дидактичні ігри	Формування навичок	Логіка
Онлайн-платформи	Дистанційне навчання	Завдання

Мультимедійні технології забезпечують поєднання текстової, графічної, аудіо- та відеоінформації, що сприяє кращому сприйняттю та засвоєнню матеріалу. Інтерактивні засоби дозволяють дітям активно взаємодіяти з навчальним контентом, що підвищує їхню мотивацію (рис.2).

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

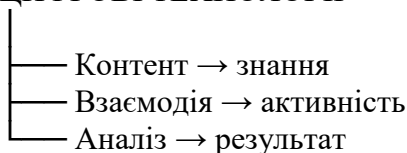


Рис. 2 – Модель використання цифрових технологій

Особливе значення мають освітні ігрові додатки, які відповідають віковим особливостям дошкільників. Вони дозволяють у доступній формі засвоювати нові знання, розвивати логічне мислення, увагу, пам'ять та мовлення.[4]

Ефективність використання сучасних технологій у дошкільній освіті залежить від ряду педагогічних умов:

- методична обґрунтованість – технології повинні застосовуватися відповідно до освітніх цілей і вікових особливостей дітей;

- інтеграція у навчальний процес – цифрові засоби мають доповнювати, а не замінювати традиційні методи навчання;

- ігровий характер діяльності – використання технологій повинно відповідати провідній діяльності дошкільника;

- безпечне освітнє середовище – дотримання санітарно-гігієнічних норм;

- професійна компетентність педагога – здатність ефективно використовувати цифрові інструменти.

Наприклад, вихователь правильно підбирає гру й контролює її використання.

Педагог у сучасній дошкільній освіті виконує роль не лише джерела знань, а й організатора освітнього середовища, наставника та посередника. Він має забезпечити баланс між використанням цифрових технологій і традиційними методами навчання.

Важливою функцією педагога є діагностика індивідуальних особливостей дітей, на основі чого формується персоналізований підхід. Використовуючи цифрові інструменти, педагог може відстежувати прогрес кожної дитини та коригувати навчальний процес.[5]

Крім того, педагог виступає посередником між дитиною і цифровим середовищем, забезпечуючи безпечно та доцільне використання технологій.

Практична реалізація персоналізації навчання можлива завдяки: адаптивним навчальним програмам, які змінюють складність завдань, інтерактивним іграм із рівнями складності, використанню мультимедійних історій та казок, індивідуальним освітнім траєкторіям, цифровому моніторингу результатів навчання.

Такі підходи дозволяють враховувати темп розвитку кожної дитини, уникати перевантаження та створювати ситуації успіху.

Аналізуючи наукову літературу, можна визначити переваги та ризики використання цифрових технологій. До основних переваг належать: підвищення мотивації до навчання, розвиток пізнавальної активності, формування самостійності, індивідуалізація освітнього процесу, підвищення якості засвоєння знань.

Водночас існують ризики для дітей: надмірне використання гаджетів, зниження рівня соціальної взаємодії, залежність від цифрових засобів, перевантаження

інформацією, недостатній контроль з боку дорослих. Наприклад, надмірне користування планшетом зменшує спілкування з іншими дітьми, і швидко втомлюється.

Подальший розвиток персоналізації навчання у дошкільній освіті пов'язаний із впровадженням штучного інтелекту, адаптивних освітніх платформ та інтерактивних систем навчання. Важливим напрямом є також підготовка педагогів до роботи в умовах цифрового освітнього середовища.

Отже, сучасні цифрові технології є ефективним засобом персоналізації навчання у дошкільній освіті. Вони створюють умови для формування індивідуальної освітньої траєкторії кожної дитини, підвищують мотивацію та сприяють розвитку ключових компетентностей. Водночас їх використання потребує педагогічно виваженого підходу, високого рівня професійної підготовки педагогів та дотримання принципів безпеки освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільньої освіти України / Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2021. 26 с.

2. Концепція Нової української школи / МОН України. – Київ, 2016. 40 с.

3. Биков В. Ю. Цифрова трансформація освіти: теорія і практика: монографія. – Київ: ІТЗН НАПН України, 2019. 304 с.

4. Спирін О. М. Інформаційні технології в освіті: навчальний посібник – Київ: НПУ ім. Драгоманова, 2018. 256 с.

5. Кузьмінська О. Г. Персоналізація навчання: монографія. – Київ: НАПН України, 2020. 220 с.

УДК 37.091.3:336.1(043.2)

Кубічка С.В., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грицько В.В.,
доктор філософії (PhD),
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії,
викладач – методист.

ІНТЕРАКТИВНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ

Сучасний розвиток фінансового сектору, поширення цифрових фінансових технологій та зростання складності фінансових послуг зумовлюють необхідність підвищення рівня фінансової грамотності населення. Фінансова освіта виступає важливим інструментом формування відповідальної фінансової поведінки, здатності ефективно управляти власними фінансами, приймати обґрунтовані економічні рішення та уникати фінансових ризиків. У сучасних умовах фінансова грамотність розглядається як одна з ключових життєвих компетентностей людини, що сприяє забезпеченню особистого добробуту та фінансової стійкості домогосподарств .[1]

Особливо актуальним є підвищення рівня фінансової грамотності молоді. Молоде покоління активно користується фінансовими послугами, електронними платежами та цифровими фінансовими інструментами, проте нерідко має недостатній рівень знань щодо їх безпечного та ефективного використання. За даними досліджень, саме молодь демонструє нижчі показники фінансової обізнаності порівняно з іншими віковими групами, що зумовлює необхідність системного впровадження фінансової освіти у навчальний процес .[2]

У цьому контексті особливого значення набуває використання сучасних освітніх технологій, які дозволяють підвищити ефективність навчання та зробити його більш практикоорієнтованим. Традиційні форми викладання фінансових дисциплін часто характеризуються домінуванням лекційного матеріалу, що може призводити до пасивності студентів та недостатнього зв'язку між теоретичними знаннями і практичним застосуванням. Саме тому в освітньому процесі актуалізується використання інтерактивних освітніх технологій.

Інтерактивне навчання розглядається як форма організації освітнього процесу, що передбачає активну взаємодію між усіма його учасниками. У такому форматі студенти не лише сприймають інформацію, але й беруть активну участь у її обговоренні, аналізі та практичному застосуванні. Основою інтерактивного навчання є співпраця, обмін думками, спільне розв'язання проблемних ситуацій та розвиток критичного мислення.

Інтерактивні освітні технології охоплюють широкий спектр методів навчання, серед яких важливе місце посідають дискусії, мозкові штурми, рольові та ділові ігри, кейс-метод, проектна діяльність та робота в малих групах. Застосування цих методів сприяє формуванню в студентів умінь аналізувати економічну інформацію, оцінювати фінансові ризики та приймати обґрунтовані рішення.

Важливим аспектом інтерактивного навчання є також використання цифрових освітніх інструментів і платформ, які дозволяють підвищити рівень залученості студентів до навчального процесу. До таких інструментів належать онлайн-тести, інтерактивні вікторини, симуляційні моделі, фінансові додатки та навчальні платформи. Вони сприяють розвитку цифрових компетентностей та дозволяють моделювати реальні фінансові ситуації.

Особливу ефективність у процесі формування фінансової грамотності демонструють ділові та фінансові ігри. Такі методи дозволяють створювати моделі економічних процесів та відтворювати реальні фінансові ситуації, у яких студенти мають можливість приймати рішення щодо управління бюджетом, інвестування або фінансового планування. У процесі таких ігор учасники здобувають практичний досвід, аналізують результати власних дій та вчаться оцінювати можливі фінансові ризики.

Застосування інтерактивних методів навчання також сприяє розвитку критичного мислення студентів. Критичне мислення передбачає здатність аналізувати інформацію, перевіряти достовірність джерел, аргументувати власну позицію та приймати обґрунтовані рішення. Формування таких навичок є необхідною умовою ефективного управління фінансами в умовах сучасного інформаційного середовища.[3]

Водночас впровадження інтерактивних освітніх технологій має і певні труднощі. Серед основних можна виділити необхідність значних часових витрат на підготовку інтерактивних матеріалів, потребу у відповідному технічному забезпеченні та підвищенні цифрової компетентності викладачів. Крім того, існує ризик надмірного захоплення ігровими формами навчання, що може зменшувати увагу до теоретичних аспектів дисципліни.

Незважаючи на зазначені труднощі, інтерактивні технології мають значний потенціал для підвищення ефективності фінансової освіти. Вони дозволяють активізувати пізнавальну діяльність студентів, підвищити рівень їхньої мотивації до навчання та забезпечити формування практичних фінансових компетентностей.

Отже, інтерактивні освітні технології є важливим інструментом модернізації фінансової освіти. Їх використання сприяє поєднанню теоретичних знань із практичними навичками, формуванню фінансово грамотної поведінки та розвитку критичного мислення студентів. Подальший розвиток цього напрямку пов'язаний із розширенням використання цифрових освітніх платформ, симуляційних технологій та інноваційних методів навчання, що дозволить підвищити якість фінансової освіти та сприятиме формуванню фінансово відповідального суспільства.

Список використаних джерел:

1. Центр фінансових знань «Талан». Фінансова грамотність. URL: <https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist>

2. Центр фінансових знань «Талан». Національний банк презентував освітянам сайт з фінансової грамотності «ТАЛАН». URL: <https://talan.bank.gov.ua/novyny/natsionalnii-bank-prezentuvav-osvitianam-sait-z-finansovoyi-gramotnosti-talan>

3. UNICEF Ukraine. Нестандартні способи розвинути критичне мислення. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/6-tips-teens-how-develop-critical-thinking>

4. Центр фінансових знань «Талан». Освітні матеріали для викладання фінансової грамотності. URL: <https://talan.bank.gov.ua/>

УДК 377.8.011.3:373.3-051:004 (043.2)

Лаврюк А. М., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Граб М.В
викладачка математичних дисциплін,
викладач вищої категорії, доктор філософії.

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасні освітні трансформації зумовлюють необхідність оновлення змісту та підходів до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Як зазначається в наукових дослідженнях, цифрова трансформація освіти є основою сучасних змін у професійній підготовці педагогів [1, с. 20–26]. Особливої актуальності набуває формування цифрової компетентності, яка є однією з ключових для ефективної педагогічної діяльності в умовах цифровізації освіти та розглядається як багатокomпонентне професійне утворення сучасного вчителя [5, с. 10–15].

Цифрова компетентність майбутнього вчителя передбачає не лише володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, а й уміння критично оцінювати інформацію, використовувати цифрові ресурси для організації навчального процесу та створювати власний освітній контент. У цьому контексті важливим є підхід до формування цифрових навичок, що визначений у міжнародних та національних рамках цифрової компетентності [4].

Організація навчального процесу в початковій школі в умовах цифровізації базується на діяльнісному підході.

Використання цифрових інструментів сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, підвищує мотивацію до навчання та забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу. Як зазначає В. Биков, цифрова трансформація освіти і науки є фундаментом сучасних освітніх змін [1, с. 25].

Важливим аспектом формування цифрової компетентності є розвиток уміння застосовувати технології для вирішення педагогічних завдань. Н. Морзе наголошує, що цифрова компетентність учителя є критично важливою для забезпечення якості дистанційного та змішаного навчання [2, с. 3–15].

Застосування цифрових технологій дозволяє адаптувати навчальний процес, забезпечити диференціацію та персоналізацію навчання. У poradнику для вчителя за редакцією Н. Бібик наголошується, що інноваційні підходи сприяють кращому розумінню навчального матеріалу та підвищують його практичну значущість [3, с. 72].

Рамка цифрової компетентності для громадян України (DigCompUA) визначає основні компоненти цифрової грамотності та підкреслює важливість їх формування в освітньому процесі [4]. Також О. Спирін та О. Овчарук розглядають цифрову компетентність як складну багатокomпонентну систему професійних умінь сучасного вчителя [5, с. 10–15]. UNESCO у фреймворку ICT-CFT підкреслює глобальну роль цифрових навичок у підготовці педагогів [6].

Отже, формування цифрової компетентності майбутнього вчителя початкової школи є необхідною умовою його професійної підготовки. Використання сучасних цифрових технологій у поєднанні з традиційними методами навчання сприяє розвитку професійних умінь

педагогів та їх готовності до роботи в умовах трансформації освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація освіти і науки: теорія і практика. Київ: Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2020. 312 с.

2. Морзе Н. В., Вембер В. П. Формування цифрової компетентності вчителя. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. № 2. С. 3–15.

3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za red. H. M. Bibik. Kyiv: Plejadi, 2018. 304 s.

4. Рамка цифрової компетентності для громадян України (DigCompUA). Міністерство цифрової трансформації України, 2021. URL: <https://osvita.diiia.gov.ua> (дата звернення: 16.04.2026).

5. Спирін О. М., Овчарук О. В. Цифрова компетентність сучасного вчителя: сутність та структура. Київ: НАПН України, 2020. 68 с.

6. UNESCO. Digital competence framework for teachers (ICT-CFT). Paris: UNESCO, 2018. 64 p.

Попович Я.В., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грицько В.В., доктор філософії (PhD),
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач–методист.

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

Завдяки швидкому темпу розвитку цифрових технологій в системі навчання у реформаторів освіти з'являються нові можливості для використання інноваційних методів та вдосконалення методик підготовки майбутніх фахівців. Одним із дієвих способів підвищення ефективності освітнього процесу є впровадження ігрових технологій. Гейміфікація розглядається як використання ігрових елементів у навчанні, що сприяє підвищенню мотивації здобувачів освіти [1]. Вона дозволяє оновити традиційну освітню модель «лекції – семінари – іспити», створюючи ситуації виклику, які мотивують студентів до подолання навчальних труднощів.

Ігрові методики сприяють розвитку креативності через виконання нестандартних завдань, що дозволяє студентам експериментувати, не боятися помилок і підвищує їхню залученість у навчальний процес та якість засвоєння матеріалу [3].

Важливою складовою сучасної освіти є фінансова грамотність, яка забезпечує здатність ефективно управляти особистими та сімейними фінансами, орієнтуватися на ринку фінансових послуг і приймати обґрунтовані рішення [4]. Вона формує базові навички бюджетування, контролю витрат і фінансового планування, а також розвиває відповідальність і дисципліну.

Елементи гри можуть ефективно використовуватися у викладанні фінансової грамотності, оскільки дозволяють моделювати реальні фінансові ситуації та формують практичні навички управління коштами.

Під час опанування теми публічно-правового регулювання банківської системи та банківської діяльності ефективним дидактичним інструментом є настільна гра «Фінансові шахраї». Учасники розподіляються на ролі клієнта, банкіра та шахрая, що створює умови для розвитку стратегічного мислення, дедукції та комунікації. Клієнт ухвалює рішення щодо довіри та розподілу фінансових ресурсів, тоді як інші ролі залишаються прихованими, що ускладнює процес прийняття рішень. Після завершення ігрових раундів відбувається етап розкриття ролей, який дозволяє оцінити ефективність використаних стратегій і рівень аналітичного мислення учасників [3].

Ще одним прикладом є настільна гра «Монополія», яка моделює економічні процеси та дозволяє учасникам відчувати себе в ролі підприємців. У процесі гри формуються навички управління фінансами, планування витрат, інвестування, оцінки ризиків і стратегічного мислення. Важливою є також комунікативна складова, оскільки гравці взаємодіють між собою через торги та домовленості.

Окремим інструментом гейміфікації є вікторини, які використовуються для закріплення та перевірки знань. Онлайн-платформи, такі як Wordwall і Quizizz, дозволяють проводити інтерактивні заняття як в аудиторному, так і в дистанційному форматі. Вони підвищують мотивацію студентів через елемент змагання, сприяють розвитку швидкого мислення, уважності та практичного застосування знань [3].

Отже, гейміфікація тісно пов'язана з дисципліною «Фінансова грамотність». Гейміфіковані методики

навчання підвищують мотивацію здобувачів освіти, активізують пізнавальну діяльність і сприяють глибшому засвоєнню фінансово-правових знань. Ігрові сценарії дозволяють моделювати реальні економічні ситуації, формуючи здатність аналізувати фінансові процеси, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення [4].

Список використаних джерел:

1. Ващенко Л., Биков В. Цифровізація освіти і розвиток освітніх технологій в Україні // Інформаційні технології і засоби навчання. 2022.

2. Міністерство освіти і науки України. Концепція розвитку цифрових компетентностей. Київ, 2021. URL: <https://mon.gov.ua>

3. Писменний В. Проблеми гейміфікації навчання у контексті реалізації цілей сталого розвитку. URL: <https://snman.science/index.php/sn/article/view/313/211>

4. Національний банк України. Стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року. Київ, 2024. URL: <https://bank.gov.ua>

УДК 37.011.3-051:373.3:[5 + 51]-027.22(043.2)

Томишин А.І., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Граб М.В
викладачка математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, доктор філософії.

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ СТАНДАРТІВ НУШ

Сучасні освітні трансформації в межах реалізації концепції Нової української школи зумовлюють необхідність оновлення підходів до професійної підготовки вчителів початкових класів. Особливої актуальності набуває формування природничо-математичної компетентності, яка інтегрує здатність логічно мислити, досліджувати навколишній світ та застосовувати науковий інструментарій для розв'язання життєвих завдань. Через це одним із провідних завдань вищої школи є підготовка педагога, здатного не лише передавати готові факти, а й створювати умови для цілісного сприйняття природи через призму математичних закономірностей. У контексті стандартів НУШ це передбачає розвиток уміння аналізувати складні системи, виявляти причинно-наслідкові зв'язки та верифікувати гіпотези шляхом експерименту. Відповідно до міжнародних підходів PISA, математична та природнича грамотність розглядається як єдиний фундамент для формування критичного мислення, що потребує докорінної зміни традиційних методів викладання у закладах вищої освіти [4]. Впровадження інтегрованих технологій у підготовку майбутніх учителів початкової ланки розглядається сучасними дослідниками як стратегічний

вектор модернізації галузі. Зокрема, Н. Бібік наголошує, що формування природничо-математичної компетентності сприяє створенню цілісної наукової картини світу, що є критичним для реалізації міжпредметної інтеграції в початковій школі [3]. С. Скворцова акцентує увагу на важливості опанування студентами методик моделювання реальних об'єктів, що дозволяє майбутнім фахівцям ефективно візуалізувати кількісні та якісні характеристики природних явищ для молодших школярів [4]. Водночас Н. Морзе підкреслює, що методичний успіх професійної підготовки залежить від інтеграції цифрових лабораторій та інтерактивних засобів, де технології стають засобом реалізації дослідницького навчання. Таким чином, науковці солідарні в тому, що природничо-математична підготовка має забезпечувати перехід від репродуктивного вивчення окремих дисциплін до проєктно-пошукової діяльності, яка об'єднує математику з природничими науками [2].

Організація навчання в початковій школі базується на діяльнісному підході, який передбачає активне залучення учнів до відкриття нових знань через спостереження та дослід. Використання наочних засобів, таких як мікроскопи, вимірювальні прилади та цифрові датчики, забезпечує глибше розуміння абстрактних математичних понять через конкретний природничий контекст. Застосування ігрових методів у поєднанні з елементами STEM-освіти дозволяє активізувати пізнавальний інтерес та формувати дослідницькі вміння учнів. Виконання завдань, що потребують пошуку оптимального способу розв'язання практичних екологічних чи побутових задач, сприяє розвитку гнучкості мислення та вмінню оперувати даними в умовах невизначеності [1].

Вважаємо, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у поєднанні з лабораторним

обладнанням значно розширює можливості формування професійної готовності вчителя. Цифрові інструменти забезпечують динамічну візуалізацію процесів, що відбуваються в мікро- та макросвіті, роблячи вивчення математики та природознавства більш прикладним. Інтерактивні ресурси дозволяють студентам проектувати власні дидактичні матеріали, які відповідають вимогам НУШ та враховують психофізіологічні особливості учнів. Це не лише підвищує рівень засвоєння фундаментальних знань, а й детермінує здатність педагога до інноваційної діяльності в умовах високотехнологічного освітнього середовища [2].

Актуальним аспектом сучасної підготовки вчителя є синергія математичної логіки та екологічної свідомості в межах єдиного навчального процесу. Такий підхід забезпечує формування у здобувачів освіти цілісного розуміння сталого розвитку та ролі науки у збереженні планети. Упровадження практико-орієнтованих кейсів дозволяє учням усвідомити значущість математичного апарату для опису біологічних і фізичних систем. Фундаментальною умовою успіху є індивідуалізація навчання через використання адаптивних цифрових платформ, які дозволяють коригувати траєкторію розвитку кожного учня. Важливою складовою також є готовність учителя до комунікації з громадою та батьками щодо впровадження новітніх стандартів природничої освіти, що забезпечує підтримку інтересу дітей до науки поза межами школи [3].

Отже, формування природничо-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів є обов'язковою умовою якісної реалізації стандартів НУШ. Посідання наукової ґрунтовності, методичної гнучкості та цифрової грамотності дозволяє підготувати фахівця,

здатного виховати нове покоління дослідників, готових до викликів цифрового суспільства.

Список використаних джерел:

1. Формування математичної компетентності учнів початкової школи у процесі практичної діяльності <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9868/1/%D0%9C%D0%B0%D1%94%D1%88%20%D0%84.%D0%A0..pdf>

2. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОЇ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ ЗАРУБІЖЖЯ https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Analitychni_materialy .pdf

3. ФОРМУВАННЯ МЕТОДИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ <https://www.academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/377>

4. Формування математичної компетентності майбутніх учителів початкової школи. <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/18053>

УДК 373.3.016:811.161.2:37.091.313:004.9(043.2)

Шеньо.Ю.В., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Ігнатоля А.А.,
викладачка філологічних дисциплін,
викладач-методист,
спеціаліст вищої категорії.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Сучасна освіта активно впроваджує цифрові технології у навчальний процес, що дозволяє підвищити його ефективність і якість. Особливо важливо це для початкових класів, де формуються базові мовні та навчальні навички учнів (Биков, 2020, с. 45–52). Цифровізація на ранніх етапах навчання не лише полегшує засвоєння матеріалу, а й формує в учнів навички роботи з інформацією та критичного мислення.

Застосування мультимедійних презентацій, інтерактивних вправ, навчальних відео та онлайн-ресурсів забезпечує ефективне засвоєння складних мовних понять, таких як правила правопису, будова слова, частини мови. Візуалізація матеріалу допомагає учням краще сприймати та закріплювати знання, а також стимулює розвиток пам'яті та мислення (Крохмальна, Захожа, 2020, с. 123–126). Наприклад, використання анімаційних схем для пояснення морфології слів або інтерактивних таблиць для відпрацювання орфографічних правил дозволяє дитині швидко зрозуміти та запам'ятати матеріал.

Інтерактивні методи навчання, зокрема елементи гейміфікації, підвищують мотивацію учнів та активізують їхню пізнавальну діяльність. Виконання завдань у формі гри, тестів або мовних вікторин дозволяє ефективно

закріплювати навчальний матеріал і формує стійкий інтерес до вивчення української мови (Морзе, 2018, с. 78–85). Наприклад, застосунки для створення кросвордів, онлайн-вікторини та інтерактивні ігри з пошуку слів стимулюють активність навіть у менш зацікавлених учнів.

Цифрові технології також відкривають можливості для індивідуалізації навчання. Учитель може підбирати завдання відповідно до рівня підготовки кожного учня, організувати самостійну роботу та надавати оперативний зворотний зв'язок. Робота з електронними ресурсами формує у молодших школярів цифрову компетентність — навички пошуку, аналізу та використання інформації, що є критично важливими в умовах сучасного інформаційного суспільства (Яценко, 2021, с. 33–39).

Особливу увагу слід приділяти інтеграції цифрових технологій з іншими навчальними дисциплінами. Наприклад, робота над спільними проектами, які включають дослідження, створення мультимедійних презентацій або запис відео, допомагає учням застосовувати знання з української мови у практичному контексті, одночасно розвиваючи навички командної роботи та креативного мислення.

Впровадження цифрових технологій потребує збалансованого підходу. Надмірне використання цифрових засобів може призводити до перевантаження учнів, зниження рівня живого спілкування та втоми очей. Тому важливо поєднувати традиційні методи навчання з цифровими, забезпечуючи педагогічно доцільне використання технологій (Нова українська школа, 2016, с. 12–18).

Методи ефективного використання цифрових технологій

1. Мультимедійні презентації та відео — наочне пояснення правил правопису та структури слова; використання анімацій і схем для легшого засвоєння матеріалу (Крохмальна, Захожа, 2020, с. 123–126).

2. Інтерактивні вправи та тести — закріплення знань у ігровій формі, створення кросвордів, мовних вікторин та онлайн-тестів (Морзе, 2018, с. 78–85).

3. Онлайн-ресурси та платформи — підбір індивідуальних завдань, організація самостійної роботи та зворотного зв'язку, використання освітніх платформ для розвитку мовних компетентностей (Яценко, 2021, с. 33–39).

4. Гейміфікація навчального процесу — застосування балів, рейтингів, досягнень для підвищення мотивації та формування інтересу до навчання (Морзе, 2018, с. 78–85).

5. Збалансоване поєднання традиційних і цифрових методів — забезпечення розвитку комунікативних навичок, підтримка емоційного контакту та уникнення цифрового перевантаження (Нова українська школа, 2016, с. 12–18).

6. Проектна діяльність з цифровими елементами — створення презентацій, відео та інтерактивних матеріалів для закріплення знань у практичному контексті.

Отже, цифровізація уроків української мови у початкових класах сприяє розвитку мовних, комунікативних та цифрових компетентностей учнів, формує їхній інтерес до навчання та відповідає сучасним освітнім вимогам. Крім того, вона забезпечує підготовку молодших школярів до життя в інформаційному суспільстві та формує базу для подальшого ефективного навчання (Биков, 2020, с. 45–52; Крохмальна, Захожа, 2020, с. 123–126; Яценко, 2021, с. 33–39).

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація освіти і науки: теорія і практика. Київ: Інститут цифровізації освіти, 2020. С. 45–52.
2. Крохмальна Г., Захожа Ю.-Г. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови в початковій школі. Молодий вчений. 2020. № 9 (85). С. 123–126.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: МОН України, 2016. С. 12–18.
4. Морзе Н. В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. Київ: Академія, 2018. С. 78–85.
5. Яценко С. Л. Цифровізація освітнього процесу як педагогічна проблема. Житомир, 2021. С. 33–39.

УДК 37.091.31:004.9:37.018.43(043.2)

Якіма А.В., здобувачка освіти IV-А курсу;
керівник: Геличко Т.В.,
викладачка психолого-педагогічних дисциплін,
доктор філософії, «спеціаліст вищої категорії».

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Інноваційні методи навчання в епоху цифровізації освіти набувають особливого значення в сучасному освітньому середовищі. Вони створюють якісно новий

формат взаємодії між викладачем і здобувачем освіти, змінюючи традиційні підходи до організації навчального процесу. Цифровізація трансформує освітню парадигму, роблячи її гнучкішою, доступнішою та орієнтованою на індивідуальні потреби кожного студента. Завдяки цифровим технологіям навчання стає незалежним від часу та місця, що сприяє формуванню у студентів навичок самостійного навчання та критичного мислення. До того ж інтерактивність і практична спрямованість матеріалу значно підвищують мотивацію до навчання.

Одним із найважливіших напрямів у запровадженні інноваційних методів є електронне навчання (e-learning), яке спирається на використання онлайн-платформ, віртуальних аудиторій та цифрових ресурсів. Такий підхід забезпечує доступ до освітніх матеріалів широкому колу здобувачів знань, незалежно від їхньої географічної приналежності. Електронне навчання дозволяє кожному студенту засвоювати матеріал у власному темпі, тим самим роблячи освітній процес максимально індивідуалізованим. Крім того, система e-learning створює можливість для постійного зворотного зв'язку між викладачем і студентом, що суттєво підвищує рівень засвоєння знань і розвиває навички самоконтролю.

Значущим компонентом цифрової освіти є також змішане навчання (blended learning), яке гармонійно поєднує традиційні очні заняття з елементами онлайн-навчання. Така модель дозволяє максимально ефективно інтегрувати теорію з практикою, а також дає змогу викладачам оперативно реагувати на індивідуальні потреби кожного студента.[1] Змішане навчання створює сприятливі умови для активізації пізнавальної діяльності студентів, залучаючи їх до різноманітних форматів роботи й стимулюючи досягнення високих результатів. У кінцевому підсумку це

призводить до покращення якості всього освітнього процесу.

Окремої уваги заслуговують інтерактивні методи навчання, що ґрунтуються на активній участі всіх учасників освітнього процесу. Серед найпоширеніших методів – дискусії, кейс-методи, рольові ігри та проєктна діяльність. Використання цих підходів у цифровому середовищі стає ще більш продуктивним завдяки можливостям онлайн-комунікації та спільної роботи над завданнями у реальному часі. Інтерактивні методи допомагають студентам розвивати комунікативні здібності, критичне мислення, навички командної співпраці й одночасно підвищують їхню зацікавленість у процесі навчання. Таким чином, інноваційні технології і методи навчання в умовах цифровізації відкривають нові горизонти для освіти, роблячи її динамічнішою, доступнішою та більш ефективною для здобувачів знань.

Проєктне навчання сьогодні вважається одним із найефективніших інноваційних методів у цифровій освіті, адже воно фокусується на практичному застосуванні знань. Освітняни виконують завдання, які відповідають реальним умовам або максимально до них наближені. Це дає змогу не лише розвивати професійні компетенції, а й активно впроваджувати цифрові інструменти для організації командної роботи навіть у дистанційному форматі.

Інший перспективний підхід у цифровій освіті – гейміфікація навчального процесу, що базується на впровадженні ігрових елементів, таких як системи балів, рейтинги, рівні або нагороди. Цей метод робить освітній процес більш динамічним і захоплюючим, що, у свою чергу, підсилює мотивацію студентів. Завдяки гейміфікації навіть складні завдання стають простішими для розуміння та засвоєння. Штучний інтелект відкриває нові горизонти

персоналізації навчання. Інтелектуальні технології здатні аналізувати досягнення студентів і пропонувати їм адаптовані навчальні траєкторії з урахуванням їхніх сильних і слабких сторін. Такі інновації також автоматизують рутинний процес перевірки завдань і надання зворотного зв'язку, завдяки чому підвищується ефективність роботи педагогів і загальна якість навчального процесу.

Важливим елементом цифрової трансформації освіти є використання технологій віртуальної та доповненої реальності (VR і AR). Вони забезпечують ефект повного занурення у навчальне середовище та дозволяють моделювати складні явища або ситуації, які важко чи неможливо відтворити в реальних умовах.[2] Такі засоби особливо актуальні для технічних, медичних і природничих дисциплін, де наочність та практичність відіграють вирішальну роль. VR і AR не лише підвищують рівень розуміння матеріалу, а й роблять його подачу більш інтерактивною й орієнтованою на реальні потреби.

Центральну роль у структуризації цифрової освіти відіграють онлайн-платформи та системи управління навчанням (LMS). Вони дають змогу забезпечити чітку організацію освітнього процесу: надавати доступ до матеріалів, проводити тестування та моніторинг успішності студентів. Такий підхід сприяє прозорості та оперативному моніторингу прогресу кожного учасника навчання, що позитивно впливає на загальну ефективність освітнього процесу й підвищує його результативність.

Мобільне навчання, або m-learning, посідає значне місце у сучасній освітній системі завдяки можливості інтегрувати смартфони та планшети в навчальний процес. Це суттєво підвищує його мобільність і доступність, дозволяючи здобувачам освіти навчатися в будь-який

зручний час за допомогою спеціалізованих програмі ресурсів. Такий формат сприяє забезпеченню безперервності навчання, збільшує його ефективність і відповідає динамічному способу життя молоді.

Адаптивне навчання використовує інноваційні технології для персоналізації освітнього процесу – воно підлаштовує складність та обсяг матеріалу відповідно до рівня знань кожного студента. Це допомагає запобігти як перевантаженню, такі недостатньому навантаженню у процесі навчання. Системи адаптивного навчання аналізують виконання завдань і автоматично регулюють складність контенту, що сприяє ефективнішому засвоєнню знань. Такий підхід також підвищує успішність завдяки індивідуалізованому підходу у навчанні.

Хмарні технології є ключовим елементом цифровізації освіти, оскільки вони забезпечують цілодобовий доступ до навчальних матеріалів із будь-якого пристрою з підключенням до Інтернету. Ці технології сприяють обміну інформацією в реальному часі, підтримують колективну роботу між студентами й викладачами та знижують витрати на освітню інфраструктуру. Внаслідок цього освіта стає економічно доступнішою, а її якість зростає.

Технологія аналітики навчальних даних дозволяє оцінювати та вдосконалювати процес освіти шляхом збору й аналізу статистики щодо успішності, активності та поведінкових особливостей студентів в онлайн-середовищі. Завдяки цьому можна оперативно визначати проблемні аспекти навчання і коригувати методику викладання. Викладачі отримують можливість робити більш обґрунтовані рішення щодо застосування освітніх стратегій, що позитивно впливає на загальну якість освіти.

Відкриті освітні ресурси (OER) є важливим елементом сучасної цифрової освіти, надаючи безкоштовний доступ до

високоякісних навчальних матеріалів. Вони сприяють демократизації освіти, розширюють її доступність і дають змогу студентам та викладачам вільно ділитися знаннями й досвідом. Крім того, ці ресурси дозволяють швидко оновлювати освітній контент відповідно до актуальних потреб, роблячи навчання більш адаптивним та прогресивним.

Одним із ключових елементів успішного впровадження інноваційних методів навчання є розвиток цифрової компетентності педагогів, яка стає невід'ємною умовою ефективного використання сучасних освітніх технологій. У цифровому середовищі викладач перестає бути лише носієм знань, перетворюючись на тьютора, модератора та фасилітатора навчального процесу. Це вимагає постійного вдосконалення професійних умінь, таких як володіння цифровими платформами, інтерактивними інструментами та аналітичними системами. Без належної підготовки педагогічних працівників навіть найінноваційніші технології не забезпечать бажаних результатів. Відтак, підвищення кваліфікації педагогів стає фундаментальним компонентом цифрової трансформації освіти.

Серед важливих викликів цифрової трансформації освіти варто виділити проблему цифрової нерівності, яка виявляється в обмеженому доступі до технологій та інтернет-ресурсів. Багато здобувачів освіти стикаються з недоліками у вигляді низько швидкісного доступу до інтернету або браком сучасних пристроїв, що значно ускладнює їхню участь у дистанційному навчанні. Це спричиняє ризики соціальної дискримінації в освіті та зниження якісних показників знань. Ефективне подолання цієї проблеми потребує комплексного підходу, який включає державну підтримку, інвестиції в розвиток

цифрової інфраструктури та створення інклюзивних освітніх програм. Лише за умов рівномірного доступу до технологій можна забезпечити справедливу цифрову трансформацію освітньої системи.

Не менш актуальним є і питання кібербезпеки в процесі використання освітніх платформ. Збільшення обсягів цифрових даних та активне зростання використання онлайн-ресурсів істотно підвищують ризики витоків персональної інформації та кіберзагроз. Освітні заклади мають не лише впроваджувати сучасні системи захисту інформації, а й забезпечувати своїх працівників і здобувачів освіти знаннями з основ цифрової безпеки. Недостатній рівень кіберзахисту може стати причиною зниження довіри до цифрової освіти, тому посилення цього напряму є стратегічно важливим кроком.

Інноваційні методи навчання допомогли змінити традиційний підхід не лише до викладання, але й до оцінювання навчальних досягнень.[3] Сучасні моделі наголошують на поступовому переході від звичних форм контролю до інтегративних і динамічних методик. Завдяки впровадженню електронного тестування, створенню портфоліо та використанню автоматизованих систем оцінювання стає можливим більш об'єктивне визначення знань і вмінь освітян. Ба більше, оцінювання набуває характеру безперервного процесу, дозволяючи відстежувати прогрес здобувачів освіти на кожному етапі навчання.

Цифровізація освіти та залучення інноваційних методів потребують системного розвитку цифрової компетентності серед викладачів і студентів. Відсутність необхідних навичок може створити бар'єри для ефективного використання сучасних технологій у навчанні. Тому важливо регулярно проводити тренінги та підвищувати

кваліфікацію педагогів для забезпечення якісного впровадження новітніх рішень. Як результат, формуватиметься сучасна система освіти, здатна відповідати викликам часу та забезпечувати конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Боярська-Хоменко А., Собченко Т. Інноваційні методи навчання у професійній освіті // Український педагогічний журнал. 2025. URL:

<https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/865>

2. Кучер В. Застосування інновацій у процесі організації освітнього процесу здобувачів вищої освіти в умовах магістратури // Український педагогічний журнал. 2023. URL:

<https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/688>

3. Александрова М. Розвиток освіти в цифрову епоху: інноваційні рішення для забезпечення якості освітніх послуг // Наукові праці МАУП. 2025. URL:

<https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/5284>

СЕКЦІЯ П. ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СУСПІЛЬСТВО: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

УДК 373.3.091.313:37.091.33-027.22 (043.2)

Гойчук Д.Я., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
завідувач навчально-виробничої практики,
викладач суспільних дисциплін.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КВЕСТ- ТЕХНОЛОГІЙ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У сучасних умовах якість початкової освіти пов'язується з реалізацією компетентнісного підходу, який спрямований на формування в молодших школярів ключових і предметних компетентностей. Одним із головних пріоритетів, що визначає траєкторію розвитку сучасної початкової освіти є створення інноваційного середовища, у якому здобувачі освіти опановують уміння самостійного засвоєння знань протягом життя та їх застосування в практичній діяльності. Саме це зумовлює практичну зорієнтованість навчання, створення передумов для поетапного управління формуванням навчальних досягнень учнів, підвищенням особистої відповідальності усіх учасників освітнього процесу за якість навчальних досягнень. Покращення якості освіти, яке неможливе без створення інноваційного простору. Особливістю роботи закладу освіти в нових умовах є активне впровадження в практику роботи інтерактивних технологій [1, с. 12].

Квест (від англ. quest – пошук і adventure – пригода) – це пригодницька гра, у якій учасники мають виконати завдання відповідно до сюжету. Причому, саме

правильність відповідей визначає подальший напрямок або є ключем, підказкою, якими можна скористатися на шляху до фіналу. Квест-технологію можна застосовувати на всіх без винятку уроках початкової школи, зокрема змодельовати урок, його частину або систему уроків, та в позаурочній діяльності.

Квест-технології в освіті почали застосовуватися з 1995 року, коли професор університету Сан-Дієго Берні Додж запропонував використовувати в процесі навчання пошукову систему, в якій передбачалося знаходити рішення поставленого завдання з проходженням проміжних стадій, на кожній з яких потрібно виконати якусь дію або знайти ключ для виходу на наступний рівень [2, с.72].

Спочатку тодішня квест-технологія зводилася навіть не до пошуку логічного рішення, а була покликана зацікавити дитину, створивши процес, подібний грі. Саме ігри і стали тією відправною точкою, яка послужила розвитку такого напрямку в педагогіці. З еволюцією комп'ютерної техніки такі процеси стали інтерактивними, що дозволило залучити до них більшу дитячу аудиторію, адже сучасні діти проводять за комп'ютерними іграми багато часу.

На сьогоднішній день, квест-технологія є різновидом ігрової педагогіки, що поєднує в собі елементи проблемного, проєктного, дослідницького та інтерактивного навчання.

Основною метою квест-технологій в початковій школі є:

– сприяння розвитку комунікативної взаємодії між гравцями, що є засобом їх згуртування; спонукання учасників до критичного опрацювання інформації, розвиток їх пізнавальної активності, уміння узгоджувати свої дії з діями інших;

– сприяння прояву дослідницької активності учнів у процесі вирішення завдань різних видів і пошуку результату оригінальними діями;

– самостійне прийняття рішення, вміння брати на себе відповідальність за їх реалізацію;

– виховання впевненості, культури спілкування, доброзичливості, емоційності.

Квест-технології виконують такі функції:

– освітню – організація індивідуальної та групової діяльності школярів, виявлення умінь і здібностей працювати самостійно з будь-якої теми;

– розвивальну – розвиток інтересу до предмета, творчих здібностей, уяви учнів; формування навичок дослідницької діяльності, умінь самостійної роботи з інформацією; розширення ерудиції, мотивації;

– виховну – виховання особистої відповідальності за виконання завдання, виховання позитивного інтересу до досліджуваного предмета.

Зважаючи на універсальність квест-технології, її намагаються впроваджувати педагоги закладів загальної середньої освіти, оскільки вона завжди є ефективною, повноцінно забезпечує умови для індивідуального розвитку й реалізації здібностей учнів, досягнення навчальних результатів високого рівня, набуття навичок міжособистісного спілкування і взаємодії у спільній справі.

Структура квест-технології:

–вступ, де чітко описані головні ролі учасників або сценарій квесту, попередній план роботи;

–центральне завдання проблемного характеру і підсумковий результат роботи;

–список інформаційних ресурсів;

–опис процедури роботи;

–опис критеріїв і параметрів оцінки квесту;
–висновок, де підсумовується набутий учасниками квесту досвід.

Квест-технології класифікуються за таким критеріями:

1. За формою проведення:

–комп'ютерні ігри-квести – один з основних жанрів комп'ютерних ігор;

–*онлайн-квести* – за допомогою інтерактивних інструментів (Google Forms, LearningApps);

–*аудиторні* – у класі, бібліотеці;

–*вуличні* – з рухом між локаціями (наприклад, по території ЗЗСО);

–комбіновані.

2. За режимом проведення: в реальному режимі; у віртуальному режимі; у комбінованому режимі.

3. За терміном реалізації квести можуть бути: короткострокові, їх мета – поглиблення знань та їх інтеграція, розраховані на одно-три заняття; довгострокові, їх мета – поглиблення і перетворення знань, розраховані на тривалий термін (семестр або навчальний рік).

4. За формою роботи: групові; індивідуальні.

5. За предметним змістом: моноквест; між-предметний квест.

6. За структурою сюжетів розрізняють: лінійні (коли гравці, виконавши одне завдання, отримують наступне, і так продовжується до кінця маршруту); нелінійні (всі учасники мають основне завдання та перелік місць з підказками, але при цьому самостійно обирають шляхи виконання завдань); кільцеві (які нагадують лінійний квест, але команди стартують з різних точок, які будуть для них фінішними).

7. За інформаційним освітнім середовищем: традиційне освітнє середовище; віртуальне освітнє середовище.

8. За технічною платформою: віртуальні щоденники й журнали; сайти; форуми; Google-групи; вікі-сторінки; соціальні мережі.

9. За діяльністю учнів, що домінує: дослідницький; інформаційний; творчий; пошуковий; ігровий квест; рольовий [4, с. 169].

М. Руденко виділяє такі види квестів:

1. Ескейп рум передбачає пошук виходу з одного чи кількох приміщень за допомогою захованих підказок. Зазвичай має обмеження у часі. Найчастіше – одну годину.

2. Квест у реальності передбачає повне занурення в сюжетну лінію, яка базується на змісті відомих книг, фільмів або комп'ютерних ігор. Різновидом квесту в реальності є екшн-квест, який базується на виконанні учасником активних дій, спрямованих на досягнення певної мети.

3. Квест-перфоманс заснований на взаємодії команди гравців з акторами (керівники гуртків, спостерігачі), які грають ролі як позитивних (направлення у вірному напрямі, підказка), так і негативних персонажів (слідкують за порушеннями правил та штрафують). Головним принципом тут є не пошук підказок, а вплив на сюжет шляхом прийняття рішення на основі аналізу ситуації.

4. Морфеус. Це особливий тип квесту, в якому виконувати завдання гравці мають із зав'язаними очима [3, с. 71].

Будь-яка квест-технологія покликана не тільки поліпшити сприйняття навчального матеріалу, але і стимулювати розумовий і моральний розвиток молодших школярів. В процесі використання квест-технологій

молодші школярі мають можливість більше спілкуватися, висловлювати власну думку, в них сформуються уміння не тільки працювати самостійно, а й у команді.

Як свідчать результати практичного впровадження квест-технологій, краще працювати невеликими групами (по 4-6 учнів), що забезпечує можливість урахування їх вікових особливостей. У такому освітньому середовищі молодші школярі почуваються більш упевненими і розвивають такі особистісні якості, як здатність до співробітництва, почуття лідерства та відповідальність за рішення групи.

Впровадження квест-технологій має ряд переваг:

- дають можливість колективної творчості, спільного доступу до процесу створення, оцінювання;

- розвивають вміння працювати в групі;

- розвивають вміння планувати свою діяльність;

- мотивують учнів, викликає інтерес до пізнання більш детальної інформації;

- сприяють формуванню інформаційної грамотності;

- розвивають самостійність і відповідальність;

- допомагають легше сприймати матеріал за рахунок незвичайної форми роботи.

Таким чином, квест-технології сприяють урізноманітненню форм освітнього процесу в сучасній початковій школі, створюють умови для продуктивної пізнавальної діяльності кожного здобувача освіти з урахуванням інтересів і здібностей; мотивують й активізують всі сфери розвитку особистості, формують вміння вчитися, а значить допомагають сучасному педагогові відійти від звичних стереотипів організації освітньої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів / Н. Баліцька, О. Біда, Г. Волошина та ін. Київ: Науковий світ, 2003. 138 с.
2. Жигайло О. Підготовка вчителів початкової школи до використання квесттехнологій на уроках математики. *Молодь і ринок*. 2017. № 8. С. 70–74.
3. Руденко М. Методика краєзнавчої роботи в початковій школі. Черкаси: Чигирин, 2015. 120 с.
4. Сокол І. М. Квест як сучасна інноваційна технологія навчання. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2013. Вип. 7 (50). С. 168–171.

УДК 373.2.091.33-027.22:373.29(043.2)

Горзов Н.М., здобувачка освіти II-A курсу;
керівник: Глагола О.М.
викладачка педагогіки, «спеціаліст вищої
категорії», «викладач-методист».

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА ЧЕРЕЗ ГРУ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ ДИТИНИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Сучасна дошкільна освіта є важливою складовою системи безперервної освіти, що спрямована на всебічний розвиток дитини, формування її особистісних якостей та підготовку до навчання у школі. Актуальність даної теми зумовлена необхідністю пошуку ефективних засобів

підготовки дітей до шкільного навчання наразі є важливим та актуальною проблемою. Саме ігрова діяльність дозволяє поєднати навчання, розвиток і виховання в єдиному процесі, що відповідає віковим особливостям дошкільників. Метою даних тез є теоретичне обґрунтування ролі гри як провідного засобу підготовки дітей до навчання у школі.

Дошкільний вік вважається сенситивним (означає підвищену чутливість, вразливість або емоційну сприйнятливність) періодом розвитку, коли активно формуються основні психічні процеси, соціальні навички та емоційна сфера дитини. Особливістю цього віку є те, що провідною діяльністю виступає гра. Саме вона є природним способом пізнання навколишнього світу, у якому дитина не лише засвоює знання, а й моделює реальні життєві ситуації, вчиться взаємодіяти з іншими та формує власний досвід поведінки. Гра створює умови для розвитку вищих психічних функцій і формує зону найближчого розвитку дитини [3, с. 25].

У психолого-педагогічній літературі підкреслюється, що дошкільний вік характеризується високою пластичністю психіки, що дозволяє ефективно формувати базові компетентності саме через ігрову діяльність. У цей період дитина найкраще сприймає інформацію через практичну дію, емоційне залучення та взаємодію з однолітками.

У процесі гри дитина відтворює соціальні ролі дорослих, моделює різні життєві ситуації та засвоює систему суспільних відносин. Т.І.Поніманська зазначає, що у процесі ігрової діяльності формуються мотиви поведінки дитини та її ставлення до навколишнього світу [2, с. 72]. Наприклад, до таких ігор належать сюжетно-рольові ігри «Сім'я» та «Дитячий садок». У грі «Сім'я» діти розподіляють ролі батьків і дітей та відтворюють повсякденні життєві ситуації. Вони навчаються

взаємодіяти, проявляти турботу та відповідальність. Така гра сприяє формуванню соціального досвіду та моделей поведінки.

Одним із найважливіших аспектів ігрової діяльності є розвиток пізнавальної сфери. У процесі гри дитина активно пізнає навколишній світ, опановує нові знання та вміння. Формуються такі когнітивні процеси, як мислення, пам'ять, увага та уява. Важливо, що ці процеси розвиваються у взаємозв'язку, що забезпечує комплексну підготовку до навчання у школі. Дитина вчиться аналізувати ситуації, порівнювати, узагальнювати та робити прості висновки [3, с. 52]. Наприклад, у грі «Що змінилося?» та «Знайди пару».

У грі «Що змінилося?» дітям пропонується запам'ятати розташування предметів або картинок, після чого один із них змінюється або зникає. Дошкільник повинен визначити, що саме змінилося. Гра сприяє розвитку пам'яті, уваги та спостережливості.

Важливо зазначити, що ігрова діяльність також стимулює розвиток творчого мислення. Дитина не лише відтворює відомі ситуації, а й створює нові сюжети, вигадує правила та способи взаємодії. Це сприяє розвитку креативності, яка є важливою складовою сучасної освіти. Наприклад, до таких ігор належать творчі ігри «Придумай історію» та «Незвичайне використання предмета». У грі «Придумай історію» дітям пропонується скласти власну розповідь за уявою або за набором картинок. Вони самостійно вигадують сюжет, персонажів і події, фантазують та творчо переосмислюють їх. Гра допомагає формувати креативність і вміння нестандартно мислити [4, с. 34].

Особливу роль у підготовці до школи відіграє мовленнєвий розвиток дитини. Під час ігрової діяльності

діти активно спілкуються, обговорюють правила гри, розподіляють ролі та висловлюють власні думки. Це сприяє розвитку зв'язного мовлення, збагаченню словникового запасу та формуванню комунікативних умінь. Уміння спілкуватися є однією з ключових компетентностей, необхідних для успішної адаптації до шкільного середовища [4, с. 48].

Окрім того, у процесі гри формуються навички діалогічного та монологічного мовлення. Діти вчаться аргументувати власну позицію, слухати співрозмовника та будувати логічні висловлювання, що є важливим для подальшого навчання в школі. Наприклад, гра «Хто що робить?», пропонує дітям картинки із зображенням людей або тварин, які виконують певні дії. Завдання дитини — назвати, хто зображений на картинці та що він робить. Діти складають прості або поширені речення, такі як : «Дівчинка читає книгу», «Лікар лікує хвору тваринку», «Дідусь та онук збирають гриби». Завдяки грі дошкільнята збагачують словниковий запас вчаться будувати граматично правильні речення.

Важливим компонентом підготовки до школи виступає розвиток соціальних навичок. У грі дитина вчиться взаємодіяти з однолітками, дотримуватися правил, приймати ролі та відповідальність за свої дії. Це формує такі якості, як дисциплінованість, організованість та здатність до співпраці. Соціальна компетентність, сформована у дошкільному віці, є основою успішної шкільної адаптації [3, с. 60]. Такі ігри як «Магазин» та «Лікарня» ,сприяють розвитку соціальних навичок у дітей .У грі «Магазин» діти розподіляють ролі продавця та покупців, і відтворюють ситуації купівлі-продажу, вчаться спілкуватися, домовлятися, дотримуватися правил поведінки у громадських місцях та проявляти ввічливість. Ігри

формують соціальні навички, відповідальність і вміння жити і працювати в колективі.

Ігрова діяльність сприяє формуванню моральних якостей особистості. У грі діти засвоюють поняття справедливості, взаємодопомоги, відповідальності та поваги до інших, що має важливе значення для соціалізації. Наприклад, до таких ігор належать «Добрі вчинки», «Ситуації вибору», «Чарівні слова», «Комплімент по колу». «Ситуації вибору» дітям пропонуються різні життєві ситуації, у яких потрібно обрати правильний варіант поведінки (наприклад, допомогти товаришу або залишитися осторонь). Діти обговорюють свої рішення, навчаються оцінювати вчинки та розуміти наслідки поведінки. Гра формує моральні якості, відповідальність і вміння співпереживати, які так важливі в шкільному житті. [1, с. 70].

Окремої уваги потребує формування довільної поведінки та саморегуляції. У процесі гри дитина вчиться контролювати свої емоції, дотримуватися правил та досягати поставленої мети. Це сприяє розвитку таких важливих якостей, як наполегливість, зосередженість, терпіння та вміння завершувати розпочату діяльність. Саме ці навички є необхідними для освітнього процесу у школі [1, с. 83]. Як приклад можна навести ігри «Замри» та «Так чи ні».

У грі «Замри» діти рухаються під музику, а коли вона зупиняється — повинні миттєво завмерти. Це розвиває увагу, самоконтроль і вміння стримувати імпульсивні рухи. У грі «Так чи ні» педагог називає твердження, а діти повинні швидко реагувати правильною відповіддю, контролюючи свої дії та емоції. Обидві ігри сприяють розвитку довільної поведінки та саморегуляції.

Не менш важливим є емоційний розвиток дитини. Ігрова діяльність створює позитивне емоційне середовище, знижує рівень тривожності та страху перед новими ситуаціями. Завдяки грі дитина отримує можливість безпечно переживати різні емоції, що сприяє формуванню емоційної стійкості та впевненості у собі. Це є важливим чинником готовності до шкільного навчання [2, с. 75]. Гра у «Дзеркало емоцій» та «Вгадай настрої» допомагає розвитку емоційної сфери дитини. У грі «Дзеркало емоцій» діти повторюють емоції, які показує інша дитина або вихователь (радість, сум, здивування тощо). Це допомагає краще розуміти та виражати почуття. Гра формує емоційну чутливість, впевненість у собі та здатність розпізнавати емоції інших.

Таким чином, ігрова діяльність виконує інтегративну функцію, поєднуючи розвиток когнітивної, мовленнєвої, соціальної та емоційної сфер. Вона забезпечує природний перехід дитини від дошкільного до шкільного етапу навчання.

Окремо слід наголосити, що ефективність ігрової діяльності у дошкільній освіті залежить від правильного педагогічного керівництва. Організація гри має враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей, забезпечувати їхню активну участь та зацікавленість. Важливо, щоб педагог виступав не як керівник, а як партнер у грі, який створює умови для самостійної діяльності дітей.

Отже, гра є ключовим засобом розвитку дитини дошкільного віку та основою її підготовки до навчання у школі. Ігрова діяльність дозволяє дитині природно засвоювати знання, формувати навички взаємодії з іншими та розвивати здатність до навчальної діяльності. Саме тому вона повинна займати провідне місце у системі дошкільної освіти. Таким чином, гра є не лише методом навчання, а й

природною основою гармонійного розвитку особистості дитини.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. — Київ: Радянська школа, 1977. 384 с.

2. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. — Київ: Академвидав, 2015. 456 с.

3. Кононко О. Л. Психологія особистісного розвитку дошкільника. — Київ: Освіта, 2010. 256 с.

4. Богущ А. М. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку. — Київ: Слово, 2012. 304 с.

УДК 373.3.091.313:004.9:811.161.2(043.2)

Грись К.М., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Шипович М.В.,
викладачка української мови та літератури.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГРАМАТИКИ ТА ОРФОГРАФІЇ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Інформаційно-цифрова компетентність відповідно до нового Державного стандарту Нової української школи передбачає не лише впевнене, а й критично осмислене використання інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, опрацювання та обміну інформацією в

професійній діяльності, суспільному просторі й особистому спілкуванні.

Системне впровадження ІКТ в освітній процес виступає важливим чинником досягнення успішних результатів навчання. Сучасний учень потребує педагога нового типу — такого, який здатен не тільки передати знання, а й навчити ефективно застосовувати їх у практичній діяльності.

Набуті знання, уміння та навички мають органічно поєднуватися з особистісними цінностями дитини, сприяючи формуванню життєвих компетентностей, необхідних для її успішної самореалізації в навчанні, повсякденному житті та майбутній професійній діяльності.

Цифрова трансформація освіти, її орієнтація на індивідуальні потреби учнів, частковий перехід до дистанційного навчання, активне поширення відкритих освітніх ресурсів і зростання значущості цифрової компетентності, а також зниження мотивації молодших школярів до вивчення української мови зумовлюють актуальність порушеної проблеми.

Особливий науковий інтерес становить комплексне осмислення можливостей використання цифрових інструментів на уроках української мови в початковій школі, зокрема під час опрацювання таких ключових розділів, як граматики та орфографія.

Варто зазначити, що організація роботи, спрямованої на засвоєння мовних явищ, формування мовних понять і розвиток граматики-орфографічних умінь учнів початкових класів, має передбачати системне впровадження сучасних цифрових технологій. У зв'язку з цим одним із провідних завдань сучасного вчителя є оволодіння методикою доцільного використання цифрових інструментів у процесі навчання мови та мовлення.

Використання цифрових технологій у початковій школі під час вивчення граматики-орфографічного матеріалу забезпечує інтерактивність навчального процесу, можливість отримання результатів у реальному часі та організацію взаємодії між учнями за допомогою різних електронних пристроїв (комп'ютерів, планшетів, смартфонів).

Технічна база цифрових інструментів охоплює сучасні засоби, які доцільно інтегрувати в освітній процес.

Зокрема, інтерактивна дошка – засіб взаємодії користувача з комп'ютером. Зазначимо, що така дошка схожа на звичайну шкільну дошку, але поверхня інтерактивної дошки може відображати зображення, якими можна керувати за допомогою спеціальних маркерів і жестів рук. У процесі використання інтерактивної дошки в освітньому процесі учителі початкової школи зможуть презентувати граматику-орфографічний матеріал за допомогою візуальних елементів, а саме: зображення, відео, таблиці.

Планшети та смартфони – пристрої, за допомогою яких можна використовувати різні програми та підключатися до Інтернету. Ці гаджети можна використовувати як освітні інструменти для засвоєння граматики-орфографічних правил та доступу до інформації в будь-який час і в будь-якому місці.

Інтерактивний дисплей – це цифровий екран, який дозволяє користувачам взаємодіяти з відображуваним вмістом за допомогою спеціальних інтерактивних аксесуарів, а саме: сенсорні екрани, стилуси, миші та клавіатури. Цей засіб використовується для цілей, які

вимагають взаємодії з представленим вмістом, наприклад, для навчання, презентацій, виступів, співпраці тощо.

Інтерактивні дисплеї доцільно використовувати в освітньому процесі початкової школи під час навчання української мови, оскільки їх застосування заохочує учнів до навчання мови і залучає до активної участі на уроці.

Віртуальна реальність (VR) – це цифровий інструмент, що дозволяє користувачам взаємодіяти з цифровим середовищем, яке імітує реальний світ або створює уявний віртуальний світ за допомогою комп'ютерної графіки та 360-градусних камер. Користувачі можуть контролювати та відчувати власну поведінку в цьому середовищі за допомогою спеціальних пристроїв, які називаються VR-гарнітурами.

Доповнена реальність (AR) – це цифровий інструмент, що дозволяє користувачам відчувати додатковий реальний світ через комп'ютерні об'єкти; AR доцільно використовувати для створення інтерактивних програм та мовних ігор, навчання та візуалізації даних. Використовуючи віртуальну та доповнену реальність, учителі зможуть створювати і проводити цікаві уроки української мови, які дозволять учням початкових класів усебічно пізнавати світ у його розмаїтті.

Інтерактивна візуалізація – це цифровий інструмент, що дозволяє користувачам отримувати та маніпулювати даними у формі візуальних елементів, а саме: діаграми, графіки та картографічні зображення. Ці сучасні технології можна використовувати для аналізу даних, візуалізації та представлення інформації, поданої в підручниках з

української мови під час вивчення граматико-орфографічного матеріалу. [1, с.178].

Інтерактивні веб-сайти – технології, які дозволяють користувачам взаємодіяти з веб-сайтами та отримувати інформацію в реальному часі. Вони містять різноманітні інтерактивні елементи, а саме: онлайн-опитування, інтерактивні завдання, форми зворотного зв'язку та ігрові елементи (наприклад, веб-сайти «Уміти», «Мій клас»), які доцільно застосовувати на уроках української мови в початковій школі у процесі опрацювання навчального матеріалу з граматики й орфографії.

Інтерактивні додатки – це програмні засоби на комп'ютерах або мобільних пристроях, призначені для залучення користувачів і створення інтерактивного досвіду. Інтерактивні додатки містять відео та аудіоматеріали, інтерактивні завдання, тести, ігри, симуляції та співпрацю користувачів. Застосування цих інструментів на уроках української мови сприятиме засвоєнню молодшими школярами мовних понять, формуванню граматико-орфографічних умінь і навичок молодших школярів під час активної взаємодії, навчання та практичного застосування знань із граматики й орфографії.

Інтерактивне відео – це цифровий інструмент, що дозволяє користувачам обирати різні способи розвитку сюжету, взаємодії з об'єктами та героями, взаємодіяти з відео, відчувати вплив на події у відео.

Цифрові інтерактивні ігри (гейміфікація) – це цифровий інструмент, що дозволяє користувачам взаємодіяти з ігровим світом і виконувати різноманітні

завдання для досягнення певних цілей. Такі ігри можна створювати і для уроків української мови з вивчення граматико-орфографічного матеріалу.

Інтерактивні онлайн-дошки – це цифрові інструменти, які дозволяють обмінюватися інформацією в Інтернеті в реальному часі. Учителі й учні можуть спілкуватися одне з одним, обмінюватися інформацією, додавати мультимедійні елементи, коментувати та позначати текст, працювати зі стікерами, іконками, малюнками та формулами. Ці цифрові інструменти можна використовувати для віртуальних уроків української мови і командної роботи над проектами.

QR-код – цифровий інтерактивний інструмент, який є способом кодування та збереження інформації у двовимірному вигляді. QR-код може містити різноманітну інформацію, зокрема, текст, веб-адреси, адреси електронної пошти, контактну інформацію. Цей засіб доцільно використовувати як інтерактивний елемент в освітньому процесі початкової школи на уроках української мови у процесі засвоєння граматико-орфографічного матеріалу (наприклад, вивчення самостійних частин мови і їх правопису). [3, с.225].

Інтерактивні платформи для дітей молодшого шкільного віку – це комп'ютерні програми, служби та онлайн-ресурси, спеціально розроблені для учнів початкової школи. Ці платформи мають різні формати та містять різні типи контенту, а саме: ігри, відеоуроки, вікторини тощо.

Слід наголосити, що усі ці цифрові інструменти є важливими компонентами цифрової екосистеми. Вони

мають використовуватися в різних сферах життя, включаючи мовну освіту. Ці інструменти дозволять користувачам отримувати й обробляти інформацію швидше та ефективніше, а також забезпечать легку та доступну комунікацію з інформацією в сучасному цифровому світі [2, с.137].

З метою успішного використання цифрових інструментів на уроках української мови в початковій школі необхідно забезпечити належний рівень професійної підготовки сучасного педагога. Це можна зробити, надавши доступ учителям початкової школи до навчальних семінарів, вебінарів, практикумів, тренінгів, додаткових методичних матеріалів та інших ресурсів.

Варто зазначити, що вчителів початкової школи необхідно дозволити молодшим школярам активно взаємодіяти із цифровими інструментами та оцінювати свій прогрес у цьому напрямі. Педагоги мають постійно підтримувати і розвивати цифрову грамотність учнів початкових класів на уроках української мови. Важливо надати учням необхідну підтримку, щоб вони стали компетентними користувачами цифрових інструментів і вільно володіли ними.

Слід зауважити, що учителі мають створити умови для активної участі батьків в освітньому процесі, який передбачає використання цифрових інструментів у навчанні української мови. Учителів початкової школи важливо пам'ятати, що цифрові інструменти повинні лише доповнювати традиційні засоби навчання. Педагоги мають знайти баланс між цифровими інструментами та

традиційними засобами навчання. Надмірне застосування цифрових інструментів може негативно впливати на користувачів.

Разом із тим цифрові технології не повинні витіснити традиційні методи навчання, а мають гармонійно їх доповнювати. Недоцільне або надмірне використання цифрових засобів може призводити до негативних наслідків, зокрема зниження концентрації уваги та соціальної взаємодії.

Таким чином цифрові інструменти є важливим засобом модернізації навчання української мови в початковій школі. Вони сприяють підвищенню мотивації учнів, розвитку мовленнєвих і цифрових умінь, а також ефективному засвоєнню граматики й орфографії. Водночас необхідним є збереження балансу між традиційними та інноваційними підходами. Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення впливу цифрових технологій на розвиток учнів початкової школи.

Список використаних джерел:

1. Бріцкан Т.Г. Впровадження інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості вчителя початкових класів. Психолого-педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця. 2017. 564 с.

2. Патиченко М.Г. Використання цифрових інтерактивних технологій в освітньому процесі: poradnik. Київ. 2021. 389 с.

3. Швардак М.В. Освітні тренди в умовах Нової української школи. Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Сер. 5.

Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. Вип. 89. 967 с.

УДК 373.3.011.3-051:51]:005.336.2(043.2)

Іваниш А.І., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Граб М.В.,
викладачка математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, доктор філософії.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасна система освіти України переживає глибокі трансформаційні процеси, зумовлені впровадженням концепції Нової української школи. Основна мета цієї реформи полягає у створенні освітнього середовища, орієнтованого на всебічний розвиток особистості учня, формування його ключових компетентностей та здатності до самостійного навчання і самореалізації. У цьому процесі роль педагога виходить на перший план, адже він перестає бути лише носієм знань і стає активним учасником інноваційних процесів, організатором навчальної діяльності, наставником та фасилітатором, який стимулює пізнавальну активність учнів. Саме тому розвиток професійно-математичної компетентності педагога набуває особливої актуальності, оскільки він визначає якість

математичної освіти та ефективність навчального процесу в цілому [1, с. 5–7].

У наукових доробках знаходимо, що професійно-математична компетентність педагога охоплює комплекс знань, умінь та навичок, що забезпечують здатність до аналізу та вирішення математичних задач, логічного мислення та формування у школярів критичного мислення. Вона включає методичну підготовку, знання сучасних освітніх технологій та педагогічні здібності, необхідні для ефективного планування та проведення уроків, організації інтерактивних форм навчання та адаптації змісту навчання під різні рівні підготовки учнів. Компетентний учитель здатний не лише передавати знання, а й моделювати навчальний процес так, щоб він сприяв розвитку математичної грамотності, аналітичного мислення та практичних навичок учнів [2, с. 45–60].

Вважаємо, що Нова українська школа вимагає зміни ролі самого вчителя. Він більше не обмежується традиційним викладанням теоретичних знань, а виступає наставником, який організовує діяльність учнів, створює умови для активного пізнання та стимулює їх до самостійного аналізу й дослідження. Педагог має вміти підбирати методи і форми роботи, що відповідають індивідуальним особливостям учнів, їхнім здібностям і рівню підготовки. Розвинена професійно-математична компетентність дозволяє вчителю будувати логічні зв'язки між різними математичними поняттями, організовувати практичні завдання та застосовувати сучасні технології, що робить навчання більш ефективним і результативним [1, с. 6–7]. Через це, розвиток цієї компетентності є безперервним процесом, що триває протягом усієї професійної діяльності педагога. Він передбачає постійне підвищення кваліфікації, участь у тренінгах, вебінарах,

семінарах, обмін досвідом з колегами та активне використання цифрових освітніх ресурсів. Важливу роль у цьому відіграють самоосвіта та науково-методична діяльність, що дозволяє педагогам опанувати новітні методики викладання, освоювати інтерактивні технології та застосовувати їх у навчальному процесі. Застосування таких підходів забезпечує не лише оновлення знань, а й розвиток у педагога здатності до творчого мислення та інноваційної діяльності [4, с. 120–140; 5, с. 100–120].

На нашу думку особливого значення набуває використання цифрових технологій у навчанні математики. Інтерактивні дошки, математичні симулятори, віртуальні лабораторії та освітні платформи дозволяють зробити урок наочним, цікавим і доступним для учнів різного рівня підготовки. Завдяки сучасним технологіям учні можуть самостійно виконувати практичні завдання, перевіряти гіпотези та аналізувати результати, що сприяє розвитку навичок критичного мислення та роботи з інформацією. Використання цифрових інструментів також розширює можливості для інтеграції математики з іншими предметами, зокрема з фізикою, хімією та технологіями, що забезпечує комплексний підхід до навчання та практичну орієнтованість освіти [4, с. 200–210].

Серед важливих аспектів розвитку професійно-математичної компетентності є мотиваційний чинник. Учитель, зацікавлений у власному професійному розвитку, відкритий до інновацій та готовий до змін, не лише підвищує власну ефективність, а й слугує прикладом для учнів і колег. Сприятливі умови для професійного зростання, створені державою та освітніми установами, стимулюють педагога до активного впровадження нових підходів у навчальний процес, дозволяючи формувати сучасне освітнє середовище, яке відповідає вимогам

суспільства та забезпечує високий рівень навчальних досягнень школярів [5, с. 100–120].

Практичні аспекти розвитку професійно-математичної компетентності можна спостерігати у використанні інтерактивних методів навчання, проєктних завдань та проблемно-орієнтованого підходу. Вчителі, які застосовують сучасні методики, створюють на уроках ситуації, що потребують критичного мислення, аналізу та аргументованого прийняття рішень. Залучення учнів до STEM-проєктів дозволяє демонструвати практичне застосування математичних знань у реальному житті та підвищує мотивацію до навчання, одночасно розвиваючи їхні компетентності та навички командної роботи [2, с. 80–95].

Зазначимо, що розвиток професійно-математичної компетентності є ключовим чинником трансформації освітнього простору Нової української школи, оскільки від компетентності педагога залежить ефективність реалізації освітніх реформ. Він забезпечує підвищення якості викладання математики, розвиток у школярів аналітичного мислення та здатності до самостійного застосування знань, а також формує в учнів ключові компетентності, необхідні у сучасному суспільстві. Компетентний педагог стає рушійною силою змін у школі та гарантом інтеграції української освіти у світовий освітній простір [1, с. 15–18; 3, с. 12–20].

Отже, системний розвиток професійно-математичної компетентності педагога є фундаментальною умовою підвищення якості освіти, створення сучасного освітнього середовища та формування конкурентоспроможного випускника. Активна участь педагога у трансформаційних процесах сприяє не лише особистісному розвитку учнів, а й

оновленню освітнього простору, що відповідає вимогам Нової української школи та сучасного суспільства [1–5].

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України. – Київ : МОН України, 2016. – 40 с.
2. Пометун О. І. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / О. І. Пометун. – Київ : А.С.К., 2004. – 192 с.
3. Закон України «Про освіту» : від 05.09.2017 № 2145-VIII. – Київ, 2017. – 45 с.
4. Морзе Н. В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій / Н. В. Морзе. – Київ : ВНУ, 2010. – 352 с.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти / О. Я. Савченко. – Київ : Грамота, 2012. – 504 с.

УДК 37.017.4:37.091.3-053.6 (043.2)

Ковач І.І., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грицько В.В., доктор філософії (PhD),
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист.

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ МОЛОДІ

Формування активної громадянської позиції молоді є важливим завданням сучасної освіти, оскільки саме молоде

покоління визначає майбутній розвиток демократичного суспільства. У сучасних умовах соціальних трансформацій, цифровізації суспільства та зростання ролі громадянської участі особливої актуальності набуває підготовка молоді до свідомої та відповідальної участі в житті держави і громади. У цьому контексті освіта виступає ключовим соціальним інститутом, який формує світоглядні орієнтири, систему цінностей та моделі соціальної поведінки молодих людей.

Одним із важливих чинників формування громадянської активності є використання сучасних освітніх технологій. Освітні технології розглядаються як цілісна система методів, форм і засобів організації освітнього процесу, спрямована на досягнення визначених результатів навчання та розвитку особистості. У сучасній педагогічній науці вони трактуються не лише як інструмент передавання знань, а як модель педагогічної взаємодії, що забезпечує розвиток критичного мислення, комунікативних навичок та соціальної відповідальності [1].

Активна громадянська позиція передбачає не лише обізнаність молоді з правами і обов'язками громадянина, але й готовність брати участь у суспільному житті, проявляти ініціативу, відповідальність та небайдужість до проблем громади. Формування такої позиції потребує створення відповідних освітніх умов, у яких молодь має можливість не тільки отримувати знання про суспільство та державу, але й здобувати практичний досвід соціальної взаємодії та громадянської участі.

Важливу роль у цьому процесі відіграють інтерактивні освітні технології. Їх використання передбачає активну участь здобувачів освіти у навчальному процесі через дискусії, дебати, аналіз проблемних ситуацій, роботу в групах та інші форми співпраці. Такі методи сприяють формуванню навичок аргументованого висловлення власної

позиції, розвитку критичного мислення та культури демократичного спілкування. Інтерактивне навчання створює умови для активного залучення молоді до обговорення суспільно важливих проблем, що сприяє формуванню відповідального ставлення до громадянських обов'язків [2].

Не менш важливе значення мають проєктні освітні технології. Проєктна діяльність передбачає організацію навчального процесу, під час якого студенти працюють над вирішенням певної соціальної, культурної чи екологічної проблеми. У процесі виконання проєктів молодь вчиться планувати діяльність, працювати в команді, розподіляти відповідальність та оцінювати результати своєї роботи. Така діяльність сприяє розвитку соціальної активності, ініціативності та відповідального ставлення до проблем суспільства.

Суттєвий вплив на формування громадянської позиції молоді мають також цифрові освітні технології. Розвиток інформаційного суспільства відкриває нові можливості для участі молоді у громадських ініціативах, суспільних обговореннях та освітніх проєктах. Використання цифрових ресурсів дозволяє отримувати доступ до великої кількості інформації, знайомитися з діяльністю громадських організацій та брати участь у різноманітних онлайн-ініціативах.

Разом із тим розвиток цифрового середовища зумовлює необхідність формування медіаграмотності молоді. У сучасному інформаційному просторі молоді люди повинні вміти критично оцінювати інформацію, перевіряти її достовірність та розпізнавати маніпулятивні впливи. Саме ці навички є важливою складовою громадянської компетентності та відповідальної участі у суспільному житті [3].

Важливим чинником формування активної громадянської позиції є також характер освітнього середовища. Демократичні цінності найефективніше засвоюються у тих освітніх установах, де панує атмосфера взаємоповаги, відкритості та партнерства між учасниками освітнього процесу. Залучення молоді до діяльності органів студентського самоврядування, участь у прийнятті колективних рішень та обговоренні важливих питань сприяють розвитку відповідальності, ініціативності та усвідомлення власної ролі у громадському житті.

Отже, освітні технології виступають важливим чинником формування активної громадянської позиції молоді. Використання інтерактивних, проєктних та цифрових технологій сприяє розвитку критичного мислення, соціальної відповідальності, комунікативних навичок та готовності молодого покоління до активної участі у суспільному житті. Саме поєднання сучасних педагогічних підходів із демократичними принципами організації освітнього середовища створює сприятливі умови для формування свідомого громадянина, здатного брати відповідальність за власні рішення та активно долучатися до розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Лисогор Л., Берендєєв С., Косенчук Ю. Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи. Київ: Український інститут розвитку освіти, 2023.

2. Корницька Л. А., Романюк К. П. Сучасні педагогічні технології в умовах трансформації освіти. *Сучасні технології підготовки майбутніх фахівців*. 2024.

3. Радкевич В. О., Пригодій М. А., Лупаренко Л. А. та ін. Цифрова трансформація освіти: штучний інтелект в освітньому просторі. Кропивницький, 2024.

4. Кодлюк Я. П., Чекрій І. І. Розробка електронного підручника для закладів освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. №1.

УДК 377.8.147:373.3.091.12-051(043.2)

Комар А. В., здобувачка освіти II-Ж курсу;
керівник: Шипович М.В.,
викладачка української мови та літератури.

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасний розвиток освіти в Україні відбувається в умовах глобальних соціально-економічних змін, інтеграції знань та посилення міжнародної взаємодії. Це зумовлює появу нових освітніх підходів, у центрі яких перебуває особистість здобувача освіти, його здатність до адаптації, саморозвитку та безперервного навчання.

Однією з провідних тенденцій сучасної освіти є формування академічної мобільності, яка розглядається як важлива складова професійного становлення майбутнього фахівця. Вона забезпечує готовність до змін, відкритість новому досвіду, здатність до самостійного вибору освітньої траєкторії та подолання професійних викликів.

Сьогодні освіта орієнтується не лише на засвоєння знань, а й на формування здатності особистості до безперервного навчання, адаптації до змін і саморозвитку.

Умови швидкого оновлення інформації та змін на ринку праці вимагають від майбутніх фахівців високого рівня професійної гнучкості, критичного мислення, творчості та готовності до мобільності в освітньому й професійному середовищі. Особливої значущості набуває підготовка вчителів початкових класів, оскільки саме вони закладають фундамент навчальних умінь, цінностей та ключових компетентностей учнів. У цьому контексті академічна мобільність виступає важливою складовою професійної готовності майбутнього педагога.

Саме тому, дослідження академічної мобільності є надзвичайно актуальним, оскільки воно спрямоване на розуміння шляхів підвищення якості освіти та формування конкурентоспроможної, соціально активної та професійно-мобільної особистості.

Слід зазначити, що у сучасній педагогічній науці академічна мобільність трактується як інтегративна характеристика особистості, що відображає її здатність до ефективної освітньої та професійної діяльності в умовах змінного соціального середовища.

Згідно з науковими підходами, академічна мобільність пов'язується не лише з можливістю навчання або стажування в інших освітніх середовищах, а й із внутрішньою здатністю особистості до самоорганізації, розвитку та трансформації власного освітнього досвіду.

Варто наголосити, що академічна мобільність формується як результат взаємодії різних видів освітньої діяльності та базується на принципах саморозвитку, рефлексії та усвідомленого вибору освітньої траєкторії.

У педагогічній та соціальній науці поняття мобільності розглядається як багатовимірне явище, що охоплює різні аспекти розвитку особистості:

- педагогічний аспект (розвиток, навчання, виховання, інноваційність);

- соціальний аспект (адаптація, розширення можливостей, демократизація освіти);

- психолого-педагогічний аспект (рефлексія, готовність до співпраці, саморегуляція);

- економічний аспект (професійна адаптація та ефективність діяльності). [5, с.49]

Академічна мобільність майбутнього вчителя початкових класів розглядається як здатність до свідомого проєктування власної освітньої траєкторії, швидкої адаптації до змін освітнього середовища та ефективного використання нових педагогічних технологій у професійній діяльності.

Вона передбачає не лише участь у програмах обміну чи академічних стажуваннях, а й сформовану готовність до безперервного навчання, саморозвитку та впровадження інновацій у початковій школі.

Соціально-професійна мобільність визначається як здатність особистості до саморозвитку, швидкої адаптації до змін у професійній сфері та ефективного використання власного потенціалу.

Її основою виступають освіченість, професійна компетентність і внутрішня потреба в самовдосконаленні. Важливим є також уміння швидко реагувати на зміни в суспільстві та освітньому середовищі.

Можна зауважити, що у цьому контексті мобільність безпосередньо пов'язується з рівнем професійної підготовки та здатністю майбутнього вчителя початкових класів до самореалізації в умовах динамічного ринку праці.

Академічна мобільність передбачає низку ключових характеристик, які визначають її ефективність:

- маневреність освітніх програм – можливість змінювати напрям підготовки відповідно до потреб особистості та ринку праці;
- безперервність освіти – постійне оновлення знань і навичок протягом життя;
- узагальненість знань – інтеграція різних галузей знань у цілісну систему;
- оперативність – здатність швидко застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- гнучкість – адаптація до нових умов і самостійний пошук рішень. [3, с.136]

Ці компоненти забезпечують формування фахівця нового типу — активного, самостійного та конкурентоспроможного.

Варто наголосити, що важливим аспектом розвитку академічної мобільності є формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти. Вона передбачає усвідомлений вибір навчальних і професійних орієнтирів, що відповідають здібностям, інтересам і життєвим планам особистості.

У цьому контексті виділяють такі типи освітніх маршрутів:

- адаптивний (пристосування до соціально-економічних умов);
- розвивальний (розкриття потенціалу особистості);
- творчий (самостійне конструювання власної освітньої та професійної діяльності). [4, с.73]

Важливим елементом академічної мобільності є формування індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього педагога. Вона передбачає свідомий вибір навчальних дисциплін, практик, тренінгів та професійних

курсів відповідно до особистих інтересів і майбутньої педагогічної спеціалізації.

Реалізація індивідуальної траєкторії сприяє розвитку творчого потенціалу, педагогічної автономії та здатності до інноваційної діяльності в початковій школі.

Таким чином, академічна мобільність є важливою складовою професійної підготовки вчителя початкових класів, оскільки забезпечує його готовність до інноваційної педагогічної діяльності, безперервного професійного розвитку та адаптації до змін сучасного освітнього середовища. Її розвиток сприяє формуванню сучасного педагога — компетентного, творчого, мобільного та здатного ефективно працювати в умовах Нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 599 «Про внесення змін щодо питань академічної мобільності». – 2022. – 12 с.
2. Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів освіти: Наказ МОН України № 273 від 26.03.2022. – К.: МОН, 2022. – 18 с.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. – К.: МОН України, 2016. – 40 с.
4. Бахмат Н. В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах цифрової трансформації освіти // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2024. – 161 с.
5. Мартинюк А. П., Губіна А. М. Академічна мобільність студентів як складова інтернаціоналізації освіти // Академічні студії. Серія «Педагогіка». – 2024. – Вип. 2. – 150 с.

Мошкола В.В., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Котубей В.Ф., доктор філософії,
викладачка суспільних дисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист.

КІНОМИСТЕЦТВО ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

В умовах інформаційного суспільства інтерпретація інформації, її сприйняття відіграють значну роль в житті покоління «зумерів», «альфа», формуванні їхнього світогляду. Для сучасної України, що у збройній боротьбі з рашистською агресією виборює своє віковичне право на самостійне державне життя, важливим є просвітницько-культурницька діяльність, яка має забезпечити юному українцю чітке усвідомлення власної національної ідентичності, культивувати образи національних героїв. У цьому контексті сучасне українське кіномистецтво має унікальну здатність відтворювати історичні події, персонажів та атмосферу історичного минулого, розкриваючи юному глядачеві невідомі його аспекти, створюючи можливості співставляти їх із подіями та персоналіями сучасності. Сучасні кінострічки українських кінематографів на історичну тематику створюють умови для роздумів, мають допомогти сформувати історичні образи, історичний світогляд та виробити морально - естетичні цінності у сучасного покоління здобувачів освіти.

Кінематограф, як слушно зазначає О. Волощук, вважається ефективним і популярним способом поширення соціальних, моральних і культурних повідомлень, він як ніяке інше середовище налагоджує емоційну і пізнавальну

комунікацію. Кіно як медіум не просто відзеркалює картинку суспільства, а й відбиває саме його образ з усіма його цінностями, звичаями, надіями і страхами. Голова Європейської кіноакадемії Вім Вендерс вважає, що на часі внесення до «порядку денного» європейської системи освіти таких предметів, як «кіноосвіта» і «кінограмотність», як стабільної інтегрованої частини навчальної програми, а не факультативів, що практикується нині в багатьох країнах [1].

Проблему використання наочних засобів навчання на історії України, зокрема художніх фільмів, в українській методичній літературі висвітлено такими вченими - методистами як: Желіба О., Коляда І., Мокрогуз О.

Саме вони розкриття методи та прийоми формування історичної пам'яті в здобувачів освіти засобами українського кіномистецтва. Здобувачі освіти покоління «зумерів» не читають друкованих газет, не уявляють життя без інтернету і народилися вже зі сторінками у соцмережах і прагнуть різноманітності у своєму житті та діяльності. Вони впевнено почувають себе в інформаційному потоці й вміють використовувати знання, та відзначаються здатністю обробляти багато інформації, вмінням виділити важливе. [1].

Така психологічна особливість здобувачів покоління «зумерів» вимагає широкої візуалізації навчального матеріалу, її інтеграції в освітній процес віз. Це може бути реалізовано через показ фрагментів художніх фільмів на заняттях з історії України або використання цілих кінострічок для демонстрації конкретних історичних періодів чи подій. У цьому контексті художні відеоматеріали, до яких відносять художні фільми на історичну тематику, маючи надзвичайний мотиваційний

потенціал, можуть стати одним із ефективних засобів підвищення пізнавальної активності здобувачів освіти [2].

Інформація про цікаві та яскраві події минулого, в центрі яких завжди перебувають мужні та непересічні історичні постаті, сьогодні є надзвичайно актуальною, адже саме сьогодні твориться нова історія нашої Української держави з новими героями та новим покоління здобувачів освіти.

Такий інноваційний методичний прийом сприятиме ефективній реалізації завдання формування історичної свідомості у здобувачів освіти, що є складовою історичної пам'яті. Мультимедійні засоби навчання історії на сучасному етапі дозволяють враховувати психологічні особливості та специфіку сприйняття інформації здобувачами освіти.

Таким чином, сучасні українські художні фільми, маючи унікальну здатність відтворювати історичні події, персонажів та атмосферу історичного минулого, створюючи можливості співставляти їх із подіями та персоналіями сучасності, підвищують ефективність освітнього процесу та забезпечують можливості викладачу урізноманітнювати методи, прийоми та засоби формування історичної пам'яті у здобувачів освіти покоління «зумерів», врахувавши їхні інтелектуальні, психологічні й вікові особливості.

Список використаних джерел:

1. Желіба О. Структура та наповнення презентації для уроків історії та громадянської освіти НУШ. Актуальні питання дослідження вітчизняної історії й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах НУШ: збірник наукових праць. Вип. 1. 2022. С. 154-157.

2. Мокрогуз О. Мультимедійні засоби на уроках у масовій практиці навчання історії. Нова педагогічна думка. 2013. № 3. С. 96-99.

УДК: 31.013.42:004.738.5:373.2/.3(043.2)

Павлович Н.В., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Доктор К.О.,
викладачка математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

КІБЕРБЕЗПЕКА ДЛЯ НАЙМЕНШИХ: ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ІНТЕРНЕТІ

У сучасному світі цифрові технології стали важливою частиною повсякденного життя людини. Інтернет, смартфони, комп'ютери та планшети використовуються для навчання, роботи, спілкування та отримання різноманітної інформації. Діти починають знайомитися з цифровими технологіями вже з раннього віку. Вони користуються навчальними платформами, дивляться пізнавальні відео, спілкуються з друзями в соціальних мережах або грають у різні онлайн-ігри. Саме тому питання кібербезпеки набуває особливої актуальності, адже молодші користувачі Інтернету часто не усвідомлюють усіх можливих небезпек, які можуть виникати у цифровому середовищі.

Останні роки показали, що цифрові технології відіграють важливу роль у сфері освіти. Під час пандемії

COVID-19 навчальні заклади змушені були активно використовувати дистанційні форми навчання. Учні та вчителі почали працювати з онлайн-платформами, електронними ресурсами та відеозв'язком. Подальші події, пов'язані з війною в Україні, ще більше посилили роль цифрових технологій у навчальному процесі. У таких умовах Інтернет став одним із головних інструментів отримання знань. Водночас це підвищило потребу у формуванні навичок безпечної поведінки в мережі, особливо серед дітей молодшого віку [2].

Інтернет відкриває перед дітьми багато можливостей. Він дозволяє швидко знаходити потрібну інформацію, брати участь у дистанційних заняттях, виконувати навчальні завдання, дивитися освітні відео та розвивати нові навички. За допомогою цифрових технологій діти можуть розширювати свій кругозір, дізнаватися більше про навколишній світ та спілкуватися з однолітками з різних міст і країн. Проте поряд із цими перевагами існують і певні ризики, з якими можуть зіткнутися діти під час користування Інтернетом.

Однією з найбільш поширених небезпек є спілкування з незнайомими людьми в мережі. В Інтернеті кожна людина може приховувати свою справжню особу, тому під виглядом підлітків або друзів можуть діяти шахраї або зловмисники. Вони можуть намагатися встановити довірливі стосунки з дитиною, щоб отримати особисту інформацію або використати її у власних цілях. Крім того, зловмисники можуть маніпулювати дітьми, змушувати їх виконувати певні дії або брати участь у небезпечних онлайн-іграх. Через недостатній життєвий досвід діти можуть не усвідомлювати небезпеки такого спілкування та легко довіряти незнайомцям [3].

Ще однією важливою проблемою є поширення персональних даних у мережі. Діти іноді можуть повідомляти у соціальних мережах свою адресу, номер телефону, місце навчання або іншу особисту інформацію. Такі відомості можуть використовуватися сторонніми людьми для шахрайських дій або інших небезпечних ситуацій. Крім того, інформація, яка потрапила в Інтернет, дуже складно піддається видаленню, тому вона може залишатися доступною тривалий час. Саме тому необхідно пояснювати дітям, що особиста інформація повинна залишатися приватною і не може бути доступною для незнайомих людей[2, 5].

Також діти можуть стикатися з таким явищем, як кібербулінг. Це форма цькування або образ у мережі Інтернет. Кібербулінг може проявлятися у вигляді образливих повідомлень, поширення неправдивої інформації, публікації принизливих фотографій або відео. Часто такі дії супроводжуються погрозами або залякуванням. На відміну від звичайного булінгу, кібербулінг може відбуватися будь-коли і в будь-якому місці, оскільки Інтернет доступний постійно. Така ситуація може мати серйозний негативний вплив на психологічний стан дитини, викликати почуття страху, тривоги, замкнутість або навіть депресивні стани [4].

Ще однією небезпекою в Інтернеті є доступ до шкідливого або небажаного контенту. У мережі існує велика кількість сайтів, які можуть містити сцени насильства, агресії, порушення прав людини або іншу інформацію, що не призначена для дітей. Такий контент може формувати у дитини викривлене уявлення про світ, провокувати агресію або негативні емоції. Через відсутність досвіду дитина може випадково потрапити на такі сторінки або перейти за небезпечним посиланням. Тому дорослі повинні

контролювати використання Інтернету та допомагати дітям користуватися лише перевіреними та безпечними ресурсами [3].

Крім інформаційних загроз, існують і технічні ризики. Під час завантаження невідомих програм або відкриття підозрілих файлів комп'ютер або інший пристрій може бути заражений вірусами чи шкідливим програмним забезпеченням. Це може призвести до втрати важливої інформації, блокування пристрою або доступу сторонніх осіб до особистих даних. Шахраї часто використовують фішингові сайти та підроблені повідомлення для того, щоб отримати паролі або банківські дані користувачів. Саме тому важливо пояснювати дітям, що не можна відкривати незнайомі файли, переходити за сумнівними посиланнями або встановлювати програми з невідомих джерел [2].

Окрему увагу слід приділити питанням фінансової безпеки в Інтернеті. Діти можуть здійснювати покупки в онлайн-іграх або на сайтах без усвідомлення можливих наслідків. Це може призвести до втрати коштів або придбання неякісних товарів. Тому важливо пояснювати дітям, що будь-які фінансові операції в Інтернеті повинні здійснюватися лише за участю дорослих.

Надмірне використання Інтернету також може негативно впливати на здоров'я дітей. Тривале перебування перед екраном комп'ютера або смартфона може призводити до зниження фізичної активності, погіршення зору, головного болю, запаморочення та порушення сну. Крім того, занадто часте використання гаджетів може зменшувати кількість живого спілкування з друзями та членами родини, що негативно впливає на соціальний розвиток дитини. У деяких випадках може виникати залежність від Інтернету або онлайн-ігор.

Важливу роль у формуванні культури безпечної поведінки дітей в Інтернеті відіграють батьки та педагоги. Саме вони повинні навчати дітей основним правилам користування цифровими технологіями та пояснювати можливі небезпеки, які можуть виникати в мережі. Важливо не лише встановлювати заборони, а й пояснювати причини цих обмежень, формуючи у дітей відповідальне ставлення до використання Інтернету.

Дуже важливо, щоб між дитиною та дорослими існували довірливі стосунки. Дитина повинна знати, що вона може звернутися за допомогою у будь-якій ситуації, не боячись покарання чи осуду. Відкрите спілкування допомагає вчасно виявити проблему та запобігти її негативним наслідкам.

Одним із ефективних способів забезпечення безпеки дітей є використання технічних засобів захисту. До таких засобів належать антивірусні програми, регулярне оновлення програмного забезпечення, налаштування конфіденційності у соціальних мережах та використання функції батьківського контролю. Також важливо навчити дітей створювати складні паролі, не використовувати один і той самий пароль для різних ресурсів та не повідомляти їх іншим людям.

Формування культури кібербезпеки повинно починатися з раннього віку. Дітей потрібно навчати відповідальному ставленню до інформації, повазі до інших користувачів мережі та обережності під час спілкування в Інтернеті. Вони повинні розуміти, що будь-яка інформація, розміщена в мережі, може бути доступною для великої кількості людей.

Також важливо розвивати у дітей критичне мислення. Це допомагає їм розпізнавати неправдиву інформацію, фейкові новини, небезпечні пропозиції або шахрайські

повідомлення. Дитина повинна знати, що не вся інформація в Інтернеті є правдивою, тому її потрібно перевіряти та аналізувати [3, 5].

Важливо навчити дітей дотримуватися правил етичного спілкування в Інтернеті. Вони повинні поважати інших користувачів, не ображати їх та не брати участі в кібербулінгу. Також необхідно пояснювати, що спілкування в Інтернеті не замінює живого спілкування з друзями та родиною.

Формування культури безпечної поведінки в Інтернеті є важливим завданням сучасної освіти та виховання. Коли дитина знає основні правила кібербезпеки та розуміє можливі ризики, вона може користуватися можливостями цифрового світу для навчання, розвитку та спілкування без зайвих загроз.

Крім того, важливо стимулювати у дітей розвиток цифрової грамотності — уміння безпечно та ефективно користуватися різними онлайн-ресурсами, розпізнавати надійні джерела інформації та оцінювати ризики власних дій у мережі. Це включає навчання використанню пошукових систем, навичок збереження та організації інформації, а також розуміння основ авторського права та правил поведінки в цифровому середовищі. Завдяки таким знанням діти зможуть більш усвідомлено підходити до використання технологій, обирати корисні ресурси для навчання та творчості, а також захищати себе від потенційних загроз у цифровому світі [1].

Список використаних джерел:

1. Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 24.10.2022).

2. Основні правила захисту даних – кібергігієна для активного Інтернет-користувача URL: <https://eset.ua/ua/blog/view/38/osnovnyye-pravilazashchity-dannykh-kibergigiyena-dlya-aktivnogo-Internet-polzovatelya> (дата звернення 24.10.2022).

3. Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі: посібник для батьків / І. Литовченко, С. Максименко, С. Болтівець [та ін.]. – К.: ТОВ “Видавничий будинок «Аванпост-Прим»”, 2010. – 48 с. <http://onlinebezpeka.kyivstar.ua>.

4. Безпечне користування сучасними інформаційно-комунікативними технологіями / О. Удалова, О. Швед, О. Кузнєцова [та ін.]. – К.: Україна, 2010. – 72 с.

5. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі: Навчально-методичний посібник / А. Кочарян, Н. Гущина. – К., 2011. – 100 с. http://old.mon.gov.ua/images/newstmp/2011/18_02/3/4press.pdf.

Пальок В.В, здобувачка освіти IV-А курсу;
керівник: Котубей В.Ф., доктор філософії,
викладачка суспільних дисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист.

РОЗВИТОК ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У сучасних умовах суспільних трансформацій в Україні важливого значення набуває розвиток освітніх технологій як чинника формування конкурентоспроможного та свідомого суспільства. Освіта виступає ключовим інструментом соціального розвитку, а впровадження інноваційних технологій сприяє підвищенню її якості та доступності.

Освітні технології охоплюють широкий спектр підходів і засобів навчання: від традиційних методик до цифрових платформ, дистанційного та змішаного навчання. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує безперервність освітнього процесу, особливо в умовах викликів сьогодення.

Освітні технології – це системно організований комплекс методів, засобів і форм навчання, спрямованих на досягнення запланованих результатів освіти. Вони передбачають чітке проектування освітнього процесу, використання інноваційних методик і орієнтацію на потреби здобувачів освіти. У сучасній педагогіці освітні технології розглядаються як інструмент підвищення ефективності навчання та формування компетентностей [1].

Освітні технології відіграють важливу роль у формуванні сучасного українського суспільства, оскільки:

- сприяють розвитку ключових компетентностей (комунікативних, цифрових, соціальних);
- формують громадянську свідомість і національну ідентичність;
- забезпечують підготовку конкурентоспроможних фахівців;
- сприяють демократизації освітнього процесу.

Завдяки використанню інноваційних технологій освіта стає більш відкритою, доступною та орієнтованою на потреби особистості.

Важливу роль для збереження громадянського суспільства відіграє поширення його цінностей на молодь у процесі становлення особистості. Важливо аналізувати, як фундаментальні цінності гідності мають реалізовуватись в різних контекстах, аби здобуті знання були універсальними і адаптивними. Особливо в контексті складності обробки величезної кількості інформації, доступної завдяки мас-медіа, зокрема інтернету і соцмережам. Розвитку особистості у часі війни сприяє засвоєння цінностей правозахисту, правової грамотності.

Окрім цього, освітні технології сприяють збереженню національної ідентичності, популяризації української культури та традицій через сучасні цифрові формати. Це є важливим у процесі формування цінностей молодого покоління.

Ідентичність не є статичною – вона змінюється впродовж життя внаслідок здобуття людиною нового досвіду. Зміна середовища, умов життя, особисті потрясіння і просто розвиток особистості обумовлюють динамічність ідентичності. Отож, зміна ідентичності – природний процес. Більш того, динамічність ідентичності дає людині можливість адаптуватися до нових умов життя і зростати. Ідентичність є гнучкою, але має стабільні аспекти

(наприклад, базові цінності чи темперамент). Під час війни ідентичність особистості може зазнавати кардинальних змін [3].

Молоді люди, які формують свою особистість у час війни, частіше зосереджуються на національних, патріотичних цінностях, а інноваційні методи навчання, зокрема проєктна діяльність, інтерактивні технології, кейс-метод, які сприяють розвитку критичного мислення, творчих здібностей та самостійності здобувачів освіти, формують активну громадянську позицію та готовність до участі в суспільному житті.

Таким чином, розвиток освітніх технологій є необхідною умовою модернізації освітньої системи України та формування інтелектуального потенціалу суспільства. Вони сприяють розвитку особистості, підвищенню якості освіти та інтеграції України у світовий освітній простір. У сучасних умовах їх значення значно зростає, адже саме інноваційні підходи дозволяють забезпечити безперервність освіти та її відповідність викликам часу.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». – Київ, 2017.
2. Биков В. Ю. Інформаційні технології в освіті. – Київ, 2019.
3. Ідентичність особистості під час війни [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uain.press/articles/identichnist-osobistosti-pid-chas-vijni-1822409>.

УДК 37.015.3:159.942: 51-053.5 (043.2)

Петричко Н.В., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Доктор К.О.,
викладачка математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ «МАТЕМАТИЧНОЇ ТРИВОЖНОСТІ» У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Математична тривожність є одним із найпоширеніших афективних бар'єрів у навчанні молодших школярів, що виявляється в почутті напруги, страху та безпорадності під час виконання математичних завдань. В умовах трансформації освітнього процесу в Україні, особливо в контексті дистанційного та змішаного навчання, проблема подолання математичної тривожності набуває особливої гостроти. Гейміфікація – використання ігрових механік та елементів у неігровому контексті – стає ефективним інструментом зниження рівня тривожності та підвищення навчальної мотивації. Інтеграція ігрових компонентів (бали, рівні, дошки лідерів, нагороди, сюжетні лінії) у структуру математичної освіти дозволяє створити безпечне середовище для вільного експериментування, де помилка сприймається не як невдача, а як невід'ємний етап навчання. Це особливо важливо для молодших школярів, у яких когнітивний розвиток тісно пов'язаний з емоційним благополуччям [1; 3].

Питанням застосування ігрових технологій у початковій школі та подолання математичної тривожності присвячені праці багатьох українських науковців. Значний внесок у дослідження гейміфікації в освітньому процесі

зробили С. О. Скворцова, О. В. Онопрієнко, Н. П. Листопад, Л. М. Коваль, Н. Буглай, І. Візнюк, Т. Мужанова, О. Матвійчук. У підручниках «Математика. 1 клас» авторства С. О. Скворцової та О. В. Онопрієнко, а також у підручнику Н. П. Листопад широко використовуються ігрові завдання як засіб формування позитивної мотивації до навчання [1, с. 12–15]. Українські педагоги та методисти активно розробляють інноваційні підходи до організації навчального процесу, спрямовані на зниження емоційного напруження учнів. Одним із найважливіших досягнень гейміфікації в освіті стала можливість створення посправжньому індивідуальних навчальних траєкторій. Для дітей із високим рівнем математичної тривожності це має вирішальне значення, оскільки традиційні методи навчання часто виявляються недостатньо ефективними [2; 4].

Розвиток гейміфікації відкриває нові можливості для підтримки молодших школярів із математичною тривожністю, сприяючи індивідуалізації та адаптації навчального процесу відповідно до когнітивних та емоційних особливостей учнів. Інтеграція ігрових механік, системи досягнень та інтерактивних завдань дозволяє розробляти адаптивні освітні системи, здатні не лише аналізувати навчальні досягнення, а й враховувати особливості сприйняття та засвоєння інформації кожним учнем. Зокрема, гейміфікація забезпечує автоматизований моніторинг динаміки навчання, оперативно коригуючи рівень складності завдань, темп подачі матеріалу та формат його представлення відповідно до потреб дитини [2, с. 45–52]. Такі системи є особливо цінними для учнів із підвищеною тривожністю, низькою самооцінкою або труднощами в засвоєнні математичного матеріалу, оскільки дозволяють мінімізувати психологічні бар'єри. Наприклад, ігрові тренажери з миттєвим зворотним зв'язком

допомагають учням поступово долати страх перед помилкою, а сюжетні квести підвищують залученість та інтерес до навчання [3; 4].

Гейміфікація також відіграє важливу роль у розширенні можливостей соціалізації дітей із математичною тривожністю. Кооперативні ігри, командні змагання та інтерактивні комунікативні платформи сприяють формуванню соціальних навичок, що є критично важливими для ефективної інтеграції в навчальний колектив. Крім того, використання ігрових методів навчання дозволяє оптимізувати педагогічний процес, надаючи вчителям додаткові аналітичні інструменти для глибшого розуміння потреб учнів і вибору оптимальних стратегій навчання. Ключовими аспектами застосування гейміфікації для подолання математичної тривожності є [3, с. 67–78]:

- адаптивне навчання (аналіз індивідуальних особливостей сприйняття інформації, рівня тривожності та специфічних потреб кожного учня);

- ігрові механіки зниження стресу (використання таймерів, бонусів, додаткових спроб для створення безпечного середовища);

- моніторинг прогресу в навчанні (відстеження успіхів здобувачів освіти, виявлення проблемних областей, автоматичне пропонування додаткових вправ або альтернативних методів навчання для подолання труднощів);

- позитивне підкріплення (розвиток системи заохочень, яка дозволяє ідентифікувати навіть незначні успіхи учня та адаптувати навчальний процес відповідно до його емоційного стану, що особливо важливо для дітей із підвищеною тривожністю);

–віртуальні асистенти (ігрові чат-боти можуть надавати цілодобову підтримку здобувачам освіти, відповідаючи на запитання, пояснюючи складні концепції та допомагаючи у виконанні завдань);

–прогнозна аналітика (аналізуючи ігрові дані, система може передбачати потенційні труднощі у навчанні та рекомендувати превентивні заходи для їхнього попередження);

–розширення доступності (гейміфіковані технології можуть забезпечити доступ до якісної освіти для учнів, які з різних причин не можуть відвідувати традиційні навчальні заклади, через віртуальні класи та персоналізовані онлайн-програми).

Сучасні гейміфіковані системи здатні аналізувати не лише академічні досягнення учня, але й його когнітивні особливості, темп засвоєння інформації, переважні канали сприйняття та інші ключові фактори. Адаптивні ігрові платформи постійно оцінюють прогрес учня та автоматично коригують складність завдань, швидкість подачі матеріалу та форму його подання. Наприклад, для дитини з високою математичною тривожністю система може автоматично зменшувати темп подачі матеріалу, додавати більше підказок та візуальних опор, що значно полегшує процес навчання. Для дітей із труднощами концентрації уваги програми можуть розбивати навчальний матеріал на коротші логічні блоки та додавати ігрові елементи для підтримки мотивації [4, с. 112–118].

Сучасні українські розробники створили ряд спеціалізованих програм, які враховують особливості національних освітніх стандартів та психологічні потреби молодших школярів. Наприклад, на платформах «Всесвіта» та «На Урок» представлено численні інтерактивні ігрові вправи з математики, які дозволяють

учням у комфортному темпі опанувати навчальний матеріал. Спеціалізовані математичні квести, розроблені українськими педагогами, допомагають відпрацьовувати обчислювальні навички в безпечному ігровому середовищі [2, с. 89–94].

Гейміфікація відкриває нові горизонти в подоланні математичної тривожності. Спеціалізовані програми з використанням ігрових механік дозволяють ефективно працювати з різними видами тривожних проявів. Наприклад, для дітей із високим рівнем тривожності розроблені інтерактивні тренажери, які не лише виявляють характерні помилки, але й аналізують їх причини, пропонуючи персоналізовані вправи для корекції. Системи візуалізації навчального прогресу дозволяють відстежувати позитивну динаміку та допомагають дітям повірити у власні сили.

Ігрові програми з елементами квестів можуть оцінювати не лише правильність відповідей, а й старанність, наполегливість та прогрес, пропонуючи заохочення у формі цікавих ігор. Особливо варто відзначити розробки українських фахівців у галузі подолання математичної тривожності, які враховують специфіку української системи освіти [2; 4].

Для дітей із підвищеною емоційною чутливістю та іншими психологічними особливостями гейміфікація пропонує унікальні інструменти розвитку. Віртуальні симулятори навчальних ситуацій дозволяють у безпечному середовищі відпрацьовувати різні сценарії розв'язання математичних задач. Системи позитивного підкріплення на основі аналізу навчальних дій допомагають дітям краще розуміти власний прогрес – як свої успіхи, так і зони для розвитку. Соціальна інтеграція через технології стає

важливим чинником подолання ізоляції, яку часто переживають діти з високою математичною тривожністю.

Сучасні гейміфіковані рішення значною мірою сприяють соціалізації дітей із математичною тривожністю. Віртуальні навчальні тренажери дозволяють: відпрацьовувати обчислювальні навички у форматі гри, розвивати впевненість у власних силах, формувати здатність до подолання труднощів. Ці технології особливо важливі для дітей, які часто мають труднощі у сприйнятті математики через негативний попередній досвід.

Таким чином, гейміфікація виступає не лише як мотиваційний, а й як психолого-педагогічний інструмент, що сприяє усуненню емоційних бар'єрів і створенню справді комфортного навчального середовища, де кожен здобувач освіти отримує рівний доступ до якісної освіти, незалежно від його індивідуальних емоційних особливостей. Гейміфікація може допомогти учням з особливими освітніми потребами (підвищеною тривожністю) виконувати певні дії, які їм важко або неможливо робити без додаткової підтримки (подолання страху помилки, підвищення самооцінки, розвиток впевненості), що неабияк поліпшить навчальну діяльність та покращить доступність математичних знань, самостійність і самовираження учнів; полегшить роботу педагогам, звільнивши їх від підготовки рутинних і часозатратних завдань (перевірка робіт, оцінювання, планування та ін.), допомагаючи зосередитися на творчих аспектах навчання та індивідуальній роботі з учнями [1; 2; 3; 4].

Список використаних джерел:

1. Буглай Н. М., Матвійчук О. В. Емоційний інтелект у навчанні математики молодших школярів. Львів : Світ, 2023. 184 с.

2. Коваль Л. М. Ігрові технології в початковій школі : навчально-методичний посібник. Київ : Педагогічна думка, 2022. 208 с.

3. Листопад Н. П. Математика. 1 клас : підручник. Київ : Оріон, 2020. 144 с.

4. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 1 клас : підручник : у 2 ч. Харків : Ранок, 2021. 136 с.
УДК 37.018.43:004] :316.422(043.2)

УДК 37.018.43:004] :316.422(043.2)

Садварій С.М., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Котубей В.Ф., доктор філософії,
викладачка суспільних дисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист.

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується впливом глобальних викликів, зокрема пандемій, військових конфліктів, міграційних процесів та цифровізації всіх сфер життя. У таких умовах дистанційні

технології навчання стають не лише альтернативою традиційній освіті, а й ключовим інструментом безперервності освітнього процесу.

Дистанційну форму навчання фахівці-стратегі називають освітньою системою XXI століття. Адже аналіз особливостей використання дистанційних технологій навчання показав, що така форма навчання дає можливість створення систем масового безперервного самонавчання, загального обміну інформацією. Вона забезпечує гнучкість і доступність навчання. Тому, можна констатувати, що дистанційне навчання увійшло в XXI століття як найефективніша система підготовки і безперервної підтримки високого кваліфікаційного рівня фахівців різноманітних сфер та галузей [1].

Варто зауважити, що проблемі дистанційного навчання приділяється велика увага в науковій літературі. Зокрема, теоретичними та методичними проблемами дистанційного навчання займалися такі науковці, як В. Кухаренко, Е. Полат, О. Тищенко, С. Вітвицька та багато інших [3].

Досліджуючи праці науковців, можна визначити, що дистанційне навчання – це нова, специфічна форма навчання, що передбачає організацію освітнього процесу за допомогою цифрових платформ, інтернет-ресурсів та інтерактивних інструментів. Вона включає:

- синхронне навчання (онлайн-заняття в реальному часі);
- асинхронне навчання (самостійна робота з матеріалами;
- змішане навчання (поєднання онлайн та офлайн форматів).

Разом із тим, як і будь-яка форма навчання, система дистанційного навчання має такий компонентний склад:

цілі, обумовлені соціальним замовленням для всіх форм навчання; зміст, передбачений діючими програмами для конкретного типу навчального закладу; методи, організаційні форми, засоби навчання.

Однак дистанційне навчання має як переваги так і свої недоліки.

Ефективність дистанційного навчання безпосередньо залежить від тих педагогів, хто веде роботу зі здобувачами в Інтернет-просторі. Це повинні бути фахівці з універсальною підготовкою, які володіють сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, психологічно готові до роботи зі здобувачами освіти у новому навчально-пізнавальному мережевому середовищі [2].

Недоліками дистанційного навчання насамперед є:

- недостатній рівень технічного забезпечення;
- зниження мотивації студентів;
- обмежений рівень живого спілкування;
- складність контролю якості знань.

Однією з найважливіших проблем сучасної української освіти стає психолого-педагогічна проблема. Вона пов'язана з тим, що кожен педагог за декілька років роботи відшліфовує свої методичні матеріали, які індивідуально розроблені на основі власного педагогічного та науково-методичного досвіду і є його інтелектуальною власністю. Дистанційний курс викладається на WEB-порталі, що перетворює його на загальнодоступний не тільки для здобувачів освіти, але й інших користувачів. Все це призводить до психологічного бар'єру щодо розробки навчально-методичних матеріалів, оскільки вони можуть бути використані іншими педагогами. Тому на рівні держави повинна бути вирішена проблема захисту прав на

інтелектуальну власність педагога-розробника дистанційного курсу [3].

Українська освітня система активно адаптується до нових умов, використовуючи різноманітні платформи для дистанційного навчання, електронні ресурси та відеоконференції. Світовий досвід демонструє ефективність комплексного підходу, що поєднує технології, педагогічні інновації та підтримку учасників освітнього процесу.

Отже подальший розвиток дистанційних технологій передбачає:

- інтеграцію штучного інтелекту в освітній процес;
- розвиток цифрової компетентності педагогів і студентів;
- створення якісного цифрового контенту;
- впровадження інноваційних методик навчання.

Список використаних джерел:

1. Адамова І., Головачук І. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми. Витоки педагогічної майстерності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2012_10_3.

2. Ткачук І. В. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми. Професійний розвиток педагога : матеріали всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Сучасний вчитель початкової школи: проблеми і перспективи в контексті освітньої реформи». Рівне, 2019. С. 126–128.

3. І. Адамова, Т. Головачук Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/389/1/Adamov a.pdf>.

УДК 373.3.091.313:811.161.2(043.2)

Самелюк.К.А., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Ігнатоля А. А.,
викладачка філологічних дисциплін,
викладач-методист
спеціаліст вищої категорії.

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується активним упровадженням інноваційних підходів до навчання, спрямованих на формування компетентної, творчої та соціально активної особистості. У цих умовах особливого значення набуває використання освітніх технологій у процесі викладання української мови, адже мовна освіта є основою розвитку мислення, комунікативних умінь і національної свідомості учнів.

Освітні технології розглядаються як цілісна система організації навчального процесу, що передбачає використання різноманітних методів, форм і засобів навчання для досягнення запланованих результатів. Їх застосування забезпечує не лише ефективне засвоєння навчального матеріалу, а й створює умови для розвитку індивідуальних здібностей учнів, їхньої самостійності та пізнавальної активності.

У контексті навчання української мови провідну роль відіграє компетентнісний підхід, який орієнтує освітній процес на формування мовної та мовленнєвої компетентностей. Це передбачає здатність учнів правильно, доречно та виразно використовувати мовні засоби в різних життєвих ситуаціях. Досягненню цієї мети сприяє впровадження сучасних освітніх технологій, що

активізують діяльність учнів і роблять їх повноцінними суб'єктами навчання.

Однією з найбільш ефективних є технологія інтерактивного навчання, яка базується на постійній взаємодії учасників освітнього процесу. Застосування таких методів, як «мозковий штурм», «мікрофон», «метод прес», робота в парах і групах, забезпечує активне залучення учнів до навчання, формує комунікативні вміння та навички співпраці. Наприклад, під час вивчення лексики доцільно використовувати вправи типу «Асоціативний куш» або «Незакінчене речення», що сприяють розвитку мовлення та критичного мислення.

Важливе місце посідають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які значно розширюють можливості сучасного уроку. Використання мультимедійних презентацій, інтерактивних плакатів, відеоматеріалів, онлайн-тестування сприяє підвищенню мотивації учнів і покращує якість засвоєння знань. Практика доводить, що поєднання візуального та слухового сприйняття інформації дозволяє значно підвищити рівень її засвоєння. Особливо ефективним є використання інтерактивних платформ, які дають змогу швидко перевіряти знання та отримувати об'єктивний зворотний зв'язок.

Серед сучасних цифрових інструментів варто відзначити платформи для створення інтерактивних вправ і дидактичних матеріалів, такі як Wordwall, LearningApps, Coggle, [ClassTools.net](https://www.classtools.net/). Вони дозволяють створювати завдання різного типу: тести, вправи на встановлення відповідності, класифікацію, роботу з текстом. Такі ресурси є ефективними як у класному, так і в дистанційному навчанні.

Важливу роль відіграє технологія розвитку критичного мислення, яка сприяє формуванню в учнів уміння аналізувати інформацію, робити висновки, аргументувати власну позицію. Вона реалізується через роботу з текстами, дискусії, написання есе, складання сенканів. Це допомагає учням не лише засвоювати знання, а й застосовувати їх у нових ситуаціях. Проектна технологія сприяє розвитку дослідницьких і творчих здібностей учнів. У процесі виконання проектів учні вчаться самостійно здобувати знання, аналізувати інформацію та презентувати результати своєї діяльності. Наприклад, вони можуть досліджувати походження слів, мовні явища або особливості сучасного мовлення.

Не менш ефективними є ігрові технології, які значно активізують навчальну діяльність учнів. Дидактичні ігри, мовні вікторини, інтерактивні вправи сприяють підвищенню інтересу до навчання, розвитку уваги, пам'яті та мислення. Гра дозволяє реалізувати навчальні цілі у невимушеній формі, що особливо важливо для учнів молодшого та середнього шкільного віку.

Важливим аспектом є також використання візуалізації навчального матеріалу: блок-схем, таблиць, ментальних карт. Це допомагає структурувати інформацію, полегшує її сприйняття та запам'ятовування. Сучасні технології дозволяють поєднувати різні форми подання інформації, що робить навчання більш ефективним.

Слід зазначити, що впровадження освітніх технологій сприяє підвищенню результативності навчання, розвитку творчих здібностей учнів, формуванню їхньої самостійності та мотивації до навчання. Водночас ефективність їх використання залежить від професійної майстерності вчителя, його готовності до інноваційної діяльності та здатності поєднувати традиційні й сучасні методи навчання.

Важливим напрямом упровадження освітніх технологій є організація різних типів уроків із використанням цифрових засобів. Серед них особливе місце займають уроки-презентації, уроки-дослідження, уроки-проекти та уроки контролю знань із використанням онлайн-тестування. Такі форми роботи дозволяють урізноманітнити навчальний процес і забезпечують зміну видів діяльності, що позитивно впливає на працездатність і зацікавленість учнів.

Практика показує, що використання мультимедійних засобів навчання сприяє більш глибокому розумінню навчального матеріалу. Зокрема, інтерактивні презентації, електронні підручники, віртуальні екскурсії та літературні портрети допомагають зробити уроки більш наочними та змістовними. Важливим є й те, що такі засоби дозволяють подати матеріал у доступній і цікавій формі, враховуючи особливості сприйняття сучасних учнів.

Значну роль відіграє залучення учнів до створення власного навчального контенту. Робота над презентаціями, інтерактивними плакатами, ментальними картами сприяє розвитку творчості, самостійності та відповідальності за результат своєї діяльності. Учні не лише засвоюють навчальний матеріал, а й набувають навичок роботи з інформацією, що є важливим у сучасному інформаційному суспільстві.

Ефективним є також використання різних онлайн-сервісів для створення дидактичних матеріалів. Зокрема, платформи Wordwall та LearningApps дозволяють створювати інтерактивні завдання, що активізують навчальну діяльність учнів. Сервіси JeopardyLabs та Flashcard Machine сприяють організації навчання у формі гри, що значно підвищує мотивацію та зацікавленість.

Окремої уваги заслуговує використання карток і тренажерів для закріплення знань. Вони дозволяють індивідуалізувати навчання, оскільки кожен учень може працювати у власному темпі. Автоматична перевірка результатів забезпечує об'єктивність оцінювання та дає змогу вчителю швидко виявити прогалини у знаннях учнів.

В умовах сучасної освіти важливим є також розвиток дистанційного та змішаного навчання. Використання цифрових платформ дає можливість організувати освітній процес незалежно від місця перебування учнів, що є особливо актуальним у сучасних умовах. Онлайн-уроки, відеоматеріали, інтерактивні вправи забезпечують безперервність навчання та підтримують зворотний зв'язок між учителем і учнями.

Разом із тим слід враховувати й певні труднощі, що виникають у процесі впровадження освітніх технологій. До них належать недостатнє технічне забезпечення закладів освіти, обмежений доступ до якісного інтернету, а також потреба у підвищенні цифрової компетентності педагогів. Подолання цих проблем є необхідною умовою ефективного використання інновацій у навчанні.

Важливим аспектом є створення сприятливого психологічного клімату на уроці. Використання сучасних технологій сприяє формуванню позитивної атмосфери, у якій учні відчують впевненість у своїх можливостях. Це стимулює їх до активної участі в навчальному процесі, самовираження та творчої діяльності.

Таким чином, інтеграція різноманітних освітніх технологій у процес викладання української мови дозволяє не лише підвищити ефективність навчання, але й забезпечити всебічний розвиток особистості учня. Вона відкриває нові можливості для вдосконалення освітнього процесу та відповідає вимогам сучасного суспільства.

Отже, використання освітніх технологій на уроках української мови є важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу та формування компетентної особистості. Застосування інтерактивних, інформаційно-комунікаційних, ігрових і проектних технологій сприяє розвитку мовленнєвих умінь, критичного мислення, творчості та самостійності учнів.

Сучасні цифрові інструменти забезпечують активізацію навчальної діяльності, урізноманітнення форм роботи та ефективний зворотний зв'язок. У результаті учень стає активним учасником освітнього процесу, здатним самостійно здобувати й застосовувати знання. Водночас ефективність використання освітніх технологій залежить від професійної майстерності вчителя та належного поєднання традиційних і сучасних методів навчання.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – Київ : К.І.С., 2004.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. – Київ : Міністерство освіти і науки України, 2020.
3. Концепція Нової української школи. – Київ : Міністерство освіти і науки України, 2016.
4. Морзе Н.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. – Київ : Видавнича група ВНУ, 2010.
5. Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – Київ : А.С.К., 2004.
6. Савченко О.Я. Сучасний урок у початковій школі. – Київ : Генеза, 2012.

УДК 373.3.017.4:172.15 (043.2)

Семчина М.М., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
завідувач навчально-виробничої практики,
викладач суспільних дисциплін.

ФОРМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У наш час значної актуальності набуває виховання у молодших школярів почуття патріотизму та активної громадянської позиції. Патріотизм – це одна з найбільш значущих, вічних цінностей, притаманних усім сферам життя суспільства і держави, є найважливішим духовним надбанням особистості, характеризує вищий рівень її розвитку і проявляється в її активній діяльності на благо Батьківщини.

Важливу роль у формуванні молодшого школяра як повноправного громадянина держави відіграє заклад загальної середньої освіти. Компетентнісний підхід у навчанні і вихованні особистості учня початкових класів включає формування здатності до якісного життя; розуміння своєї місії як громадянина, що несе відповідальність не тільки за своє життя, а і за майбутнє родини, держави, людства в цілому.

Складовими виховного процесу є безпосередній контакт із учнями, побудження у них глибоких емоційних переживань, що впливають на почуття, сприяють розумінню сутності патріотизму. Збагачення учнів патріотичними почуттями відбувається в процесі ознайомлення з історією про героїчне минуле українського

народу, його прагнення до зміцнення могутності Батьківщини.

Основними формами патріотичного виховання молодших школярів є організація і проведення позакласних виховних занять, конкурсів, змагань, свят, ігор, вікторин, краєзнавчих екскурсій, які сприяють поглибленню знань учнів з історії та культури народу, його традицій, формуванню патріотичних поглядів, переконань та почуттів, відповідної поведінки.

Ключовою формою виховання патріотизму в учнів початкових класів є проведення позакласних виховних занять. Тематика таких занять може бути різноманітною: «Моє рідне місто», «Славетні українці», «Музика як частина національної ідентичності», «Традиції та обряди українців», «Патріотизм у сучасному світі» тощо.

Досить поширеними формами проведення є змагання на краще виконання патріотичних пісень, організація фотовиставок, флешмобів. На заходи запрошуюються гості: військовослужбовці, місцеві політичні діячі, відомі спортсмени та інші видатні постаті. Знайомство з видатними українцями викликає у молодших школярів почуття поваги й особистої причетності до здобутків нації, заохочує їх до активного соціального життя, стимулює бажання зробити щось значне для свого народу, формує громадянську позицію. Заклад загальної середньої освіти намагається сформувати національно-свідомого громадянина з високими патріотичними почуттями [4, с. 16]. Без сумніву, учні проймаються почуттям гордості, коли дізнаються про досягнення українського народу. Знайомство з науковим внеском українських вчених, з високохудожніми роботами майстрів кіно, зі світовими спортивними результатами сприяє вихованню в учнів патріотичних якостей, формуванню в них високого громадянського ідеалу. Герої є

і в наш час. Знання про їх подвиги, про справжніх громадян країни дозволяє доводити, що патріот – не книжне слово, не романтизований образ, а реальність. Під час таких зустрічей учні знайомляться зі своїми сучасниками, які стали взірцем патріотичного служіння Батьківщині.

Перегляд фільмів, присвячених патріотичній тематиці з наступним обговоренням за круглим столом або в іншій формі обміну думками свідчить, що школярі розрізняють справжні і штучні ідеали, розуміють, що загальнолюдські цінності незмінні. Отже, випробувані життям і визначені цінності українського народу, які по суті збігаються із загальнолюдськими, мають становити основу патріотичного виховання молодого покоління [3, с. 92].

Утвердженню патріотичних почуттів, співпричетності до важливих подій сприяє участь молодших школярів в організації свят та вечорів. Учнів можна поділити на дві групи, залежно від їх інтересів та можливостей: група оформлювачів і група, яка відповідає за зміст свята. Цікавими для молодших школярів будуть вечори, присвячені визначним постатям рідного краю: науковцям, митцям, поетам чи письменникам, громадським та культурним діячам минулого і сьогодення [1, с. 77]. З метою надання виховній роботі більшої емоційної привабливості використовується яскравий фактичний матеріал, позитивні приклади патріотизму відомих історичних діячів, справжніх патріотів країни. Не менш важливими є розповіді про внесок у світовий розвиток освіти, науки, культури та спорту.

Одними з популярних позакласних виховних заходів є вікторини, їх основне завдання – закріпити і поглибити знання, отримані в процесі вивчення свого рідного краю. Учитель повинен пам'ятати, що при проведенні вікторин необхідно враховувати вік учнів, бо в протилежному

випадку запитання будуть незрозумілі, або недоступні для багатьох з них, а це знизить пізнавальний інтерес [1, с. 81].

Вікторина не є засобом навчання, це, перш за все, гра, яка перестає бути грою, якщо вона позбавлена цікавості. Характер запитань найчастіше залежить від діяльності педагога. Вікторини поділяються на дві групи: тематичні і змішані. До тематичних належать вікторини на краєзнавчу тематику (наприклад, вікторини «Чи знаєш ти своє село?», «Закарпаття – мій рідний край»). Найпоширенішою формою краєзнавчих вікторин є усна вікторина. Для її проведення обирають журі. Члени журі усно задають учасникам вікторини запитання. Відповідає той, хто підніме руку. Нерідко буває так, що члени журі не можуть запитати всіх, хто першим піднімає руку. Бувають неспіливі, нерішучі учні, які затримуються з відповіддю.

Однією із форм патріотичного виховання є турнір, який має специфіку і суттєво відрізняється від усіх інших форм виховної роботи з патріотичного виховання. Турнір – це особлива рольова гра, у якій учні вчаться спілкуватися, працювати в команді, отримують неоціненну практику доводити опонентів свою точку зору в дискусіях [6, с. 182].

Важлива роль у вихованні патріотизму належить краєзнавчій екскурсії. Краєзнавча екскурсія – це організована мандрівка або оглядова прогулянка, метою якої є знайомство з історією, культурою, природою, архітектурною спадщиною та іншими особливостями рідного краю чи регіону. Під час краєзнавчої екскурсії учасники отримують інформацію про важливі історичні події, місцеві традиції, видатних особистостей, а також культурні та природні пам'ятки, що є частиною регіональної чи національної спадщини.

Краєзнавчі екскурсії є важливою складовою освітнього процесу, і перевірка знань школярів під час їх

реалізації має на меті оцінити розуміння історичних закономірностей, знання діячів і фактів, а також вміння формулювати висновки на основі аналізу експонатів [2, с. 21].

Методика проведення краєзнавчої екскурсії:

1. Підготовка: вибір теми та місця проведення екскурсії; підбір матеріалу; розробка маршруту; запрошення до участі в екскурсії;

2. Проведення екскурсії: слідування до місця екскурсії; організаційний момент; сама екскурсія; заключна частина.

Екскурсія будується відповідно до вікових особливостей молодших школярів: матеріал подається емоційно, оскільки діти проявляють інтерес до яскравих подій, фактів; враховуючи швидку стомлюваність і слабку стійкість уваги молодших школярів, значна частина важливого фактичного матеріалу сконцентрована у введенні і на початку екскурсії; використовуються знання дітей, отримані на уроках, в позакласній роботі; велика частина екскурсії проводиться в формі діалогу, що стимулює активність хлопців, самостійний пошук відповідей на деякі посилені для них питання; при цьому за участь в бесіді дітей заохочують, адже ситуація успіху особливо важлива для цього віку; щоб не допустити ослаблення уваги і інтересу дітей до екскурсії, важливо використовувати наочні предмети, а також по можливості вносити елементи гри при подачі матеріалу; в ході пішохідної екскурсії треба влаштовувати привали. Важлива частина – підведення підсумків екскурсії. Діти діляться враженнями про екскурсію в формі творів, малюнків, звітів.

С. Карпенчук відзначає, що виховні заходи, спрямовані на зміцнення патріотичних переконань молодших школярів, створюють міцне підґрунтя для

підготовки свідомих громадян, які пишаються своєю Батьківщиною і готові до активних дій щодо її подальшого розвитку та піднесення її престижу [5, с. 57].

Під час реалізації різноманітних форм патріотичного виховання, учні починають пишатися своєю Батьківщиною, прагнуть дізнатися більше про її історію, беруть приклад з видатних земляків. І, звичайно, молодші школярі, для яких небайдужа історія предків, виростуть патріотами, відповідальними не тільки за своє життя, а й за рідну землю, за те, якою вона дістанеться у спадок майбутнім поколінням.

Отже, виховання патріотизму в молодших школярів є одним із найважливіших завдань, які реалізуються в закладі загальної середньої освіти. Виховуючи учнів, потрібно враховувати, що пріоритетними рисами ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави для них має бути відповідальність і дієвість. Учні мають не тільки ідентифікувати себе з українським народом, але й прагнути жити в Україні, розбудовувати свою країну, служити Вітчизні на шляху її національного демократичного відродження; працювати на її благо, захищати її; поважати закони України і дотримуватися Конституції; володіти державною мовою; визнавати пріоритети прав людини, поважати свободу, демократію.

Список використаних джерел:

1. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ: Вища школа, 2005. 343 с.
2. Кашуба С., Сіментов Я. Краснавчий матеріал у навчально-виховній роботі. *Початкова школа*. 2008. № 2. С. 19–22.

3. Кудикіна Н.В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі: монографія. Київ: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2003. 272 с.

4. Лебідь І. Національні цінності у виховному процесі загальноосвітньої школи. *Рідна школа*. 2016. №11. С.15–16.

5. Митник О. Позакласна робота – складова цілісного творчого освітнього процесу. *Початкова школа*. 2011. №2. С.56–59.

6. Фруктова Я. С. Сучасні форми позакласної роботи з учнями. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2006. №25. С. 181–186.

УДК 377.8.011.3-051+51]:37.091.3:[5+6]:004(043.2)

Симканич В.М., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Граб М.В.,
викладачка математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, доктор філософії.

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК ОСНОВА ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасна система освіти перебуває в умовах активних трансформацій, які зумовлені стрімким розвитком науки, технологій та інформаційного суспільства. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває проблема підготовки педагогів нового покоління, здатних реалізовувати

міждисциплінарний підхід до навчання. Впровадження STEM-технологій вимагає від учителя не тільки ґрунтовних знань у межах окремих дисциплін, але й уміння інтегрувати їх у цілісну систему.

Сьогодні STEM-освіту розглядаємо як інноваційну освітню систему, яка ґрунтується на міждисциплінарному підході й інтегрує природничі науки, технології, інженерію та математику в єдину концепцію навчання. Її головна мета полягає у формуванні в учнів умінь аналізувати комплексні проблеми, розв'язувати їх шляхом наукового пошуку, розвивати креативність, критичне мислення, комунікативні й дослідницькі компетентності. Міждисциплінарність у STEM-освіті передбачає синтез знань, вмінь і методів із кількох дисциплін задля цілісного розуміння явищ і процесів. Такий підхід змінює фокус навчання від ізольованого вивчення предметів до інтегрованого опанування знань, де навчальні програми будуються навколо спільних тем чи проєктів, що охоплюють кілька галузей науки. У результаті учні здобувають не тільки академічні знання, але й навички практичного використання теорії у реальних життєвих ситуаціях [4, с. 92].

Вчені одностайні в тому, що інтеграція виступає ключовим принципом та необхідною умовою ефективної STEM-освіти. Сучасні наукові розробки демонструють, що інтеграція є провідним принципом STEM-освіти, адже сприяє формуванню нерозривно зв'язаної та єдиної системи знань. Ю. Матвійчук з'ясувала, що ізольованість викладання предметів та їх роз'єднаність не зможе забезпечити належний розвиток у напрямі комплексної природничо-математичної освіти [2]. С. Гребінь також підтверджує, що інтеграція змісту природничих знань є обов'язковим елементом STEM-освіти [1].

Вважаємо, що цілеспрямована змістовна інтеграція дає можливість встановити міцні зв'язки між навчальними дисциплінами, вносить новизну в традиційну систему навчання, допомагає зрозуміти важливість вивчення основ наук як єдиної системи знань. Цей підхід передбачає, що реальний світ і проблеми, з якими стикаються люди, не поділені на вузькі дисциплінарні межі. Інтегроване навчання сприяє розвитку критичного й творчого мислення здобувачів освіти, формує вміння розв'язувати проблеми в комплексі [5, с. 49]. У контексті підготовки майбутніх педагогів зазначене положення набуває особливої важливості, адже саме вчитель виступає носієм і провідником інтегративного мислення в освітньому процесі. Цілеспрямована змістовна інтеграція в системі професійної підготовки дозволяє майбутнім учителям глибше засвоїти навчальні дисципліни та усвідомити їхню взаємозумовленість і практичну цінність для формування цілісної картини світу в учнів.

Крім того, у межах сучасних освітніх трансформацій, зокрема концепції Нова українська школа, інтегративний підхід стає ключовим принципом організації навчання. Майбутні педагоги повинні навчитися вибудовувати освітній процес так, щоб знання з різних галузей поєднувалися в єдину систему, орієнтовану на реальні життєві ситуації. Це означає перехід від фрагментарного засвоєння інформації до її осмисленого використання у міжпредметному контексті. Застосування інтегрованого підходу в підготовці майбутніх учителів сприяє формуванню їхньої готовності працювати за принципами STEM-освіта, де навчання базується на вирішенні комплексних практичних завдань. У такому середовищі студенти вчать аналізувати проблеми з різних позицій, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, застосовувати

знання з математики, природничих наук і технологій для досягнення конкретного результату. Водночас інтегроване навчання сприяє розвитку у майбутніх педагогів критичного й творчого мислення, що є необхідною умовою їхньої професійної діяльності. Вони набувають умінь проєктувати навчальні ситуації, які стимулюють учнів до дослідження, пошуку рішень і самостійного здобуття знань. Такий підхід формує здатність майбутніх учителів організувати освітній процес як цілісну систему, у якій знання виступають не ізольованими елементами, а взаємопов'язаними складниками.

Інтегруючи зміст математичної підготовки майбутніх учителів природничих наук, важливо враховувати об'єктивні інтеграційні чинники, забезпечуючи міждисциплінарні зв'язки між математичними й природничими дисциплінами. Це дасть змогу студентам бачити практичне застосування математичних знань та методів. Ефективним засобом інтеграції є застосування інтегрованих завдань, що моделюють життєві ситуації (до прикладу, розрахунок швидкості хімічних реакцій, моделювання фізичних процесів, аналіз біологічних даних). Впровадження елементів STEM-технологій сприятиме інтеграції математики з іншими природничими науками, формуванню цілісного світогляду, розвитку практичних й творчих здібностей здобувачів освіти [3, с. 99-100].

Отже, інтегративний підхід до природничо-математичної підготовки майбутніх педагогів є ключовою умовою ефективного впровадження STEM-технологій в сучасній освіті. Він забезпечує формування цілісної системи знань, подолання фрагментарності навчання та орієнтацію на реальні життєві проблеми, які потребують комплексного розв'язання. Такий підхід сприяє розвитку у майбутніх учителів критичного й творчого мислення, дослідницьких

умінь, здатності до аналізу, моделювання та інтеграції знань із різних галузей. У контексті реалізації концепції Нова українська школа інтеграція змісту освіти виступає важливим чинником формування професійної компетентності педагога, що забезпечує підготовку вчителя нового покоління, який здатен організовувати освітній процес на засадах міждисциплінарності, практичної спрямованості та інноваційності. Інтегративний підхід у поєднанні з використанням STEM-технологій створює передумови для підготовки конкурентоспроможних педагогів, які здатні формувати в учнів цілісне наукове бачення світу, розвивати їхні ключові компетентності й забезпечувати якісну освіту відповідно до вимог сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гребінь С. Цілісна природничо-наукова картина світу та цілісний світогляд в контексті реалізації STEM-освіти: філософське підґрунтя розуміння сутності цих понять. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. №13(5). С. 14–18.
2. Матвійчук Ю.Ю. STEM-освіта як інструмент реалізації інтегрованого вивчення природничо-математичних дисциплін. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2021. №50. С. 123–135.
3. Махомета Т. М. Контрадикції математичної підготовки майбутніх учителів природничих наук. *Наукові записки. Серія: Проблеми природничо-математичної, технологічної та професійної освіти*. 2025. №1. С. 95–105.
4. Муковіз О., Мандруляк Л. Підготовка вчителів до STEM-діяльності: українські реалії та міжнародні орієнтири. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2025. №2 (14). С. 90–96.

5. Сальник І. В. Диференціація та інтеграція навчання природничих дисциплін – дві сторони єдиного освітнього процесу. *Наукові записки. Серія: Проблеми природничо-математичної, технологічної та професійної освіти*. 2023. №1. С. 48–55.

УДК 373.3.011.3.051:51]:001.76 (043.2)

Терпай В. М., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Граб М.В
викладачка математичних дисциплін,
викладач вищої категорії, доктор філософії.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ НУШ.

Сьогодні вчитель початкових класів має змінити свій основний підхід: від простої передачі готових знань до створення спеціальних умов, де дитина сама захоче досліджувати світ. Математична майстерність педагога тепер полягає не в тому, щоб навчити дитину швидко рахувати прості приклади, а в тому, щоб розвинути в неї вміння думати та ефективно використовувати математику в реальному житті. Згідно з міжнародними стандартами, справжня грамотність — це здатність дитини бачити математику навколо себе, самотійно формулювати завдання на основі звичайних ситуацій та правильно пояснювати отримані результати іншим людям [5, с. 8].

Вважаємо, що основою щоденної роботи вчителя Нової української школи (НУШ) є навчання через дію. Відомий фахівець С. Скворцова зазначає, що будь-яке математичне поняття має обов'язково «пройти через руки» дитини. Вчитель має майстерно використовувати на уроках спеціальні предмети: кольорові палички, геометричні блоки, різні конструктори та набори для сортування. Це допомагає дітям сприймати складне число як щось реальне, що можна поторкати, порівняти за вагою, об'ємом чи довжиною. Педагог має значно менше пояснювати біля дошки й набагато більше допомагати дітям проводити власні маленькі дослідження. Наприклад, замість вивчення таблиці множення напам'ять, учні можуть самі групувати предмети й відкривати принцип додавання однакових частин. Такий підхід допомагає дитині не просто запам'ятати цифри, а зрозуміти саму суть математичних процесів [4, с. 156].

Ще один надзвичайно важливий підхід — це розвиток логіки, що виходить далеко за межі звичайних прикладів у підручнику. Поділяємо думку О. Гісь котра доводить, що математика має бути цікавою та захопливою грою для розуму. Майстерність вчителя проявляється у використанні історій та казок, де математичні завдання стають частиною цікавого сюжету. Це допомагає дітям зовсім не боятися помилок, адже в грі помилка — це просто ще один цікавий крок до розв'язання великої таємниці. Вчитель має пропонувати такі задачі, які не мають одного готового рішення, що вчить дітей бути гнучкими та винахідливими. Важливо також розвивати просторову уяву: діти мають вчитися складати складні фігури з простих частин, уявляти предмети в розрізі та розуміти, як змінюється вигляд об'єкта, якщо дивитися на нього з різних сторін [1, с. 74].

Цифрові технології сьогодні також стають невід'ємною частиною щоденної роботи. На нашу думку сучасний вчитель має впевнено користуватися комп'ютерними програмами та онлайн-платформами, які дозволяють дітям бачити математику в русі. Наприклад, за допомогою інтерактивних моделей на екрані дитина може побачити, як змінюється площа прямокутника, якщо просто потягнути за його кут мишкою. Професійна майстерність сьогодні — це вміння гармонійно поєднати роботу в класі з цікавими завданнями на планшетах чи комп'ютерах. Як зазначає Н. Морзе, техніка зовсім не замінює вчителя, а навпаки — допомагає йому підібрати завдання для кожної дитини індивідуально: хтось потребує більше часу на закріплення простої теми, а хтось уже готовий до набагато складніших викликів. Це дозволяє вчителю приділити увагу кожному учню, враховуючи його темп навчання [2, с. 14].

Вважаємо, що велике значення має міцний зв'язок математики з іншими шкільними предметами та справжнім життям. Вчитель має вміти створювати такі уроки, де діти використовують математичні знання для будівництва моделей, проведення дослідів у природі чи навіть планування витрат на велику шкільну подію. У спеціальних порадниках для вчителів за редакцією Н. Бібік наголошується, що саме так дитина починає розуміти, навіщо їй насправді потрібні ці знання. Наприклад, вивчаючи тему «Час», діти можуть самостійно скласти розпорядок свого дня або розраховувати тривалість великої перерви. Математика перестає бути нудною наукою з книжки і стає корисною та зрозумілою мовою для пізнання всього світу [3, с. 45].

Особливе місце в майстерності сучасного вчителя посідає вміння працювати з абсолютно всіма дітьми, незалежно від їхніх початкових здібностей. Це стосується як

підтримки тих, кому математика дається важко через певні особливості, так і розвитку дуже обдарованих учнів. Вчитель має вміти адаптувати будь-яке завдання так, щоб кожна дитина в класі відчувала себе успішною та розумною. В інклюзивному класі це може означати використання додаткових яскравих малюнків, карток або схем, які допомагають краще зрозуміти умову задачі. Майстерність педагога полягає у створенні атмосфери щирої взаємодопомоги, де учні можуть пояснювати матеріал один одному, закріплюючи при цьому власні знання та розвиваючи навички спілкування [3, с. 72].

Резюмуємо, що важливою частиною інноваційного підходу є також робота вчителя з батьками учнів. Вчитель має пояснювати батькам, чому сьогодні математика виглядає інакше, ніж у часи їхнього навчання, і як вони можуть підтримати дитину вдома, не просто підказуючи відповіді, а спонукаючи до роздумів. Це створює цілісне середовище, де дитина відчуває підтримку і в школі, і в родині. Майстерний педагог допомагає батькам побачити математику в щоденних справах: на кухні під час приготування їжі, у магазині при розрахунках або під час прогулянки в парку, де можна рахувати дерева чи спостерігати за симетрією в природі [3, с. 88].

Провівши аналіз літературних джерел, можемо зробити висновок, що сучасний вчитель має повністю по-новому оцінювати успіхи дітей. Замість того, щоб просто ставити бали в журнал чи шукати червоною ручкою дрібні помилки, педагог має активно підтримувати дитину в процесі пошуку рішення. Надзвичайно важливо показувати учню, у чому саме він став кращим порівняно з минулим тижнем чи місяцем. Це включає вміння навчити дитину самостійно оцінювати свою роботу: чи було їй справді цікаво, що саме було найважчим, а що вдалося зробити

легко з першого разу. Такий підхід допомагає учням щиро вірити у свої сили, не боятися труднощів та зберігати велике бажання вчитися далі.

Отже, вдосконалення математичної майстерності вчителя — це безперервний шлях розвитку самого педагога, поєднання перевірених часом методів з найновішими технологіями та щирою підтримкою кожного маленького учня [3, с. 102].

Список використаних джерел:

1. Гісь О. М. Планета Міркувань: Навчально-методичний посібник з розвитку мислення. Львів: Світ, 2019. 74 с.

2. Морзе Н. В., Гладдун М. А. Методика використання цифрових інструментів для навчання математики в початковій школі. Інформатика в закладах освіти. Київ, 2021. № 2. 12 с.

3. Нова українська школа: порадник для вчителя / За ред. Н. М. Бібік. Київ: Плеяди, 2018. 45, 72, 88, 102 с.

4. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Методика навчання математики в 1-2 класах закладів загальної середньої освіти. Харків: Ранок, 2019. 156 с.

5. PISA: математична грамотність. Методичні рекомендації / Уклад. Т. С. Вакуленко. Київ: УЦОЯО, 2019. 8 с.

УДК: 373.3. 091.33:37.091.313:028.5:004.9 (043.2)

Товт Л.В., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Шипович М.В.,
викладачка української мови та літератури.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування читацької компетентності учнів початкових класів є одним із ключових завдань сучасної освітньої системи. Читання для дитини має виступати не лише як технічний процес сприйняття тексту, а як важливий інструмент пізнання навколишнього світу, розвитку критичного мислення, емоційної сфери та творчого потенціалу. В умовах реформування освіти особливого значення набуває впровадження інноваційних підходів, які поєднують традиційні методи навчання з інтерактивними технологіями, діяльнісним підходом та елементами проєктного навчання. Такий синтез сприяє не лише формуванню навичок усвідомленого читання, а й розвитку здатності до аналізу, інтерпретації текстів і формулювання власних суджень.

Актуальність теми полягає в тому, що формування читацької компетентності молодших школярів є базовою умовою успішного навчання та розвитку особистості в сучасному освітньому просторі. У період реформування освіти в межах Нової української школи особлива увага приділяється компетентнісному підходу, де читання розглядається не лише як технічна навичка, а як інструмент розвитку мислення, мовлення, емоційного інтелекту та здатності до самостійного навчання.

У сучасних умовах зростання обсягів інформації та активного використання цифрових технологій учні повинні вміти критично сприймати, аналізувати та інтерпретувати тексти різних форматів. Саме тому читацька компетентність стає ключовою складовою медіаграмотності та інформаційної безпеки дитини.

Крім того, зниження інтересу до читання у дітей на тлі цифровізації підкреслює необхідність пошуку інноваційних підходів до організації навчання — інтерактивних методів, ігрових технологій, сторітелінгу та проєктної діяльності. Вони забезпечують мотивацію до читання та формують стійку читацьку культуру.

Варто зауважити, що ефективним засобом розвитку читацької компетентності є інтерактивні форми організації навчальної діяльності. Використання тематичних уроків, зокрема «Подорож у світ казок», «Таємниці чарівних історій», «Сторінками улюблених книг», активізує пізнавальний інтерес учнів та стимулює їх до осмисленого читання.

Інтерактивні ігри, такі як «Знайди героя», «Продовж історію», «Віднови сюжет», сприяють розвитку зв'язного мовлення, логічного мислення та вміння аналізувати зміст прочитаного. Завдяки ігровим технологіям діти вчаться аргументовано висловлювати власні думки, оцінювати вчинки персонажів і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Слід наголосити, що особливе місце у формуванні читацької компетентності посідає сторітелінг, який розглядається як сучасний педагогічний інструмент розвитку мовлення та уяви. Він сприяє не лише відтворенню змісту прочитаного, а й формуванню вмінь самостійно створювати тексти. У процесі виконання творчих завдань («Моя неймовірна пригода», «Якби я був героєм казки»,

«Історія з мого життя») учні розвивають креативність, навички структурування інформації та логічного викладу думок. Додаткові можливості відкриває використання цифрових інструментів для створення інтерактивних книг, презентацій і коміксів, що підсилює мотивацію до навчання та сприяє розвитку медіаграмотності. [4, с.312].

Можна зауважити, що не менш важливим компонентом є проєктна діяльність, яка забезпечує глибше занурення у літературний матеріал і формує дослідницькі вміння. Реалізація проєктів на теми «Моя улюблена книга», «Шкільна бібліотека майбутнього», «Літературна мандрівка Україною» сприяє розвитку навичок самостійної роботи, аналізу інформації та публічного представлення результатів. Створення власних інтерпретацій творів, зокрема у проєкті «Казка на сучасний лад», розвиває критичне мислення, креативність і здатність до творчого переосмислення літературної спадщини.

Також варто зазначити, що вагому роль у формуванні читацької культури відіграє позакласне читання. Організація читацьких клубів, літературних зустрічей, тематичних вечорів і марафонів читання сприяє підвищенню інтересу до книги та формуванню стійкої читацької мотивації. Ознайомлення з різножанровою літературою («Скарбниця народної мудрості», «Казки народів світу», «Історії про дружбу») розширює світогляд учнів. Обговорення прочитаного формує вміння аналізувати текст, аргументувати власну позицію та вести діалог.

Інтеграція читання з іншими освітніми галузями створює умови для всебічного розвитку особистості. Проведення інтегрованих занять («Читаємо і малюємо», «Література і музика», «Математика в казках») дозволяє поєднати літературний матеріал із творчими та практичними завданнями. Такий підхід сприяє розвитку

емоційного інтелекту, естетичного сприйняття, а також формує навички міжпредметних зв'язків і командної роботи. [3, с.233].

Доречно наголосити, що сучасні цифрові технології значно розширюють можливості формування читацької компетентності. Використання електронних бібліотек, освітніх платформ, мобільних застосунків, аудіо- та відеоматеріалів робить процес читання більш доступним і привабливим для дітей. Інтерактивні завдання, онлайн-вікторини та мультимедійні ресурси сприяють розвитку читацької грамотності, навичок аудіювання та критичного сприйняття інформації. Водночас важливо формувати в учнів уміння безпечно та відповідально працювати з інформацією, що є складовою цифрової компетентності.

Організація творчих заходів, таких як конкурси читців, театралізовані вистави, літературні вікторини, сприяє розвитку виразного мовлення, акторських здібностей та емоційної чутливості. Участь у таких формах діяльності допомагає дітям глибше усвідомити зміст творів, розкрити їх морально-ціннісний потенціал і сформувати власне ставлення до прочитаного.

Слід зауважити, що важливою умовою ефективного формування читацької компетентності є диференційований та індивідуалізований підхід до навчання. Урахування вікових та психологічних особливостей учнів, створення індивідуальних читацьких маршрутів, добір завдань відповідно до рівня підготовки сприяють підвищенню навчальної мотивації. Запропонування учням самостійно обирати літературу («Моя книжкова мрія», «Книги, що надихають», «Історії, які змінюють світ») формує відповідальність за власне навчання та розвиває читацьку автономію. [2, с.118].

Варто також зазначити, що важливу роль у розвитку читацької компетентності відіграє співпраця школи та родини. Спільне читання, обговорення книг у сімейному колі, підтримка читацьких інтересів дитини сприяють формуванню позитивного ставлення до книги та закріпленню читацьких навичок.

Таким чином формування читацької компетентності молодших школярів вимагає комплексного підходу, що передбачає поєднання інноваційних методик, інтерактивних технологій та традиційних форм навчання. Використання сторітелінгу, проектної діяльності, ігрових методів, міжпредметної інтеграції та цифрових ресурсів створює сприятливе освітнє середовище для розвитку особистості дитини. Такий підхід забезпечує не лише формування читацьких умінь, а й розвиток ключових компетентностей, необхідних для подальшого навчання та успішної самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти / Постанова Кабінету Міністрів України №87 від 21.02.2018 р. – 12 с.
2. Савченко О. Я. Методика навчання української мови в початкових класах. – Київ: Освіта, 2019. – 312 с.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. – Київ: Грамота, 2017. – 368 с.
4. Пентилюк М. І. Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах. – Київ: Ленвіт, 2015. – 400 с.

Фенинець К.М., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грицько В.В., доктор філософії (PhD),
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ.

Сучасний етап розвитку освіти характеризується переходом до компетентнісної моделі підготовки фахівців, у межах якої особливого значення набуває критичне мислення. Воно розглядається як здатність особистості до аналізу інформації, оцінювання її достовірності, формування аргументованих висновків та прийняття обґрунтованих рішень. У контексті інформаційного суспільства, що характеризується надлишком даних і зростанням маніпулятивних впливів, розвиток критичного мислення стає необхідною умовою професійної підготовки студентів [1].

Суспільні дисципліни (історія, правознавство, філософія, соціологія) мають значний потенціал для формування критичного мислення, оскільки передбачають роботу з різними джерелами інформації, аналіз соціальних явищ і формування власної позиції. У процесі їх вивчення студенти не лише засвоюють фактичний матеріал, а й навчаються інтерпретувати події, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та оцінювати альтернативні точки зору.

Критичне мислення визначається як складний інтелектуальний процес, що включає аналіз, синтез, узагальнення та оцінювання інформації. Воно передбачає усвідомленість, рефлексивність, самостійність і здатність до

аргументації власної позиції. Важливою умовою його формування є організація активної пізнавальної діяльності студентів, що передбачає не репродуктивне відтворення знань, а їх осмислення та застосування [2].

Ефективним засобом розвитку критичного мислення є використання сучасних освітніх технологій. Зокрема, цифрові інструменти та інтерактивні платформи розширюють можливості освітнього процесу, забезпечують доступ до різноманітних джерел інформації та сприяють формуванню навичок її критичного аналізу. Дослідження свідчать, що залучення студентів до роботи з цифровими ресурсами сприяє розвитку вмінь оцінювати інформацію, формулювати власну позицію та співпрацювати в групі .

Важливе місце у формуванні критичного мислення посідає змішане навчання, яке поєднує традиційні аудиторні заняття з дистанційними формами роботи. Такий підхід забезпечує гнучкість освітнього процесу, сприяє індивідуалізації навчання та підвищує рівень самостійності студентів. Використання онлайн-курсів, мультимедійних матеріалів, інтерактивних завдань і дискусійних платформ створює умови для активного залучення студентів до навчальної діяльності [3].

Практична реалізація технології розвитку критичного мислення у викладанні суспільних дисциплін передбачає використання таких методів, як проблемне навчання, кейс-метод, дискусії, дебати, аналіз ситуацій і рольові ігри. Застосування цих методів дозволяє формувати вміння аргументувати власну позицію, критично оцінювати інформацію та приймати рішення в умовах невизначеності. Водночас змінюється роль викладача: він виступає не лише джерелом знань, а й фасилітатором навчального процесу, який спрямовує діяльність студентів і стимулює їх до самостійного мислення.

Отже, розвиток критичного мислення студентів у процесі вивчення суспільних дисциплін є одним із ключових завдань сучасної освіти. Використання сучасних освітніх технологій значно підвищує ефективність цього процесу, сприяє формуванню активної, відповідальної та компетентної особистості, здатної до самостійного аналізу інформації та прийняття обґрунтованих рішень.

Список використаних джерел:

1. Кравченко Л., Ільченко О. Критичне мислення майбутніх фахівців: сутність і зміст поняття. URL: <https://upecnpu.pnpu.edu.ua/article/view/347751/334952>
2. Козаченко Н. Критичне мислення: філософія і педагогіка. 2021. URL: <https://journal.kdpu.edu.ua/apd/uk/article/view/4527/4205>
3. Шумейко З. Є. Особливості формування критичного мислення майбутніх фахівців. 2021/2022. URL: <https://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/196/186>
4. Усанова Л., Усанов І., Штепа О. Формування критичного мислення в системі компетентнісної підготовки фахівців. 2024. URL: <https://upecnpu.pnpu.edu.ua/article/view/314293/305300>

Хайнас А.С., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грицько В.В., доктор філософії (PhD),
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист.

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкою цифровізацією, активним поширенням соціальних мереж і значним зростанням інформаційних потоків. У цих умовах особливого значення набуває здатність особистості орієнтуватися в медіапросторі, критично оцінювати інформацію та протидіяти маніпуляціям. Такі навички є необхідною передумовою повноцінної участі у суспільному житті.

Для України проблема медіаграмотності є особливо актуальною в умовах повномасштабної війни, яка супроводжується потужними інформаційними впливами. У зв'язку з цим медіаграмотність набуває значення не лише освітньої компетентності, а й важливого чинника національної безпеки. Дослідження «Індекс медіаграмотності українців» (2024) демонструє зростання рівня критичного сприйняття інформації серед населення після 2022 року, що свідчить про адаптацію суспільства до інформаційних загроз [1].

Особливу роль у формуванні медіаграмотності відіграє студентська молодь. Саме вона є найактивнішим користувачем цифрових ресурсів і соціальних мереж, що одночасно відкриває широкі можливості доступу до інформації та підвищує ризики дезінформації. За даними

сучасних досліджень, молодь переважно отримує новини через соціальні мережі, що потребує розвитку навичок критичного аналізу джерел.

У науковому дискурсі медіаграмотність розглядається як комплексна характеристика особистості, що включає знання про функціонування медіа, уміння аналізувати інформацію та відповідально взаємодіяти з медіаконтентом. Відповідно до підходів ЮНЕСКО, медіаграмотність передбачає здатність знаходити, оцінювати та створювати інформацію з урахуванням її достовірності та соціального впливу [2].

Українські науковці підкреслюють, що медіаграмотність є складовою інформаційної культури та передбачає активну позицію особистості. Зокрема, вона включає вміння ставити під сумнів інформацію, перевіряти джерела та формувати власні обґрунтовані судження [3].

Структура медіаграмотності охоплює кілька ключових компонентів: критичне сприйняття інформації, розуміння принципів роботи медіа, цифрову компетентність та навички відповідальної комунікації. Взаємозв'язок цих складників забезпечує здатність особистості ефективно функціонувати в сучасному інформаційному середовищі.

Медіаграмотність тісно пов'язана з розвитком критичного мислення. У процесі аналізу медіаконтенту студенти вчать виявляти маніпуляції, перевіряти факти та оцінювати інформацію з різних позицій. Це сприяє формуванню самостійного мислення та відповідального ставлення до інформації [4].

В умовах інформаційної війни ці навички набувають особливого значення. Поширення фейків, маніпуляцій та інформаційно-психологічних операцій вимагає від молоді здатності до інформаційного самозахисту. Водночас український досвід демонструє зростання рівня

інформаційної стійкості суспільства, що пов'язано з розвитком медіаосвіти.

Медіаграмотність є важливою складовою громадянської освіти, оскільки забезпечує можливість активної участі в суспільному житті через медіапростір. У сучасному світі громадянська активність дедалі більше реалізується через цифрові платформи: участь у публічних дискусіях, громадських ініціативах, інформаційних кампаніях.

Українська студентська молодь активно долучається до інформаційного спротиву: бере участь у фактчекінгових проєктах, поширює перевірену інформацію, протидіє дезінформації. Це свідчить про практичну значущість медіаграмотності у формуванні активної громадянської позиції.

Окремої уваги потребує вплив сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту. Їх активне використання створює нові виклики, пов'язані з достовірністю інформації та дотриманням академічної доброчесності. Це зумовлює необхідність розвитку нових аспектів медіаграмотності, зокрема критичного ставлення до ШІ-контенту [5].

Отже, медіаграмотність є невід'ємною складовою сучасної громадянської освіти. Вона сприяє розвитку критичного мислення, формуванню відповідальної позиції та підвищенню стійкості до інформаційних загроз. Її інтеграція в освітній процес є необхідною умовою підготовки активного та свідомого громадянина.

Список використаних джерел:

1. Індекс медіаграмотності українців : дослідження ГО «Детектор медіа» (2024) [Електронний ресурс]. URL: <https://osvitoria.media/news/naskilky-ye-vysokoyu-mediagramotnist-osvityan-ukrayiny-doslidzhennya/>

2. Медіаграмотність у системі вищої освіти / Вісник Чернівецького національного університету. Серія «Педагогічні науки». 2024. Вип. 151. С. 125–132.

3. УНЕСКО. Визначення медіаграмотності [Електронний ресурс] / Портал медіаосвіти і медіаграмотності. URL: <https://medialiteracy.org.ua>

4. Критичне мислення як ключова компетенція медіаграмотності [Електронний ресурс] / Портал медіаосвіти і медіаграмотності. 2020. URL: <https://medialiteracy.org.ua/krytychne-myslennya-yak-klyuchova-kompetentsiya-mediagramotnosti/>

5. Череповська Н. І. Медіаграмотність як складова інформаційної культури особистості. Педагогічний вісник. 2020. № 4. С. 40–46.

СЕКЦІЯ III. STEM-ОСВІТА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ. ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

УДК 37.014.5:[5+6]:004(100)(043.2)

Андрішко В.В., здобувачка освіти IV-Б курсу;
керівник: Алмашій Е.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст II категорії.

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ STEM- ОСВІТИ

Стрімкий розвиток інформаційного суспільства суттєво сприяє поглибленню наукових досліджень та виникненню нових галузей знань і технологій, як, наприклад, інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), нано- і біотехнологій та ін. Це зумовлює зміни пріоритетів у галузі освіти [1].

При цьому, однією з основних тенденцій модернізації освіти є спрямування на так звану «STEM» освіту, що передбачає інтеграцію між дисциплінами природничих наук (англ. Science), технологічних наук (англ. Technology), інженерія (англ. Engineering) та математика (англ. Mathematics) у навчально-виховному процесі закладу освіти [2].

STEM-освіта – це міждисциплінарний підхід до навчання, який поєднує природничі науки, технології, інженерію та математику з акцентом на практичні завдання, критичне мислення та вирішення реальних проблем. STEM-освіта спрямована на розвиток у здобувачів освіти компетенцій XXI століття, таких як творчість, співпраця,

цифрова грамотність та здатність адаптуватися до змін у суспільстві та на ринку праці.

У багатьох країнах світу STEM-освіта стала пріоритетом на національному рівні у зв'язку з глобальними викликами та потребою у висококваліфікованих кадрах у науково-технічних галузях. Наукові дослідження підкреслюють, що STEM-освіта – це не просто сукупність предметів, а інтегрований навчальний процес, що базується на міждисциплінарних підходах та практичній орієнтації. Такий підхід забезпечує формування навичок застосування теоретичних знань для вирішення конкретних практичних задач.

Вперше у 2009 р. адміністрацією США на національному рівні було оголошено курс на впровадження STEM-освіти під лозунгом «Educate to Innovate» («Освіта для інновацій»), для мотивації та успішності школярів у вивченні природничих дисциплін, які на той час втратили популярність. Саме тому очікувалось, що відбудеться підвищення зацікавленості даними науками. У 2013 р. Президент США підкреслював, що потужне навчання є ключовою складовою успіху будь-якої дитини, і в галузях STEM надзвичайно важливо створити освітній досвід, який базується на проектах та формує любов до навчання впродовж життя [3].

Станом на сьогодні у США створюються спеціалізовані STEM-школи, де навчальний процес повністю побудований на інтегрованому вивченні природничих наук, технологій, інженерії та математики. Ці школи мають спеціальну підготовку викладачів та обладнання для практичних занять.

У Таїланді, Китаї та інших країнах впроваджують STEM через проектну діяльність, де учні вирішують реальні

проблеми та працюють у командах. Такий підхід сприяє розвитку навичок співпраці та творчого мислення.

В Європейському Союзі розробляються стратегічні плани, які спрямовані на підвищення компетентностей у STEM-сфері та вимірювання результатів випускників на основі міжнародних індикаторів. Це передбачає тісну співпрацю між освітніми установами та бізнес-середовищем для адаптації навчальних програм до потреб ринку праці. Також міжнародні організації, як ЮНЕСКО, працюють над створенням глобальних платформ для обміну ресурсами та знаннями з STEM-освіти, що сприяє співпраці між країнами та регіонами.

У багатьох країнах популярними є STEM-табори, робототехнічні конкурси та олімпіади, що стимулюють інтерес учнів до технічних дисциплін та практичної діяльності.

Хоча світовий досвід показує позитивні результати, існують значні виклики такі як: нерівний доступ до STEM-освіти. У деяких регіонах, особливо у країнах, що розвиваються, недостатня інфраструктура, ресурси та підготовка вчителів ускладнюють впровадження STEM-освіти. Підготовка вчителів: для ефективного впровадження STEM-методів потрібна спеціальна підготовка педагогів, що вимагає додаткових ресурсів та часу. Інтеграція технологій: хоча технології є ключовим компонентом STEM, їх інтеграція може бути нерівномірною через обмежений доступ до обладнання чи цифрових ресурсів.

Покращення STEM освіти та підтримка підвищення кваліфікації та розповсюдження обміну досвідом та інновації вчителів проводиться за допомогою організації міжнародних фестивалів на яких вчителі обмінюються своїми наробками та інноваціями Європейський фестиваль НАУКА НА СЦЕНІ почав проводитися з 2000 року один

раз на два роки у різних країнах Європи. За цей час спільнота об'єднала більш, як 100000 кращих вчителів природничо-наукового циклу з наступних передових країн : Німеччина, Австрія, Франція, Швеція, Швейцарія, Італія, Нідерланди, Данія, Чехія, Польща, Болгарія та інші. Вона продовжує розвиватися та є відкритим Європейським проектом на найближчі 15-20 років. Головний девіз асоціації «Обмін досвідом та інноваціями від вчителя до вчителя» [4].

Отже, впровадження STEM-освіти є глобальним трендом, що має потенціал значно підвищити якість освіти та конкурентоспроможність випускників у сучасному світі. Важливим є висвітлення науково-педагогічного, методичного, практичного досвіду України та інших країн щодо впровадження концептуальних засад STEM-освіти в освітню практику закладів освіти України.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2008. – 684 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України, 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepciya.pdf>.
3. Educate to Innovate. EDUCATION. Knowledge and Skills for the Jobs of the Future. Retrieved from :<https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/education/k-12/educate-innovate> [inEnglish].

4. Pakhomova Education. Блог освітніх матеріалів.
[Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://educationpakhomova.blogspot.com>

УДК 377.8.011.3-051:37.015.3:37.091.33:[5+6]:37(043.2)

Бонь Е.Ю., здобувачка освіти II-Ж курсу;
керівник: Паук М.М.,
кандидат філологічних наук, доцент;
заступниця директора з виховної роботи,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У STEM-ОСВІТІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Сучасний етап розвитку України, оновлення її позицій у світовому освітньому та науковому просторі відбувається в умовах широкомасштабного вторгнення росії, посилення безпекових викликів, активізації євроінтеграційних процесів та глибоких соціально-економічних трансформацій. У цих умовах особливого значення набуває людський капітал, зокрема інтелектуальний потенціал суспільства, який визначає рівень інноваційного розвитку держави, її конкурентоспроможність і стійкість.

Одним із ключових напрямів модернізації національної системи освіти є впровадження STEM-освіти (Science, Technology, Engineering, Mathematics), що

забезпечує інтеграцію природничо-математичних знань, розвиток критичного мислення, дослідницьких умінь та практичних навичок. Розширення STEM-парадигми відбувається через такі варіативні напрями, як STEAM (з урахуванням мистецької складової) та STREM (із акцентом на робототехніку), що сприяє формуванню цілісного світогляду та міждисциплінарного підходу до навчання [1, с. 12].

У контексті професійної підготовки майбутніх педагогів особливої актуальності набуває використання проєктної діяльності як ефективного засобу формування професійних компетентностей. Проєктна діяльність забезпечує інтеграцію теоретичних знань та практичного досвіду, сприяє розвитку самостійності, відповідальності, творчого мислення, здатності до розв'язання комплексних педагогічних завдань і впровадження інновацій у професійну діяльність.

Теоретичні та практичні аспекти впровадження STEM-освіти знайшли відображення у працях зарубіжних (Дж. В. Герлах, Г. Лукас, М. Мюллер, Д. Дж. Тіппінс, Г. Якман та ін.) та вітчизняних учених (В. Андрієвська, А. Головач, Н. Гончарова, С. Горбенко, О. Коршунова, О. Кузьменко, О. Мартинюк, Н. Морзе, Г. Онопченко, Н. Поліхун, О. Патрикеева та ін.), які досліджують проблеми та перспективи впровадження STEM-освіти, розвиток дослідницько-пізнавального середовища, використання інноваційних технологій та проєктних методів навчання [2; 4; 5]. Водночас проблема формування професійних компетентностей майбутніх педагогів засобами проєктної діяльності в умовах STEM-освіти потребує подальшого наукового осмислення.

Реалізація компетентнісного підходу в умовах STEM-освіти безпосередньо пов'язана з упровадженням проєктної

діяльності як провідної педагогічної технології. Саме проєктна діяльність забезпечує інтеграцію знань із різних галузей (науки, технологій, інженерії, математики та мистецтва), створюючи умови для їх практичного застосування у процесі розв'язання реальних або наближених до реальності проблем. У цьому контексті проєкт виступає не лише формою організації навчальної діяльності, а й ефективним засобом формування ключових і професійних компетентностей майбутніх педагогів, зокрема дослідницької, інформаційно-цифрової, комунікативної, креативної та соціальної [3, с. 78].

Важливою характеристикою проєктної діяльності у STEM-освіті є її міждисциплінарний та практикоорієнтований характер, що сприяє формуванню цілісного наукового світогляду та розвитку здатності до комплексного бачення педагогічних та соціальних явищ. У процесі реалізації STEM-проєктів здобувачі освіти залучаються до активної пізнавальної діяльності, що передбачає постановку проблеми, висунення гіпотез, планування та проведення дослідження, аналіз отриманих результатів і їх презентацію. Така діяльність сприяє розвитку критичного мислення, самостійності, ініціативності та готовності до інноваційної професійної діяльності.

Особливого значення набуває роль педагога в організації проєктної діяльності, яка трансформується відповідно до сучасних освітніх тенденцій: від транслятора знань до фасилітатора, тьютора, консультанта й організатора освітнього середовища. Майбутній педагог у процесі професійної підготовки має оволодіти навичками проєктування освітнього процесу, створення дослідницького середовища, забезпечення умов для

проведення експериментальної діяльності та підтримки індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти.

Ефективність проектної діяльності у STEM-освіті визначається дотриманням низки дидактичних умов, серед яких: актуальність та проблемність тематики проєктів; їх спрямованість на розв'язання практично значущих завдань; наявність дослідницького компоненту; організація відповідного освітнього середовища; стимулювання проявів креативності, критичного мислення та здатності до прийняття інноваційних рішень. Таким чином, проєктна діяльність виступає комплексним механізмом формування професійних компетентностей майбутніх педагогів у системі STEM-освіти [6, с. 49].

Доцільним у контексті організації проектної діяльності в STEM-освіті є врахування рівневої моделі розвитку особистості, запропонованої Робертом Ділтсом, яка дозволяє здійснювати комплексний аналіз освітнього процесу та професійного становлення майбутнього педагога. Зокрема, на рівні оточення визначаються умови реалізації проектної діяльності та особливості освітнього середовища; на рівні поведінки – способи організації та здійснення навчально-дослідницької діяльності; на рівні здібностей – сформованість професійних умінь і навичок, необхідних для проєктування та реалізації STEM-проєктів. Водночас рівень цінностей та переконань відображає мотиваційну спрямованість майбутнього педагога, його готовність до інноваційної діяльності, тоді як рівень ідентичності забезпечує усвідомлення себе як суб'єкта професійної діяльності. Найвищий рівень – рівень місії – пов'язаний із розумінням соціальної значущості педагогічної професії та власної ролі у розвитку освіти [2, с. 11].

Застосування зазначеного підходу в умовах STEM-освіти сприяє цілісному формуванню професійних компетентностей майбутніх педагогів, забезпечує усвідомлення ними власного професійного розвитку та підвищує ефективність проектної діяльності як засобу підготовки до майбутньої професійної діяльності. Проектна діяльність у системі STEM-освіти виступає ефективним засобом формування професійних компетентностей майбутніх педагогів, оскільки забезпечує їхню інтеграцію та практичну спрямованість. У процесі розроблення та реалізації STEM-проектів відбувається формування **предметно-методичної компетентності**, що виявляється у здатності добирати, інтегрувати та адаптувати зміст навчального матеріалу відповідно до міждисциплінарного підходу.

Водночас суттєво розвивається **дослідницька компетентність**, яка передбачає вміння формулювати проблему, висувати гіпотези, здійснювати пошук, аналіз та інтерпретацію інформації, планувати та проводити експериментальну діяльність. Участь у проектній діяльності сприяє також формуванню **інформаційно-цифрової компетентності**, що охоплює здатність ефективно використовувати цифрові технології, освітні платформи та інструменти для створення й презентації результатів проекту [2; 6].

Не менш важливою є **комунікативна компетентність**, яка формується в процесі групової взаємодії, обговорення ідей, презентації результатів та аргументації власної позиції. Поряд із цим розвивається **соціальна та командна компетентність**, що передбачає здатність до співпраці, розподілу ролей, відповідальності за спільний результат і ефективної взаємодії в колективі [1; 4].

Особливого значення набуває формування **інноваційно-креативної компетентності**, яка проявляється у здатності генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення, застосовувати творчий підхід до розв'язання педагогічних і професійних завдань. Крім того, проєктна діяльність сприяє розвитку **рефлексивної компетентності**, що забезпечує здатність до самоаналізу, оцінювання результатів власної діяльності та визначення шляхів подальшого професійного самовдосконалення [3].

Отже, у результаті дослідження встановлено, що проєктна діяльність є ефективним інструментом реалізації STEM-освіти та важливим засобом формування професійних компетентностей майбутніх педагогів. Вона забезпечує інтеграцію теоретичних знань та практичного досвіду, сприяє розвитку критичного мислення, дослідницьких умінь, креативності та здатності до інноваційної діяльності. Доведено, що використання проєктного підходу в освітньому процесі сприяє комплексному формуванню ключових професійних компетентностей, зокрема предметно-методичної, дослідницької, інформаційно-цифрової, комунікативної, соціальної та рефлексивної. Це, своєю чергою, забезпечує підготовку майбутніх педагогів до ефективної професійної діяльності в умовах сучасного освітнього середовища. Обґрунтовано доцільність застосування рівневої моделі розвитку особистості у процесі організації проєктної діяльності, що дозволяє забезпечити цілісний підхід до формування професійної ідентичності та мотивації майбутніх педагогів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні та впровадженні практичних моделей організації STEM-проєктів у процесі професійної

підготовки педагогів, а також у вивченні їх ефективності в реальних освітніх умовах.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська В. М. Проєкт як засіб реалізації STEAM-освіти у початковій школі. Науковий вісник Ужгородського університету. 2017. Вип. 2(41). С. 11–14.

2. Біляковська О. О. Професійна підготовка майбутніх учителів в умовах цифровізації освіти. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2023. Вип. 210. С. 10–14.

3. Вербівський Д. С., Карплюк С. О., Фонарюк О. В. Цифрова компетентність майбутніх педагогів професійного навчання. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2021. Вип. 198. С. 78–82.

4. Колеснікова І., Орлова О. Професійний розвиток педагогів в умовах цифровізації освіти. Інноваційна педагогіка. 2023. Вип. 64 (2). С. 186–189.

5. Колток Л., Іваник Н. Упровадження STEM-освіти в освітній процес Нової української школи. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Т. 3. № 27. С. 133–136.

6. Хромченко О. Функції STEAM-орієнтованого освітнього середовища. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Кропивницький, 21 квітня 2023 р.). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. С. 49–50.

Васильцун І. С., здобувачка освіти IV-Б курсу;
керівник: Алмашій Е.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст II категорії.

ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ ЯК ОСНОВА STEM- НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У сучасній українській початковій освіті інтегровані уроки посідають особливе місце, оскільки саме вони найбільш природно поєднують компетентнісний, діяльнісний і міжпредметний підходи, на яких ґрунтується STEM-навчання. STEM-освіта розглядається в українській педагогічній науці як цілісна система природничої і математичної освітніх галузей, спрямована на розвиток особистості через формування компетентностей, наукової картини світу, ціннісних орієнтацій та здатності застосовувати знання для розв'язання практичних проблем. Для молодших школярів така модель навчання є особливо важливою, адже в молодшому шкільному віці дитина пізнає світ не поділено на окремі дисципліни, а як цілісну систему явищ, зв'язків і залежностей. Саме тому інтегровані уроки виявляються не просто однією з форм роботи, а змістовою основою STEM-навчання в початковій школі.

Українські дослідники наголошують, що ядром STEM-навчання є розв'язання учнями складного питання або реальної проблеми, яку неможливо повноцінно осмислити в межах лише однієї дисципліни. Такий підхід безпосередньо виводить школу за межі механічного засвоєння фактів і орієнтує освітній процес на встановлення зв'язків між знаннями з математики, природознавства, технологій, мовно-комунікативної та мистецької діяльності.

У методичних рекомендаціях НАПН України підкреслено, що серед доміантних організаційних форм STEM-освіти виступають проєкти, інтегровані уроки, квести, кейси, екскурсії та тематичні дні [1, с. 4-9]. Це означає, що інтегрований урок не є допоміжним елементом STEM, а належить до його базових організаційних форм.

Змістова цінність інтегрованого уроку полягає в тому, що він дає змогу молодшим школярам бачити практичний сенс навчання. Коли дитина одночасно спостерігає явище, обчислює, моделює, описує результат, висуває припущення й обговорює його з однокласниками, знання перестають бути абстрактними. У праці, присвяченій STEM-підходу в початковій школі, зазначено, що STEM-навчання поєднує міждисциплінарний і проєктний підходи, а його основою є інтеграція природничих наук у технології, інженерну творчість і математику; це допомагає демонструвати дітям застосування знань у реальному житті [3, с. 38]. Відповідно, інтегровані уроки створюють умови для переходу від простого відтворення інформації до її практичного використання.

Особливе значення інтегровані уроки мають для формування STEM-компетентностей. У науковій статті про STEM-урок як засіб формування STEM-компетентностей підкреслено, що одним із найважливіших напрямів їх формування в учнів початкової школи є саме проведення інтегрованих STEM-уроків, які дозволяють поєднати природничі науки, технології, інженерне мислення та математику і розглянути проблему з точки зору міжпредметної інтеграції [2, с. 237]. Водночас STEM-урок передбачає проблемно-пошукове навчання, яке розвиває самостійність мислення, готовність до творчої діяльності, комунікативність, уміння працювати з інформацією та презентувати результат. Для молодших школярів це

надзвичайно важливо, бо в цьому віці закладаються основи дослідницької поведінки, допитливості та вміння вчитися.

Інтегровані уроки в початковій школі тісно пов'язані з курсом «Я досліджую світ», який уже за своєю природою має міжгалузевий характер, а саме наголошено на важливості формування у школярів умінь проводити спостереження, досліди та експерименти, а також на значенні проєктної діяльності як способу поєднання теоретичних і практичних складників навчання. Це цілком відповідає логіці STEM-освіти, де навчання організовується через діяльність, дослідження, конструювання і пошук рішень. Крім того, компетентнісно орієнтовані завдання можуть містити джерела інформації з різних тем однієї або різних предметних галузей, а перевіряють не стільки знання, скільки вміння користуватися ними для розв'язання життєвих ситуацій [4, с. 216, 220]. Тобто, інтегрований урок стає простором, у якому реалізується не сума предметів, а цілісна діяльність дитини.

Не менш важливою є й мотиваційна функція інтегрованих уроків. STEM-уроки є динамічними, розвивальними, пов'язаними з командною діяльністю, конструюванням, обговоренням і створенням власного продукту, а тому не дають дітям нудьгувати й підвищують інтерес до навчання. Для молодших школярів така організація особливо ефективна, бо відповідає їхній віковій потребі в активності, грі, спільній діяльності та емоційно насиченому пізнанні. Через інтеграцію змісту учні вчать бачити причинно-наслідкові зв'язки, працювати в групі, приймати рішення, висувати гіпотези, перевіряти їх і робити висновки.

Отже, інтегровані уроки є основою STEM-навчання молодших школярів тому, що саме вони забезпечують природне поєднання знань із різних освітніх галузей,

орієнтують навчання на практичну дію, розвивають дослідницькі та комунікативні вміння, підтримують пізнавальний інтерес і формують ключові компетентності Нової української школи. У початковій школі STEM не може бути ефективним як вузько предметна модель, адже його реальне втілення можливе лише через інтегровані уроки, у межах яких дитина вчиться досліджувати світ цілісно, творчо й діяльнісно.

Список використаних джерел:

1. Поліхун Н. І., Постова К. Г., Сліпухіна І. А., Онопченко Г. В., Онопченко О. В. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів: метод. рек. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. 80 с.

2. Вовкушевська О., Масюк О., Титаренко Л. STEM-урок як засіб формування STEM-компетентностей в учнів початкової школи. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 44. Т. 1. С. 237–242.

3. Третяк О. П. STEM-підхід до навчання у початковій школі. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2023. № 2 (89). С. 36–42.

4. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С., Павич Н. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. Київ: Генеза, 2019. 256 с.

Горзов М.І., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Тягур А.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ STEM-ПРОЄКТІВ ПРИРОДНИЧОГО СПРЯМУВАННЯ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Сучасна освіта в умовах стрімкого розвитку науки і технологій потребує нових підходів до організації навчального процесу, які б сприяли формуванню в учнів не лише знань, а й практичних умінь, критичного мислення та здатності до вирішення реальних життєвих проблем. У цьому контексті особливої актуальності набуває STEM-освіта, яка інтегрує природничі науки, технології, інженерію та математику. На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» STEM-проекти природничого спрямування стають ефективним інструментом формування цілісного світогляду молодших школярів, оскільки дозволяють поєднати теоретичні знання з практичною діяльністю. Організація таких проектів має свої особливості, зумовлені віковими характеристиками учнів, змістом навчальної програми та необхідністю створення умов для активної пізнавальної діяльності.

Однією з ключових особливостей STEM-проектів у початковій школі є їх практична спрямованість і зв'язок із повсякденним життям дітей. Учні молодшого шкільного віку краще засвоюють матеріал через досвід, спостереження та експериментування, тому важливо підбирати такі теми проектів, які є зрозумілими і близькими до їхнього життєвого досвіду. Наприклад, дослідження властивостей

води, вирощування рослин, вивчення погодних явищ або створення простих моделей природних процесів. У процесі виконання таких проєктів учні не просто отримують інформацію, а активно її «відкривають», що сприяє глибшому розумінню природних явищ і формує інтерес до навчання.

Важливою рисою організації STEM-проєктів є інтеграція різних освітніх галузей. На уроках курсу «Я досліджую світ» це відбувається природно, оскільки сам курс має міждисциплінарний характер. Наприклад, під час вивчення теми про рослини учні можуть не лише досліджувати їх будову та умови росту (природнича складова), але й вимірювати висоту рослин (математична складова), створювати макети або мінітеплиці (інженерна складова), а також використовувати цифрові інструменти для фіксації результатів (технологічна складова).

Важливими ознаками проєктної діяльності є спрямованість на розвиток пізнавальних навичок, умінь самостійно конструювати свої знання орієнтуватися в інформаційному просторі, узагальнювати та інтегрувати знання, що отримані з різних джерел у процесі теоретичного і практичного навчання. На переконання Л. Лук'янової, участь у проєктній діяльності надає можливість учневі самовдосконалюватися, а також відкриває можливості вибору особистої ролі в системі відносин колективу учасників проєкту (автор ідей, виконавець, учасник, організатор) або залишає право вибору на індивідуальну роботу, і в цьому випадку виконавець проєкту поєднує усі ролі в одній особі [4, с 17].

Проєктування складається з таких основних стадій: аналіз проблемної ситуації, синтез та оцінка рішень. Процес створення проєктів розвиває проєктувальні навички його учасників, уміння орієнтуватися в інформаційному

просторі, використовувати набуті знання на практиці, формує вміння самостійно конструювати власну діяльність [1].

Ще однією важливою особливістю є діяльнісний підхід до навчання. STEM-проекти передбачають активну участь учнів у всіх етапах роботи: від постановки проблеми до презентації результатів. Учитель у цьому процесі виступає не стільки джерелом інформації, скільки організатором і наставником, який спрямовує діяльність дітей, допомагає їм ставити запитання, знаходити відповіді та робити висновки. Це змінює традиційну роль учителя і сприяє розвитку самостійності та відповідальності учнів за власне навчання.

Особливу увагу слід приділяти етапу формулювання проблеми або дослідницького запитання. Саме він визначає успіх усього проекту. У початковій школі це повинні бути прості, але водночас цікаві питання, які спонукають дітей до пошуку. Наприклад: «Чому рослини тягнуться до світла?», «Як утворюється дощ?», «Які матеріали краще зберігають тепло?». Такі запитання стимулюють пізнавальну активність і формують дослідницькі навички.

Організація роботи в групах є ще однією характерною рисою STEM-проектів. Спільна діяльність сприяє розвитку комунікативних умінь, вміння працювати в команді, домовлятися та розподіляти обов'язки. Для молодших школярів це особливо важливо, оскільки вони лише починають формувати соціальні навички. Учитель має враховувати індивідуальні особливості дітей, створювати комфортні умови для співпраці та підтримувати позитивний психологічний клімат у класі.

Ще однією особливістю є використання різноманітних ресурсів і матеріалів. STEM-проекти не потребують складного обладнання — часто достатньо підручних

матеріалів, таких як папір, пластик, природні об'єкти, вода, пісок тощо. Це робить такі проєкти доступними для реалізації в будь-яких умовах. Водночас важливо залучати і сучасні технології: інтерактивні дошки, планшети, освітні додатки, що підвищує інтерес учнів і розширює можливості навчання.

Оцінювання результатів STEM-проєктів також має свої особливості. Воно повинно бути комплексним і враховувати не лише кінцевий продукт, а й процес роботи: активність учнів, їхню участь у обговореннях, здатність співпрацювати, робити висновки. Доцільно використовувати формувальне оцінювання, яке допомагає учням усвідомлювати власний прогрес і визначати напрями для подальшого розвитку.

Важливо підкреслити, що STEM-проєкти сприяють розвитку ключових компетентностей, визначених сучасними освітніми стандартами. Зокрема, це природнича компетентність, математична грамотність, інформаційно-цифрова компетентність, вміння вчитися впродовж життя, ініціативність і підприємливість. Через практичну діяльність учні набувають досвіду, який є важливим для їхнього подальшого навчання і життя.

Таким чином, організація STEM-проєктів природничого спрямування на уроках курсу «Я досліджую світ» має низку особливостей, серед яких провідними є практична спрямованість, інтеграція знань, діяльнісний підхід, дослідницький характер навчання, групова взаємодія та використання доступних ресурсів. Ефективне впровадження таких проєктів сприяє формуванню в учнів цілісного уявлення про світ, розвитку їхніх пізнавальних інтересів і підготовці до життя в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Василевська Л. С. Проектна діяльність методиста як засіб удосконалення професійної майстерності педагогів [Електронний ресурс] / Л. С. Василевська. // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер.: Психолого-педагогічні науки . 2012.

2. Горбенко С. Л., Гущина Н. І., Булавська Л. Г., Василяшко І. П., Коршунова О. В. (уклад.). *Збірник матеріалів «STEM-школа – 2022»*. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 215 с. ISBN 978-966-983-302-0.

3. Жигайло О. О. Особливості застосування STEM-підходу в освітньому процесі початкової школи. *Фізико-математична освіта*. 2021. Вип. 3 (29). С. 58–62.

4. Лук'янова Л. Технологія організації проектної діяльності//Імідж сучасного педагога / Л. Лук'янова. 2009. № 10. С. 16-21.

5. Юрченко К. Закордонний досвід та перспективи розвитку STEM-освіти в українських школах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. № 1 (50). С. 337–340.

УДК 373.3.091.313:51-7:004.9:[5+6]:37.015.31(043.2)

Далекорей В.М., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Тягур А.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

У сучасній освіті важливе місце займає STEM-підхід і одним із ефективних методів реалізації STEM-освіти є моделювання. Воно дає змогу учням досліджувати явища та процеси навколишнього світу через створення їхніх спрощених моделей.

Процес трансформації освіти неможливий без якісної професійної підготовки педагога. Вчителі НУШ мають бути зі сформованими особистісними якостями, активні, спроможні реалізовувати творчий потенціал, застосовувати інноваційні технології та методи роботи з дітьми, створювати умови для розвитку їхніх інтересів, здібностей та вподобань [3].

Використання провідного принципу STEM-освіти – інтеграції, дозволяє здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, технологізацію процесу навчання та сформувати: навички розв'язання складних (комплексних) практичних проблем, критичного мислення, креативних якостей та когнітивної гнучкості, організаційних та комунікаційних здібностей, вміння оцінювати проблеми та приймати рішення, готовності до свідомого вибору та оволодіння майбутньою

професією, цілісного наукового світогляду, ціннісних орієнтирів, загальнокультурної, технологічної, комунікативної і соціальної компетентностей, математичної та природничої грамотності; всебічний розвиток особистості шляхом виявлення її нахилів і здібностей; навички оволодіння засобами пізнавальної, дослідної та практичної діяльності.

На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» моделювання дає можливість поєднувати знання з природничих наук (S), технологій (T), інженерії (E) та математики (M). Важливою рисою інтегрованого навчання є його спрямованість на діяльність і практичний досвід. STEM-освіта забезпечує учням можливості для експериментування, моделювання, розробки проєктів і прототипів. Наприклад, під час створення роботизованої моделі учні використовують знання з програмування, фізики та математики, працюючи над досягненням конкретного результату. Це дозволяє не лише краще засвоїти навчальний матеріал, але й розвивати навички співпраці, управління часом та самостійного прийняття рішень [4].

Моделювання в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» як елемент STEM-освіти – це процес створення учнями спрощених копій (моделей) реальних об'єктів, явищ або процесів для вивчення їх властивостей. Воно допомагає учням краще зрозуміти явища та процеси навколишнього світу через створення їхніх моделей. Існують різні види моделей, які можуть використовуватися під час навчання:

1. матеріальні моделі (макети, конструкції, об'ємні моделі);
2. графічні моделі (схеми, малюнки, карти, діаграми);

3. символічні моделі (формули, умовні знаки, таблиці);

4. інформаційні моделі (комп'ютерні моделі, цифрові симуляції).

Кожен із цих видів моделей може використовуватися на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» залежно від теми та навчальної мети. Завдяки моделям учні можуть краще зрозуміти складні процеси, які важко або неможливо спостерігати безпосередньо.

У освітньому процесі моделювання виконує важливу дидактичну функцію. Воно допомагає учням краще зрозуміти навчальний матеріал, розвиває дослідницькі навички та сприяє формуванню наукового мислення. Моделювання дозволяє застосувати теоретичні знання на практиці, творчо опрацьовувати наукові відомості та дані, стимулювати пізнавальну та дослідницьку діяльність.

Однією з основних особливостей моделювання є наочність навчання. Наприклад, за допомогою моделі можна показати будову Сонячної системи, рух планет, кругообіг води в природі, процес росту рослин або будову людського організму. Наочність допомагає дітям краще зрозуміти навчальний матеріал і запам'ятати його.

Ще однією важливою особливістю є активна участь учнів у навчальному процесі. Під час створення моделей школярі не просто слухають пояснення вчителя, а самостійно виконують різні завдання: конструюють, досліджують, експериментують. Вони можуть створювати моделі з паперу, картону, пластиліну, природних матеріалів, деталей конструктора LEGO, або навіть за допомогою комп'ютерних програм. Така діяльність розвиває творчість, уяву, просторове мислення та практичні навички.

Важливою рисою моделювання в STEM-освіті є інтеграція різних навчальних предметів. Під час створення

моделей учні використовують знання з кількох галузей одночасно. Наприклад, під час побудови моделі мосту чи будинку учні застосовують математичні знання (вимірювання, обчислення, розрахунок), знання з природознавства (властивості матеріалів, їх ознаки), а також навички конструювання. Таким чином формується міжпредметний зв'язок і комплексне розуміння явищ навколишнього світу, що сприяє формуванню ключових компетентностей.

Крім того, моделювання сприяє розвитку дослідницьких умінь та критичного мислення. Учні вчать ставити запитання, висувати припущення, перевіряти їх на практиці та робити висновки. Наприклад, вони можуть створити модель фільтра для очищення води та перевірити, які матеріали найкраще виконують цю функцію. Така діяльність формує вміння аналізувати результати та робити обґрунтовані висновки.

Ще однією важливою особливістю є розвиток командної роботи. У процесі моделювання учні часто працюють у групах. Вони обговорюють ідеї, розподіляють обов'язки, разом створюють модель та презентують результати своєї роботи. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, уміння співпрацювати та відповідально виконувати свою частину роботи.

Моделювання також має практичне спрямування, адже допомагає пов'язати навчання з реальним життям. Через створення моделей учні можуть досліджувати явища, які відбуваються навколо них. Наприклад, моделювати кругообіг води, роботу вітряка, принцип дії простих механізмів або систему дорожнього руху. Завдяки цьому навчання стає більш зрозумілим і корисним.

Важливим є й те, що моделювання сприяє формуванню інтересу до науки та техніки. Коли учні

власноруч створюють моделі та проводять дослідження, вони відчують себе маленькими дослідниками або винахідниками. Це мотивує їх до подальшого навчання та розвитку пізнавального інтересу.

Використання моделювання у навчальному процесі має багато переваг. По-перше, воно робить навчання більш цікавим і доступним для учнів. По-друге, сприяє розвитку творчості та уяви. По-третє, допомагає формувати практичні навички та вміння застосовувати знання в реальному житті.

Крім того, моделювання сприяє розвитку критичного мислення, адже учні повинні аналізувати інформацію, оцінювати результати своєї роботи та робити висновки.

Отже, моделювання є важливим елементом STEM-освіти та ефективним методом навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Воно забезпечує наочність навчального матеріалу, активну участь учнів у навчальному процесі та інтеграцію знань з різних галузей. Завдяки моделюванню учні розвивають дослідницькі вміння, творчість, критичне мислення та навички співпраці. Використання цього методу сприяє формуванню в учнів цілісного уявлення про навколишній світ і допомагає підготувати їх до розв'язання реальних життєвих завдань. Саме тому моделювання є важливим компонентом сучасного освітнього процесу та одним із ключових інструментів реалізації STEM-підходу в школі.

Список використаних джерел:

1. Барна О. В. Впровадження STEM-освіти у навчальних закладах: етапи та моделі. STEM-освіта та шляхи її впровадження в навчально-виховний процес. Тернопіль, 2017. С.3-8.

2. Глобін О.І., Лапінський В.В. Моделювання як метод дослідження і важливий чинник формування системи природничо-математичних знань / О.І. Глобін, В.В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2017, № 2, с. 7-10.

3. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nov-a-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

4. Методичні засади використання технологій STEM-освіти в гімназії: методичний посібник. [Електронне видання]/ Рогоза В.В., Левченко Ф.Г. та ін. – Київ.: Педагогічна думка, 2025. – 198 с.

5. Поліхун Н. І., Сліпухіна І. А., Чернецький І. С. Педагогічна технологія STEM як засіб реформування освітньої системи України. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2017. С. 5-9.

УДК 37.091.33:5/6:159.955(043.2)

Довгомеля К.М., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Алмашій Е.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст II категорії.

STEM-ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

Сучасна освіта переживає період глибоких трансформацій, зумовлених стрімким розвитком

технологій, глобалізацією та змінами на ринку праці. Школа більше не може обмежуватися передачею знань у готовому вигляді, адже інформація швидко застаріває і стає доступною в один клік. Учні повинні навчитися аналізувати, ставити запитання, перевіряти факти, бачити причинно-наслідкові зв'язки та приймати обґрунтовані рішення. Саме критичне мислення стає ключовою компетентністю, яка дозволяє людині орієнтуватися в складному інформаційному просторі. STEM-освіта виступає не просто як набір дисциплін, а як цілісна педагогічна філософія, що змінює підхід до навчання.

XXI століття постає як період інтенсивних змін і нових викликів, що змушують по-новому осмислювати готовність людини ефективно діяти в складних умовах сучасності. Важливо не лише швидко реагувати на ці виклики, а й робити це обґрунтовано, спираючись на досягнення науки й технологій. Саме їхній стрімкий розвиток уже сьогодні визначає темпи поступу людства і надалі лише посилюватиме свій вплив. Усвідомлення цієї динаміки спонукає як суспільство загалом, так і освітню сферу до пошуку нових стратегій розвитку. Йдеться про створення інноваційних педагогічних рішень, здатних забезпечити формування суспільства знань, що поєднує економічну конкурентоспроможність і високий рівень технологічного розвитку [3, с.7].

У країнах із розвинутою економікою, а також у державах, які орієнтуються на науково-технічне лідерство, особливу увагу приділяють STEM-освіті як одному з найбільш перспективних освітніх напрямів. Вона розглядається як ключ до забезпечення сталого розвитку, відповіді на виклики цифрової економіки та підготовки людини до успішної інтеграції в сучасне суспільство [3, с.7]. Інноваційність STEM-освіти полягає в її здатності цілісно

формувати особистість завдяки поєднанню природничих наук і інженерних дисциплін. Її сутність виявляється у впровадженні міждисциплінарного та практично спрямованого навчання, що охоплює природничі науки, математику, інформатику й технології. Такий формат базується на сучасних наукових досягненнях, враховує розвиток технологічних інновацій і підкреслює значення математичного мислення як універсального інструменту пізнання світу [3, с.7].

Інтеграція STEM-компонентів (наука, технології, інженерія, математика) із мистецькою складовою (А – art) у STEAM-освіті відкриває нові можливості для розвитку творчих здібностей учнів. STEAM-підхід поєднує логічне та інженерне мислення з елементами креативності, уяви та естетики, що сприяє формуванню комплексного бачення проблем і нестандартних способів їх розв'язання [1, с.5].

STEM інтегрує природничі науки, технології, інженерію та математику в єдину систему, де знання застосовуються на практиці. Учень перестає бути пасивним слухачем і стає дослідником, який сам шукає відповіді на складні питання [1, с.10]. Освітній процес перетворюється на середовище експерименту, де помилки не караються, а розглядаються як частина пізнання. Така організація навчання створює умови для формування гнучкого мислення, адже учні постійно стикаються з невизначеністю і необхідністю приймати рішення.

STEM-технології активізують освітній процес, посилюють пізнавальну мотивацію та забезпечують більш гнучке використання знань на практиці. Вони розширюють простір для дій як учителів, так і учнів, відкриваючи нові можливості для втілення творчих задумів і складних освітніх проєктів. Завдяки таким технологіям стає можливим поєднання різноманітних джерел інформації,

навчальних матеріалів і ресурсів, що сприяє раціональному використанню часу й засобів. Одночасно це стимулює розвиток самостійності, відповідального ставлення до навчання та вдосконалює здатність ефективно навчатися [2, с.114].

Критичне мислення не формується через заучування правил або механічне виконання вправ. Воно виникає тоді, коли учень має можливість аналізувати ситуацію, сумніватися, перевіряти гіпотези та обговорювати результати. STEM-освіта забезпечує саме такі умови, адже вона передбачає роботу з реальними проблемами. Наприклад, під час проєкту зі створення моделі екологічного будинку школярі повинні враховувати фізичні закони, економічні обмеження та екологічні фактори. У процесі роботи вони порівнюють різні варіанти, обґрунтовують вибір матеріалів і оцінюють ефективність рішень. Усе це безпосередньо розвиває здатність мислити критично, а не просто відтворювати інформацію [с.114].

Важливою особливістю STEM-підходу є міждисциплінарність, яка руйнує традиційні межі між предметами. Учні починають бачити зв'язки між явищами, що раніше здавалися ізольованими. Наприклад, під час вивчення руху тіл можна одночасно застосовувати знання з фізики, математики та інформатики, використовуючи програмування для моделювання траєкторій. Така інтеграція стимулює глибше розуміння матеріалу, адже знання перестають бути фрагментарними. Учень вчиться ставити запитання не лише «що це?», а й «чому це працює саме так?» і «як це можна застосувати в іншій ситуації?». Саме ці запитання лежать в основі критичного мислення.

Особливу роль у розвитку критичного мислення відіграє проєктна діяльність, яка є невід'ємною частиною STEM-освіти. Робота над проєктом вимагає планування,

аналізу інформації, співпраці та рефлексії. Учні не просто виконують завдання, а проходять повний цикл дослідження: від постановки проблеми до презентації результатів [1, с.10-11]. Наприклад, створення простого робота на базі мікроконтролера передбачає розуміння електроніки, програмування та механіки. У процесі виникають труднощі, які не мають очевидних рішень, і саме це змушує учнів мислити глибше. Вони аналізують помилки, тестують різні варіанти і поступово знаходять оптимальне рішення.

Сучасні цифрові інструменти значно розширюють можливості STEM-освіти та роблять її ще більш ефективною. Віртуальні лабораторії, симулятори та освітні платформи дозволяють моделювати складні процеси, які неможливо відтворити в шкільних умовах. Учні можуть експериментувати без ризику, змінюючи параметри та спостерігаючи за результатами [1, с.10]. Наприклад, під час вивчення хімічних реакцій вони можуть перевіряти різні сценарії і аналізувати наслідки своїх дій. Така діяльність розвиває аналітичне мислення та здатність робити висновки на основі отриманих даних [1, с.10].

STEAM-освіта створює широкі умови для самовираження та особистісної реалізації учнів. Різноманітність завдань і проєктної діяльності дозволяє кожному знайти напрям, у якому найкраще розкриваються його здібності: одні проявляють себе у конструюванні інженерних рішень, інші – у візуальному дизайні, хтось – у продукуванні оригінальних ідей або в майстерному представленні результатів. У результаті така освітня модель сприяє не тільки розвитку інтелектуального потенціалу, а й становленню унікального творчого мислення кожного учня [1, с.11].

Спільне розв'язання задач вимагає аргументації, обговорення та вміння слухати інших. Учні навчаються

відстоювати свою позицію, водночас враховуючи думки однокласників. Наприклад, під час створення стартап-проєкту з енергоефективних технологій кожен учасник команди відповідає за певну частину роботи. У процесі обговорення виникають різні ідеї, які потрібно оцінити та обрати найкращу. Така взаємодія формує не лише критичне мислення, а й комунікативні навички.

STEM-освіта також сприяє розвитку метакогніції, тобто здатності усвідомлювати власний процес мислення. Учні починають аналізувати, як вони приймають рішення, які стратегії використовують і чому іноді помиляються. Це дозволяє їм вдосконалювати власні підходи до навчання та робити їх більш ефективними. Наприклад, після завершення проєкту учні можуть обговорити, що вдалося, а що потребує покращення, і як можна було діяти інакше. Така рефлексія є важливим елементом розвитку критичного мислення.

Значущим є і вплив STEM-освіти на мотивацію учнів, адже вона робить навчання більш змістовним і наближеним до реального життя. Коли учні бачать практичну цінність знань, вони починають сприймати навчання не як обов'язок, а як можливість [1, с.11]. Наприклад, створення мобільного застосунку для вирішення локальної проблеми, такої як сортування сміття або організація шкільного розкладу, викликає зацікавленість і бажання працювати. У процесі вони стикаються з необхідністю аналізувати потреби користувачів, тестувати функціональність і вдосконалювати продукт. Це стимулює розвиток критичного мислення, адже кожне рішення потребує обґрунтування.

Попри очевидні переваги, впровадження STEM-освіти має певні виклики, пов'язані з підготовкою вчителів, матеріальною базою та зміною педагогічного мислення. Учитель повинен виступати не лише як носій знань, а як фасилітатор, який допомагає учням знаходити відповіді

самостійно. Це потребує нових підходів до викладання та постійного професійного розвитку. Водночас необхідно забезпечити доступ до сучасного обладнання та ресурсів, що не завжди є можливим. Однак навіть за обмежених умов можна впроваджувати елементи STEM через проектну діяльність і проблемне навчання. Успішне використання STEM-технологій для розвитку креативного мислення учнів неможливе без відповідного рівня професійної компетентності педагогів, які здатні інтегрувати інноваційні підходи у практичну діяльність [2, с.114].

Отже, STEM-освіта є потужним інструментом розвитку критичного мислення учнів, адже вона поєднує знання з практикою, стимулює дослідницьку діяльність і формує навички аналізу. Вона змінює роль учня та вчителя, перетворюючи навчальний процес на активну взаємодію. Завдяки цьому учні не лише засвоюють знання, а й навчаються мислити, ставити запитання та знаходити рішення. У сучасному світі саме ці вміння визначають успішність людини, тому впровадження STEM-освіти є важливим кроком у розвитку освіти.

Список використаних джерел:

1. Власюк І.В. Вплив STEAM-освіти на формування творчих здібностей учнів. Педагогічна академія: наукові записки. 2025. 21 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eprints.zu.edu.ua/43562/1/1.pdf>

2. Мухіна Т.Є. Теоретичні основи проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до розвитку креативного мислення учнів засобами STEM-технологій в умовах НУШ. Інноваційна педагогіка. 2025. № 79. С. 112-116. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/79/part_2/24.pdf

3. Рогоза В.В., Левченко Ф.Г. Методичні засади використання технологій STEM-освіти в гімназії: методичний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2025. 198 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745291/1/Rohoza-ta-in_Metodychnyy-posibnyk.pdf

УДК 377.8.011.3-051:373.3:37.015.3:[5+6] :37(043.2)

Зан Х.Ю., здобувачка освіти IV-Ж курсу;
керівник: Ігнатоля А.А.,
викладачка української мови та дитячої літератури,
вища категорія, викладач-методист.

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ STEM-ОСВІТИ

Сучасні трансформаційні процеси в системі освіти України актуалізують проблему якісної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, здатного ефективно діяти в умовах динамічних суспільних змін. Ключові зміни, що зумовлюються впровадженням Державного стандарту початкової освіти та Концепції «Нова українська школа», вимагають реалізації випереджальної фахової підготовки педагогів, які мають ефективно вирішувати проблеми модернізації початкової ланки загальної середньої освіти, бути готовими до якісного використання освітніх інновацій як у мирний, так і воєнний

час, уміло дотримуватися нових професійних ролей, а також демонструвати здатність до навчання і саморозвитку впродовж життя.

У цьому контексті особливої значущості набуває STEM-освіта як інноваційний напрям, що інтегрує знання з природничих наук, технологій, інженерії та математики, орієнтуючи освітній процес на формування ключових і фахових компетентностей. Використання засобів STEM-освіти у підготовці майбутніх учителів початкової школи сприяє розвитку критичного мислення, дослідницьких умінь, здатності до міждисциплінарної інтеграції знань і практичного їх застосування [3; 6].

Формування фахових компетентностей майбутнього вчителя початкової школи засобами STEM-освіти передбачає оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки, орієнтацію на діяльнісний підхід, використання проєктних, дослідницьких і проблемно-орієнтованих технологій навчання. Це забезпечує підготовку конкурентоспроможного фахівця, здатного організувати освітній процес відповідно до сучасних вимог та викликів, формувати в учнів цілісне наукове бачення світу та навички XXI століття.

Отже, актуальність порушеної проблеми зумовлена необхідністю пошуку ефективних шляхів формування фахових компетентностей майбутніх учителів початкової школи в умовах впровадження STEM-освіти як важливого чинника модернізації сучасної педагогічної освіти.

Важливість упровадження STEM-освіти в систему підготовки майбутніх учителів початкової школи зумовлюється не лише її інноваційним потенціалом, а й чітко визначеними державними пріоритетами розвитку освіти. Системний характер цих змін відображається у нормативно-правовому забезпеченні, яке регламентує

розвиток природничо-математичного напрямку та впровадження STEM-підходів на всіх рівнях освіти.

На сьогодні в Україні розвиток STEM-освіти в закладах освіти здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про культуру»; Державного стандарту початкової освіти; Державного стандарту базової середньої освіти; Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року; Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти); Плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) до 2027 року; Плану заходів щодо популяризації природничих наук та математики до 2025 року; Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності; наказу Міністерства освіти і науки України від 16.10.2019 № 1303 «Про затвердження Стандарту спеціалізованої освіти наукового спрямування»; наказу Міністерства освіти і науки України від 29.04.2020 № 574 «Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій» та ін.

STEM-технології доцільно розглядати як сучасні інструментально-технічні та цифрові засоби навчання, що забезпечують формування в здобувачів освіти базових інженерно-технологічних і дослідницьких умінь, а також сприяють утвердженню цінностей наукового пізнання й інноваційної діяльності. Їх інтеграція в освітній процес виступає важливим чинником оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

У цьому контексті професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи доцільно трактувати як цілісну, цілеспрямовану та організовану педагогічну систему, що забезпечує розвиток особистості майбутнього педагога на основі оволодіння фаховими знаннями, уміннями й навичками, а також формування професійно значущих якостей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності.

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчує, що підготовка майбутніх учителів має здійснюватися як системний процес, орієнтований на постійне оновлення змісту освіти, удосконалення освітніх програм і впровадження практико-орієнтованих методик навчання. Особливої ваги набуває використання STEM-технологій, які забезпечують діяльнісний, дослідницький та міждисциплінарний характер навчання. Організація професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи має враховувати специфіку їхньої подальшої діяльності в умовах реалізації концептуальних засад Нової української школи. Вона передбачає здатність майбутнього педагога працювати в умовах інтегрованого навчання, враховувати вікові та психологічні особливості учнів, застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, а також виконувати нові професійні ролі – фасилітатора, модератора, ментора [4].

Водночас інтегрований характер діяльності вчителя початкової школи зумовлює необхідність одночасного викладання навчального матеріалу з різних освітніх галузей, що актуалізує здатність до встановлення міждисциплінарних зв'язків. Саме тому використання засобів STEM-освіти у професійній підготовці сприяє формуванню фахових компетентностей майбутнього вчителя, необхідних для організації сучасного освітнього процесу в початковій школі.

Конкретизація шляхів формування фахових компетентностей майбутніх учителів початкової школи засобами STEM-освіти потребує звернення до організаційно-педагогічних умов їх професійної підготовки. Однією з таких умов є створення в закладах вищої педагогічної освіти спеціалізованого STEM-орієнтованого освітнього середовища, представленого STEM-центрами, лабораторіями, кабінетами або профільними осередками. Функціонування такого середовища забезпечує не лише розширення змісту підготовки, а й формування здатності майбутніх учителів до практичного застосування інтегрованих знань, розвитку критичного мислення, дослідницької культури та готовності до впровадження STEM-технологій у професійній діяльності [5, с. 104].

Водночас формування фахових компетентностей не обмежується аудиторною підготовкою і набуває практичного спрямування у процесі педагогічної практики. Саме включення студентів у реальний освітній процес початкової школи створює умови для апробації STEM-підходу, формування методичної готовності до його реалізації, а також розвитку здатності проєктувати інтегровані освітні ситуації. У ході педагогічної практики доцільним є цілеспрямоване залучення майбутніх учителів до використання елементів STEM-освіти, зокрема під час вивчення інформатичної освітньої галузі, що дозволяє поєднувати зміст різних предметних ліній і реалізовувати міждисциплінарні зв'язки [2, с. 11].

Практичний аспект формування фахових компетентностей посилюється через використання спеціалізованих STEM-інструментів, серед яких засоби освітньої робототехніки (LEGO Education, Makeblock, Bee-Bot, Cubetto), електронні конструктори (Makey Makey, LittleBits), а також середовища візуального програмування

(Scratch, Blockly). Їх застосування сприяє розвитку алгоритмічного мислення, формуванню навичок моделювання, конструювання та організації дослідницької діяльності учнів, що є складовими фахової компетентності вчителя початкової школи [1; 3; 7].

Окремого значення набуває використання цифрових інструментів STEM-освіти в умовах дистанційного та змішаного навчання. У цьому контексті ефективним є застосування інтерактивних освітніх платформ, зокрема Mozabook, яка надає доступ до цифрових навчальних матеріалів, 3D-моделей, віртуальних лабораторій та мультимедійного контенту. Залучення майбутніх учителів до роботи з подібними ресурсами сприяє формуванню їхньої цифрової та методичної компетентностей, готовності до організації сучасного освітнього процесу з використанням інноваційних технологій [3, с. 38].

Отже, поєднання спеціально організованого STEM-середовища у закладах вищої освіти, практичної підготовки та використання сучасних інструментів і цифрових ресурсів забезпечує цілеспрямоване формування фахових компетентностей майбутніх учителів початкової школи та підвищує їхню готовність до реалізації STEM-освіти в професійній діяльності. Впровадження STEM-освіти у професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи виступає важливим чинником модернізації педагогічної освіти та забезпечує формування фахівця нового типу, здатного ефективно діяти в умовах сучасних освітніх трансформацій. Використання STEM-підходу сприяє інтеграції знань, розвитку дослідницького мислення, формуванню здатності до інноваційної діяльності та практичного застосування отриманих результатів у професійній діяльності. Реалізація STEM-орієнтованої підготовки забезпечує підвищення рівня професійної

готовності майбутніх учителів до організації освітнього процесу на засадах діяльнісного, міждисциплінарного та компетентнісного підходів. Така підготовка сприяє формуванню здатності майбутнього педагога до проєктування інтегрованого навчального середовища, використання сучасних цифрових технологій, організації дослідницької діяльності учнів та розвитку навичок XXI століття.

Таким чином, застосування засобів STEM-освіти у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи підвищує ефективність формування їхніх фахових компетентностей, забезпечує готовність до інноваційної педагогічної діяльності та сприяє підготовці конкурентоспроможного фахівця, здатного реалізовувати сучасні освітні стратегії у початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Вісн. Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття» / голов. ред. Г. І. Сотська. Київ : Талком, 2020. № 1. С. 27–36.

2. Буркова Л. В. Проектний підхід в освіті: концептуальні основи. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2025. Вип. 2. С. 6–14.

3. Василяшко І. П. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017/2018 н.р. Київ : Видавництво «Шкільний світ», 2017. Вип. 68, № 8. С. 37–43.

4. Волянська С. Є. STEM-освіта. Довідник сучасного педагога. Харків : Основа, 2019. С. 124–125.

5. Гончарова Н. Понятійно-категоріальний апарат з проблеми дослідження аспектів STEM-освіти. Наукові записки Малої академії наук України, 2020. №10, 104–114.

6. Корнієнко О. Р. Про актуальність запровадження STEM-навчання в Україні. URL: <http://elenakornienko.blogspot.com/2016/02/stem.html> (дата звернення: 05.04.2026).

7. Левченко Ф. Г. Дидактична складова STEM освіти. Modern research in world science : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 29–31 жовт. 2022. Львів. 2022 С. 625–628.

УДК : 37.014.5:[5+6]:004(477)(043.2)

Костак К.І., здобувачка освіти IV-Б курсу;
керівник: Алмашій Е.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст II категорії.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ STEM-ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток STEM-освіти в Україні є одним із найважливіших напрямів модернізації національної освітньої системи, оскільки він безпосередньо пов'язаний із підготовкою учнів до життя й професійної діяльності в умовах технологічних змін, цифрової трансформації та зростання ролі науки й інженерії у суспільстві. Ще в

українських наукових працях попередніх років наголошувалося, що STEM-підхід відповідає запиту на випереджальну освіту, яка має не лише передавати знання, а й формувати вміння діяти в нових умовах, мислити критично, експериментувати, поєднувати знання з різних галузей і знаходити практичні рішення для реальних проблем. Саме тому сьогодні STEM-освіта в Україні розглядається не як вузький напрям природничо-математичної підготовки, а як цілісна педагогічна модель, зорієнтована на міждисциплінарність, практико-орієнтованість і формування компетентностей майбутнього.

Однією з провідних сучасних тенденцій є нормативне й концептуальне закріплення STEM-освіти на державному рівні. У чинних методичних рекомендаціях [2] щодо розвитку STEM-освіти наголошено, що вона визначається одним із ключових напрямів розвитку української освіти, інтегрує науку, технології, інженерію та математику, акцентує увагу на їх практичному застосуванні, прикладних дослідженнях і розв'язанні актуальних соціально-економічних проблем. Важливо, що розвиток STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти безпосередньо пов'язується з підвищенням якості освітнього процесу, його відповідністю європейським стандартам, оновленням змісту навчання та розширенням кар'єрних можливостей учнів [2, с. 2-3]. Це свідчить про перехід від поодиноких ініціатив до системного державного бачення STEM як інструменту підвищення конкурентоспроможності молоді й держави загалом.

Іншою важливою тенденцією є посилення трансдисциплінарного характеру STEM-освіти. У сучасних українських аналітичних оглядах підкреслюється, що STEM-підхід дедалі більше осмислюється як форма трансдисциплінарної методології, що поєднує не лише

природничо-математичні дисципліни, а й ширше коло освітніх ресурсів, цифрових засобів і дослідницьких практик. У цьому контексті сучасна STEM-освіта виходить за межі традиційного предметного навчання й орієнтується на формування цілісного способу мислення, коли учень бачить взаємозв'язки між наукою, технологіями, економікою, суспільством і власною майбутньою професійною траєкторією [3, с. 19-20]. Саме тому нині в Україні все частіше говорять не лише про STEM, а й про STEAM, STREAM та інші моделі, де підсилюється роль творчості, дослідження, читання, письма, робототехніки та інноваційної проєктної діяльності.

Окремо слід виділити тенденцію до цифровізації STEM-освіти. Українські дослідники справедливо відносять STEM до ключових трендів «Освіти 4.0» та «Освіти 5.0», підкреслюючи, що сучасне STEM-навчання дедалі активніше спирається на змішане освітнє середовище, цифрові інструменти, адаптивний інструментарій, онлайн-ресурси, віртуальні лабораторії та інші технологічні засоби. У таких умовах STEM-освіта перестає бути лише способом викладання окремих тем і перетворюється на модель організації навчального середовища, у якому цифрові технології допомагають учневі досліджувати, моделювати, конструювати, аналізувати й презентувати результати власної діяльності. Для України ця тенденція особливо значуща, оскільки вона поєднується з необхідністю гнучкого навчання в умовах воєнних викликів, дистанційних і змішаних форматів, а також із потребою забезпечити доступ до якісної освіти в різних регіонах [1].

Ще одна помітна тенденція полягає у зв'язку STEM-освіти з проблемою якості освіти та результатів міжнародних моніторингових досліджень. У науковій статті, присвяченій реалізації STEM-освіти й модернізації

українського шкільного курикулуму, доведено, що STEM-підхід може стати важливим чинником покращення природничо-наукової грамотності учнів, розвитку критичного мислення, творчості та інноваційного потенціалу. Автори пов'язують актуальність STEM-освіти із результатами PISA-2022, які засвідчили зниження успішності українських учнів, та наголошують на необхідності інтеграції STEM-змісту в підручники, посібники й інтегровані курси [4, с. 242, 246]. Показовим є й те, що значна частина опитаних педагогів висловила потребу вдосконалення змісту підручників з математики й природничо-наукових дисциплін через включення компетентнісних, дослідницьких і практико-орієнтованих завдань, наближених до життєвих ситуацій. Тобто, STEM-освіта дедалі чіткіше розглядається в Україні як механізм оновлення змісту шкільної освіти на компетентнісних засадах.

Водночас сучасні тенденції розвитку STEM-освіти в Україні не заперечують наявності проблем. Серед них науковці та методисти називають потребу в оновленні нормативно-правової бази, розвитку мережі STEM-центрів і лабораторій, створенні якісного науково-методичного забезпечення, а також підготовці й перепідготовці педагогічних кадрів.

Отже, сучасні тенденції розвитку STEM-освіти в Україні свідчать про її становлення як пріоритетного та стратегічно важливого напрямку освітньої політики держави. Вони проявляються у посиленні міждисциплінарного підходу та практичної спрямованості навчання, активному впровадженні цифрових технологій, інтеграції з компетентнісною моделлю Нової української школи, орієнтації на підвищення якості освіти та рівня природничо-математичної грамотності учнів, а також у створенні умов

для усвідомленого професійного самовизначення молоді. У сукупності ці процеси підтверджують, що STEM-освіта виступає не короткочасною освітньою тенденцією, а важливим чинником забезпечення інноваційного розвитку суспільства та конкурентоспроможності України в глобальному освітньому й науково-технологічному просторі.

Список використаних джерел:

1. Гончарова Н. О. STEM-освіта в Україні: реалії та перспективи // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». 2017. Т. 37, вип. 15. С. 89–94.

2. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2025/2026 навчальному році / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2025. 15 с.

3. Ростока М. Л., Кравченко Ю. А. STEM-акценти цифрової трансформації освіти: аналітичний огляд // Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: довідковий бюлетень. 2024. Вип. 20. С. 17–48.

4. Топузов О., Калініна Л., Рогоза В. Реалізація STEM-освіти й модернізація українського шкільного курикулуму, як чинники покращання природничо-наукової грамотності учнів у ракурсі досягнення цілей PISA // Проблеми сучасного підручника. 2023. Вип. 31. С. 241–257. DOI: 10.32405/2411-1309-2023-31-241-257.

Костяк Д.І., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Алмашій Е.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст II категорії.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У STEM-НАВЧАННІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Реформа освіти в Україні, яку впроваджують через концепцію Нової української школи (НУШ), змінює підхід до навчання вже з перших класів. Сьогодні STEM-освіта – це не просто окремі предмети, а спосіб мислення і навчання, що допомагає дітям краще розуміти світ, ставити запитання, мислити критично й знаходити практичні рішення з використанням сучасних технологій.

Цифровізація STEM-напряму стає особливо важливою через швидкий розвиток технологій – від робототехніки до штучного інтелекту. Вони поступово стають частиною освітнього процесу і дозволяють зробити навчання більш гнучким, доступним і ефективним навіть у складних умовах, зокрема під час воєнного стану.

На сучасному етапі впровадження STEM-підходів у початковій школі регулюється низкою стратегічних документів, серед яких ключове місце посідає Державний стандарт початкової освіти та Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти), затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 960-р. Ці документи закладають фундамент для переходу від репродуктивного засвоєння фактів до активного конструювання знань через дослідницько-пізнавальну діяльність.

Як зазначає О. Ломака, впровадження STEM-освіти на цьому етапі допомагає учням розкрити свої здібності та сформувати інтерес до науки, технологій, інженерії й математики, що в подальшому може визначити їхній професійний вибір [3, с. 146].

Водночас на практиці не все так просто. Багато учнів ще не мають достатньо розвинуеного критичного мислення – значною мірою через звичні, більш «пасивні» підходи до навчання. Додається й інший виклик: не всі вчителі поки впевнено використовують цифрові інструменти у STEM-навчанні. Саме тому зміни потребують не лише нових програм, а й підтримки педагогів та оновлення підходів до викладання.

Цифрова компетентність сучасного вчителя початкових класів перестає бути суто технічною навичкою. Вона охоплює когнітивні, соціальні та емоційні аспекти діяльності в цифровому середовищі. Педагог має розуміти, що смартфон або планшет на уроці може виконувати роль не лише джерела інформації, а й віртуальної лабораторії, тренажера чи інструмента для колективної творчості.

За даними Всесвітнього економічного форуму (2024), імерсивні технології входять до десятки найперспективніших, адже змінюють сам підхід до навчання через симуляції та моделювання. В українських реаліях це вже не теорія: з'являються мобільні додатки з доповненою реальністю, наприклад LiCo.STEM, які допомагають «оживити» складні теми. Завдяки цьому учні можуть не просто читати про космос чи кругообіг води, а буквально бачити ці процеси, що робить навчання значно цікавішим і зрозумілішим.

Використання веб-технологій дозволяє вчителю створювати персоналізовані траєкторії навчання. Наприклад, використання сервісів для створення веб-

квестів, про які пише А. Романенко. Вони сприяють розвитку навичок softskills та національно-патріотичному вихованню через розв'язання наукових проблем [4, с. 66].

У початковій школі цифрові інструменти вже не сприймаються як щось додаткове – вони стають природною частиною навчання. Фактично це «помічники» вчителя, які допомагають пояснити складне простіше: показати, дати спробувати, залучити. Завдяки їм уроки стають більш наочними, живими й безпечними для експериментів – коли можна помилятися і одразу пробувати знову.

Серед інструментів, які найчастіше використовують українські вчителі, – платформи для програмування, моделювання та інтерактивного оцінювання.

Наприклад, Scratch допомагає дітям зробити перший крок у програмуванні без страху «складного коду». Учні складають програми як конструктор – із блоків, створюють прості ігри чи анімації. У цьому процесі вони не просто «граються», а вчаться логіці: розуміти, що за чим відбувається і чому.

Tinkercad відкриває для дітей інший вимір – буквально. Робота з тривимірними формами допомагає краще відчувати простір, уявити об'єкти з різних боків і зрозуміти геометрію не на папері, а «в об'ємі».

А GeoGebra робить математику менш абстрактною. Те, що раніше було просто лініями чи формулами, тут можна побачити в русі: як будується фігура, як змінюється графік, як працює симетрія.

У результаті дитина не просто запам'ятовує – вона пробує, досліджує і поступово починає розуміти. І саме в цьому головна цінність таких інструментів.

Використання Kahoot!, Quizizz та Socrative дозволяє вчителю проводити формувальне оцінювання в ігровій формі. Це знижує рівень стресу в учнів та надає вчителю

миттєву аналітику щодо засвоєння матеріалу. Окрім того, програма MozaBook активно застосовується вчителями НУШ для демонстрації 3D-сцен, що пояснюють складні природні явища, які важко відтворити в класі [1].

Гарною та доцільною є також технологія доповненої реальності, яку ми розглянемо в контексту викладання уроків «Я досліджую світ».

Quiver– дає можливість учням розфарбовувати шаблон (наприклад, схема будови рослини або земна куля). Учні наводять планшет – і розмальована рослина «оживає»: показує корінь, стебло, листя у 3D, коренева система «росте» донизу. Учень може обертати об'єкт, розглядати його з різних боків.

MergeCube– це кубик-маркер, на який накладається 3D-об'єкт. Наприклад для теми «Сонячна система», учень тримає куб – і «тримає в руці» Землю, може побачити, як вона обертається. А якщо тема пов'язана з тваринами, то наводять камеру – і з'являється вовк або акула в реальному розмірі. Тоді можна і задавати питання для дослідження: «Чому акула більша за людину? Як їй це допомагає?» тощо.

Наочні приклади використання цифрових технологій у STEM-навчанні знаходимо у праці А. Казак та В. Коваль. Для розширення природничих знань учнів, вони розробили серію уроків «Я досліджую світ» для 3 класу із застосуванням STEM-проектів. Проектний підхід дав змогу інтегрувати знання з різних дисциплін, застосовувати їх на практиці та формувати ключові компетентності. Тематика занять була присвячена дослідженню води. Учні виконували практичні вправи («Лавова лампа», «Кип'ятіння води в паперовому стаканчику», «Фільтр своїми руками» тощо), під час яких вивчали властивості води, способи її очищення та раціонального використання [2, с. 135].

Ще однією технологією є MinecraftEducationEdition. У BritannicaSchoolMinecraft адаптують під навчальні завдання: діти проходять квести у віртуальному світі, де, щоб рухатися далі, потрібно правильно визначити рід, число чи відмінок іменника. Тобто це вже не «вправа з підручника», а ситуація, де знання реально потрібні тут і зараз. Такий формат працює по-іншому: з'являється інтерес, азарт, емоція. І водночас – кращий результат, бо дитина не просто виконує завдання, а проживає його в процесі.

Основними перевагами М:ЕЕ у STEM-освіті є:

- можливість одночасної співпраці до 40 гравців у одному світі дозволяє дітям розподіляти ролі, домовлятися та спільно досягати мети;
- наявність спеціалізованих блоків для вивчення хімії дозволяє проводити безпечні віртуальні реакції;
- учні можуть відбудовувати історичні пам'ятки або створювати екологічні міста майбутнього, вивчаючи при цьому масштаб та стійкість конструкцій;
- використання ігрових інструментів «Камера» та «Портфоліо» дозволяє учням експортувати свої досягнення у форматі PDF для оцінювання вчителем.

Попри те, що спочатку дітей може більше захоплювати сам ігровий процес, з часом це вирівнюється. Вчителі помічають просту, але важливу зміну: у дітей формується звичка – спершу виконати завдання, а вже потім переходити до вільної гри. І це вже про відповідальність, а не просто про інтерес.

Наприклад, у проєкті «Світ без електрики» учні не просто говорили про енергію, а пробували уявити життя без неї. Вони досліджували альтернативні джерела, працювали з невеликими сонячними панелями, збирали прості ліхтарики зі світлодіодами. Це той випадок, коли знання

одразу «приземляються» — стають практичними і зрозумілими.

А в проєктах «Моя еко-планета» та «Робот-сортувальник» молодші школярі знайомилися з темою екології не через абстрактні розмови, а через дію. Вони досліджували проблему сміття і навіть створювали прості моделі сортування, використовуючи елементи робототехніки. Тут поєднуються одразу кілька речей: турбота про довкілля, інженерне мислення і технології.

Попри помітний прогрес, впровадження цифрових технологій у STEM сьогодні відбувається у складних. Але водночас з'являються й рішення, які допомагають втримати якість навчання.

По-перше, змішане навчання. Коли частину дослідів чи практики діти виконують офлайн, а частину – через симуляції, відео чи хмарні сервіси. Це дозволяє не зупиняти процес навіть тоді, коли немає доступу до всього необхідного обладнання.

По-друге, поступово впроваджуються інструменти штучного інтелекту. Вчителі використовують їх, щоб підлаштовувати завдання під рівень конкретної дитини або спростити перевірку робіт. Це економить час і дає більше можливостей для індивідуального підходу.

Відзначимо, що створення спеціалізованих просторів для STEM-навчання є необхідною умовою трансформації освітньої галузі.

Отже, цифрова трансформація STEM-освіти в початковій школі України продемонструвала свою стійкість та ефективність. Використання сучасних інструментів у поєднанні з новими методичними підходами дозволяє не лише забезпечити виконання Державного стандарту, а й підготувати учнів до свідомого вибору майбутньої професії в умовах високотехнологічного світу.

Список використаних джерел:

1. STEM для початкової школи: вивчаємо науку через гру. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/praktichniy-posibnik-stem-dlya-pochatkovo-shkoli-vivchaemo-nauku-cherez-gru-449966.html>
2. Коваль В. О., Казак А. М. Переваги використання елементів STEM-освіти на уроках «Я досліджую світ». Proceedings of the International Scientific Conference. 2025. С. 133–136.
3. Ломака О. Stem-освіта у початковій школі. PublishingHouse «UKRLOGOS Group». 2024. С. 145–150.
4. Романенко А. Використання веб-технологій під час організації виховного процесу. особливості створення веб-квестів виховного спрямування. Збірник матеріалів «STEM-школа – 2022». 2022. С. 63–72.
5. Створення STEM-центрів – необхідна складова трансформації освітньої галузі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/2024/11/19/stvorennia-stem-tsentriv-neobkhidna-skladova-transformatsii-osvitn-oi-haluzi/>

УДК 377.8.011.3-051]:373.3.091.3(043.2)

Крьока М.І., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Граб М.В
викладачка математичних дисциплін,
викладач вищої категорії, доктор філософії.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ІКТ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасні освітні трансформації зумовлюють необхідність оновлення підходів до професійної підготовки вчителів початкових класів. Особливої актуальності набуває використання інформаційно-комунікаційних технологій, які розширюють можливості організації навчального процесу та сприяють формуванню ключових компетентностей майбутніх педагогів. Через це одним із провідних завдань сучасного вчителя є не лише передача знань, а створення умов для активної пізнавальної діяльності учнів. У контексті математичної освіти це передбачає розвиток уміння аналізувати, робити висновки та застосовувати знання у практичних ситуаціях. Відповідно до міжнародних підходів, математична грамотність розглядається як здатність використовувати математичні знання для розв'язання життєвих проблем, що потребує зміни традиційних методів навчання [5].

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у підготовку майбутніх учителів початкової ланки розглядається сучасними дослідниками не просто як технічне оновлення бази, а як фундаментальна зміна освітньої парадигми. Зокрема, Р. Гуревич наголошує, що використання ІКТ сприяє формуванню інформаційної культури педагога, яка є критичною для створення інноваційного середовища в Новій українській школі. Л.

Петухова акцентує увагу на важливості моделювання віртуального освітнього простору, що дозволяє студентам опанувати методику візуалізації складних понять для молодших школярів. Водночас Н. Морзе підкреслює, що методичний успіх залежить від зміщення акцентів з вивчення інструментарію (software) на розвиток цифрової компетентності, де технології стають засобом реалізації індивідуальних освітніх траєкторій та розвитку критичного мислення учнів. Таким чином, науковці солідарні в тому, що ІКТ мають інтегруватися в кожен дисципліну професійного циклу, забезпечуючи перехід від репродуктивного навчання до креативно-пошукової діяльності майбутнього вчителя [1].

Організація навчання в початковій школі базується на діяльнісному підході, який передбачає активну участь учнів у процесі здобуття знань. Використання наочних і дидактичних матеріалів (моделей, конструкторів, предметних наборів) забезпечує глибше розуміння абстрактних понять і сприяє формуванню стійких навчальних умінь. Застосування ігрових методів, проблемних ситуацій та творчих завдань дозволяє активізувати пізнавальну діяльність учнів. Виконання завдань з кількома варіантами розв'язання сприяє формуванню гнучкості мислення та вмінню знаходити нестандартні рішення [4].

Вважаємо, що використання інформаційно-комунікаційних технологій значно розширює можливості навчання. Цифрові інструменти забезпечують візуалізацію навчального матеріалу, що особливо важливо під час вивчення математики. Інтерактивні ресурси дозволяють моделювати математичні процеси, спостерігати їх зміну та експериментувати з об'єктами. Це сприяє кращому засвоєнню матеріалу та підвищує зацікавленість учнів [2].

Актуальним аспектом сучасної педагогічної науки є інтеграція математичних знань із суміжними навчальними дисциплінами та реальним життєвим контекстом. Такий міжпредметний підхід забезпечує формування у здобувачів освіти цілісної наукової картини світу та суттєво детермінує рівень їхньої навчальної мотивації. Упровадження практико-орієнтованих завдань дозволяє учням верифікувати значущість математичного апарату в практичній діяльності. Фундаментальною умовою модернізації освітнього процесу постає врахування індивідуально-типологічних особливостей учнів. Застосування диференційованих методів і засобів навчання, зокрема цифрових технологій, сприяє адаптації дидактичного контенту до когнітивних потреб кожної дитини, забезпечуючи інклюзивність та рівний доступ до якісної освіти. Важливою складовою професіограми вчителя є стратегічна взаємодія з батьківською спільнотою. Синергія зусиль суб'єктів освітнього процесу сприяє створенню сприятливого середовища та інтенсифікує результативність навчання. Просвітницька робота щодо роз'яснення сучасних методичних підходів дає змогу батькам здійснювати ефективний психолого-педагогічний супровід дітей у процесі опанування знань [3].

Отже, впровадження засобів ІКТ у професійну підготовку вчителів початкових класів є необхідною умовою модернізації освіти. Поєднання традиційних методів із сучасними технологіями сприяє підвищенню якості навчання, розвитку професійної компетентності педагогів та формуванню готовності до роботи в умовах цифрового суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гісь О. М. Планета міркувань: навчально-методичний посібник з розвитку мислення. Львів: Світ, 2019. 74 с.

2. Морзе Н. В., Гладдун М. А. Методика використання цифрових інструментів для навчання математики в початковій школі. Інформатика в закладах освіти. 2021. № 2. С. 12–14.

3. Нова українська школа: поради для вчителя / за ред. Н. М. Бібік. Київ: Плянди, 2018. 304 с.

4. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Методика навчання математики в 1–2 класах закладів загальної середньої освіти. Харків: Ранок, 2019. 240 с.

5. PISA: математична грамотність: методичні рекомендації / уклад. Т. С. Вакулєнко. Київ: УЦОЯО, 2019. 80 с.

УДК 373.3.016:502/504:[5+6]:004.9(043.2)

Марічак Д.І., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Тягур А.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ВИКОРИСТАННЯ STEM - ПРОЄКТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Проблема оновлення освітньої системи в Україні вимагає обов'язкового переходу від традиційної моделі, де

знання лише передаються, до сучасної моделі навчання, що ґрунтується на активній діяльності та практичній участі учнів. Впровадження STEM-навчання постає як стратегічна та науково обґрунтована відповідь на виклик сучасного етапу розвитку суспільства, що безпосередньо вимагає формування конкурентоспроможної особистості з розвиненим критичним мисленням, гнучкістю когнітивних процесів та сталими навичками розв'язання комплексних багатокомпонентних проблем [2].

Цей складний процес набуває виняткової значущості саме на етапі початкової освіти, де закладаються фундаментальні, базові уявлення про загальну наукову картину світу та інтенсивно формуються первинні алгоритми пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Традиційна академічна система викладання, яка десятиліттями була заснована переважно на механічному запам'ятовуванні розрізнених фактів, на сьогодні повністю вичерпала свій дидактичний потенціал, закономірно поступившись місцем інтегрованим форматам здобуття знань. Послідовне впровадження нових освітніх технологій, що ґрунтуються на тісних міжпредметних зв'язках, дає змогу створити єдине навчальне середовище, яке відповідає особливостям сприйняття інформації дітьми молодшого шкільного віку.

Тому використання проєктних і дослідницьких методів у викладанні природничих дисциплін розглядається не як звичайне оновлення методики, а як суттєва зміна підходів до організації всього освітнього процесу. У такій моделі учень перестає бути пасивним отримувачем знань і стає активним учасником дослідницької діяльності.

Стратегічний напрям розвитку STEM-освіти в Україні визначається чинними нормативно-правовими документами, які регулюють організацію навчального

процесу в закладах загальної середньої освіти на всіх рівнях. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів, розроблені профільною інституцією, чітко та недвозначно визначають абсолютну пріоритетність інтегрованого підходу та проєктної діяльності в межах практичної реалізації вимог Державного стандарту початкової освіти [3].

У сучасному українському науково-педагогічному середовищі STEM-освіта розглядається не як просте механічне поєднання чотирьох окремих напрямів — природничих наук, технологій, інженерії та математики. Вона постає як цілісна освітня концепція нового покоління, що формує єдину філософію навчання й розвитку.

Системне впровадження такого формату навчання беззаперечно ідентифікується провідними науковцями та практиками як найбільш адекватна, науково обґрунтована та своєчасна відповідь на стрімкі глобальні технологічні, економічні та соціальні виклики сучасного інформаційного суспільства [2]. Основна ідея цієї концепції полягає в тому, щоб змістити акцент із простого запам'ятовування великої кількості фактів на розвиток уміння застосовувати науковий метод для практичного аналізу складних явищ і об'єктів навколишнього світу. У межах природничої освіти це означає перехід до системного вивчення явищ і процесів, де знання з фізики, хімії, біології та географії не існують окремо, а взаємодіють між собою як частини єдиної цілісної системи.

Аналіз фахової науково-педагогічної літератури переконливо доводить, що реальна ефективність такого комплексного полідисциплінарного підходу критично залежить від спроможності вітчизняної освітньої системи забезпечити нерозривну, логічну наступність між початковою, базовою та старшою профільною ланками

школи у питаннях безперервного формування та розвитку дослідницьких навичок учнів [2]. Повноцінне функціонування STEM-середовища потребує створення та постійної фінансової підтримки спеціальних умов навчання. У таких умовах учень виступає не як пасивний отримувач готової інформації, а як активний і самостійний учасник процесу здобуття знань. Це відбувається через практичні експерименти, перевірку власних гіпотез та розробку інженерно-технологічних рішень.

Практичне виконання складних завдань природничої освіти, особливо у викладанні інтегрованого курсу «Я досліджую світ», базується на мультидисциплінарному підході, який у сучасній науці справедливо вважається ключовою рисою STEM-навчання, що в українських освітніх реаліях означає цілеспрямоване подолання застарілої фрагментації знань та створення умов для формування в учнів цілісного світогляду, зокрема через реалізацію STEM-проектів на кшталт дослідження властивостей води, моделювання вулкану чи конструювання мостів. [5].

У початковій школі інтегрований курс «Я досліджую світ» сьогодні виступає найбільш підготовленим та методично зручним середовищем для реалізації системної проєктної діяльності, яка повністю спирається на сучасні принципи STEM-навчання. Проєктна технологія у цьому вузькому дисциплінарному контексті виступає зовсім не як якийсь факультативний, додатковий елемент суто розважального чи рекреаційного характеру, а діє виключно як стрижневий, основний і найбільш дієвий дидактичний метод опрацювання вкрай складного навчального матеріалу природничої освітньої галузі, що повністю та беззастережно узгоджується із затвердженими інструктивно-методичними рекомендаціями профільного міністерства освіти [3].

Типовий якісний STEM-проект у щоденній практиці початкової школи кардинально та принципово відрізняється від традиційних творчих поробок чи описових рефератів обов'язковою, невід'ємною наявністю чітко вираженого, зафіксованого дослідницького або інженерно-конструкторського практичного компонента. Специфіка реалізації STEM-проектів у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ» полягає в тому, що вони ініціюються вчителем через проблемне запитання, яке потребує від учнів проведення серії експериментів, збору даних та створення прототипів чи моделей, а оцінювання результатів зосереджується не на зовнішній привабливості продукту, а на науковій обґрунтованості рішення, розумінні причинно-наслідкових зв'язків і здатності логічно презентувати хід дослідження, при цьому тематика проектів узгоджується з віковими та когнітивними особливостями молодших школярів і вимогами професійного стандарту щодо безпечного та розвивального освітнього середовища. [4].

Проведений ґрунтовний аналіз цієї науково-практичної проблеми переконливо свідчить, що систематичне та продумане використання STEM-проектів під час вивчення природничої освітньої галузі в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є закономірним і необхідним етапом якісного оновлення початкової освіти в Україні.

Водночас перехід від застарілої системи оцінювання знань до сучасної компетентнісно орієнтованої моделі є завершальним елементом формування повноцінної STEM-освіти. Це дає змогу школі об'єктивно, прозоро та справедливо оцінювати реальний рівень здатності учнів розв'язувати життєві завдання із застосуванням наукових методів.

Список використаних джерел:

1. Балик Н. Р., Шпортак У. В. Використання кейс-уроків у процесі впровадження STEM-освіти в середніх загальноосвітніх школах України. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. з міжнар. участю (м. Тернопіль, 9–10 листоп. 2017 р.). Тернопіль, 2017. С. 18–23.

2. Василяшко І. Упровадження STEM-навчання – відповідь на виклик часу. Управління освітою. 2017. № 2. С. 28–31.

3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році : Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 11.08.2020 № 1/9-430. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/75640/ (дата звернення: 05.04.2026).

4. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736.

5. Чернецький І. С., Сліпухіна І. А., Поліхун Н. І. Особливості застосування мультидисциплінарного підходу у STEM-навчанні. Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. онлайн-інтернет конф. (м. Кропивницький, 10–13 жовт. 2017 р.). Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2017. С. 27–29.

Маті Б.В., здобувачка освіти IV-А курсу;
керівник: Заяць О.Т.,
викладачка української мови
та літератури, логопедії,
«спеціаліст вищої категорії»,
«викладач-методист».

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ STEM-ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Сучасний розвиток освіти в умовах цифрової трансформації суспільства вимагає переосмислення традиційних підходів до підготовки педагогічних кадрів. Особливої актуальності набуває впровадження STEM-освіти як інноваційної моделі навчання, що орієнтована на практичну діяльність, інтеграцію знань та формування компетентностей XXI століття.

Для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти STEM-підхід є важливим інструментом професійного становлення, оскільки дозволяє формувати здатність до організації дослідницько-пізнавальної діяльності дітей, розвитку їхнього логічного мислення та творчості. Як зазначають науковці, STEM-освіта забезпечує формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності та підвищує рівень професійної мобільності майбутніх фахівців [1, с. 45].

STEM-освіта розглядається як інтегрований підхід до навчання, що об'єднує природничі науки, технології, інженерію та математику в єдину систему знань, орієнтовану на розв'язання практичних завдань.

На думку дослідників, STEM-освіта ґрунтується на принципах міждисциплінарності, практико-орієнтованості та дослідницької діяльності [2, с. 103]. Вона передбачає активне залучення здобувачів освіти до моделювання реальних ситуацій, проєктування та експериментування.

У контексті підготовки майбутніх вихователів STEM-підхід сприяє формуванню педагогічного мислення нового типу, яке базується на здатності інтегрувати знання з різних галузей для вирішення освітніх завдань.

Інноваційні методи STEM-освіти у підготовці вихователів:

1. Проєктне навчання.

Проєктне навчання є одним із ключових методів STEM-освіти, що забезпечує практичну спрямованість освітнього процесу. Його сутність полягає у виконанні студентами комплексних завдань, які потребують дослідження, планування та реалізації.

Як зазначають дослідники, проєктна діяльність формує у майбутніх вихователів здатність до самостійного прийняття рішень та розвитку дослідницької компетентності [3, с. 62].

У процесі виконання STEM-проєктів студенти вчать:

- аналізувати педагогічні проблеми;
- розробляти освітні продукти;
- оцінювати результати діяльності.

2. Кейс-метод.

Кейс-метод передбачає аналіз реальних або змодельованих педагогічних ситуацій, що дозволяє формувати професійне мислення та навички прийняття рішень.

Використання кейсів у STEM-освіті сприяє розвитку критичного мислення, оскільки студенти змушені

знаходити оптимальні шляхи розв'язання проблемних ситуацій [2, с. 111].

3. Інтерактивні технології навчання.

Інтерактивні методи навчання (дискусії, рольові ігри, мозковий штурм, робота в групах) є важливою складовою STEM-підходу, оскільки забезпечують активну взаємодію студентів.

Як зазначається в наукових дослідженнях, інтерактивне навчання сприяє розвитку комунікативної та соціальної компетентностей майбутніх педагогів [3, с. 70].

4. Цифрові технології у STEM-освіті.

Цифровізація освіти є ключовим елементом STEM-підходу. Використання цифрових платформ, симуляційних програм та інтерактивних середовищ дозволяє підвищити ефективність навчання.

Цифрові технології забезпечують:

- візуалізацію складних процесів;
- індивідуалізацію навчання;
- розвиток цифрової грамотності.

Згідно з дослідженнями, впровадження цифрових технологій у педагогічну освіту суттєво підвищує якість підготовки майбутніх вихователів [1, с. 52].

5. Дослідницьке навчання.

Дослідницький підхід у STEM-освіті спрямований на формування навичок наукового пошуку, аналізу та інтерпретації даних. Студенти навчаються формулювати гіпотези, проводити експерименти та робити висновки.

Такий підхід сприяє розвитку автономності мислення та професійної рефлексії майбутніх педагогів.

Використання STEM-методів у професійній підготовці забезпечує формування комплексу ключових компетентностей:

- педагогічної компетентності (здатність організувати освітній процес);
- інноваційної компетентності (готовність до впровадження нових технологій);
- цифрової компетентності (володіння ІКТ);
- дослідницької компетентності (уміння проводити педагогічні дослідження);
- комунікативної компетентності (ефективна взаємодія з дітьми та колегами).

Як підкреслюють науковці, STEM-освіта формує у майбутніх педагогів здатність до гнучкого мислення та адаптації до змін освітнього середовища [4, с. 33].

Подальший розвиток STEM-освіти у підготовці вихователів передбачає:

- інтеграцію міждисциплінарних курсів;
- розширення проєктної діяльності;
- активне використання цифрових технологій;
- підвищення кваліфікації викладачів;
- створення інноваційного освітнього середовища.

Особливо важливою є адаптація STEM-підходу до специфіки дошкільної освіти, що дозволяє формувати у майбутніх вихователів уміння організувати пізнавальну діяльність дітей у формі гри та дослідження.

STEM-освіта є ефективним інструментом модернізації професійної підготовки майбутніх вихователів. Вона забезпечує інтеграцію знань, розвиток критичного та творчого мислення, формування дослідницьких і цифрових компетентностей. Її впровадження є ключовою умовою підвищення якості дошкільної освіти та підготовки педагогів нового покоління.

Список використаних джерел:

1. Кириленко В.В. STEM-освіта у професійній підготовці педагогів. 2024.
2. Гайда В.Я. Інноваційні засоби реалізації STEM-навчання. Педагогічні науки, 2024.
3. Бубін А.О. Інноваційні методи формування компетентностей майбутніх вихователів. 2023.
4. Уліщенко В.В. Методична підготовка педагогів у контексті STEM-освіти. 2024.
5. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підходи компетентнісного навчання. К.: 2020.
6. Кремень В.Г. Філософія освіти і педагогічна наука в інформаційному суспільстві. К.: 2021.
7. Bybee R. STEM Education Trends and Issues. USA: NSTA Press, 2018.
8. Kelley T., Knowles J. A Conceptual Framework for Integrated STEM Education // International Journal of STEM Education. 2016.
9. Sanders M. STEM, STEM Education, STEMmania // The Technology Teacher. 2009.
10. OECD. Education in the Digital Age: STEM and Skills Development. Paris: OECD Publishing, 2022.
11. UNESCO. Engineering for Sustainable Development: STEM Education Report. Paris, 2023.
12. Міністерство освіти і науки України. Концепція розвитку STEM-освіти в Україні. Київ, 2020.

УДК 373.3.091.313:004.9:[5+6](043.2)

Поп О.В., здобувачка освіти IV-Б курсу;
керівник: Алмашій Е.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст II категорії.

ВИКОРИСТАННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасний етап розвитку початкової освіти в Україні характеризується глибокою трансформацією освітнього простору, зумовленою необхідністю формування у здобувачів освіти навичок XXI століття. У контексті реалізації концепції Нової української школи (НУШ) особливого значення набуває інтегрований курс «Я досліджую світ», який виступає фундаментом для впровадження STEM-технологій (Science, Technology, Engineering, Mathematics). STEM-підхід дозволяє змінити парадигму навчання від репродуктивного засвоєння знань до активного дослідження навколишнього світу, де дитина стає суб'єктом пізнання, виконуючи ролі маленького науковця, інженера або винахідника.

В основу унікальної освітньої методики STEM покладено комплексне одночасне вивчення декількох навчальних дисциплін. Актуальність впровадження таких методик у початковій ланці підтверджується потребою в ранній профорієнтації та розвитку критичного мислення, що є стратегічно важливим для відновлення інноваційного потенціалу країни [1, с. 112].

В основі STEM-освіти лежать STEM-методи та STEM-технології. Освітня технологія – це спосіб спільної діяльності вчителя та учнів, для якого притаманні передусім

послідовність у реалізації дій (алгоритмічність), постійне і систематичне вимірювання рівня навчальних досягнень і сформованості виховних якостей (діагностичність), взаємозв'язок основних елементів технології, якими є мета, зміст, форми, методи, засоби взаємодії учасників педагогічного процесу, результат (системність). Освітня технологія є відкритою педагогічною системою, котра складається з концептуально-цільових (мета, що відповідає освітнім концепціям), змістових (зміст технології), процесуальних (технологічний процес: форми, методи, засоби взаємодії суб'єктів та об'єктів технології), результативно-аналітичних (результат та його аналіз) компонентів.

STEM-технології (Science, Technology, Engineering, Mathematics) – це інтегрований підхід до навчання, що об'єднує природничі науки, технології, інженерію та математику в єдину практичну систему

Впровадження STEM-технологій у межах курсу «Я досліджую світ» базується на принципах інтеграції природничих, технологічних та математичних знань навколо реальних об'єктів чи явищ. У наукових працях [3] зазначається, що такий підхід забезпечує цілісність сприйняття дійсності, оскільки молодші школярі за природою сприймають світ недиференційовано. Використання дослідницького навчання (Inquiry-based learning) дозволяє учням самостійно шукати відповіді на проблемні запитання через експеримент та спостереження. Це сприяє не лише засвоєнню фактичного матеріалу, а й формуванню м'яких навичок (soft skills), таких як здатність до співпраці, адаптивність та креативне розв'язання проблемних завдань [3, с. 45].

Особливе місце в структурі STEM-уроків займає освітня робототехніка та цифрове моделювання. Сучасні

дидактичні засоби дозволяють інтегрувати елементи конструювання безпосередньо у вивчення тем про живу та неживу природу. Застосування віртуальних лабораторій та технологій доповненої реальності (AR) на уроках інтегрованого курсу відкриває можливості для візуалізації складних природних процесів, які неможливо продемонструвати в умовах звичайного кабінету. Це значно підвищує рівень пізнавальної мотивації та робить навчання наочним і доступним для дітей з різними типами сприйняття інформації [4, с. 88].

Цифрова трансформація освіти, що прискорилося в період 2023–2026 років, зумовила появу нових форматів STEM-діяльності в умовах дистанційного та змішаного навчання. Науковці підкреслюють важливість створення віртуальних дослідницьких спільнот, де учні можуть обмінюватися результатами своїх домашніх експериментів. Використання мобільних застосунків для ідентифікації рослин, вимірювання рівня шуму чи спостереження за небесними тілами інтегрує гаджети в освітній процес як корисний інструмент дослідження, а не лише засіб розваги [2, с. 214].

Успішна реалізація STEM-підходу вимагає від вчителя початкових класів високого рівня методичної гнучкості. Сучасний педагог має відігравати роль фасилітатора та ментора, який не надає готові істини, а створює умови для їх відкриття учнями. Важливим аспектом професійного розвитку вчителів є опанування методик міжпредметної інтеграції та вміння розробляти авторські STEM-проекти, що поєднують зміст різних освітніх галузей. Дослідження 2024 року вказують на те, що поєднання STEM з мистецтвом (STEAM-підхід) ще ефективніше стимулює розвиток правої півкулі мозку, відповідальної за інтуїцію та творчість.

Проте система початкової освіти стикається з певними викликами на шляху широкого впровадження STEM-технологій. Основною проблемою залишається нерівномірність матеріально-технічного забезпечення закладів освіти та необхідність адаптації іноземних методичних розробок до вітчизняного контенту курсу «Я досліджую світ». Перспективними напрямками розв'язання цих питань є створення мережевих лабораторій та розширення партнерства зі стейкхолдерами — технологічними компаніями та науковими центрами, що дозволить залучати сучасне обладнання до шкільної практики [3, с. 48].

У цілому, використання STEM-технологій у початковій школі має величезний потенціал для формування конкурентоспроможної особистості. Це не просто данина моді, а стратегічна зміна вектора навчання на користь практикоорієнтованості та інноваційності. Подальший розвиток цього напрямку вбачається в посиленні екологічного складника (Green STEM) та розробці інклюзивних моделей дослідницької діяльності, що забезпечить рівний доступ до якісної природничо-математичної освіти для всіх категорій учнів.

Список використаних джерел:

1. Береза, І. Сучасний стан професійної освіти у закладах вищої освіти України / І. Береза // Інноваційна педагогіка. – 2024. – Вип. 45. – С. 112–117.

2. Васильченко, О. Цифрові трансформації початкової ланки освіти в умовах сучасних викликів / О. Васильченко, Т. Шевченко // Нова педагогічна думка. – 2023. – Вип. 4 (116). – С. 210–216.

3. Коваленко, В. Методика інтеграції STEM-технологій у курс «Я досліджую світ» / В. Коваленко //

Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2025. – № 38. – С. 44–50.

4. Петренко, Л. Роль дослідницької діяльності у формуванні природничої компетентності молодших школярів / Л. Петренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – 2023. – Вип. 1 (112). – С. 86–92.

5. Міністерство освіти і науки України. Концепція реалізації державної політики у сфері STEM-освіти на період до 2027 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-realizaciyi-koncepciyi-rozvitku-stem-osviti>.

УДК: 373.3.091.33:5:54:37.016:004.92(043.2)

Сідор А.В., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Куриляк В.І.,
викладачка природничих наук,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК ТА ХІМІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ STEM- ТЕХНОЛОГІЇ

У сучасному світі, що характеризується стрімким технологічним прогресом та активними інтеграційними процесами в науці, традиційна освітня модель поступово поступається місцем більш гнучким і комплексним

підходам. Одним із таких підходів є STEM-освіта (Science, Technology, Engineering, Mathematics), яка постає як відповідь на виклики XXI століття. Вона пропонує нову парадигму навчання, у якій природничі науки, технології, інженерія та математика не існують ізольовано, а інтегруються в єдину цілісну систему.

Глобальний розвиток технологій формує нові вимоги до підготовки майбутніх фахівців, починаючи вже з початкової школи. На відміну від традиційних підходів, де кожна дисципліна вивчається окремо, STEM-освіта орієнтується на розв'язання реальних життєвих завдань через проєктну діяльність та практичне застосування знань. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, креативності та здатності встановлювати взаємозв'язки між різними сферами життя. [2, с. 215]

Особливого значення STEM-освіта набуває саме в початковій школі, адже цей етап є визначальним для формування базових уявлень дитини про світ. Сучасний учитель початкових класів має не лише навчити читати й писати, а й сформувати в учнів цілісне бачення навколишньої дійсності. Саме STEM-технології дозволяють розвивати дослідницькі навички вже з перших років навчання. [4, с. 42]

Зокрема, впровадження STEM у початковій школі дає змогу:

- розвивати природну допитливість дитини;
- навчати аналізувати інформацію та робити самостійні висновки;
- формувати навички командної роботи під час виконання спільних проєктів.

Завдяки активному залученню учнів до практичної діяльності, де вони можуть відчувати себе дослідниками або інженерами, підвищується мотивація до навчання. Освітній

процес перетворюється з пасивного засвоєння інформації на захопливий процес пізнання, у якому помилка розглядається не як поразка, а як необхідний етап наукового пошуку.

Важливою складовою STEM-освіти є використання елементів хімії через спостереження та експеримент. Для молодших школярів світ хімічних явищ часто сприймається як щось магічне, тому завдання вчителя — перетворити це «диво» на усвідомлене наукове пізнання. Проведення дослідів із простими речовинами, знайомими дітям у повсякденному житті (сода, лимонна кислота, цукор, крохмаль), робить науку доступною та зрозумілою.

Спостерігаючи за змінами під час експериментів (наприклад, зміною кольору чи виділенням газу), учні проходять шлях від емоційного здивування до логічного аналізу. Таким чином формуються базові дослідницькі навички: висування гіпотез, проведення спостережень, фіксація результатів і формулювання висновків. У результаті хімія перестає бути абстрактною наукою й стає інструментом пояснення реального світу. [1, с. 46].

Водночас змінюється і роль учителя. У STEM-середовищі педагог уже не виступає лише як контролер знань, а стає фасилітатором і партнером у процесі дослідження. Це вимагає від нього не лише професійної компетентності, а й розвиненого емоційного інтелекту, здатності підтримувати ініціативу учнів та створювати безпечне середовище для висловлення ідей.

Особливого значення набуває вміння вчителя проєктувати навчальні ситуації. Кожен дослід або спостереження має логічно переходити в практичне завдання. Наприклад, вивчення властивостей води може завершуватися створенням простої системи крапельного поливу для рослин. У такому проєкті дитина виступає:

- як науковець — досліджує властивості води;
- як математик — виконує розрахунки;
- як інженер — створює практичну модель. [2, с. 218].

Саме така інтеграція діяльностей дозволяє реалізувати головну ідею STEM — показати, що знання є дієвим інструментом взаємодії зі світом.

Попри значні переваги, впровадження STEM-освіти в українській початковій школі супроводжується певними викликами.

По-перше, це подолання "предметного егоїзму". Тривалий час система підготовки вчителів була орієнтована на чітке розмежування методик викладання окремих дисциплін. Сьогодні ж здобувачі освіти — майбутні педагоги — мають самі опанувати методологію прикладного застосування знань, щоб згодом навчити цього своїх вихованців. [2, с. 92].

По-друге, створення мобільного освітнього простору. STEM не завжди вимагає дорогих лабораторій. Проте він потребує середовища, яке легко трансформується: де парти можна згрупувати для командної роботи, а підвіконня перетворити на дослідну ділянку. Вчитель має бути готовим до того, що "кабінетна" тиша зміниться на "робочий шум" активного пошуку.

По-третє, екологічна та соціальна спрямованість проєктів. В українському контексті STEM має стати інструментом підготовки громадян, здатних до відновлення та інноваційного розвитку країни. Наприклад, вивчаючи тему охорони довкілля, учні можуть проводити прості хімічні тести води або ґрунту свого регіону, поєднуючи це з технологічними рішеннями для очищення ресурсів. Це і є реалізація сучасного освітнього підходу, який готує дитину до життя в реальному світі. [3, с. 112]

Отже, формування фахових компетентностей майбутніх учителів початкових класів у галузі STEM є безперервним процесом, що поєднує теоретичні знання та практичну діяльність. Інтеграція природничих наук, технологій та інженерії створює умови для виховання покоління, здатного до критичного мислення та інноваційної діяльності. Використання хімічного експерименту як інструменту пізнання відкриває перед молодшими школярами широкі можливості для дослідження світу, роблячи навчання цікавим, змістовним і результативним.

Список використаних джерел:

1. Мартиненко О. В. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до реалізації STEM-підходу // Актуальні питання початкової освіти: теорія і практика: матеріали доповідей / Репозиторій НУ «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. 2021. С. 45-48.

2. Бондар С. П. Моделі організаційно-методичної підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації STEM-освіти // Наукові перспективи (Серія «Педагогіка»). 2023. № 5(35). С. 214-225.

3. Грицюк О. П. Формування у майбутніх учителів початкової школи STEAM-компетентності засобами освітньої робототехніки // Інновації в дошкільній і початковій освіті: матеріали науково-практичної конференції. 2022. С. 110-114.

4. STEM-освіта: від теорії до практики: методичний посібник / Н. І. Поліхун, К. Г. Постова, Г. В. Онопченко, О. В. Онопченко, І. М. Шевченко. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. – 121 с.

УДК 373.3:37.091.31:37.091.33:811:[5+6]:37(043.2)

Товт І.О., здобувачка освіти IV-Ж курсу;
керівник: Паук М.М.,
кандидат філологічних наук, доцент;
заступниця директора з виховної роботи,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

STEM-ПІДХІД У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ІНТЕГРАЦІЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ТА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний розвиток початкової освіти в Україні характеризується орієнтацією на компетентнісний підхід, інтеграцію змісту навчання та активізацію пізнавальної діяльності учнів. В умовах реформування освіти особливого значення набуває пошук ефективних шляхів формування в молодших школярів умінь критично мислити, працювати з інформацією, досліджувати, аналізувати та презентувати результати власної діяльності. У цьому контексті актуальним є впровадження STEM-підходу, який забезпечує поєднання навчальної та дослідницької діяльності учнів, сприяє формуванню цілісного бачення освітнього процесу та розвитку ключових компетентностей.

Важливого значення набуває інтеграція мовно-літературної та дослідницької діяльності в початковій школі, оскільки саме мовлення виступає основним засобом пізнання навколишнього світу, осмислення інформації та представлення результатів навчальної діяльності. Залучення молодших школярів до дослідницької діяльності на уроках мовно-літературної освітньої галузі сприяє розвитку читацької грамотності, формуванню вмій аналізувати тексти, ставити запитання, висувати припущення, робити висновки та аргументовано висловлювати власну думку.

Поєднання мовно-літературної та дослідницької діяльності в умовах STEM-підходу створює можливості для активного залучення учнів до навчального процесу, розвитку їхньої пізнавальної активності, творчого мислення та комунікативних умінь.

Проблема впровадження STEM-підходу в освітній процес стала предметом дослідження багатьох зарубіжних і українських науковців. Зокрема, у працях Джорджетт Якман, Роджера Байбі, Джонатана Герлаха розкриваються теоретичні засади STEM-освіти, обґрунтовується необхідність інтеграції різних видів діяльності, розвитку дослідницьких умінь та формування критичного мислення учнів. Дослідники акцентують увагу на міждисциплінарному характері STEM-підходу, його спрямованості на розвиток пізнавальної активності та практичного застосування знань у навчальному процесі [2; 4].

Питання впровадження STEM-підходу в освітній процес початкової школи висвітлено у працях українських учених, зокрема Н. Морзе, О. Патрикєєвої, О. Коршунової, С. Галати, І. Сліпухіної та інших. У їхніх дослідженнях розглядаються особливості інтеграції STEM-підходу в освітній процес, використання дослідницьких методів навчання, формування ключових компетентностей учнів, а також можливості впровадження інтегрованого навчання в початковій школі [1; 3].

Водночас аналіз наукових праць засвідчує, що питання інтеграції мовно-літературної та дослідницької діяльності у межах STEM-підходу в початковій школі потребує подальшого теоретичного обґрунтування та методичного забезпечення. Це зумовлює необхідність дослідження можливостей використання STEM-підходу на уроках української мови та літературного читання з метою

розвитку дослідницьких умінь, мовленнєвої компетентності та пізнавальної активності молодших школярів.

У початковій школі реалізація STEM-підходу здійснюється з урахуванням вікових особливостей молодших школярів та передбачає організацію навчальної діяльності на основі дослідження, спостереження та практичного застосування знань. У цьому контексті мовно-літературна освітня галузь має значний потенціал для інтеграції дослідницької діяльності, оскільки забезпечує розвиток мислення, мовлення та здатності працювати з інформацією.

Реалізація STEM-підходу на уроках української мови передбачає використання мовних досліджень, спостережень та моделювання мовних явищ. Учні можуть досліджувати значення та походження слів, аналізувати мовні одиниці, створювати схеми речень, таблиці частин мови, мовні моделі. Така діяльність сприяє формуванню логічного мислення, умінь систематизувати інформацію та робити висновки [3, с. 50].

На уроках літературного читання інтеграція мовно-літературної та дослідницької діяльності реалізується через аналіз художніх текстів, дослідження поведінки персонажів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями твору. Ефективною формою роботи є виконання мініпроектів, створення схем розвитку подій, ілюстративних матеріалів, карт персонажів, що сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів [1, с. 14].

Інтеграція мовно-літературної та дослідницької діяльності передбачає організацію освітнього процесу, в якому учні не лише засвоюють мовні знання, а й активно залучаються до дослідження, аналізу текстової інформації, формулювання власних висновків і створення освітніх продуктів. Такий підхід сприяє розвитку читацької

грамотності, умінь працювати з різними видами текстів, ставити запитання, висувати припущення та аргументовано висловлювати власну думку.

Використання STEM-підходу в мовно-літературній освітній галузі передбачає застосування дослідницьких завдань, проблемних ситуацій, інтегрованих вправ, що стимулюють пізнавальну активність учнів. Наприклад, під час роботи з художнім або інформаційним текстом учні можуть досліджувати мовні явища, визначати особливості тексту, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, порівнювати інформацію з різних джерел, формулювати власні висновки та презентувати результати дослідження.

Важливим аспектом інтеграції мовно-літературної та дослідницької діяльності є організація роботи з інформацією, яка передбачає пошук, аналіз, систематизацію та інтерпретацію матеріалу. У процесі такої діяльності учні набувають умінь працювати з текстами різних типів, створювати власні висловлювання, описувати результати спостережень, складати короткі повідомлення, що сприяє розвитку мовленнєвої компетентності.

Ефективною формою реалізації STEM-підходу є також проектна діяльність, яка передбачає виконання учнями дослідницьких завдань із подальшим представленням результатів у вигляді усних повідомлень, презентацій, творчих робіт або колективних проектів. Така діяльність сприяє розвитку самостійності учнів, формуванню навичок співпраці, критичного мислення та комунікації.

Практична реалізація інтеграції мовно-літературної та дослідницької діяльності в умовах STEM-підходу передбачає використання системи завдань, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності учнів, розвиток їхнього мовлення, логічного мислення та дослідницьких умінь.

Особливу ефективність мають завдання, що поєднують мовленнєву діяльність із моделюванням, аналізом, конструюванням та проектуванням. Зокрема, на уроках української мови доцільним є використання завдань дослідницького та конструктивного характеру.

Наприклад, під час виконання вправи «Мовний конструктор» учні будують речення з окремих слів, змінюють їхню структуру та аналізують змістові відмінності, що сприяє розвитку логічного мислення та усвідомленню мовних закономірностей [4, с. 118].

STEM-елементи:

- S – спостереження за мовними явищами;
- E – конструювання мовних моделей;
- M – логічна послідовність.

У процесі виконання завдання «Досліджуємо слово» молодші школярі визначають спільнокореневі слова, створюють схеми «дерева слів», групують мовний матеріал, що формує вміння аналізувати та систематизувати інформацію [3, с. 54].

STEM-елементи:

- S – аналіз і порівняння;
- M – підрахунок, групування.

Не менш важливими є STEM-завдання на уроках літературного читання, де художній текст виступає основою для дослідницької та творчої діяльності. Так, під час виконання завдання «Інженери казкового світу» учні створюють моделі об'єктів, описаних у творі, аргументують власні рішення та презентують результати роботи [2, с. 133].

STEM-елементи:

- E – моделювання;
- S – аналіз тексту;
- T – презентація результатів.

Завдання «Маршрут героя» передбачає створення карти подорожі персонажа, визначення послідовності подій та встановлення причинно-наслідкових зв'язків [1, с. 13].

STEM-елементи:

- М – послідовність, вимірювання;
- S – логічний аналіз.

Дослідницький характер має також завдання «Досліджуємо явища з тексту», під час якого учні аналізують інформацію, шукають додаткові відомості та формулюють висновки.

STEM-елементи:

- S – дослідження;
- T – пошук інформації.

Ефективною формою роботи є створення коміксів за прочитаними творами, що сприяє розвитку творчості, логічного мислення та уміння структурувати інформацію [2; 4].

STEM-елементи:

- E – проектування;
- T – візуалізація;
- M – послідовність подій.

Використання таких завдань забезпечує активне залучення учнів до навчальної діяльності, сприяє розвитку їхніх мовленнєвих, дослідницьких і комунікативних умінь, формує здатність працювати в команді та презентувати результати власної діяльності.

Отже, інтеграція мовно-літературної та дослідницької діяльності в умовах STEM-підходу сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу в початковій школі, розвитку пізнавальної активності молодших школярів та формуванню ключових компетентностей. Практичне застосування STEM-завдань на уроках створює умови для

формування компетентної, творчої та комунікативно розвиненої особистості молодшого школяра.

Список використаних джерел:

1. Бутурліна О. STEM-освіта в Україні : від теорії до практики. STEM-освіта як шлях до інноваційного розвитку національної освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Херсон, 2016. С. 13–15.

2. Колток Л., Іваник Н. Упровадження STEM-освіти в освітній процес Нової української школи. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Т. 3. № 27. С. 133–136.

3. Овчатова А. П. Проблеми та перспективи впровадження STEM-освіти в Україні. Освітній дискурс : збірник наукових праць. 2021. 7. С. 50–60.

4. STEM-освіта : теорія та практика : збірн. наук.-метод. матеріалів / уклад. : О. В. Лозова, І. П. Василяшко, О. В. Коршунова. Київ : Освіта, 2023. 254 с.

УДК: 373.3.016:502: [5+6]: 004.9 (043.2)

Халус А.В., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Алмашій Е.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст II категорії.

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ STEM-ОСВІТИ

Інноваційні підходи до навчання в початковій школі сьогодні виступають стратегічним ключем до формування сучасного учня, який не просто володіє сумою фактів, а здатний критично мислити, креативно діяти та гнучко адаптуватися до швидких змін цифрової епохи. У контексті філософії Нової української школи стає критично важливим застосовувати такі методики, які виходять за межі традиційної трансляції знань. Натомість акцент переноситься на розвиток умінь працювати в команді, глибоко аналізувати інформацію, самостійно робити висновки та приймати обґрунтовані рішення. Сучасні школярі прагнуть постійної активності, реальної взаємодії та залучення високих технологій у свій побут і навчання. Саме тому залучити їх до пізнання природи найефективніше можна через системну STEM-освіту, ігрові методи, сучасні цифрові ресурси, технології доповненої реальності, гейміфікацію та інтегровану проєктну діяльність.

STEM (від англ. Science – природничі науки; Technology – технології; Engineering – інжиніринг, проєктування, дизайн; Mathematics – математика) – термін, який означає сучасну освітню парадигму в розв’язанні питань освітньої політики та формування навчальних програм на основі інтеграції природничо математичних

дисциплін і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [3, с. 6].

STEM-підхід, який органічно поєднує в собі науку, технології, інженерію та математику, у початковій ланці освіти втілюється насамперед через практичні експерименти, складні інженерні виклики та комплексні проекти. Наприклад, замість простого читання параграфа, учні можуть власноруч сконструювати модель моста чи діючого вулкана, детально дослідити властивості води та повітря, використовуючи при цьому як традиційні лабораторні інструменти, так і сучасні цифрові симуляції. Важливо зауважити, що в такому освітньому середовищі роль учителя зазнає фундаментальної трансформації: він перестає бути єдиним джерелом інформації і стає фасилітатором, мудрим наставником та рівноправним партнером у процесі наукового пошуку.

Природнича предметна компетентність – це здатність учня до самостійного осмислення природи і себе в ній як її невід’ємної частинки. Вона має сприяти формуванню в учня адекватної екологічно-доцільної поведінки, здатності діяти в ситуаціях нестандартного типу, допомагати об’єктам природи [4, с. 181]. Якісна реалізація даної компетентності у контексті НУШ можлива за умови впровадження STEM-освіти, зокрема, на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Сучасні технології активно сприяють формуванню природничої компетентності через цифровізацію освіти. Технології доповненої (AR) та віртуальної (VR) реальності створюють унікальні умови для «занурення», дозволяючи учням під час уроку буквально перенестися у відкритий космос, відвідати середньовічне місто або дослідити складні процеси всередині людського тіла. Такий підхід відкриває принципово нові шляхи до емоційного залучення школярів,

роблячи навчання живим і незабутнім досвідом. Зокрема, вивчаючи будову нашої планети, дитина має змогу не просто дивитися на малюнок, а детально розглянути всі її шари у форматі реалістичної 3D-моделі. Проектне навчання при цьому виступає дієвим інструментом розвитку самостійності та навичок командної взаємодії. У межах проектів діти вчаться планувати свою роботу, створювати мініфільми, розробляти постери, проводити соціологічні опитування та організовувати шкільні виставки.

Важливо зауважити, що сучасний вектор розвитку освіти спрямований на максимальну персоналізацію, коли зміст і темп навчання адаптуються під унікальні потреби кожного учня. У цьому контексті зростає роль штучного інтелекту, системи якого здатні аналізувати динаміку успішності, вчасно виявляти прогалини в знаннях та пропонувати індивідуальні траєкторії розвитку. Не менш вагомим є впровадження соціально-емоційного навчання (SEL), яке допомагає дітям розпізнавати власні емоції, розвивати емпатію та конструктивно вирішувати конфлікти. Це створює здоровий мікроклімат у класі, що є запорукою ментального добробуту та цілісного розвитку особистості.

Таким чином, інтеграція STEM-технологій, цифрових інструментів та людиноцентристських методик дозволяє створити в початковій школі освітнє середовище, яке повністю відповідає викликам XXI століття та формує ключові компетентності сучасності.

Список використаних джерел:

1. Белкіна О.В. Критичне мислення вчителя як передумова його розвитку в учнів // Формування гуманістичного світогляду вчителя : Уманський держ. педагог. ун-т. ім. П.Тичини.-К.: Наук. світ, 2001.-С.80-84.

2. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку.
// Початкова школа. 2007 — №7. 434 с.

3. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів: методичні рекомендації / Н. І. Поліхун, К. Г. Постова, І. А. Сліпухіна, Г. В. Онопченко, О. В. Онопченко. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. – 80 с.

4. Федь В. Природа і природнича компетентність в історії культури та педагогіці. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Вип.23(2). 2025. С. 175-186

УДК 37.014.5:[5+6]:004.9(477)(043.2)

Ходжаніязова А.Р., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Тягур А.В.
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

РОЗВИТОК STEM-ОСВІТИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ.

Розвиток сучасного суспільства супроводжується стрімкими змінами у технологічній, економічній та соціальній сферах, що висуває нові вимоги до системи освіти. Класична парадигма навчання, побудована на ізольованому вивченні окремих дисциплін, поступово втрачає свою ефективність. На зміну їй приходять інтегровані підходи, серед яких провідне місце займає

міждисциплінарне навчання, що поєднує природничі науки, технології, інженерію та математику. Цей підхід спрямований на формування у здобувачів освіти комплексного розуміння світобудови, розвиток критичного мислення та здатності вирішувати реальні практичні завдання. Історичний аналіз становлення цієї освітньої моделі демонструє її еволюцію від вузькоспеціалізованих програм підготовки технічних кадрів до глобальної філософії навчання, яка впроваджується на всіх рівнях освітнього процесу в багатьох країнах світу [2].

В українському контексті впровадження інноваційних підходів є стратегічною необхідністю. Трансформація економіки, потреба у фахівцях інженерно-технічного профілю та виклики повоєнної відбудови вимагають модернізації освітнього простору. Водночас цей процес гальмується через недостатнє матеріальне забезпечення, рівень підготовки кадрів та зовнішні фактори, зокрема військову агресію. Метою роботи є аналіз стану інтегрованого навчання в Україні, виявлення проблем та визначення перспектив його розвитку.

Формування концептуальної бази для оновлення освітнього процесу в Україні розпочалося кілька років тому і супроводжувалося прийняттям низки державних стандартів та програмних документів. Основою цієї модернізації стала орієнтація на компетентнісний підхід, де головною метою є не накопичення теоретичних знань, а здатність застосовувати їх на практиці. Концептуальні засади розвитку такої освіти передбачають створення цілісного навчального середовища, яке інтегрує формальну, неформальну та інформальну освіту [3]. Це вимагає переходу від традиційної класно-урочної системи до проєктної діяльності, дослідницької роботи та моделювання.

Процес реформування передбачав масштабне оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти. Було започатковано створення спеціалізованих лабораторій, оснащених сучасним обладнанням: 3D-принтерами, наборами з робототехніки, цифровими вимірювальними комплексами та інтерактивними панелями. Планувалося, що такі осередки стануть центрами тяжіння для талановитої молоді, стимулюючи їхній інтерес до технічної творчості та винахідництва. Крім того, значна увага приділялася розробці нових навчальних програм, методичних рекомендацій та підвищенню кваліфікації вчителів, які мали опанувати ролі фасилітаторів та менторів у навчальному процесі.

Однак повномасштабне вторгнення кардинально змінило траєкторію розвитку освітньої сфери. Система зіткнулася з безпрецедентними викликами, які вимагали миттєвого реагування та повної перебудови організаційних механізмів. Руйнування освітньої інфраструктури, масове переміщення учасників навчального процесу та постійна загроза безпеці змусили заклади освіти масово перейти на дистанційний та змішаний формати роботи. Організація навчального процесу в умовах воєнного стану стала надскладним завданням, що вимагало пошуку нових інструментів для забезпечення безперервності освіти [1].

Для інтегрованого інженерно-технічного навчання перехід в онлайн-формат виявився особливо болісним. Суть цього підходу полягає у практичній діяльності, проведенні реальних експериментів, конструюванні та командній роботі з фізичними об'єктами. Втрата доступу до обладнаних лабораторій значно знизила ефективність формування практичних навичок.

Педагогічна спільнота почала активно впроваджувати цифрові рішення. Зросла роль віртуальних лабораторій,

комп'ютерного моделювання та симуляторів фізичних процесів. Використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволило частково компенсувати відсутність реальних приладів, надаючи здобувачам освіти можливість проводити експерименти у віртуальному середовищі, змінювати параметри та аналізувати результати. Також набули поширення практики використання підручних матеріалів для проведення домашніх дослідів та створення найпростіших інженерних конструкцій, що стимулювало креативність як викладачів, так і учнів.

Незважаючи на всі адаптивні заходи, дистанційний формат виявив низку системних проблем. По-перше, загострилася проблема цифрової нерівності. Не всі учасники освітнього процесу мають стабільний доступ до швидкісного інтернету та необхідної комп'ютерної техніки. По-друге, виникли труднощі з об'єктивним оцінюванням результатів проєктної діяльності в асинхронному режимі. По-третє, тривала ізоляція негативно впливає на розвиток навичок комунікації, роботи в команді та емоційного інтелекту, які є невід'ємними компонентами сучасного профілю фахівця.

Аналізуючи перспективи подальшого розвитку, необхідно враховувати глобальні вектори трансформації освітнього простору. Глобальні дослідження фіксують постійне зміщення фокусу в бік вивчення штучного інтелекту, машинного навчання, робототехніки, аналізу великих даних та інтернету речей [4]. Ці напрями стають не просто окремими дисциплінами, а наскрізними інструментами, які застосовуються для вирішення завдань у біології, екології, медицині та енергетиці.

Для України інтеграція цих світових трендів має відбуватися з урахуванням специфіки національної економіки та потреб повоєнного відновлення.

Прогнозується колосальний попит на фахівців у галузі будівництва, енергетики, агропромислового комплексу, військових технологій та кібербезпеки. Відповідно, освітні програми мають бути гнучкими і швидко адаптуватися до цих запитів. Перспективним напрямом є посилення співпраці між закладами освіти та реальним сектором економіки. Залучення профільних компаній до розробки навчальних курсів, надання бази для практики та стажування, створення спільних науково-дослідних проєктів дозволить наблизити зміст освіти до реальних потреб ринку праці.

Ще однією важливою перспективою є розширення класичної парадигми за рахунок включення мистецької та гуманітарної складової. Трансформація технічного підходу в більш широкий, інтегрований з мистецтвом та дизайном, дозволяє формувати не лише інженерні навички, але й розвивати естетичний смак, просторове мислення та креативність при створенні інноваційних продуктів. Такий підхід сприяє вихованню гармонійної особистості, здатної генерувати нестандартні ідеї та створювати технологічні рішення, орієнтовані на людину.

Реалізація цих перспектив вимагає системної модернізації системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Учитель нового формату має володіти не лише глибокими знаннями зі свого предмета, але й навичками проєктного менеджменту, основами програмування, здатністю працювати з цифровими сервісами та керувати груповою динамікою. Необхідно створювати професійні мережеві спільноти для обміну досвідом, розробляти програми менторської підтримки та стимулювати участь педагогів у міжнародних освітніх проєктах.

Також критично важливим завданням є розробка якісного вітчизняного навчального контенту. Це стосується як україномовних платформ з віртуальними симуляціями, так і методичних матеріалів для проведення міждисциплінарних уроків. Забезпечення автономності закладів освіти у виборі форм та методів навчання, зменшення бюрократичного навантаження на вчителів дозволить створити сприятливе середовище для педагогічної творчості та впровадження інновацій.

Повоєнна відбудова інфраструктури має відбуватися на принципово нових засадах. Відновлені або новозбудовані заклади освіти повинні проектуватися з урахуванням вимог до сучасного багатофункціонального простору. Лабораторії, майстерні, зони для коворкінгу та презентацій мають бути базовими елементами архітектурного планування. Крім того, необхідно розвивати мережу позашкільних закладів технічної творчості, наукових гуртків та хабів, які відіграють ключову роль у виявленні та підтримці обдарованої молоді.

Аналіз поточного стану інтегрованої природничо-математичної та інженерної освіти в Україні демонструє складну та суперечливу картину. З одного боку, на нормативному рівні закладено міцний концептуальний фундамент, орієнтований на розвиток компетентностей та проектної діяльності. З іншого боку, реалізація цих концепцій стикається з жорсткими обмеженнями, зумовленими військовою агресією. Масовий перехід на дистанційні форми навчання оголив проблеми матеріально-технічного забезпечення та цифрової нерівності, значно ускладнивши повноцінне формування практичних та дослідницьких навичок.

Проте освітня система продемонструвала високий рівень стійкості та здатності до адаптації. Активне

використання віртуальних лабораторій, цифрових симуляторів та альтернативних методів проведення досліджень дозволило зберегти безперервність навчального процесу. Перспективи подальшого розвитку безпосередньо пов'язані з глобальними технологічними трендами, зокрема широким впровадженням штучного інтелекту, робототехніки та аналітики даних. Для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та успішної повоєнної відбудови критично необхідним є синхронізація вітчизняних навчальних програм зі світовими тенденціями.

Головними завданнями на найближчі роки стануть відновлення фізичної інфраструктури на базі сучасних архітектурних та технологічних рішень, системна трансформація системи підготовки педагогів та максимальне зближення освітнього сектору з реальними потребами високотехнологічних галузей промисловості. Тільки комплексний підхід, що поєднує державну підтримку, інноваційні педагогічні практики та залучення приватного сектору, дозволить перетворити цей напрям освіти на дієвий інструмент формування інтелектуального капіталу держави.

Список використаних джерел:

1. Дуднік В., Тухтарова Т., Кучер Р. Дистанційне навчання здобувачів освіти України в умовах воєнного стану: організаційний аспект. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Філософія. Педагогіка.* 2022. № 2(3). С. 54-59.

2. Мізюк В., Новак Г. Генезис поняття та ідей STEM-освіти в Україні та зарубіжжі: історичний аспект. *Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету.* 2022. № 57. С. 87.

3. Олефіренко Т., Цветкова Г. Концептуальні засади розвитку STEM-освіти в Україні. *Вища освіта України*. 2020. С. 61-67.

4. Zhang L., Zhu X. A summary research of the current status, hot spots, and trends in STEM education. *Advances in Intelligent Systems and Computing*. Springer, 2023.

УДК: 373.3.016:502:[5+6]:004.9(043.2)

Чабрун В.В., здобувач освіти III-IV курсу;
керівник: Алмашій Е.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст II категорії.

STEM-ПІДХІД ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Сучасна система освіти орієнтується на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, зокрема природничої, що передбачає здатність пояснювати природні явища, використовувати наукові знання у повсякденному житті, здійснювати дослідження та робити обґрунтовані висновки. В умовах стрімкого розвитку науки й технологій актуальним є впровадження інноваційних освітніх підходів, серед яких особливе місце посідає STEM-підхід.

В Україні питання розвитку STEM-освіти висвітлюються у працях О. Барни, Н. Балик, Н. Олефіренко та інших. Дослідники наголошують на значному потенціалі

STEM-підходу для формування природничої, технологічної та дослідницької компетентностей учнів. Особливе значення має розвиток природничої компетентності, що забезпечує наукове розуміння світу, екологічну свідомість та здатність застосовувати знання на практиці.

У Законі України «Про освіту» компетентність розглядається як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» (стаття 1.1.15) [1].

Згідно із сучасними науковими уявленнями предметна природознавча компетентність визначається як особистісне утворення, що характеризує здатність учня розв'язувати доступні соціально і особистісно значущі практичні та пізнавальні проблемні задачі, пов'язані з реальними об'єктами природи у сфері відносин «людина – природа» [3].

Формування природознавчої компетентності молодшого школяра є метою природничої освітньої галузі – змістової компоненти Державного стандарту початкової освіти. Воно здійснюється шляхом засвоєння учнями системи інтегрованих знань про природу, способів навчально-пізнавальної діяльності, розвитку ціннісних орієнтацій у різних сферах життєдіяльності та природоохоронної практики [3]. Для цього пропонується використовувати сучасні освітні технології, серед яких чільне місце посідає технологія STEM-навчання.

До основних компонентів природничої компетентності, які ефективно формуються засобами STEM-підходу належать уміння досліджувати природні об'єкти і явища, застосовувати знання на практиці, працювати з інформацією, критично мислити,

співпрацювати в команді та використовувати сучасні технології.

Традиційні методи навчання не завжди забезпечують достатній рівень мотивації та активної пізнавальної діяльності учнів. У зв'язку з цим актуальним є використання STEM-підходу, який поєднує природничі науки, технології, інженерію та математику й сприяє формуванню цілісного бачення світу.

Відповідно до структури загальної середньої освіти можна виокремити на рівні початкової школи етап реалізації STEM-підходу, що передбачає стимулювання допитливості, підтримку інтересу до навчання та пошуку знань, мотивацію до самостійних досліджень, створення простих приладів і конструкцій [4].

STEM-підхід у навчанні природничих дисциплін передбачає активну участь учнів у пізнавальній діяльності, спрямованій на дослідження реальних явищ і проблем. Він сприяє формуванню цілісної системи знань та умінь, необхідних для розвитку природничої компетентності.

Серед основних особливостей STEM-підходу як засобу розвитку природничої компетентності виокремимо такі:

- міждисциплінарна інтеграція (STEM-підхід забезпечує поєднання знань з біології, фізики, хімії, географії, математики та інформатики, що сприяє глибшому розумінню природних процесів і явищ);

- дослідницька діяльність (учні формують гіпотези, проводять експерименти, аналізують результати, що формує вміння наукового пізнання та підвищує рівень природничої грамотності);

- практична спрямованість навчання (знання застосовуються у практичних ситуаціях, під час виконання

проектів, створення моделей і прототипів, що підсилює мотивацію до навчання);

– використання сучасних технологій (залучення цифрових інструментів, комп'ютерного моделювання, робототехніки сприяє розвитку технологічної складової природничої компетентності);

– розвиток критичного мислення (учні аналізують інформацію, оцінюють достовірність даних, роблять висновки та приймають обґрунтовані рішення);

– командна взаємодія (робота в групах сприяє розвитку комунікативних умінь, відповідальності та вмінню співпрацювати для досягнення спільної мети).

Дослідники STEM серед компетентностей виокремлюють основні «STEM компетентності»: наукові знання, технологічна грамотність, математична грамотність, критичне мислення, інженерні навички, творчість та колаборація [5, с. 75]. У контексті інтегрованого підходу природничі компетентності тісно взаємопов'язані з компетентностями STEM-освіти, адже їх формування передбачає поєднання знань із різних галузей науки, технологій, інженерії та математики. Таким чином, розвиток природничих компетентностей виступає підґрунтям для формування STEM-компетентностей, оскільки саме через дослідницьку діяльність, експериментування та міждисциплінарну інтеграцію здобувачі освіти набувають здатності застосовувати наукові знання у практичних і технологічних контекстах.

Отже, STEM-підхід є ефективним засобом розвитку природничої компетентності учнів, оскільки забезпечує інтеграцію знань, формування дослідницьких і практичних умінь, розвиток критичного мислення та підготовку до реальних викликів сучасного світу. Використання STEM-підходу у навчанні природничих дисциплін сприяє

підвищенню якості освіти та формуванню компетентної, творчої особистості.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 17.08.2021).

2. Олефіренко Н.В., Андрієвська В.М., Носова В.В. Світовий досвід упровадження STEM-технологій в освіту. Фізико-математична освіта, 2020, Вип. 3(25), С. 62–67.

3. Типова освітня програма. 1-2 класи [Електронний ресурс] / авт. кол. під кер. Савченко О. Я. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>

4. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів: методичні рекомендації / Н. І. Поліхун, К. Г. Постова, І. А. Сліпучіна, Г. В. Онопченко, О. В. Онопченко. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. – 80 с.

5. STEAM-освіта: від теорії до практики (методичний посібник) / Н.І. Поліхун, К.Г. Постова, Г.В. Онопченко, О.В. Онопченко, І.М. Шевченко. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 127 с.

СЕКЦІЯ ІV. СУЧАСНІ ПІДХОДИ В ОСВІТІ ТА СУПРОВОДІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

УДК 373:37.091.2:316.647.5(043.)

Варга Ю.Ю., здобувачка освіти ІV–Б курсу;
керівник: Феньов Я.І.,
викладачка педагогіки,
спеціаліст вищої категорії.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Толерантність у сучасній освіті розглядається як одна з провідних умов розвитку інклюзивного освітнього середовища, оскільки саме вона забезпечує прийняття різноманітності, взаємоповагу та рівноправну участь усіх дітей у навчальному процесі. В умовах реформування української системи освіти проблема формування толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами (ООП) набуває особливого значення, особливо в початковій школі, де закладаються основи соціальної поведінки, моральних цінностей і міжособистісної взаємодії. Відповідно до Закону України «Про освіту», інклюзивне освітнє середовище трактується як сукупність умов, способів, засобів і ресурсів, що забезпечують спільне навчання, виховання та розвиток усіх здобувачів освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та можливостей [1].

У початковій школі толерантність виконує не лише етичну, а й соціально-педагогічну функцію, адже саме в молодшому шкільному віці формується ставлення дитини

до інших людей, розвиваються навички співпереживання, взаємодопомоги й поваги до відмінностей. Для дітей з ООП толерантне середовище є необхідною передумовою успішної адаптації, емоційного благополуччя та повноцінної участі в освітньому процесі. Саме в такому середовищі дитина має змогу відчувати себе прийнятою, значущою і захищеною [2, с. 45].

Наукові праці А. Колупасової, Н. Софій, Ю. Найди, О. Таранченко та інших дослідників підтверджують, що інклюзивна освіта ефективно функціонує лише за умови сформованої культури толерантності в шкільному колективі. Толерантність у цьому контексті розуміється як готовність сприймати індивідуальні особливості кожної дитини, поважати її право на відмінність та забезпечувати рівний доступ до якісної освіти [3, с. 33]. Саме тому толерантне освітнє середовище є основою реалізації принципів інклюзії.

Особлива роль у формуванні толерантного інклюзивного середовища належить учителю початкової школи. Учитель виступає ключовою фігурою, яка організовує взаємодію між учнями, формує позитивний психологічний клімат у класі та сприяє розвитку емпатії й взаємоповаги серед дітей. Саме педагог має створювати атмосферу довіри, підтримки та прийняття, у якій кожен учень, незалежно від рівня розвитку чи особливостей здоров'я, відчуває свою цінність [4, с. 56].

Толерантність як педагогічна умова розвитку інклюзивного освітнього середовища реалізується через індивідуалізацію навчання, адаптацію освітніх програм, використання диференційованих методів викладання та створення універсального дизайну освітнього простору. Це дозволяє враховувати потреби кожного учня, забезпечувати

доступність навчального матеріалу та сприяти успішній участі всіх дітей у спільній діяльності [4, с. 119].

Важливим чинником розвитку толерантності є також партнерська взаємодія між школою та сім'єю. Співпраця педагогів із батьками дітей з ООП сприяє формуванню єдиного виховного простору, узгодженню підходів до розвитку дитини та подоланню можливих упереджень щодо інклюзивного навчання. Залучення батьків до освітнього процесу посилює ефективність соціалізації дітей та формує позитивне ставлення до інклюзії в суспільстві [2, с. 118].

Не менш значущою є діяльність інклюзивно-ресурсних центрів, які забезпечують психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами, надають консультації педагогам і батькам, а також допомагають у розробленні індивідуальних програм розвитку. Їхня робота сприяє створенню сприятливого середовища, у якому толерантність реалізується не лише на рівні міжособистісних стосунків, а й на рівні організації освітнього процесу [1].

Практика показує, що в умовах толерантного інклюзивного середовища позитивні результати отримують усі учасники освітнього процесу. Діти з ООП здобувають можливість повноцінної соціалізації та розвитку власного потенціалу, а їхні однолітки навчаються сприймати різноманітність як природну норму суспільного життя. Саме спільне навчання формує в дітей гуманістичні цінності, терпимість, здатність до співпраці та взаємодопомоги [3, с. 74].

Окремої уваги потребує професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в умовах інклюзії. Сучасний педагог повинен володіти не лише фаховими знаннями, а й високим рівнем толерантності, емоційного інтелекту, навичками командної взаємодії та

здатністю до рефлексії. Саме такі компетентності забезпечують готовність учителя до створення інклюзивного середовища, у якому кожна дитина почуватиметься прийнятою та успішною [5, с. 112].

Отже, толерантність є фундаментальною умовою розвитку інклюзивного освітнього середовища в початковій школі. Вона визначає якість міжособистісних взаємин, сприяє формуванню позитивного мікроклімату в класі, забезпечує успішну соціалізацію дітей з ООП та реалізацію принципу рівного доступу до освіти. Саме через толерантність інклюзивна освіта набуває гуманістичного змісту й стає дієвим механізмом побудови справедливого та відкритого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2021. 304 с.
3. Софій Н. З., Найда Ю. М. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навчально-методичний посібник. Київ : Плеяди, 2019. 128 с.
4. Таранченко О. М. Освітня інклюзія: теорія і практика впровадження. Київ : Атіка, 2011. 256 с.
5. Шалда Т. М. Професійна підготовка майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 4. С. 112–118.

Велеган А. М., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Феньов Я. І.,
викладачка педагогіки,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ТА ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Сучасний розвиток освітньої системи відбувається в умовах глобальних соціальних змін, що зумовлюють необхідність переосмислення традиційних підходів до навчання і виховання дітей. Особливо актуальним це питання стає у контексті забезпечення якісної освіти для дітей з особливими освітніми потребами. У сучасному суспільстві освіта розглядається не лише як процес передачі знань, а як важливий інструмент соціалізації, розвитку особистості та інтеграції кожної дитини у соціум. Саме тому інклюзивна освіта набуває статусу одного з ключових напрямів державної освітньої політики.

Інклюзивна освіта ґрунтується на ідеї рівності та справедливості, відповідно до якої кожна дитина має право на доступ до освіти незалежно від її фізичних, інтелектуальних, емоційних чи соціальних особливостей. Вона передбачає створення умов, за яких освітнє середовище адаптується до потреб дитини, а не навпаки. Це означає, що школа повинна бути готовою прийняти кожного учня, забезпечити йому підтримку та створити можливості для повноцінного розвитку.

Однією з найважливіших характеристик сучасної освіти є її орієнтація на особистість дитини.

Дитиноцентризм передбачає врахування індивідуальних особливостей кожного учня, його інтересів, здібностей та потреб. У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами це набуває особливого значення, оскільки такі діти потребують особливих умов навчання, підтримки та розуміння. Саме тому педагог має виступати не лише як носій знань, а як наставник, фасилітатор та партнер у навчальному процесі.

У сучасній педагогічній практиці активно впроваджується індивідуалізація навчання, яка передбачає створення індивідуальних освітніх траєкторій. Центральним інструментом цього процесу є індивідуальна програма розвитку, яка розробляється з урахуванням психофізичних особливостей дитини, її сильних сторін та труднощів. Така програма включає освітні цілі, методи навчання, способи оцінювання та форми підтримки. Індивідуалізація дозволяє забезпечити максимально ефективно навчання та сприяє розвитку впевненості у власних силах.

Одним із сучасних підходів, який значно підвищує ефективність навчання, є інклюзивно орієнтоване проєктування освітнього процесу. Його сутність полягає у створенні навчального середовища, яке є доступним для всіх учнів без необхідності додаткової адаптації. Це досягається шляхом використання різноманітних методів подачі інформації, різних форм діяльності та способів оцінювання. Універсальний дизайн дозволяє враховувати різні стилі навчання та забезпечує рівні можливості для всіх учнів.

Поряд із цим важливим є диференційований підхід до навчання, який передбачає варіювання змісту, методів і темпу навчання залежно від індивідуальних особливостей учнів. Це дозволяє уникнути ситуацій, коли дитина не

справляється із завданнями або, навпаки, втрачає інтерес через їхню надто легку складність. Диференціація сприяє підвищенню мотивації до навчання та забезпечує активну участь кожного учня у навчальному процесі.

Суттєве значення у сучасній освіті має компетентнісний підхід, який спрямований на формування життєвих компетентностей. Для дітей з особливими освітніми потребами це означає розвиток навичок, необхідних для самостійного життя, соціальної адаптації та інтеграції у суспільство. Це включає розвиток комунікативних навичок, емоційного інтелекту, здатності приймати рішення та відповідати за них.

Особливу роль у навчанні дітей з ООП відіграє психолого-педагогічний супровід. Це системна діяльність, яка передбачає взаємодію різних фахівців з метою забезпечення всебічного розвитку дитини. До складу команди супроводу входять учитель, асистент учителя, психолог, логопед, дефектолог та соціальний педагог. Важливою складовою цього процесу є співпраця з батьками, які є повноправними учасниками освітнього процесу.

Сучасні підходи до навчання дітей з особливими освітніми потребами передбачають використання інноваційних методів і технологій. Одним із таких є мультисенсорне навчання, яке базується на залученні різних каналів сприйняття інформації. Це дозволяє краще засвоювати матеріал та підвищує ефективність навчання. Важливим також є використання ігрових технологій, які сприяють розвитку мотивації, зниженню тривожності та формуванню позитивного ставлення до навчання.

У сучасних умовах значну роль відіграють цифрові технології. Використання комп'ютерів, планшетів, спеціалізованих програм та додатків дозволяє створювати індивідуальні умови навчання та забезпечує доступ до

освітніх ресурсів. Асистивні технології допомагають дітям з особливими освітніми потребами компенсувати певні труднощі та підвищують їхню самостійність.

Важливим аспектом є формування соціально-емоційної компетентності дітей. Це включає розвиток навичок спілкування, співпраці, емпатії та саморегуляції. Інклюзивне середовище сприяє формуванню толерантності, взаємоповаги та прийняття різноманітності. Це має позитивний вплив на розвиток не лише дітей з особливими освітніми потребами, але й усіх учнів.

Організація навчального процесу передбачає також адаптацію та модифікацію навчального матеріалу. Адаптація полягає у зміні способів подачі інформації або умов навчання, тоді як модифікація передбачає зміну змісту навчання. Це дозволяє забезпечити доступність освіти та створити комфортні умови для навчання кожної дитини.

Окремої уваги заслуговує питання інклюзивного освітнього середовища. Воно включає не лише матеріально-технічні умови, але й психологічний клімат у колективі. Важливо, щоб у школі панувала атмосфера підтримки, довіри та взаємоповаги. Це сприяє формуванню у дітей почуття безпеки та впевненості у собі.

Попри значні досягнення, інклюзивна освіта стикається з низкою викликів. Серед них — недостатній рівень підготовки педагогів, нестача ресурсів, труднощі у реалізації індивідуального підходу та соціальні стереотипи. Проте поступово ці проблеми вирішуються завдяки розвитку освітньої політики, впровадженню нових стандартів та підвищенню рівня професійної підготовки педагогів.

Перспективи розвитку інклюзивної освіти пов'язані з впровадженням інноваційних технологій, розвитком дистанційного навчання, використанням штучного

інтелекту та створенням інклюзивних освітніх просторів. Особлива увага приділяється розвитку партнерства між школою, сім'єю та громадою, що є важливою умовою успішної соціалізації дитини.

Отже, сучасні підходи до освіти дітей з особливими освітніми потребами базуються на принципах інклюзії, індивідуалізації, використання сучасних технологій та командної взаємодії. Вони спрямовані на створення умов для гармонійного розвитку кожної дитини та забезпечення її успішної інтеграції у суспільство. Реалізація цих підходів є важливим кроком на шляху до створення справедливого та гуманного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Чередніченко С. В., Огієнко М. О. Сучасні підходи до інклюзивної освіти в Україні та за кордоном // Олімпійський та паралімпійський спорт. – 2024. – №2. – С. 80–84.

2. Василенко Н. Сучасні підходи концепції інклюзивної освіти в Україні: нормативно-правове забезпечення // Наукові записки ТНПУ. Серія: педагогіка. – 2014. – №4. – С. 3–9.

3. Інклюзивне навчання: основні принципи та дієві технології : колективна монографія / за ред. Г. В. Давиденко. – Вінниця : ТВОРИ, 2018. – 216 с.

4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2009. – 272 с.

5. Засенко В. В., Колупаєва А. А. Діти з особливими потребами: пріоритетні напрями державної політики України // Дефектологія. – 2014. – №3. – С. 20–29.

Жеребак Т. М., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Шипович М.В.,
викладачка української мови
та літератури.

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СУПРОВІДІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, розпочате 24 лютого 2022 року, спричинило суттєві трансформації у всіх сферах суспільного життя, зокрема в освіті.

В умовах воєнного стану відбувається переосмислення змісту та пріоритетів освітнього й виховного процесу, що потребує нових підходів до організації навчання, виховання та оцінювання результатів освітньої діяльності учнів.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах воєнного та післявоєнного стану в Україні значно ускладнюється організація інклюзивного освітнього середовища та психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Війна спричиняє численні психоемоційні травми, порушення стабільності розвитку дитини, вимушене переміщення та зміну освітнього середовища, що потребує особливої підтримки з боку педагогів.

Слід наголосити, що в таких умовах роль учителя значно зростає, адже саме він виступає ключовою фігурою у забезпеченні психологічної безпеки, адаптації та соціалізації учнів. Ефективний психолого-педагогічний

супровід стає необхідною умовою реалізації права дітей з особливими освітніми потребами на якісну освіту.

У сучасних умовах учитель виступає ключовою фігурою у створенні безпечного освітнього простору, сприяє адаптації, соціалізації та емоційній стабілізації учнів. Ефективний психолого-педагогічний супровід є необхідною умовою реалізації права дітей з особливими освітніми потребами на якісну освіту.

Варто зазначити, що разом із тим, інклюзивна освіта в Україні стикається з низкою труднощів, які в умовах війни загострюються: недостатній рівень готовності педагогів до роботи в кризових ситуаціях, обмежені ресурси, потреба в тісній взаємодії між учителем, психологом і батьками. Це актуалізує необхідність наукового осмислення ролі вчителя в інклюзивному середовищі.

Психологічний стан дітей у воєнний період характеризується підвищеною тривожністю, страхами, труднощами у спілкуванні, зниженням концентрації уваги, проявами агресії або емоційної замкненості. Порушення звичного ритму життя та відчуття небезпеки негативно впливають на їхній розвиток і навчальну діяльність. Особливо вразливими є діти з особливими освітніми потребами, у яких посилюються труднощі адаптації, комунікації та емоційної саморегуляції. [4, с.312]

Можна зауважити, що важливим чинником подолання негативних наслідків стресу є своєчасна психологічна підтримка. У цьому контексті педагогічне середовище та особистість учителя відіграють визначальну роль. Манера спілкування, емоційна стабільність, емпатія та толерантність педагога впливають на формування у дітей відчуття безпеки та довіри.

Також слід враховувати, що особливе значення це має в початковій школі, де авторитет учителя є визначальним, а

процеси наслідування — найбільш вираженими. Учитель початкових класів не лише організовує навчання, а й виявляє освітні труднощі дитини, визначає потребу в додатковій підтримці та координує шляхи її надання. [6, с.118]

Ефективний психолого-педагогічний супровід передбачає:

- створення атмосфери довіри, підтримки та емоційної безпеки;
- розвиток комунікативних навичок і стимулювання взаємодії між учнями;
- формування адекватної самооцінки та впевненості у власних можливостях;
- прийняття та коректне проживання емоцій дитини;
- розвиток емоційного інтелекту та толерантності до відмінностей.

Варто зазначити, що у практичній діяльності педагога важливим є використання конкретних прийомів підтримки: вербалізація підтримки («Я тебе розумію», «Я поруч», «Ти можеш звернутися по допомогу»), стимулювання відкритого спілкування, залучення учнів до взаємодопомоги та співпраці. Значущим є також формування в дітей уміння висловлювати власні емоції, конструктивно реагувати на труднощі та приймати допомогу інших.

Особливу увагу доцільно приділяти розвитку емоційного інтелекту, що включає здатність розпізнавати власні емоції та емоції інших, керувати ними та будувати ефективну взаємодію. У цьому контексті ефективними є вправи, спрямовані на усвідомлення індивідуальності кожної дитини, розвиток толерантності та прийняття відмінностей.

Також слід наголосити, що важливою складовою психолого-педагогічного супроводу є також формування в

учнів позитивного бачення майбутнього. Обговорення життєвих перспектив, планів після завершення війни сприяє зниженню тривожності, формуванню надії та внутрішньої стійкості особистості.

Необхідною умовою ефективного супроводу є міждисциплінарна взаємодія педагогів із фахівцями психологічної служби, а також співпраця з батьками. Важливо формувати у всіх учасників освітнього процесу цінності толерантності, взаєморозуміння та підтримки, що сприяє створенню сприятливого інклюзивного середовища. [7, с.229]

У контексті подолання наслідків психотравмуючих подій доцільним є використання елементів психологічних підходів, зокрема ідей раціонально-емоційного осмислення життєвих ситуацій, що сприяє формуванню стійкості, відповідальності за власні думки та готовності до особистісного розвитку.

Крім того, можна зауважити, що важливим напрямом діяльності педагога є профілактика негативних соціально-психологічних явищ, зокрема булінгу в інклюзивному середовищі. Формування культури взаємоповаги, розвиток навичок ненасильницького спілкування та підтримка позитивного мікроклімату в класі сприяють гармонізації міжособистісних відносин.

Важливо також відзначити, що:

1. Воєнний та післявоєнний стан в Україні суттєво ускладнює організацію інклюзивного освітнього середовища та потребує посилення психолого-педагогічного супроводу учнів, особливо дітей з особливими освітніми потребами.

2. Психоемоційні наслідки війни (тривожність, страхи, порушення адаптації) негативно впливають на

розвиток і навчання дітей, що зумовлює необхідність системної підтримки в освітньому процесі.

3. Роль учителя трансформується: він стає не лише організатором навчання, а й провідником психологічної підтримки, забезпечує безпечне, толерантне та підтримувальне освітнє середовище.

4. Ефективний психолого-педагогічний супровід передбачає розвиток емоційного інтелекту, комунікативних навичок, формування довіри, підтримки та позитивного мікроклімату в учнівському колективі.

5. Важливою умовою успішної реалізації інклюзивної освіти є міждисциплінарна взаємодія педагогів, психологів і батьків, а також підвищення професійної компетентності вчителів.

6. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці ефективних методик психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах кризових ситуацій та їх впровадженні в освітню практику. [5, с.78]

Таким чином, в умовах воєнного стану країни важливою є допомога учням не лише зі сторони психолога, але й в першу чергу вчителя-класовода. Оскільки виклики сьогодення потребують іншої ролі педагога. Сьогодні вона трансформується у різноманітні психологічні здатності підтримувати всіх учасників освітнього процесу. Особливої уваги заслуговує інклюзивний простір. Адже допомога іншим допоможе всім нам краще почуватися. Тому, найголовніше завдання, яке сьогодні стоїть не лише перед вчителем, але й перед кожною людиною, полягає в тому, щоб не втратити людські якості: людяність, доброту, толерантність, прагнення спілкуватись, розуміти та підтримувати один одного.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 «Про організацію інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти» (зі змінами).
4. Міністерство освіти і науки України. Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2022/2023 н. р.: лист від 06.09.2022 № 1/10258-22.
5. Кошелева Н. Г. Психологія інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Бахмут, 2022. 492 с.
6. Дуценко О. Реалізація інклюзивної освіти в Україні // *Інноваційна педагогіка*. 2024. 437 с.
7. Бурдинюк М. Б. Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзивного закладу. 2022. 346 с.

УДК 376.043.2-056.2/.3:811.161.2243(043.2)

Котес М.І., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Сучасна система освіти України функціонує в умовах активного впровадження інклюзивного навчання, що передбачає забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх учнів, зокрема дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Одним із пріоритетних завдань мовно-літературної освітньої галузі є розвиток зв'язного мовлення як важливої складової комунікативної компетентності учнів. Саме сформованість зв'язного мовлення забезпечує успішність навчання, соціалізацію та розвиток особистості дитини в умовах інклюзивного середовища [2, с. 45].

Проблема розвитку зв'язного мовлення учнів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання знайшла відображення у працях сучасних українських науковців. Теоретичні засади інклюзивної освіти та організації освітнього процесу висвітлено у дослідженнях А.А. Колупаєвої та О.М. Таранченко. Методичні аспекти формування мовленнєвих умінь учнів розкрито у працях О.Я. Савченко та В.О. Мартиненко, які наголошують на важливості системного розвитку зв'язного мовлення. Питання корекційної підтримки дітей з мовленнєвими труднощами досліджували В.І. Бондар і

В.М. Шевченко, підкреслюючи значення комплексного підходу до розвитку мовленнєвої діяльності учнів.

Зв'язне мовлення розглядається як складний психолінгвістичний процес, що передбачає здатність учнів послідовно, логічно й граматично правильно будувати висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації. Для учнів з особливими освітніми потребами розвиток цієї здатності має особливе значення, оскільки мовленнєві труднощі можуть суттєво ускладнювати навчальну діяльність і міжособистісну взаємодію. Недостатній рівень сформованості зв'язного мовлення часто призводить до труднощів у розумінні навчального матеріалу, побудові відповідей та виконанні письмових робіт [1, с. 38].

В умовах інклюзивного навчання важливого значення набуває індивідуалізація освітнього процесу, яка передбачає адаптацію змісту, форм і методів навчання відповідно до особливостей розвитку кожної дитини. У сучасній педагогічній практиці наголошується на необхідності використання диференційованого підходу до організації мовленнєвої діяльності учнів з ООП, що передбачає врахування їхнього мовленнєвого досвіду, темпу роботи та рівня розвитку когнітивних процесів [1, с. 72].

Ефективність розвитку зв'язного мовлення значною мірою залежить від правильного добору методів і прийомів навчання. Науковці визначають кілька послідовних етапів формування зв'язного мовлення: підготовчий, конструктивний і текстотворчий. На підготовчому етапі відбувається формування словникового запасу, розвиток фонематичного слуху та граматичних умінь. Конструктивний етап спрямований на формування вмінь будувати словосполучення й речення, а текстотворчий передбачає створення розгорнутих висловлювань різних типів і стилів [2, с. 118].

Особливе місце у розвитку зв'язного мовлення займає використання різноманітних видів мовленнєвих вправ. До найбільш ефективних належать перекази текстів, складання розповідей за сюжетними картинками, серіями ілюстрацій, опис предметів і явищ, а також створення власних текстів за заданими темами. Такі вправи сприяють формуванню логічного мислення, розвитку уяви та мовленнєвої активності учнів [1, с. 96].

У сучасній методиці навчання української мови значна увага приділяється інтерактивним формам роботи, що забезпечують активну участь учнів у мовленнєвій діяльності. До них належать дидактичні ігри, вправи на розвиток асоціативного мислення («гронування», «кубування»), редагування деформованих речень, складання діалогів, рольові ігри та робота в малих групах. Використання таких методів сприяє підвищенню мотивації до навчання та формуванню позитивного ставлення до мовленнєвої діяльності [2, с. 203].

Важливим чинником розвитку зв'язного мовлення учнів з особливими освітніми потребами є використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Мультимедійні презентації, інтерактивні вправи, електронні словники та освітні платформи сприяють візуалізації навчального матеріалу, полегшують його сприйняття та забезпечують індивідуалізацію навчання. Такі технології особливо ефективні для дітей з інтелектуальними порушеннями, оскільки допомагають компенсувати труднощі у сприйнятті та запам'ятовуванні інформації [3, с. 54].

Крім того, у процесі розвитку зв'язного мовлення важливу роль відіграє співпраця вчителя, асистента вчителя та фахівців інклюзивної команди. Узгоджена діяльність педагогів сприяє створенню сприятливих умов для

мовленнєвого розвитку учнів та забезпечує системність корекційно-розвиткової роботи. Водночас особлива увага приділяється створенню позитивного психологічного клімату, що сприяє формуванню впевненості учнів у власних можливостях [1, с. 112].

Продуктивним напрямом розвитку зв'язного мовлення в умовах інклюзивного навчання є впровадження технологій формувального оцінювання. Такі підходи передбачають систематичний зворотний зв'язок, самооцінювання та взаємооцінювання учнів, що сприяє усвідомленню власних мовленнєвих досягнень і труднощів. Використання чітких критеріїв оцінювання усних і письмових висловлювань допомагає учням з особливими освітніми потребами поступово вдосконалювати мовленнєві навички та підвищувати якість власних текстів [4, с. 134].

Особливу увагу в умовах інклюзивного навчання доцільно приділяти розвитку діалогічного мовлення, оскільки саме воно є основою соціальної взаємодії. Організація навчальних діалогів, інсценізація життєвих ситуацій, обговорення проблемних питань і виконання спільних проєктів створюють умови для активного використання мовлення у реальних комунікативних ситуаціях. Такий підхід сприяє формуванню комунікативної компетентності та розвитку навичок співпраці, що є важливими складовими сучасної освіти [5, с. 88].

Не менш важливим є використання методів візуальної підтримки мовлення, зокрема схем, алгоритмів побудови тексту, опорних конспектів, карток із ключовими словами та ілюстративного матеріалу. Візуалізація структури висловлювання допомагає учням з особливими освітніми потребами краще усвідомлювати логіку побудови тексту та дотримуватися послідовності викладу думок. Такі прийоми

сприяють формуванню умінь планувати власне висловлювання та контролювати його зміст і структуру [3, с. 98].

Важливо також враховувати міжпредметні зв'язки під час розвитку зв'язного мовлення учнів. Використання текстів природничого, соціального та мистецького змісту розширює світогляд учнів, сприяє збагаченню словникового запасу та формує здатність використовувати мовлення в різних навчальних ситуаціях. Інтеграція змісту навчання забезпечує цілісність освітнього процесу та сприяє розвитку ключових компетентностей, передбачених сучасними освітніми стандартами [6, с. 24].

Значну роль у розвитку зв'язного мовлення відіграє систематичність і послідовність навчання. Робота над формуванням мовленнєвих умінь має здійснюватися на кожному уроці української мови, поєднуючи різні види мовленнєвої діяльності — слухання, говоріння, читання та письмо. Такий комплексний підхід забезпечує гармонійний розвиток мовленнєвої компетентності учнів та створює умови для поступового переходу від простих форм висловлювання до складніших [2, с. 256].

Список використаних джерел:

1. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики : монографія. Київ : АТОПОЛ, 2020. 152 с.

2. Савченко О. Я. Методика навчання української мови в початковій школі : підручник. Київ : Освіта, 2021. 392 с.

3. Мартиненко В. О. Розвиток мовлення молодших школярів у сучасному освітньому середовищі : навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2019. 176 с.

4. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. О. Я. Савченко. Київ : Літера ЛТД, 2022. 208 с.

5. Бондар В. І., Шевченко В. М. Основи корекційної педагогіки : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2020. 224 с.

6. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (інклюзивне навчання) / Міністерство освіти і науки України. Київ : МОН України, 2023. 96 с.

УДК 37.043.2-056.2/3:159.922(043.2)

Медвідь В.В., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Ігнатоля А.А.,
викладачка української мови та дитячої літератури,
вища категорія, викладач-методист.

НЕЙРОРІЗНОМАНІТТЯ ЯК СУЧАСНИЙ ПІДХІД В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Сучасний розвиток інклюзивної освіти характеризується зміною наукових підходів до розуміння індивідуальних відмінностей здобувачів освіти. Однією з актуальних концепцій, що активно розвивається у міжнародному науковому просторі, є концепція нейрорізноманіття. Вона передбачає розгляд особливостей функціонування мозку як природної варіативності людського розвитку, що потребує не корекції, а створення відповідних умов для ефективного навчання та соціалізації особистості.

Термін «нейрорізноманіття» був запропонований наприкінці ХХ століття та поступово набув поширення у сфері психології, педагогіки та нейронаук. У межах цієї концепції такі особливості розвитку, як розлади

аутистичного спектра, синдром дефіциту уваги та гіперактивності, дислексія, диспраксія та інші когнітивні відмінності, розглядаються як природні прояви різноманітності людського мозку. Такий підхід сприяє переходу від медичної моделі інвалідності до соціальної та біопсихосоціальної моделей, що передбачають адаптацію освітнього середовища до потреб здобувачів освіти [1, с. 12].

У контексті інклюзивної освіти концепція нейрорізноманіття акцентує увагу на різноманітності когнітивних стилів та індивідуальних способів мислення здобувачів освіти. Вона ґрунтується на положенні, що не існує єдиного універсального способу навчання, поведінки чи сприйняття інформації. Натомість кожна особистість характеризується індивідуальними особливостями пізнавальної діяльності, що проявляються у різних способах реагування, обробки інформації та соціальної взаємодії. У цьому контексті відмінності у функціонуванні мозку розглядаються не лише як труднощі, а як природна варіативність розвитку, що потребує врахування в організації освітнього процесу [2].

Важливим положенням концепції нейрорізноманіття є орієнтація на сильні сторони нейровідмінних здобувачів освіти. Зокрема, особи з розладом аутистичного спектра можуть демонструвати підвищену увагу до деталей, схильність до впорядкованості, високий рівень концентрації, розвинену пам'ять та аналітичні здібності. Такі якості є важливим ресурсом у навчальній діяльності та професійному становленні. Водночас здобувачі освіти із синдром дефіциту уваги та гіперактивності часто характеризуються креативністю, нестандартним мисленням, високим рівнем енергійності та активності. Властива їм здатність до гіперфокусування на діяльності,

що викликає інтерес, може сприяти поглибленому засвоєнню знань і формуванню професійних компетентностей. Інтеграція концепції нейрорізноманіття в інклюзивну освіту передбачає не лише подолання труднощів навчання, але й розвиток потенціалу нейровідмінних здобувачів освіти. Орієнтація на сильні сторони особистості дозволяє створити ефективне освітнє середовище, що сприяє розвитку індивідуальних здібностей та формуванню інклюзивної культури прийняття різноманітності [1, с. 10].

Значний внесок у розвиток концепції нейрорізноманіття зробили зарубіжні дослідники Джуді Сінгер, Томас Армстронг, Нік Вокер, Темпл Грандін, Сью Флетчер-Ватсон, Франческа Хаппе, Роберт Чепмен та інші. У їхніх працях обґрунтовується необхідність переосмислення традиційних підходів до навчання осіб із нейрокогнітивними особливостями та створення інклюзивного освітнього середовища, орієнтованого на сильні сторони особистості.

В українському науковому просторі питання інклюзивної освіти та врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти досліджують Віктор Синьов, Алла Шевцова, Тетяна Скрипник, Олена Мартинчук, Ірина Луценко, Наталія Софій та інші науковці. У їхніх працях розглядаються теоретичні та практичні засади інклюзивної освіти, що відповідають сучасній парадигмі нейрорізноманіття.

Концепція нейрорізноманіття розглядається як сучасний підхід в інклюзивній освіті, що передбачає переосмислення відмінностей у функціонуванні мозку як природної варіативності людського розвитку. У межах цього підходу такі особливості, як розлади аутистичного спектра, синдром дефіциту уваги та гіперактивності,

дислексія та інші нейрокогнітивні відмінності, розглядаються не як порушення чи патології, а як природні варіації людського розвитку, що характеризуються як певними труднощами, так і потенційними сильними сторонами особистості. Відповідно, у контексті освіти акцент зміщується від корекційно-компенсаторної моделі до створення гнучкого освітнього середовища, яке адаптується до індивідуальних потреб здобувачів освіти [3, с. 49].

У контексті інклюзивної освіти концепція нейрорізноманіття ґрунтується на кількох ключових положеннях. Передусім важливим є розмежування понять нейротипового та нейровідмінного розвитку, що передбачає визнання існування різних способів обробки інформації, мислення та навчання. Нейровідмінні здобувачі освіти характеризуються особливостями когнітивного функціонування, які можуть проявлятися у відмінностях уваги, пам'яті, сенсорного сприйняття, темпу діяльності та способів соціальної взаємодії [4].

Важливим аспектом концепції нейрорізноманіття є відмова від орієнтації на уніфіковану норму розвитку та навчання. У межах цього підходу нейровідмінності розглядаються не як порушення, що потребують виключно корекції, а як прояви природної варіативності людського розвитку, що потребують відповідної педагогічної підтримки. Такий підхід сприяє формуванню освітнього середовища, орієнтованого на індивідуальні освітні потреби здобувачів освіти.

Суттєвим положенням концепції є також розуміння спектральності нейрокогнітивних особливостей, що передбачає різноманітність проявів здібностей і труднощів у навчальній діяльності. Нейровідмінні здобувачі освіти можуть демонструвати високий рівень розвитку окремих

когнітивних здібностей поряд із труднощами у виконанні інших навчальних завдань. Це зумовлює необхідність адаптації освітнього середовища, методів навчання та форм оцінювання [2, с. 63].

Водночас концепція нейрорізноманіття формується на засадах положень соціальної моделі інклюзії, яка передбачає створення доступного та підтримувального освітнього середовища. У цьому контексті акцент зміщується з необхідності «виправлення» здобувача освіти на адаптацію освітнього процесу до його індивідуальних можливостей та потреб. Такий підхід сприяє зниженню стигматизації, формуванню культури прийняття різноманітності та підвищенню ефективності інклюзивної освіти.

Реалізація концепції нейрорізноманіття в освітньому процесі ґрунтується на низці принципів, серед яких важливе місце посідає визнання різноманітності когнітивних стилів навчання та відмова від уніфікованого підходу до освітнього процесу. Особливого значення набуває орієнтація на сильні сторони здобувачів освіти, зокрема розвиток креативного мислення, здатності до нестандартного розв'язання завдань та системного аналізу. Важливим аспектом також є індивідуалізація навчання, що передбачає адаптацію змісту освіти, методів викладання та способів оцінювання відповідно до особливостей сприйняття та опрацювання інформації [3].

Крім того, суттєвою умовою є створення сенсорно комфортного освітнього середовища, яке враховує індивідуальні потреби здобувачів освіти та сприяє зниженню рівня тривожності й перевантаження. Чіткі інструкції, візуалізація послідовності діяльності, передбачуваність навчального процесу сприяють зниженню рівня тривожності та покращенню організації діяльності

нейровідмінних здобувачів освіти. Додатково ефективною є візуальна підтримка у вигляді схем, алгоритмів, графічних підказок та планів роботи. Суттєву роль відіграє також сенсорна адаптація освітнього простору. Зменшення надмірного шуму, можливість змінювати робоче місце, використання коротких перерв, а також створення комфортних умов для навчання сприяють підвищенню концентрації уваги та працездатності здобувачів освіти.

Практична реалізація ідей нейрорізноманіття в інклюзивній освіті передбачає використання гнучких методів навчання, що базуються на принципах універсального дизайну освітнього процесу. Важливим є застосування різноманітних способів подання навчального матеріалу, зокрема візуальних, аудіальних та кінестетичних форм. Значну роль відіграє структурованість освітнього середовища, що включає чіткість інструкцій, візуалізацію розпорядку діяльності та передбачуваність освітнього процесу. Не менш важливим є адаптація комунікації відповідно до індивідуальних потреб здобувачів освіти, а також використання варіативних форм оцінювання, які дозволяють демонструвати результати навчання у різний спосіб [4, с. 17].

Важливим аспектом підтримки нейрорізноманітних здобувачів освіти є врахування особливостей когнітивного навантаження під час навчання. Відповідно до положень Теорії когнітивного навантаження, надмірна кількість одночасної інформації може ускладнювати процес її засвоєння, особливо для здобувачів освіти з відмінностями у функціонуванні уваги та пам'яті. У цьому контексті ефективними є поетапне подання навчального матеріалу, використання коротких інструкцій, візуальної підтримки та розподіл складних завдань на менші логічні кроки. Такий підхід сприяє підвищенню доступності навчання та

зменшенню перевантаження, що є важливим у роботі з нейровідмінними здобувачами освіти.

Ще одним перспективним напрямом є розвиток метакогнітивних навичок здобувачів освіти, що передбачає формування здатності усвідомлювати власні стратегії навчання, планувати діяльність і контролювати результати. Використання підходів метакогніції сприяє розвитку автономності нейрорізноманітних здобувачів освіти та підвищує ефективність їхньої навчальної діяльності. Формування таких навичок дозволяє здобувачам освіти краще розуміти власні сильні сторони, обирати оптимальні способи навчання та поступово формувати індивідуальну освітню траєкторію. Це відповідає сучасним тенденціям розвитку інклюзивної освіти та підсилює практичну значущість концепції нейрорізноманіття.

Окремої уваги потребує адаптація комунікації. Використання чіткої, зрозумілої мови, уникнення перевантаження інформацією, надання додаткового часу для відповіді сприяють ефективній взаємодії та покращують розуміння навчального матеріалу. Водночас важливо застосовувати різні форми оцінювання, що дозволяють здобувачам освіти демонструвати результати навчання через усні відповіді, проєкти, практичні завдання або презентації.

Таким чином, підтримка нейрорізноманітних здобувачів освіти передбачає комплексний підхід, що включає адаптацію освітнього середовища, гнучкість методів навчання, індивідуалізацію освітнього процесу та створення психологічно безпечного середовища, орієнтованого на розвиток потенціалу кожної особистості. Впровадження концепції нейрорізноманіття сприяє формуванню інклюзивного освітнього середовища, що забезпечує рівні можливості для розвитку всіх здобувачів

освіти. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність навчання, зменшити рівень стигматизації та сприяє формуванню толерантного освітнього простору, орієнтованого на прийняття різноманітності та розвиток потенціалу кожної особистості. Тому, концепція нейрорізноманіття є важливим сучасним підходом до розвитку інклюзивної освіти, що сприяє гуманізації освітнього процесу, врахуванню індивідуальних особливостей здобувачів освіти та створенню умов для повноцінного розвитку кожної особистості.

Список використаних джерел:

1. Болдирева В. Е. Інтеграція та інклюзія як основні моделі навчання дітей з особливими освітніми потребами. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2021. № 9. С. 10–17.

2. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : Матеріали IV Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Тернопіль, 25 квітня 2024 р.) / Упоряд. З. І. Удич, І. М. Шульга. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. 370 с.

3. Косенко Д. Новий освітній простір: інформац. посіб. Київ, 2019. 255 с.

4. Середовище, що належить дітям: poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти / упоряд.: Н. Софій, Ю. Найда; за заг. ред. В. В. Засенка. Київ, 2019. 68 с.

Пальок І.І., здобувачка освіти IV–А курсу;
керівник: Кертис Н.В.,
викладачка дошкільної педагогіки,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

РОЛЬ СІМ'Ї В ПРОЦЕСІ ІНТЕГРУВАННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Розвиток освітньої політики України в умовах європейської інтеграції зумовлює переосмислення підходів до забезпечення права кожної дитини на якісну освіту, зокрема дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Особливої актуальності це набуває у сфері дошкільної освіти, адже саме в ранньому віці закладаються основи соціалізації, формування особистості та адаптації дитини до суспільного життя.

Сучасна дошкільна освіта орієнтується на створення інклюзивного середовища, у якому дитина з ООП має можливість не лише здобувати базові знання, а й розвивати життєво необхідні навички для подальшої інтеграції в соціум. Відмова від дискримінаційної термінології сприяла утвердженню гуманістичного підходу, відповідно до якого діти з порушеннями психофізичного розвитку розглядаються як діти з особливими освітніми потребами, що потребують додаткової підтримки та індивідуалізованого підходу [4, с. 132].

Одним із ключових чинників успішної соціалізації дитини дошкільного віку з ООП є сім'я, яка виступає першим і найважливішим соціальним інститутом. Саме в родинному середовищі дитина отримує первинний досвід взаємодії з іншими людьми, засвоює моральні норми,

формує емоційну прив'язаність, уявлення про себе та навколишній світ. Родина забезпечує фізичний, емоційний, інтелектуальний розвиток дитини, сприяє формуванню почуття безпеки та позитивної самооцінки [2, с. 134].

Для дитини з ООП особливо важливими є такі сімейні умови, як прийняття її індивідуальних особливостей, повага до особистості, емоційна підтримка, позитивне підкріплення успіхів, уважне ставлення до потреб та інтересів. Саме атмосфера довіри, любові й підтримки створює передумови для гармонійного розвитку дошкільника та його успішного входження в соціальне середовище [1, с. 131].

У закладах дошкільної освіти ефективність інклюзивного виховання значною мірою залежить від партнерської взаємодії педагогів із батьками. Робота вихователя з родинами дітей з ООП передбачає встановлення довірливих взаємин, постійний обмін інформацією щодо розвитку дитини, залучення батьків до створення індивідуальної освітньої траєкторії, участі в корекційно-розвитковій роботі та спільних виховних заходах. Важливим аспектом є також психологічна підтримка батьків через консультації, тренінги, тематичні зустрічі та групи взаємодопомоги.

Серед найпоширеніших форм співпраці педагогів закладу дошкільної освіти з батьками можна виокремити індивідуальні та групові консультації, батьківські збори, тренінги, відкриті заняття, дні відкритих дверей, спільні свята, майстер-класи, домашні візити та інформаційні стенди. Такі форми взаємодії сприяють підвищенню педагогічної компетентності родин і формуванню єдиного підходу до виховання дитини [3, с. 174].

Особливу увагу слід приділяти психологічному стану сімей, які виховують дитину з ООП. Зазвичай батьки

проходять кілька етапів прийняття особливостей розвитку своєї дитини: початкову розгубленість і страх, заперечення діагнозу, емоційне пригнічення, поступове прийняття ситуації та, зрештою, активну адаптацію, коли родина свідомо шукає шляхи допомоги дитині. Від того, наскільки успішно сім'я проходить ці етапи, залежить не лише психологічний клімат у родині, а й рівень соціалізації дитини [1, с. 139].

Негативно на розвиток дошкільника з ООП можуть впливати несприятливі типи сімейного середовища: конфліктні, неблагополучні, неповні, молоді чи багатодітні сім'ї, якщо вони не мають достатніх ресурсів для забезпечення належної уваги дитині. У таких випадках педагогічна підтримка родини набуває особливого значення [1, с. 129].

Отже, у дошкільному віці соціалізація дітей з ООП нерозривно пов'язана з родинним вихованням та ефективною співпрацею сім'ї із закладом дошкільної освіти. Завдання педагогів полягає не лише у створенні інклюзивного освітнього простору для дитини, а й у формуванні в батьків готовності приймати її як унікальну особистість, сприяти розвитку її потенціалу та забезпечувати умови для повноцінного життя в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: навч. посіб. К.: Академвидав., 2013. 312 с.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. К.: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.:іл. (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Малинович Л. М. Психологічні особливості взаємодії у сім'ях, де виховується дитина з порушеннями в розвитку. *Збірник тез науково-практичної конференції з*

міжнародною участю «Психологія національної безпеки», 25 квітня 2017 р. [Текст]. Львів: «СПОЛОМ», 2017. С. 174–176.

4. Тарабасова Л. Г. Соціалізація дітей з особливими потребами. Теоретико-методологічне дослідження. *Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови.* 2015. Вип. 9. С. 132–139.

УДК 37.043.2-056.2/.3:37.091.2:37.091.3(043.2)

Понзель О.В., здобувачка освіти IV-Ж курсу;
керівник: Ігнатоля А.А.,
викладачка української мови та дитячої літератури,
вища категорія, викладач-методист.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ОСВІТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПРОБЛЕМАМИ

Сучасний етап розвитку освіти характеризується переосмисленням традиційних підходів до організації навчального процесу та посиленням уваги до забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх здобувачів. У контексті демократизації суспільства, гуманізації освіти та впровадження інклюзивного навчання особливої актуальності набуває проблема створення освітнього середовища, яке враховує різноманітність освітніх потреб дітей, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами.

Одним із сучасних підходів, що забезпечує доступність освіти для всіх учасників освітнього процесу, є

універсальний дизайн навчання (УДН). Цей підхід передбачає проєктування освітнього середовища, програм, методів та форм навчання таким чином, щоб вони були максимально доступними та ефективними для широкого кола дітей незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, рівня розвитку, стилів навчання чи наявності особливих освітніх потреб [1, с. 75]. Впровадження УДН сприяє не лише підвищенню якості освіти дітей з особливими освітніми потребами, але й оптимізації навчального процесу для всіх здобувачів освіти, формуванню інклюзивної культури та розвитку педагогіки партнерства.

Зростання кількості дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти актуалізує проблему створення безбар'єрного освітнього середовища та впровадження гнучких педагогічних стратегій. Традиційні методи навчання не завжди забезпечують повноцінне залучення всіх дітей до освітнього процесу, що може призводити до труднощів у засвоєнні навчального матеріалу, зниження мотивації та обмеження можливостей розвитку. У цьому контексті універсальний дизайн навчання набуває особливої значущості як підхід, що передбачає проєктування навчального процесу з урахуванням різноманітних освітніх потреб дітей ще на етапі планування. Такий підхід дозволяє мінімізувати необхідність подальших адаптацій і модифікацій, забезпечуючи доступність навчального матеріалу для всіх здобувачів освіти. Крім того, впровадження універсального дизайну навчання сприяє розвитку інклюзивної культури закладу освіти, формуванню толерантного ставлення до різноманітності та створенню сприятливих умов для соціалізації дітей з особливими освітніми потребами [3].

Універсальний дизайн навчання ґрунтується на трьох основних принципах, які забезпечують доступність та ефективність освітнього процесу для дітей з різними освітніми потребами. Ці принципи передбачають варіативність у поданні навчального матеріалу, організації діяльності та залученні дітей до навчання [2; 5].

Перший принцип – множинність способів подання інформації. Він передбачає використання різних форм представлення навчального матеріалу з урахуванням індивідуальних особливостей сприйняття дітей. Зокрема, інформація може подаватися у вигляді тексту, зображень, схем, відеоматеріалів, практичних демонстрацій, аудіозаписів тощо. Такий підхід дозволяє враховувати особливості дітей з порушеннями зору, слуху, мовлення, а також дітей із різними стилями навчання. Наприклад, під час пояснення нового матеріалу педагог може використовувати одночасно словесне пояснення, наочні матеріали та практичні завдання.

Другий принцип – множинність способів діяльності та вираження результатів навчання. Він передбачає можливість дітей демонструвати свої знання різними способами відповідно до їхніх можливостей. Зокрема, діти можуть відповідати усно, письмово, виконувати практичні завдання, створювати малюнки, презентації, моделі або брати участь у групових проектах. Такий підхід особливо важливий для дітей з особливими освітніми потребами, які можуть мати труднощі з традиційними формами оцінювання.

Третій принцип – множинність способів залучення до навчання. Цей принцип передбачає використання різних методів мотивації та підтримки інтересу дітей до навчальної діяльності. Педагог може застосовувати ігрові методи, групову роботу, інтерактивні вправи, дослідницьку

діяльність, індивідуальні завдання з урахуванням інтересів дітей. Це сприяє формуванню позитивної мотивації до навчання, розвитку самостійності та активності дітей.

Використання принципів УДН дозволяє створити гнучке освітнє середовище, яке враховує різноманітність освітніх потреб дітей, сприяє їхньому всебічному розвитку та забезпечує рівні можливості для здобуття освіти. Такий підхід дозволяє забезпечити активну участь усіх дітей в освітньому процесі та сприяє їхньому гармонійному розвитку.

Однією з важливих особливостей застосування УДН є диференціація освітнього процесу. Педагог пропонує дітям різні за складністю завдання, використовує різні темпи роботи та враховує індивідуальні особливості розвитку. Це дозволяє кожній дитині працювати відповідно до власних можливостей та поступово досягати освітніх результатів [4].

Важливим компонентом УДН є використання різноманітних методів і форм навчання. До них належать інтерактивні методи, ігрові технології, проектна діяльність, групова та індивідуальна робота. Такий підхід сприяє розвитку пізнавальної активності дітей, формуванню комунікативних навичок та підвищенню мотивації до навчання. Завдяки використанню різноманітних методів, форм і засобів навчання створюються умови, за яких кожна дитина може ефективно засвоювати навчальний матеріал відповідно до своїх можливостей. Крім того, УДН передбачає створення доступного освітнього середовища, яке включає використання наочних матеріалів, спеціальних дидактичних засобів, технічних ресурсів та адаптованого навчального матеріалу. Це особливо важливо для дітей з різними порушеннями розвитку, оскільки дозволяє полегшити сприйняття інформації та забезпечити успішність у навчанні [3].

Ще однією перевагою універсального дизайну навчання є розвиток самостійності дітей. Надання можливості обирати способи виконання завдань, працювати у власному темпі та демонструвати результати діяльності різними способами сприяє формуванню відповідальності та впевненості у власних силах. Крім того, УДН сприяє формуванню інклюзивного освітнього середовища. Спільне навчання дітей з різними освітніми потребами розвиває толерантність, взаємоповагу та соціальні навички, що є важливими для подальшої соціалізації дітей.

Універсальний дизайн навчання передбачає не лише теоретичне обґрунтування доступності освітнього процесу, але й конкретні механізми його реалізації в освітній практиці. Практична реалізація універсального дизайну навчання передбачає використання різних форм подання навчального матеріалу. Зокрема, педагог може поєднувати словесне пояснення з використанням наочності, мультимедійних засобів, практичних вправ та дидактичних матеріалів. Такий підхід є ефективним для дітей з різними особливостями розвитку, оскільки дозволяє враховувати їхні індивідуальні можливості та потреби.

Важливим напрямом впровадження універсального дизайну навчання є варіативність навчальних завдань. Педагог може пропонувати завдання різного рівня складності, передбачати альтернативні способи їх виконання, а також використовувати індивідуальний та груповий формат роботи. Наприклад, одна група дітей може виконувати завдання усно, інша – за допомогою наочного матеріалу, а діти з особливими освітніми потребами можуть працювати з адаптованими завданнями [3; 5].

Особливого значення набуває використання різних способів оцінювання результатів навчання. Діти можуть демонструвати свої знання через усні відповіді, практичну

діяльність, творчі роботи, проєкти або виконання інтерактивних вправ. Це дозволяє об'єктивно оцінити навчальні досягнення дітей з урахуванням їхніх можливостей.

Універсальний дизайн навчання є одним із сучасних підходів до організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами, який забезпечує доступність, гнучкість та індивідуалізацію навчання. Його впровадження дозволяє враховувати різноманітність освітніх потреб дітей ще на етапі планування освітнього процесу, що сприяє створенню безбар'єрного освітнього середовища.

У ході дослідження встановлено, що універсальний дизайн навчання ґрунтується на принципах варіативності подання навчального матеріалу, різноманітності способів діяльності та забезпечення мотивації до навчання. Реалізація цих принципів у практиці роботи з дітьми з особливими освітніми потребами передбачає використання різних методів навчання, диференціацію завдань, адаптацію освітнього середовища та застосування альтернативних способів оцінювання навчальних досягнень.

Практичне застосування універсального дизайну навчання сприяє активному залученню дітей до освітнього процесу, розвитку їхніх пізнавальних можливостей, формуванню самостійності та соціальних навичок. Водночас такий підхід забезпечує ефективну реалізацію інклюзивної освіти та підвищує якість освітнього процесу загалом.

Отже, універсальний дизайн навчання виступає ефективним інструментом модернізації сучасної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Перспективи подальшого впровадження цього підходу пов'язані з удосконаленням педагогічної практики, підвищенням

професійної компетентності педагогів та створенням доступного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Азін В. О., Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб./ за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової Еннс О. В. К., 2013. 128 с.

2. Бирко Н. М. Універсальний дизайн – одна із дієвих концепцій в роботі вчителя щодо забезпечення індивідуальних потреб учнів. Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення: зб. тез доповідей всеукр. наук-практ. онлайн-конф. Одеської академії неперервної освіти. 30 квітня 2021р. Одеса: Астропринт, 2021. С. 12–15.

3. Гуренко О. І., Мицик Г. М., Попова А. С., Лопатіна Г. О. Використання цифрових технологій для реалізації інклюзивної вищої освіти: перспективи та обмеження. Інклюзія і суспільство. Кам'янець-Подільський: Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут». 2023. №2. С. 28–36.

4. Колупаєва А., Наконечна Л. Універсальний дизайн у підготовці та навчанні: підходи, визначення та використання. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови., 2021. №1(13). С. 19–23.

5. Універсальний дизайн в освіті: посібник / під заг. ред. Софій Н. З. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

УДК: 373.3.091.313:004.9:811.161.2 (043.2)

Семедій О.І., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Шипович М.В.,
викладачка української мови
та літератури.

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПРОБЛЕМАМИ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасна система освіти ґрунтується на положеннях міжнародних нормативних документів, зокрема Конвенції про права дитини, яка наголошує на необхідності забезпечення дітям з особливими освітніми потребами (ООП) умов для гідного життя, розвитку впевненості в собі та повноцінної участі в суспільстві.

У цьому контексті особливого значення набуває організація корекційно-педагогічної роботи, спрямованої на подолання порушень психофізичного розвитку учнів. Така діяльність є складним інтегрованим процесом, що охоплює всі компоненти освітнього середовища та поєднує навчальні, виховні й корекційно-розвивальні завдання.

Одним із ключових напрямів спеціальної освіти є корекція мовленнєвих порушень у дітей з інтелектуальними порушеннями, оскільки мовлення виступає провідним засобом комунікації, пізнання та соціальної адаптації. Недостатній розвиток мовлення негативно впливає на формування мислення, пам'яті, уваги та ускладнює процес соціалізації дитини.

Актуальність проблеми зумовлена тим, що мовленнєві порушення у дітей з інтелектуальними порушеннями є одними з найпоширеніших і найстійкіших, а їх подолання

можливе лише за умови системної спеціально організованої корекційної роботи. Особливого значення це набуває в умовах початкової школи, зокрема під час опанування таких навчальних предметів, як **уроки читання в початкових класах**, де мовлення є не лише засобом спілкування, а й інструментом засвоєння навчального матеріалу.

Мовлення у дітей з ООП формується в умовах загального недорозвинення психіки, що зумовлює уповільнення накопичення життєвого досвіду, звуження кола інтересів та зниження потреби у мовленнєвій взаємодії. Унаслідок цього діти рідко ініціюють спілкування, відповідають односкладово, часто не розуміють змісту зверненого мовлення.

На момент вступу до школи мовленнєвий досвід таких дітей значно обмеженіший, ніж у нормотипових однолітків, як за обсягом, так і за якістю. Темп розвитку мовлення є уповільненим, а мовленнєва активність — недостатньою.

Недостатній розвиток мовлення негативно позначається на всіх сторонах психічного розвитку: дитина має труднощі у засвоєнні навчального матеріалу, у встановленні соціальних контактів та в розумінні інструкцій, зокрема під час виконання завдань на уроках читання в початкових класах.

Однією з основних проблем є різке обмеження словникового запасу. У дітей з інтелектуальними порушеннями переважає пасивний словник, який значно перевищує активний. Засвоєння нових слів відбувається повільно і поверхово: дитина часто не розрізняє значення слів або підміняє їх подібними за звучанням.

Характерними є такі особливості:

- обмежений обсяг словника (переважання побутової лексики);
- домінування іменників над іншими частинами мови;

- бідність дієслівного словника та одноманітність мовлення;
- недостатнє використання прикметників і прислівників;
- труднощі у засвоєнні узагальнювальних та абстрактних понять. [3, с.201]

Діти часто неправильно вживають слова, звужують або спотворюють їх значення, не розуміють багатозначності лексем. Наприклад, одне слово може використовуватися лише в одному конкретному значенні, без урахування контексту, що особливо ускладнює розуміння текстів під час уроків читання в початкових класах.

Граматична будова мовлення також є порушеною. Учні будують переважно прості, непоширені або неповні речення, допускають численні синтаксичні помилки, не узгоджують слова у роді, числі та відмінку. Типовими є конструкції на кшталт: «Я казав», «Він бігла», «Червоний яблуко».

Перехід до складних синтаксичних конструкцій відбувається повільно та потребує спеціального навчання. Складнопідрядні речення, фразеологізми та переносні значення слів часто залишаються недоступними для розуміння, що ускладнює аналіз текстів на уроках читання в початкових класах.

У дітей з інтелектуальними порушеннями значно частіше спостерігаються порушення звуковимови. Вони проявляються як спотворення, заміни або змішування звуків, особливо свистячих і шиплячих, а також дзвінких і глухих.

Причинами є:

- недостатня сформованість фонематичного слуху;
- труднощі звукового аналізу та синтезу;
- слабкий контроль артикуляції;
- загальна моторна недостатність.

Такі порушення негативно впливають не лише на усне мовлення, а й на оволодіння читанням і письмом, оскільки дитина переносить помилки на письмову мову, що безпосередньо відображається на успішності засвоєння матеріалу з читання в початкових класах. [1, с.78]

Мовлення часто характеризується монотонністю, порушенням інтонації, неправильним наголосом, уповільненим або надмірно швидким темпом.

Діти з інтелектуальними порушеннями мають знижену потребу у спілкуванні, рідко ініціюють діалог і швидко втрачають увагу під час розмови. Часто спостерігається ехолоалія — повторення запитань замість відповіді.

Діалогічне мовлення є фрагментарним, ситуативним і потребує постійної підтримки дорослого. Монологічне мовлення сформоване недостатньо: розповіді є короткими, непослідовними, логічно незавершеними.

Розуміння мовлення інших осіб також обмежене: діти краще сприймають короткі фрази, тоді як складні конструкції залишаються недоступними для усвідомлення, що ускладнює роботу з текстами на уроках читання в початкових класах.

Ефективний розвиток мовлення можливий лише за умови системної корекційної роботи, яка передбачає:

- цілеспрямоване збагачення словникового запасу;
- формування граматично правильного мовлення;
- розвиток фонематичного слуху;
- удосконалення звуковимови;

розвиток комунікативних навичок.

Важливим є поєднання мовленнєвого розвитку з формуванням мислення, уваги, пам'яті та соціального досвіду дитини. Особливе значення має використання наочності, опорних схем, моделей висловлювань, а також багаторазове повторення мовленнєвих конструкцій у різних

ситуаціях, зокрема під час навчальної діяльності на уроках читання в початкових класах.

Мовленнєвий розвиток дітей з інтелектуальними порушеннями характеризується комплексними труднощами, що охоплюють усі його сторони: лексичну, граматичну, фонетичну та комунікативну. Ці порушення мають стійкий характер і без спеціального педагогічного впливу не компенсуються. [2, с.115]

Разом із тим, за умов організованого корекційного навчання можливе суттєве покращення мовленнєвих навичок, розширення словникового запасу, формування елементарних граматичних структур та розвиток комунікативної активності.

Таким чином, мовленнєва корекційна робота є ключовою умовою соціалізації дітей з ООП, їхньої освітньої адаптації та подальшої інтеграції в суспільство, бо саме під впливом навчання, яке має корекційну спрямованість, відбуваються позитивні зрушення в мовленнєвому розвитку дітей з ООП. Робота з розвитку мовлення проводиться в найтіснішому зв'язку з емоційним і соціально-особистісним розвитком дитини, з формуванням уявлень про себе, про навколишню наочну та соціальну дійсність, що є особливо важливим під час навчання на уроках читання в початкових класах і дає можливість дітям з ООП у майбутньому брати активну участь у трудовому та соціальному житті.

Список використаних джерел:

1. Бібік Н. М. Нова українська школа: методичні засади початкової освіти. – Київ: 2021. 250 с.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і читання в початкових класах (методика). – Київ: 2019. 370 с.
3. Назаренко Н. М. Інклюзивне навчання в початковій школі. – Київ: 2020. 280 с.

Штефанська Я.В., здобувачка освіти IV-А курсу;
керівник: Кертіс Н.В., викладачка педагогіки
та методик дошкільного виховання.

РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ У ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНОМУ СУПРОВІДІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Актуальність теми зумовлена зростанням кількості дітей з особливими освітніми потребами та необхідністю забезпечення їм рівного доступу до якісної освіти. У сучасних умовах розвитку суспільства особливого значення набуває впровадження інклюзивної освіти, яка спрямована на створення сприятливого освітнього середовища для кожної дитини незалежно від її індивідуальних особливостей.

Інклюзивна освіта передбачає не лише інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір, а й забезпечення їхнього всебічного розвитку, соціалізації та психологічного комфорту. Важливу роль у цьому процесі відіграє психолого-педагогічний супровід, який сприяє ефективному навчанню та адаптації дитини.

Особливе місце в системі такого супроводу займає вихователь, який безпосередньо взаємодіє з дитиною, організовує освітній процес, враховує її індивідуальні потреби та забезпечує емоційну підтримку. Саме від професійності, компетентності та особистісних якостей вихователя значною мірою залежить успішність розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Метою є визначення ролі вихователя у психолого-педагогічному супроводі дітей з особливими освітніми

потребами та висвітлення основних аспектів його професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами – це цілісна система взаємодії фахівців, спрямована на створення сприятливих умов для розвитку, навчання та соціалізації дитини. Він ґрунтується на принципах гуманізму, індивідуального підходу, партнерства та командної роботи, що передбачає врахування унікальних особливостей кожної дитини.

Основними завданнями такого супроводу є виявлення освітніх труднощів, проведення психолого-педагогічної діагностики, розробка індивідуальної програми розвитку, а також організація корекційно-розвиткової роботи. Важливим є також адаптація навчального матеріалу, використання ефективних методик і постійний моніторинг динаміки розвитку дитини. До цього процесу залучаються різні фахівці: педагоги, психологи, логопеди, асистенти, які спільно забезпечують комплексну підтримку [3, с.139-140].

Відповідно до нормативних положень, зокрема Наказу Міністерства освіти і науки України № 1713 від 09.12.2024, вихователь є важливим учасником команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти. Його діяльність спрямована на забезпечення умов для гармонійного розвитку дитини, її адаптації та активної участі в освітньому процесі.

Однією з основних функцій вихователя є організація освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей дитини. Він здійснює адаптацію змісту навчання, добирає ефективні методи і форми роботи, створює сприятливе розвивальне середовище. Важливою є також участь вихователя у розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку, що передбачає

врахування потреб, можливостей і динаміки розвитку дитини.

Крім того, вихователь виконує діагностичну функцію, спостерігаючи за поведінкою, емоційним станом і навчальними досягненнями дитини, та передає відповідну інформацію іншим членам команди супроводу. Значну роль відіграє комунікативна функція, яка полягає у взаємодії з батьками та фахівцями (психологом, логопедом, асистентом), що забезпечує узгодженість дій у процесі підтримки дитини [2].

Індивідуальний підхід є одним із ключових принципів роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти. Його сутність полягає у врахуванні індивідуальних особливостей розвитку, рівня знань, емоційного стану та освітніх потреб кожної дитини. Сучасна педагогіка орієнтується на створення таких умов, за яких кожна дитина має можливість навчатися у власному темпі та відповідно до своїх можливостей.

Ефективна реалізація індивідуального підходу передбачає встановлення емоційного контакту з дитиною, розуміння її труднощів та гнучке використання педагогічних методів. Практика показує, що діти з ООП потребують більше уваги, підтримки та часу для виконання завдань. Наприклад, у роботі з гіперактивними дітьми важливо використовувати чітку структуру діяльності, візуальні підказки та часте повторення інструкцій, що сприяє кращій концентрації уваги.

Особливого значення набуває індивідуалізація навчальних завдань: адаптація змісту, спрощення або модифікація матеріалу, використання наочності та ігрових методів. У випадку мовленнєвих порушень важливо застосовувати додаткові пояснення, створювати комфортні умови для спілкування та надавати дитині більше часу для

відповіді. Також доцільним є використання корекційних занять, спрямованих на розвиток мовлення, уваги та пам'яті.

Досвід зарубіжних країн свідчить, що індивідуальний підхід реалізується через розробку індивідуальних освітніх програм, командну роботу фахівців і активне залучення батьків. Це дозволяє забезпечити комплексну підтримку дитини, сприяє її успішній адаптації та розвитку. Таким чином, індивідуальний підхід є необхідною умовою ефективного навчання і соціалізації дітей з особливими освітніми потребами [1, с. 316-318].

Ефективний психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами неможливий без налагодженої взаємодії вихователя з батьками та іншими фахівцями. Основою такої співпраці є педагогічне партнерство, яке передбачає рівноправну участь усіх учасників освітнього процесу, об'єднаних спільною метою – розвитком дитини.

Вихователь взаємодіє з командою супроводу, до якої входять психолог, логопед, асистент та інші спеціалісти. Така співпраця дозволяє узгоджувати дії, обмінюватися інформацією про стан розвитку дитини та своєчасно реагувати на труднощі. Важливим є розподіл функцій між фахівцями та їхня злагоджена робота, що забезпечує комплексний підхід до підтримки дитини.

Не менш важливою є взаємодія з батьками, які виступають активними учасниками освітнього процесу. Вона повинна ґрунтуватися на довірі, взаємоповазі, відкритій комунікації та спільній відповідальності. Вихователь інформує батьків про успіхи та труднощі дитини, надає рекомендації, а батьки, у свою чергу, діляться спостереженнями та підтримують розвиток дитини вдома.

Разом із тим, у процесі партнерської взаємодії можуть виникати певні труднощі: недостатня поінформованість,

брак часу, емоційні бар'єри або недовіра. Тому важливо забезпечити регулярну комунікацію, підтримку батьків та створення сприятливого психологічного клімату. Отже, ефективна взаємодія вихователя з батьками та фахівцями є необхідною умовою успішного розвитку, навчання та соціалізації дітей з ООП [4].

Сенс педагогічної професії полягає у діяльності, спрямованій на розвиток дитини та створення умов для її повноцінного становлення. Професійна діяльність вихователя є складною, багаторівневою системою, яка передбачає планування, аналіз власної роботи та добір ефективних методів навчання і виховання. У контексті інклюзивної освіти ця діяльність набуває особливого значення, оскільки вимагає врахування індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами.

Відповідно до професійного стандарту, вихователь має забезпечувати навчання, виховання і розвиток дітей, формуючи їхні ключові компетентності. У роботі з дітьми з ООП важливими є такі якості, як гуманність, толерантність, емпатія, відповідальність та готовність до співпраці. Педагог повинен вміти створювати інклюзивне середовище, у якому кожна дитина відчуває себе прийнятою та захищеною.

Особливого значення набувають професійні вміння: організація освітнього процесу, використання адаптованих методів навчання, проведення діагностики, планування та корекція діяльності. Важливою є також рефлексія – здатність аналізувати власну роботу та вдосконалювати її. Таким чином, поєднання особистісних і професійних якостей забезпечує ефективну діяльність вихователя та сприяє успішному розвитку дітей з особливими освітніми потребами [5, с.112-114].

Отже, вихователь відіграє ключову роль у психолого-педагогічному супроводі дітей з особливими освітніми потребами, оскільки саме він забезпечує організацію освітнього процесу, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини. Його діяльність спрямована не лише на навчання, а й на створення сприятливого, безпечного та підтримувального середовища, що сприяє гармонійному розвитку дитини.

Психолого-педагогічний супровід є важливою умовою успішної соціалізації та адаптації дітей з ООП. Він забезпечує комплексну підтримку через взаємодію фахівців і батьків, сприяє подоланню труднощів у навчанні та розвитку, а також розкриттю потенціалу кожної дитини.

Водночас ефективність цієї діяльності значною мірою залежить від професійної компетентності вихователя. Наявність необхідних знань, умінь, особистісних якостей і готовність до постійного саморозвитку дозволяють педагогу якісно здійснювати супровід і забезпечувати успішне включення дітей з особливими освітніми потребами в освітній простір.

Список використаних джерел:

1. Кубрак А.-О., Галицька О. Досвід роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в контексті міжнародної практики // *UNIVERSUM*. 2025. № 15. С. 311–319.

2. Про затвердження Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1982-24#Text> (дата звернення: 13.04.2026).

3. Сіпко Л., Юхименко Л., Завгородня В. Психолого-педагогічний супровід дітей з ооп в інклюзивному середовищі: сучасні підходи. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2025. № 6. С. 136–145.

4. Фенцик О. М. Партнерська взаємодія закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами: бар'єри та шляхи подолання. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2022. № 20. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1194/1076> (дата звернення: 13.04.2026).

5. Цегельник Т. М. Особливості професійної діяльності майбутніх вихователів в умовах інклюзивних груп закладів дошкільної освіти. *Спеціальна педагогіка та історія педагогіки*. 2022. Т. 2, № 50. С. 111–116.

**СЕКЦІЯ V. СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ
МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ.
ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА В ОСВІТНЬОМУ
ПРОСТОРИ**

УДК 37.091:159.942:355.01(477)

Божко Е.Е., здобувачка освіти II-V курсу;
керівник: Задорожний І.І.
викладач суспільних дисциплін.

**ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я В
ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВІЙНИ**

У сучасних умовах повномасштабної війни в Україні питання збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу набуває особливої актуальності та суспільної значущості. Постійний вплив стресових факторів, зокрема небезпеки для життя, вимушеного переміщення, втрати стабільності та звичного способу життя, негативно позначається на психоемоційному стані здобувачів освіти, педагогів і батьків. Освітній простір у таких умовах виконує не лише навчальну, а й важливу підтримувальну функцію, сприяючи стабілізації емоційного стану особистості. Саме тому актуальним є формування цілісної системи збереження ментального здоров'я та впровадження ефективних механізмів психосоціальної підтримки в освітньому процесі України.

О. Савченко підкреслює, що сучасна освіта повинна виконувати не лише навчальну, але й виховну та підтримувальну функцію. У контексті війни освітній простір має трансформуватися у безпечне середовище, де кожен учасник відчуває підтримку, прийняття та

психологічний комфорт. Це передбачає інтеграцію елементів психосоціальної підтримки у навчальний процес, що дозволяє зменшити рівень стресу та підвищити емоційну стійкість здобувачів освіти [2, с. 112].

І. Бех наголошує, що формування ментального здоров'я є складним і багаторівневим процесом, який включає розвиток внутрішніх ресурсів особистості. До таких ресурсів належать саморегуляція, позитивне мислення, здатність до адаптації та емоційна зрілість. У воєнний час особливо важливим є розвиток навичок подолання стресу, які допомагають людині зберігати психологічну рівновагу навіть у кризових ситуаціях [3, с. 78]. Як зазначає С. Максименко, психічне здоров'я тісно пов'язане з рівнем психологічної стійкості особистості. Психологічна стійкість формується у процесі соціалізації та залежить від умов середовища, в якому перебуває людина. Освітній заклад у цьому контексті виступає важливим фактором підтримки, оскільки саме тут створюються умови для розвитку особистості та формування її життєвих компетентностей [7, с. 90].

Важливим елементом системи є психосоціальна підтримка, яка передбачає надання допомоги учасникам освітнього процесу з урахуванням їхніх емоційних та соціальних потреб. За даними ЮНІСЕФ, психосоціальна підтримка включає організацію безпечного середовища, розвиток довірливих стосунків, надання емоційної підтримки та формування навичок подолання труднощів. Такий підхід дозволяє мінімізувати негативний вплив стресових факторів [4]. Н. Бібік підкреслює, що ключову роль у забезпеченні ментального здоров'я відіграє педагог. Саме педагог є тим дорослим, який може вчасно помітити зміни в емоційному стані учня та надати необхідну підтримку. У сучасних умовах педагог повинен володіти не

лише професійними знаннями, але й психологічними компетентностями, зокрема навичками емпатії, активного слухання та кризової комунікації [5, с. 56]. Освіта повинна бути спрямована на гармонійний розвиток особистості, що включає не лише інтелектуальний, але й емоційний та соціальний розвиток. У період війни ця функція освіти набуває особливого значення, оскільки саме через освітній процес можливо підтримати дітей і молодь, допомогти їм адаптуватися до нових умов життя та зберегти віру в майбутнє [6, с. 134].

Важливим аспектом є створення психологічно безпечного освітнього середовища. Це середовище повинно характеризуватися довірою, підтримкою, відсутністю насильства та дискримінації. У таких умовах здобувачі освіти мають можливість відкрито висловлювати свої емоції та отримувати необхідну допомогу Л. Карамушка акцентує на цьому увагу.[1, с. 47]. О. Савченко зазначає, що одним із ефективних засобів підтримки ментального здоров'я є впровадження соціально-емоційного навчання. Воно спрямоване на розвиток навичок самопізнання, саморегуляції, емпатії та ефективної взаємодії з іншими. Такі навички є надзвичайно важливими в умовах війни, оскільки допомагають особистості справлятися зі складними життєвими ситуаціями [2, с. 118].

Формування позитивної самооцінки є важливою умовою збереження ментального здоров'я. У період війни багато дітей та підлітків переживають втрати, зміну звичного способу життя, що може негативно впливати на їхню самооцінку. Завдання педагогів полягає у підтримці учнів, формуванні у них впевненості у власних силах та позитивного ставлення до себе підкреслює І. Бех [3, с. 81]. С. Максименко зазначає, що розвиток критичного мислення також сприяє збереженню ментального здоров'я, оскільки

дозволяє людині адекватно оцінювати ситуацію, уникати паніки та приймати обґрунтовані рішення. У сучасних умовах інформаційного перевантаження це є надзвичайно важливим фактором психологічної стабільності [7, с. 93]. В. Кремень наголошує на важливості співпраці між школою та сім'єю у питаннях збереження ментального здоров'я. Саме сім'я є першим середовищем соціалізації дитини, тому ефективна взаємодія між педагогами та батьками дозволяє створити єдиний простір підтримки для дитини [6, с. 140].

Використання інтерактивних методів навчання сприяє створенню позитивного емоційного клімату в класі. Групова робота, обговорення, творчі завдання дозволяють учням виражати свої емоції, взаємодіяти з однолітками та відчувати підтримку колективу підкреслює Н. Бібік [5, с. 60]. За даними ЮНІСЕФ, особливу увагу слід приділяти дітям, які зазнали травматичних подій. Для них необхідно створювати індивідуальні програми підтримки, які враховують їхній психологічний стан та потреби. Такий підхід дозволяє запобігти розвитку серйозних психологічних проблем у майбутньому [4].

Отже, як узагальнює Л. Карамушка, збереження ментального здоров'я в умовах війни є складним і багатогранним процесом, який потребує системного підходу. Він включає психолого-педагогічні, соціальні та організаційні заходи, спрямовані на підтримку особистості та створення сприятливого освітнього середовища [1, с. 48].

Таким чином, забезпечення ментального здоров'я учасників освітнього процесу є одним із ключових завдань сучасної освіти України. Реалізація ефективної системи психосоціальної підтримки сприятиме формуванню психологічно стійкої, адаптивної та соціально активної особистості, здатної долати виклики сучасності та будувати власне майбутнє навіть у складних умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Карамушка Л. М. Психологія управління: навч. посіб. Київ: Міленіум, 2011. 320 с.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ: Грамота, 2012. 368 с.
3. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання: науково-методичний посібник. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
4. UNICEF. Психосоціальна підтримка дітей в умовах надзвичайних ситуацій: методичні рекомендації. URL: <https://www.unicef.org/ukraine>
5. Бібік Н. М. Нова українська школа: порадник для вчителя. Київ: Плеяди, 2023. 256 с.
6. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні: шляхи модернізації. Київ: Грамота, 2022. 512 с.
7. Максименко С. Д. Психологія особистості: підручник. Київ: КММ, 2024. 296 с.

УДК 613.86:316.614.5(43,3)

Копча Н.М., здобувачка освіти II-V курсу;
керівник: Задорожний І.І.,
викладач суспільних дисциплін.

МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я – ЗАПОРУКА СИЛЬНОЇ НАЦІЇ

У сучасному світі питання ментального здоров'я набуває особливої актуальності, адже саме психологічний стан людини значною мірою визначає її здатність ефективно діяти, ухвалювати рішення, будувати стосунки й долати

численні труднощі. Особливо це важливо для суспільства, яке переживає складні історичні періоди, зокрема війни, соціально-економічні трансформації або глобальні кризи. Війна є серйозним випробуванням як для психіки окремої людини, так і для держави загалом. Її негативний вплив і наслідки неминуче відображаються на ментальному здоров'ї населення. Гострий і тривалий стрес, психотравми, переживання втрат, як особистих (смерть чи розлука з близькими), так і матеріальних, суттєво впливають на психоемоційний стан людини. У багатьох випадках це призводить до порушень психічного здоров'я, що проявляються у вигляді депресивних і тривожних станів, посттравматичного стресового розладу, когнітивних і навіть психотичних розладів. Ментальне здоров'я нації виступає важливим ресурсом розвитку держави. Воно визначає не лише якість життя окремої особистості, а й її здатність виконувати соціальні ролі, бути активною та продуктивною в суспільстві, робити внесок у його відновлення та подальший розвиток.

Дослідниця О. Ткачишина розуміє під ментальним здоров'ям психічне здоров'я, що передбачає будь-який рівень розумового, емоційного благополуччя або відсутність психічного розладу [5, с. 208].

ВООЗ розглядає ментальне здоров'я особистості як «стан психічного добробуту, що дозволяє долати стреси повсякденного життя, реалізовувати власний потенціал, успішно вчитись, працювати, здійснювати особистий внесок у життя суспільства; є невіддільним компонентом здоров'я і добробуту, що є основою індивідуальної та колективної здатності ухвалювати рішення, будувати відносини та формувати світ, у якому ми живемо» [2].

Таким чином, ментальне здоров'я – це не лише відсутність психічних розладів, але й стан внутрішньої

рівноваги, здатність людини реалізувати свій потенціал, продуктивно працювати та робити внесок у життя громади. Людина з міцним ментальним здоров'ям здатна адаптуватися до змін, справлятися зі стресом та підтримувати інших. Саме такі громадяни формують основу сильної, стійкої й згуртованої нації.

О. Ключко виокремлює такі критерії ментального здоров'я людини:

- емоційна рівновага як вміння контролювати власні емоції та адекватно реагувати на емоції свого оточення;

- адекватність сприйняття реальності як об'єктивна самооцінка, прийняття своїх сильних і слабких сторін, оцінка своїх можливостей та подій в житті;

- соціальна адаптація як вміння будувати гармонійні стосунки та взаємодіяти в соціумі;

- здатність до саморозвитку як відкритість до нового досвіду, готовність змінюватися, гнучкість мислення, здатність до рефлексії та самоаналізу;

- почуття сенсу життя як відчуття внутрішньої задоволеності своїм життям або прагнення його досягти;

- здатність до конструктивного розв'язання проблем як вміння шукати способи їх розв'язання, долати стресові й кризові стани без руйнівних реакцій;

- психічна стійкість як вміння адаптуватися до постійно змінного середовища та можливість переживати складні ситуації у житті без серйозних психічних ускладнень [3, с. 41].

За інформацією Міністерства охорони здоров'я України, війна матиме тривалий вплив на психічний стан населення. Прогнозується, що близько 15 мільйонів українців потребуватимуть психологічної підтримки, а приблизно 20% із них (тобто 3-4 мільйони осіб) –

професійної допомоги у вигляді медикаментозного лікування чи консультацій психіатра або психотерапевта. З плином часу кількість людей, які відчуватимуть наслідки війни для свого ментального здоров'я, лише зростатиме. Як зазначає В. Ляшко, навіть ті, хто відносно стійко пережив початковий період війни, можуть зіткнутися з емоційним виснаженням, адже тривале перебування в умовах постійної небезпеки негативно впливає на психіку. Особливу увагу слід приділити періоду 5-7 років після пережитого бойового досвіду або безпосереднього контакту з жахами війни. Саме в цей час найчастіше виникають психологічні зриви та проявляються серйозні психічні розлади [4].

Відтак, в умовах тривалого стресу, який щоденно переживає українське суспільство сьогодні, питання збереження психологічного благополуччя стає пріоритетним. Постійна тривога, невизначеність, втрати, інформаційне перевантаження – усе це здійснює негативний вплив на психіку людини. Тому важливо не ігнорувати свої емоції, а навчитися їх розпізнавати, приймати й екологічно проживати, турбота про ментальне здоров'я повинна стати такою ж звичною, як і турбота про фізичне. Вважаємо, що важливу роль у підтримці ментального здоров'я відіграють соціальні зв'язки, адже родина, друзі, колеги, громада є тими ресурсами, які допомагають людині не залишатися наодинці зі своїми проблемами. Відчуття підтримки та приналежності значно знижує рівень стресу й сприяє відновленню психологічної рівноваги. У зв'язку з цим, розвиток культури взаємодопомоги, емпатії та відкритого спілкування є значущим чинником зміцнення суспільства. Окрім того, дуже важливим є питання доступності психологічної допомоги. Сучасна держава повинна створювати умови для того, щоб кожен громадянин мав змогу одержати кваліфіковану підтримку, яка включатиме

розвиток психологічних служб, впровадження програм психосоціальної підтримки, популяризацію знань про психічне здоров'я та подолання стигми, пов'язаної з зверненням до фахівців. До того ж освіта також відіграє ключову роль у формуванні культури ментального здоров'я, тому важливо змалку навчати дітей розуміти свої емоції, керувати стресом, розвивати емоційний інтелект і навички саморегуляції. Такі знання допомагають формувати психологічно стійких особистостей, які здатні будувати здорові стосунки й відповідально ставитися до свого життя. Сильна нація – це не тільки економічно розвинена або військово потужна держава, це насамперед, суспільство психологічно стійких, свідомих і згуртованих людей. Ментальне здоров'я є фундаментом, на якому будується довіра, солідарність і здатність до відновлення, а турбота про нього – це інвестиція у майбутнє країни.

Погоджуємось з О. Ткачишиною, що ментальне здоров'я нації є одним із найважливіших ресурсів будь-якої держави, оскільки воно визначає ефективність функціонування суспільства та його загальний розвиток. Саме від психічного стану людей залежать їхні адаптаційні можливості до соціальних змін і життєвих обставин, здатність діяти конструктивно, набувати нового досвіду в умовах зміненої соціально-психологічної реальності. Воно також впливає на виконання людиною соціальних ролей і функцій, її самореалізацію, професійне зростання та особистісне вдосконалення. У зв'язку з цим питання ментального здоров'я в Україні набуває особливої актуальності в умовах війни. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів його підтримки, розроблення соціальних ініціатив і впровадження програм, спрямованих на надання психологічної допомоги та забезпечення психосоціальної підтримки населення [5, с. 210].

Отже, ментальне здоров'я є ключовою передумовою формування сильної, стійкої та згуртованої нації, особливо в умовах тривалих соціальних потрясінь і повномасштабної війни. Воно визначає не тільки внутрішній стан окремої людини, але й загальний потенціал суспільства до відновлення, розвитку та протидії викликам. Збереження психологічного благополуччя громадян, своєчасна підтримка та доступ до якісної допомоги, розвиток культури емоційної обізнаності й взаємопідтримки є необхідними умовами зміцнення держави. У зв'язку з цим, турбота про ментальне здоров'я має стати одним із пріоритетів як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях, адже від цього залежить майбутнє країни, її стабільність і здатність до сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Вишньовський В.В., Покотило М.Я. Ментальне здоров'я як складова здорового способу життя. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/47878/2/MNPK_2024_Vyshnovskiy_V-V-Mental_health_as_363-364.pdf (дата звернення: 10.04.2024).

2. Всесвітня організація охорони здоров'я. Офіційний сайт: URL: <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/mental-health-strengthening-our-response> (дата звернення: 10.04.2024).

3. Ключко О.М. Збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука*. 2024. Вип. 2. С. 39–43.

4. ПТСР та загострення хронічних хвороб: як війна вплине на здоров'я українців. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/01/infografika/suspilstvo/pt>

sr-ta-zahostrennya-xronichnyxxvorob-yak-vijna-vplyne-zdorovya-ukrayincziv (дата звернення: 10.04.2024).

5. Ткачишина О. Р. Проблема ментального здоров'я в Україні: психологічний аналіз. *Психофізіологія та медична психологія*. 2023. Вип. 53. С. 207–211.

УДК 37.014:37.015.3:159.98:355.01(043.2)

Понзель А.Р., здобувачка освіти ІV-Ж курсу;
керівник: Паук М.М.,
кандидат філологічних наук, доцент;
заступниця директора з виховної роботи,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК УМОВА ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах повномасштабної війни система освіти України зазнає значних викликів, пов'язаних не лише з організацією навчального процесу, а й із необхідністю забезпечення психологічного благополуччя учасників освітнього середовища. Діти молодшого шкільного віку особливо гостро реагують на стресові ситуації, пов'язані з воєнними подіями, що проявляється у підвищеній тривожності, емоційній нестабільності, труднощах у навчанні та комунікації. У таких умовах особливої

актуальності набуває проблема формування психологічно безпечного освітнього середовища, яке сприятиме збереженню психічного здоров'я молодших школярів та забезпеченню їхньої психосоціальної підтримки. Школа стає важливим простором стабільності, передбачуваності та емоційної підтримки для дітей, які переживають наслідки війни. Формування психологічно безпечного освітнього середовища передбачає створення умов, що забезпечують емоційний комфорт, підтримку, довіру та взаємоповагу між усіма учасниками освітнього процесу. Саме тому питання психосоціальної підтримки молодших школярів у сучасних умовах є одним із пріоритетних напрямів діяльності майбутнього вчителя початкових класів [1; 3].

Молодший шкільний вік є особливо чутливим періодом розвитку особистості, коли дитина потребує підтримки, стабільності та відчуття безпеки. Саме в цей період закладаються основи емоційного благополуччя, формуються соціальні навички та ставлення до навчання. У зв'язку з цим школа має забезпечити не лише освітню, а й психосоціальну підтримку учнів.

Особливого значення набуває роль учителя початкових класів у створенні психологічно безпечного освітнього середовища. Майбутній педагог повинен володіти навичками підтримки дітей у кризових ситуаціях, створювати атмосферу довіри, взаєморозуміння та емоційного комфорту. Саме тому формування психологічно безпечного освітнього середовища розглядається як важлива умова забезпечення психосоціальної підтримки молодших школярів в умовах війни [2, с. 5].

Формування психологічно безпечного освітнього середовища в початковій школі в умовах війни передбачає системну організацію освітнього процесу з урахуванням психоемоційного стану дітей та їхніх базових потреб у

безпеці, підтримці та стабільності. В умовах постійних стресових чинників (повітряні тривоги, дистанційне або змішане навчання, вимушене переміщення, інформаційний тиск) молодші школярі потребують особливої психосоціальної підтримки, яку має забезпечувати школа та безпосередньо вчитель.

Психологічно безпечне освітнє середовище початкової школи формується через реалізацію кількох ключових напрямів: емоційно-підтримувального, організаційного, комунікативного та діяльнісного [3; 4].

Емоційно-підтримувальний напрям передбачає створення атмосфери довіри та прийняття. Вчитель початкових класів має враховувати індивідуальні особливості дітей, їхній психоемоційний стан, забезпечувати позитивну взаємодію та підтримку. Важливими є використання вправ для розвитку емоційного інтелекту, регулярне проведення коротких емоційних хвилинок, обговорення почуттів, формування навичок саморегуляції. Це дозволяє знизити рівень тривожності та допомагає дітям адаптуватися до складних умов.

Організаційний напрям передбачає створення стабільної та передбачуваної структури освітнього процесу. Чіткий розклад, зрозумілі правила поведінки, регулярність проведення занять сприяють формуванню відчуття безпеки у дітей. Особливо важливим є інформування учнів про алгоритм дій під час повітряної тривоги, що знижує рівень страху та невизначеності.

Комунікативний напрям включає налагодження ефективної взаємодії між учителем, учнями та батьками. В умовах війни важливо забезпечити відкритий діалог, підтримувати дітей у висловленні власних переживань, формувати навички взаємодопомоги та співпраці. Вчитель

виступає фасилітатором комунікації, допомагає створювати позитивний мікроклімат у класному колективі.

Діяльнісний напрям передбачає використання методів і форм роботи, спрямованих на стабілізацію емоційного стану дітей. Ефективними є інтерактивні вправи, ігрові технології, арт-терапевтичні методики, вправи на розвиток стресостійкості, рухливі паузи. Особливо важливим є включення таких елементів у структуру уроку, що сприяє збереженню уваги та зниженню емоційного напруження.

Практична значущість формування психологічно безпечного освітнього середовища полягає у можливості застосування майбутніми вчителями початкових класів конкретних інструментів психосоціальної підтримки, які можуть бути інтегровані у повсякденну освітню діяльність. До таких інструментів належать: ранкові зустрічі, вправи «Коло настрою», техніки дихання, «хвилинки безпеки», вправи на заземлення, створення «безпечного місця» у класі, використання позитивного підкріплення та створення ситуацій успіху. Застосування зазначених підходів сприяє формуванню відчуття безпеки у молодших школярів, зниженню рівня тривожності, розвитку емоційної стійкості та підтримці психічного здоров'я дітей в умовах війни, що підвищує ефективність освітнього процесу та сприяє гармонійному розвитку особистості молодшого школяра.

З огляду на зазначене, формування психологічно безпечного освітнього середовища потребує використання науково обґрунтованих підходів та практико-орієнтованих методів роботи, які відповідають сучасним викликам та потребам молодших школярів в умовах війни. Особливої уваги набувають підходи, що базуються на принципах розвитку емоційного інтелекту та формування стресостійкості. У цьому контексті доцільним є впровадження практик, спрямованих на стабілізацію

психоемоційного стану дітей та створення передбачуваного освітнього середовища.

Однією з ефективних практик є впровадження **структурованого початку навчального дня**, що передбачає використання стабілізаційних ритуалів. Зокрема, коротке проговорення плану дня, очікувань та правил взаємодії сприяє формуванню відчуття передбачуваності та безпеки. Дослідження показують, що чітка структура діяльності знижує рівень тривожності дітей, які перебувають у кризових умовах [4, с. 153].

Важливим інструментом є впровадження **ресурсних пауз відновлення**, які доцільно проводити після повітряних тривог або емоційного напруження. Такі паузи можуть включати легкі рухові вправи, вправи на концентрацію уваги або короткі творчі завдання. Це сприяє поступовому поверненню дітей до навчальної діяльності та стабілізації емоційного стану. Зокрема, ефективною є практика короткої відновлювальної паузи «Дихаю спокійно», яка передбачає поєднання дихальних та рухових вправ. Учитель пропонує учням зручно сісти, заплющити очі або сфокусувати погляд на одній точці та виконати кілька циклів повільного дихання за інструкцією: повільний вдих через ніс (на рахунок 1-4), коротка затримка дихання (1-2 секунди) та повільний видих через рот (на рахунок 1-4). Паралельно діти можуть виконувати прості рухи руками (наприклад, піднімання рук під час вдиху та опускання під час видиху), що сприяє кращому усвідомленню дихального ритму. Після цього доцільно запропонувати коротке завдання на концентрацію уваги, наприклад, знайти у класі предмет певного кольору або виконати нескладну вправу на спостереження. Така послідовність дій забезпечує зниження рівня психоемоційного напруження, активізацію уваги та м'яке включення учнів у подальшу навчальну діяльність [3, с. 97].

Особливої актуальності набуває **практика реінтеграції після стресових ситуацій**, що передбачає поетапне повернення до навчального процесу після повітряної тривоги або емоційного напруження. Такий підхід дозволяє уникнути перевантаження дітей та сприяє збереженню психологічного комфорту. Важливість даної практики зумовлена тим, що різке відновлення навчальної діяльності після стресової події може призвести до підвищення тривожності, зниження концентрації уваги та погіршення засвоєння навчального матеріалу.

Практика реінтеграції після повітряної тривоги може реалізовуватися через послідовне впровадження кількох етапів. Перший етап передбачає стабілізацію емоційного стану учнів після повернення до класу. На цьому етапі доцільно використати короткі вправи на відновлення дихання, легкі рухові активності або вправи на розслаблення, що сприяють зниженню емоційного напруження та відновленню відчуття безпеки.

Другий етап полягає у здійсненні швидкого моніторингу емоційного стану дітей. Учитель може запропонувати учням оцінити свій настрій за допомогою жестів, кольорових карток або короткого словесного висловлення. Такий підхід дозволяє визначити готовність дітей до подальшої навчальної діяльності та за потреби скоригувати темп уроку [1].

Третій етап передбачає використання короткої відновлювальної діяльності, яка допомагає поступово повернути увагу дітей до освітнього процесу. Це можуть бути інтерактивні вправи, короткі руханки, елементи гри або нескладні творчі завдання. Така діяльність сприяє переключенню уваги учнів та відновленню їхньої працездатності [4].

Завершальним етапом є поступове повернення до навчальної діяльності з урахуванням психоемоційного стану учнів. Доцільним є початок із простіших завдань або повторення попереднього матеріалу, що дозволяє знизити рівень напруження та сприяє ефективному продовженню уроку [1].

Запровадження практики реінтеграції після стресових ситуацій сприяє зниженню рівня тривожності молодших школярів, відновленню їхньої концентрації уваги, підвищенню ефективності навчального процесу та формуванню психологічно безпечного освітнього середовища в умовах війни.

Таким чином, в умовах війни формування психологічно безпечного освітнього середовища в початковій школі є важливою умовою забезпечення психосоціальної підтримки молодших школярів. Школа в таких обставинах виконує не лише освітню, а й стабілізуювальну функцію, створюючи простір безпеки, емоційного комфорту та передбачуваності. Ефективність цього процесу забезпечується через комплексну реалізацію емоційно-підтримувального, організаційного, комунікативного та діяльнісного напрямів, що враховують психоемоційні потреби дітей. Визначальну роль відіграє вчитель початкових класів як організатор безпечного середовища та провідник психосоціальної підтримки. Впровадження практико-орієнтованих методів, зокрема стабілізаційних ритуалів, ресурсних пауз відновлення та практик реінтеграції після стресових ситуацій, сприяє зниженню тривожності учнів, відновленню їхньої уваги та підвищенню ефективності навчання. Отже, реалізація зазначених підходів є необхідною умовою збереження психічного здоров'я молодших школярів та їхнього успішного розвитку в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Нікітіна О. В. Вплив війни на здоров'я і життєдіяльність здобувачів вищої освіти. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні: Матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2022. С. 319–321.

2. Слюсаревський М. М., Григоровська Л. В. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах війни. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2022. № 4(1). С.1–7.

3. Управління стресом: практичні інструменти самопомоги : навч. посіб. / Уклад. О. Ю. Овчаренко. Київ : Університет «Україна», 2024. 248 с.

4. Черушова Г. Б., Плацова Т. І., Андрущенко Н. В. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу: аналіз викликів воєнного часу. Габітус. 2023. Вип. 47. С.153–157.

Сокач С.А., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Паук М.М.,
кандидат філологічних наук, доцент;
заступниця директора з виховної роботи,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ТРАВМООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сучасні умови воєнного стану в Україні зумовлюють глибокі трансформації в освітньому середовищі та суттєво впливають на психоемоційний стан особистості. Освітній процес відбувається в умовах постійної небезпеки, невизначеності та тривалого стресу, що актуалізує проблему збереження і підтримки ментального здоров'я його учасників. У цьому контексті особливої значущості набуває травмоорієнтований підхід як цілісна система розуміння та реагування на наслідки травматичного досвіду. Тривале перебування в умовах війни супроводжується впливом численних травматичних чинників, які формують хронічний стрес і можуть призводити до порушень психоемоційного стану учасників освітнього процесу. Психологічне виснаження проявляється у зниженні когнітивних ресурсів, мотивації, здатності до концентрації та ефективної взаємодії, що негативно позначається на якості освітньої діяльності загалом.

Проблема формування ментального здоров'я учасників освітнього процесу, зокрема в контексті впливу травматичних чинників, стала предметом дослідження зарубіжних (Р. Вайсберг, М. Гарсайд, Б. Райт та ін.) та

українських учених (О. Дем'яненко, Л. Карамушка, І. Періг, О. Ткачишина, І. Черезова, А. Шевченко та ін.). У наукових працях висвітлюються різні аспекти підтримки психоемоційного благополуччя, розвитку стресостійкості та психологічної адаптації особистості.

Травмоорієнтований підхід передбачає розуміння того, що реакції та поведінка учасників освітнього процесу можуть бути наслідком пережитого травматичного досвіду. Відтак ключовим завданням є не лише подолання проявів стресу, а й створення безпечного, передбачуваного та підтримувального освітнього середовища, яке сприяє відновленню відчуття стабільності, контролю та психологічного благополуччя. Психологічні особливості формування ментального здоров'я в умовах війни визначаються складністю та багатогранністю дистресу. Зокрема, серед основних причин дистресу виокремлюють: неможливість задоволення базових фізіологічних потреб; перебування в небезпечних або нестабільних умовах; фізичні ушкодження та загострення захворювань; постійне переживання інтенсивних негативних емоцій – страху, тривоги, гніву та роздратування. Сукупність цих чинників формує підґрунтя для виникнення травматичних реакцій і довготривалого психоемоційного напруження. Важливим теоретико-практичним аспектом дослідження є конкретизація сутності травмоорієнтованого підходу як цілісної педагогічної системи, його структурних компонентів, умов та результатів реалізації [1; 2].

Травмоорієнтований (травма-інформований) підхід в освіті розглядається як стратегія організації освітнього процесу, що ґрунтується на усвідомленні впливу травматичного досвіду на психоемоційний стан та поведінку учасників освітнього процесу в умовах війни. Його основною метою є не терапевтичний вплив, а

створення безпечного освітнього середовища, яке мінімізує ризики ретравматизації, підтримує ментальне здоров'я та забезпечує ефективність навчальної діяльності [3, с. 187].

Травмоорієнтований підхід доцільно розглядати як інтегративну педагогічну систему, що включає взаємопов'язані компоненти: когнітивний (усвідомлення впливу травматичного досвіду на освітню діяльність), емоційно-ціннісний (формування підтримувального та емпатійного освітнього середовища), поведінковий (застосування адаптивних моделей взаємодії) та організаційний (модифікація освітнього процесу відповідно до безпекових і психоемоційних потреб учасників освітнього процесу) [2; 3].

Реалізація травмоорієнтованого підходу передбачає дотримання низки базових педагогічних принципів. Насамперед ідеться про забезпечення фізичної та психологічної безпеки, що досягається через передбачуваність освітнього процесу, чітку організацію діяльності та формування атмосфери довіри. Важливим є врахування індивідуальної чутливості до стресових чинників, що можуть виступати тригерами емоційних реакцій. Значущими також є прозорість взаємодії, підтримка суб'єктності та надання можливості вибору в навчальній діяльності, а також врахування індивідуальних та соціокультурних особливостей. Враховуючи вищевказане, важливим є збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу, що сприятиме розвитку гнучкості та адаптаційних можливостей пристосування до змін у нових умовах життєдіяльності здобувачів освіти, педагогів та батьків як громадян України, які вимушені навчатись, надавати освітні послуги та виховувати в умовах воєнного стану.

Серед ефективних засобів збереження ментального здоров'я особистості першочерговим є піклування про себе: достатній сон, збалансоване харчування, фізична активність, «контактність» з природою, позитивне мислення, відпочинок та соціальна підтримка. У пошуку ресурсів для підтримки ментального здоров'я варто проаналізувати чинники, що впливають на наш психоемоційний стан [1, с. 36]:

- тригери – подразники, які нагадують про власні неприємні або травматичні переживання (звуки, запахи, місця, слова, контакти, ситуації), здатні викликати негативні емоції, стресові та тривожні стани;

- глімери – позитивні подразники, які викликають емоційний підйом, заряджають бадьорістю, натхненням, заспокоюють розум та надають відчуття гармонії та позитиву, і так само як тригери, пов'язані із сенсорними каналами (візуальний, аудіальний, кінстетичний).

Обидва поняття стосуються реакції особистості на подразники навколишнього світу, тому з метою збереження/відновлення емоційної стабільності варто навчитися помічати глімери та використовувати їх для врівноваження стресових тригерів. Прикладами таких подразників є: тригери (підвищений тон у розмові; гучні звуки; відчуття повтору ситуації, в якій було некомфортно; необхідність спілкування з людиною, яка не подобається); глімери (теплі сонячні промені на шкірі; запах кави, улюблених тістечок; лагідний голос, приємні слова на вашу адресу; споглядання за хвилями на морі, шелест листя; обійми близької людини; пісня, яка викликає приємні емоції та спогади).

Ефективність реалізації травмоорієнтованого підходу забезпечується сукупністю педагогічних умов, серед яких

ключовими є: створення безпечного та передбачуваного освітнього середовища; забезпечення гнучкості організації освітнього процесу; інтеграція практик емоційної підтримки в навчальну діяльність; підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності; розвиток партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Реалізація підходу здійснюється на різних рівнях освітнього середовища: інституційному (формування політики безпеки та підтримки), організаційному (структурування освітнього процесу), міжособистісному (характер педагогічної взаємодії) та індивідуальному (урахування особистісного досвіду і психоемоційного стану) [3].

Впровадження травмоорієнтованого підходу сприяє підвищенню рівня психологічної безпеки, розвитку емоційної стійкості та навичок саморегуляції, покращенню навчальної залученості та формуванню адаптивної поведінки в умовах тривалих кризових впливів. Травмоорієнтований підхід доцільно розглядати не лише як сукупність окремих методів і прийомів, а як системну трансформацію освітнього процесу, спрямовану на забезпечення психологічної безпеки, адаптивності та стійкості учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. Ефективна реалізація травмоорієнтованого підходу потребує комплексних заходів, спрямованих на підтримку ментального здоров'я. До таких заходів належать: впровадження програм розвитку емоційної стійкості та навичок саморегуляції; організація системи психологічного супроводу (індивідуальні консультації, групи підтримки); розвиток менторських практик; підвищення обізнаності щодо впливу травми та способів роботи з її наслідками.

У практиці організації освітнього процесу травмоорієнтований підхід реалізується через зміну

педагогічної парадигми – від оцінювання поведінки до розуміння її причин. Це передбачає інтерпретацію труднощів у навчанні та поведінкових реакцій як можливих наслідків пережитого стресу. Водночас важливого значення набуває гнучкість освітнього процесу, зокрема адаптація темпу навчання, варіювання навчального навантаження та використання стабілізуючих освітніх практик, зокрема рутин і структурованих форм взаємодії.

Серед педагогічно доцільних засобів підтримки ментального здоров'я учасників освітнього процесу виокремлюють використання елементів вправ на саморегуляцію, впровадження творчих і діяльнісних методів навчання, організацію рухової активності, а також створення в освітньому середовищі умов для емоційного відновлення. Такі підходи сприяють зниженню психоемоційного напруження та підвищенню адаптаційних можливостей особистості. Окремого значення набуває питання підтримки ментального здоров'я учасників освітнього процесу як ключової умови ефективної реалізації травмоорієнтованого підходу. Це передбачає профілактику психоемоційного виснаження, розвиток навичок саморегуляції та створення системи взаємопідтримки в освітньому середовищі. Важливим аспектом є також формування здатності до своєчасного виявлення ознак психоемоційного неблагополуччя, що можуть проявлятися у змінах поведінки, зниженні пізнавальної активності, труднощах у взаємодії та психосоматичних реакціях [1; 3].

З огляду на зазначене, важливим складником реалізації травмоорієнтованого підходу є добір ефективних технік і методів роботи, спрямованих на стабілізацію психоемоційного стану та підтримку ментального здоров'я учасників освітнього процесу. Доцільним є використання вправ на саморегуляцію, зокрема дихальних технік і

прийомів «заземлення», які сприяють зниженню рівня тривожності та відновленню емоційної рівноваги. Ефективними є також діяльнісні та творчі методи (малювання, робота з образами, елементи казкотерапії), що забезпечують безпечне вираження емоцій та внутрішніх переживань. Важливе місце посідає організація рухової активності, яка сприяє зниженню психофізіологічної напруги та покращенню загального самопочуття. Крім того, доцільним є впровадження в освітній процес коротких стабілізаційних практик, а також створення умов для тимчасового емоційного відновлення (зони або простори спокою). Застосування зазначених методів у поєднанні з педагогічною підтримкою та структурованістю освітнього процесу сприяє формуванню відчуття безпеки, підвищенню адаптаційних можливостей і збереженню ментального здоров'я учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану [2, с. 121].

Отже, впровадження травмоорієнтованого підходу є важливою умовою забезпечення ефективності освітнього процесу та підтримки ментального здоров'я його учасників у кризових умовах. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні та апробації практичних моделей інтеграції травмоорієнтованих технологій у різні рівні освіти.

Список використаних джерел:

1. Захист і підтримка ментального здоров'я українців в умовах воєнного стану: виклики і відповіді : монографія / НАПН України; за заг. ред. В. Г. Кременя; [В. Г. Панок, С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський, Л. І. Прохоренко, Н. В. Чепелева, Т. І. Куліш, С. Л. Чуніхіна, І. І. Ткачук, Н. А. Ярмола]. [Електронне видання]. Київ, 2024. 188 с.

2. Періг І. М. Психологічний супровід учасників освітнього процесу закладів вищої освіти в контексті підтримки ментального здоров'я. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Психологія». 2024. № 4. С. 120–124.

3. Черезова І., Фролова О., Сердюк Н. Психологічні чинники збереження ментального здоров'я викладачів закладів вищої освіти в умовах війни. Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія». 2024. № 5. С. 186–189.

УДК 37.015.3:37.013.42:159.98(043.2)

Талабірчук В.П., здобувачка освіти II-Ж курсу;
керівник: Паук М.М.,
кандидат філологічних наук, доцент;
заступниця директора з виховної роботи,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується зростанням уваги до забезпечення не лише академічних досягнень здобувачів освіти, а й їхнього психологічного благополуччя та емоційної стійкості. В умовах суспільних трансформацій, спричинених воєнними подіями, соціально-економічною нестабільністю та підвищеним рівнем стресу, особливої актуальності набуває

проблема психосоціальної підтримки всіх учасників освітнього процесу. Найбільш вразливою категорією при цьому є учні молодшого шкільного віку, які перебувають на етапі активного емоційного та соціального розвитку й потребують цілеспрямованого педагогічного супроводу.

У цьому контексті вагомим значення набуває соціально-емоційне навчання як інноваційний підхід, спрямований на формування в учнів навичок саморегуляції, усвідомлення власних емоцій, розвитку емпатії, відповідального прийняття рішень і побудови конструктивної взаємодії з іншими. Запровадження елементів соціально-емоційного навчання в освітній процес сприяє створенню безпечного та підтримувального освітнього середовища, підвищує рівень психологічної стійкості учнів, а також позитивно впливає на професійне благополуччя педагогів і якість взаємодії з батьками [2; 3].

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного обґрунтування та практичного впровадження соціально-емоційного навчання як ефективного засобу психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу, зокрема в умовах сучасних викликів, що постають перед системою освіти.

Соціально-емоційне навчання (Social and Emotional Learning, SEL) розглядається як цілісний освітній підхід, спрямований на розвиток у здобувачів освіти комплексу ключових соціально-емоційних компетентностей, необхідних для успішної життєдіяльності, міжособистісної взаємодії та самореалізації [1, с. 187]. У науковому дискурсі SEL трактується як процес набуття знань, умінь і ставлень, що забезпечують здатність особистості усвідомлювати й регулювати власні емоції, розуміти почуття інших, встановлювати позитивні стосунки, приймати відповідальні

рішення та ефективно діяти в різних соціальних ситуаціях [3, с. 17].

До структури соціально-емоційного навчання традиційно відносять такі взаємопов'язані компоненти: самосвідомість (усвідомлення власних емоцій, цінностей, сильних сторін), саморегуляція (управління емоційними станами та поведінкою), соціальна обізнаність (розуміння емоцій і потреб інших, розвиток емпатії), навички побудови взаємин (ефективна комунікація, співпраця, розв'язання конфліктів) та відповідальне прийняття рішень. Сформованість зазначених компетентностей є важливою передумовою гармонійного розвитку особистості та її психологічного благополуччя [3; 4].

В умовах освітнього процесу соціально-емоційне навчання виступає не лише як окремий напрям роботи, а як інтегрована складова освітнього середовища, що пронизує зміст навчання, педагогічну взаємодію та організацію освітнього простору. Особливого значення SEL набуває у початковій школі, оскільки саме в цей період відбувається інтенсивне формування базових емоційних і соціальних навичок, які визначають подальший розвиток дитини. Соціально-емоційне навчання постає як важливий ресурс модернізації освіти, орієнтований на забезпечення не лише інтелектуального, а й емоційного та соціального розвитку здобувачів освіти, що створює підґрунтя для їхньої успішної адаптації та психологічної стійкості.

Соціально-емоційне навчання в сучасному освітньому просторі виступає ефективним засобом психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу, оскільки спрямоване на формування навичок, що забезпечують емоційну стійкість, адаптивність і здатність до конструктивної взаємодії. Упровадження елементів SEL у навчально-виховний процес створює умови для формування

безпечного, підтримувального та психологічно комфортного освітнього середовища, у якому кожен учасник відчуває прийняття, повагу та емоційну захищеність.

Для учнів початкової школи соціально-емоційне навчання є важливим інструментом подолання тривожності, розвитку навичок саморегуляції та формування позитивного ставлення до навчання. Систематичне використання вправ на розпізнавання й вербалізацію емоцій, розвиток емпатії, формування навичок співпраці та мирного розв'язання конфліктів сприяє зниженню рівня емоційного напруження та покращенню міжособистісних стосунків у класному колективі [2; 3]. Зокрема, ефективними є такі практики, як ранкові зустрічі, емоційні хвилинки, рефлексивні вправи, ігрові ситуації, що моделюють соціальні взаємодії.

Водночас соціально-емоційне навчання має важливе значення і для педагогів, оскільки сприяє розвитку їхньої емоційної компетентності, здатності до саморегуляції, запобіганню професійному вигоранню та підвищенню якості педагогічної взаємодії. Учитель, який володіє соціально-емоційними навичками, здатен ефективно підтримувати учнів, створювати позитивний психологічний клімат у класі та виступати моделлю емоційно зрілої поведінки.

Не менш важливою є роль батьків як учасників освітнього процесу, оскільки узгодженість підходів школи та сім'ї у формуванні соціально-емоційних компетентностей дитини забезпечує цілісність її розвитку. Залучення батьків до елементів соціально-емоційного навчання сприяє зміцненню партнерської взаємодії, підвищенню рівня довіри та створенню єдиного підтримувального середовища для дитини [5, с. 9].

Практична реалізація соціально-емоційного навчання як засобу психосоціальної підтримки передбачає системне впровадження відповідних педагогічних технологій та методик у повсякденну освітню діяльність. Зокрема, у початковій школі доцільним є використання коротких регулярних практик, інтегрованих в структуру уроку та позаурочну діяльність.

Ефективним інструментом є проведення ранкових зустрічей, що сприяють формуванню відчуття безпеки, приналежності до колективу та налаштуванню на позитивну взаємодію. У межах таких зустрічей можуть застосовуватися вправи «Коло настрою», «Поділись емоцією», що допомагають учням усвідомлювати власний емоційний стан і розвивати навички відкритого спілкування [2, с. 43].

Важливим компонентом є впровадження емоційних пауз та рефлексивних хвилинок упродовж уроку, під час яких учні мають можливість оцінити свій стан, визначити труднощі та способи їх подолання. Наприклад, використання карток емоцій, шкал настрою або коротких дихальних вправ сприяє розвитку саморегуляції та зниженню рівня тривожності [1, с. 190].

З метою розвитку соціальних навичок доцільно застосовувати ігрові та ситуаційні методи, зокрема рольові ігри, обговорення життєвих ситуацій, вправи на розвиток емпатії («Постав себе на місце іншого», «Як би ти вчинив?»). Такі форми роботи допомагають учням опанувати навички конструктивної взаємодії, співпраці та мирного розв'язання конфліктів.

Окрім цього, важливою умовою ефективності соціально-емоційного навчання є створення в класі підтримуючого середовища, що передбачає використання педагогіки партнерства, позитивного підкріплення,

ненасильницької комунікації та індивідуального підходу до кожної дитини. Залучення батьків до спільних заходів, обговорення емоційного розвитку дітей та надання рекомендацій щодо підтримки вдома забезпечує цілісність психосоціального супроводу [4, с. 72].

З метою підвищення ефективності впровадження соціально-емоційного навчання доцільним є використання не лише загальновідомих методик, а й розробка та адаптація вчителем власних мікропрактик відповідно до вікових особливостей учнів і конкретних освітніх умов.

Зокрема, прикладом такої практики є вправа «Емоційний термометр», яка може використовуватися на початку або наприкінці уроку. Учням пропонується умовна шкала (наприклад, від 1 до 5 або у вигляді кольорів), за допомогою якої вони визначають свій емоційний стан. Після цього кілька учнів за бажанням можуть коротко пояснити свій вибір. У разі виявлення підвищеного рівня напруження вчитель може запропонувати коротку стабілізаційну вправу (дихальну або рухову). Така практика сприяє розвитку самосвідомості, формує навички емоційної рефлексії та дозволяє педагогу своєчасно реагувати на емоційні потреби дітей [3, с. 28].

Використання подібних мікропрактик не потребує значних часових ресурсів, проте має суттєвий вплив на створення позитивного психологічного клімату в класі та підвищення ефективності освітнього процесу загалом.

Соціально-емоційне навчання виступає ефективним механізмом формування ключових соціально-емоційних компетентностей учнів, що забезпечує розвиток їхньої самосвідомості, саморегуляції, емпатії та навичок конструктивної взаємодії. Поєднання теоретичних засад SEL із практичними інструментами, такими як ранкові зустрічі, рефлексивні вправи, рольові ігри та адаптовані

мікропрактики, створює системну модель психосоціальної підтримки, яка сприяє формуванню безпечного та підтримувального освітнього середовища. У початковій школі впровадження соціально-емоційного навчання забезпечує цілісний розвиток особистості, зменшує рівень стресу, підвищує ефективність взаємодії учнів, педагогів та батьків й сприяє зміцненню психологічного благополуччя всіх учасників освітнього процесу. Таким чином, SEL є універсальним освітнім ресурсом, який інтегрує теорію та практику, створюючи умови для емоційного, соціального та психосоціального розвитку здобувачів освіти в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Дужик Н. Соціально-емоційне навчання в системі сучасних педагогічних знань. *Humanities science current issues*. 2020. Т. 2, № 27. С. 186–195.
2. Елькін О. Б. Соціально-емоційне навчання як затребувана практика формування м'яких навичок учнівства : сучасні виклики та досвід України. Соціальна робота та соціальна освіта. Умань, 2023. № 1(10). С. 42–56.
3. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни : посібник для вчителів / Арцимєєва Д. та ін., Київ. 2022. 52 с.
4. Матвієнко О., Олефіренко Т. Емоційне благополуччя дітей та педагогів: проблеми та практика підтримки в умовах військової агресії. *Освітньо-науковий простір*. 2023. № 3 (2). С. 71–79.
5. Харитоновна С., Артеменко Т., Брайченко Т., Якухіна Н. Кризова підтримка учасників освітнього процесу: форми, методи роботи. *Педагогічний вісник*. 2022. № 4. С. 8–10.

СЕКЦІЯ VI. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

УДК 37.091.3:811.111]:004.9(043.2)

Білонка А.Е., здобувачка освіти IV-Б курсу;
керівник: Іщук К.П.,
викладачка іноземної мови,
спеціаліст першої категорії.

COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING IN THE DIGITAL AGE: INTEGRATING DIGITAL TOOLS INTO EFL CLASSROOM PRACTICE

Grammar instruction was never really what Communicative Language Teaching set out to do. The methodology began from a more demanding premise: that learning a language means learning to act through it — to bargain, challenge, build trust, and handle the friction that surfaces whenever people from different backgrounds attempt to understand each other. That founding ambition remains intact. What has shifted is the landscape in which communication actually happens. Everyday exchange runs increasingly through platforms, messaging applications, and AI-driven environments that have quietly redrawn what it means to share ideas with another person. For EFL teachers working within a CLT framework, this is not an incidental concern. It sits at the centre of what they are trying to prepare students for. This article examines how digital tools might be woven into CLT practice in ways that actually serve its purposes — widening the space for interaction, reducing the anxiety that closes participation down, and moving learners toward the kind of autonomous language use that real communicative ability demands.

The case for digital tools in CLT rests on something more substantive than the fact that students are already using them. Long's Interaction Hypothesis places negotiated exchange at the core of acquisition — the push and pull of genuine conversation, in which learners must clarify, repair, and rephrase in response to a real interlocutor, rather than rehearsing prepared answers into a vacuum [3]. Digital platforms extend that kind of interaction beyond the lesson hour, making it available in both immediate and asynchronous modes. Vygotsky's account of learning as fundamentally social adds further grounding: development occurs through supported exchange with others who are working just slightly beyond the learner's current threshold. Digital tools can provide that scaffolded interaction at times and in places where no teacher is present.

Authenticity raises a separate but equally pressing set of questions. Communication in contemporary life is not confined to written text — it draws together language, image, sound, and screen-based convention into a form of literacy with its own logic [2]. When learners use digital platforms to reach genuine audiences, the nature of the communicative task changes. A student writing for someone who will actually reply approaches language choices differently from one writing toward an assessment grade. Digital contexts can introduce that kind of real communicative pressure into the learning environment.

Integrating technology purposefully within CLT is a professional challenge before it becomes a practical one. Effective use of digital tools demands technological, pedagogical, and content knowledge. In practice, this asks EFL teachers to step back from being the classroom's primary source of input and toward something more like a designer of communicative conditions — selecting tools because they serve a defined purpose, building activities around what students do rather than what the teacher delivers, and remaining genuinely

willing to recognise when something is not working. Fluency with these tools is not a fixed destination; it develops alongside the tools themselves.

For many EFL learners, spoken interaction is where confidence fails most visibly. Anxiety around public language production generates a kind of internal resistance — hesitation and silence in students who manage the language competently enough under lower-stakes conditions. AI-powered speaking tools reduce that threshold by making practice private. A learner can work on fluency and pronunciation outside class, without an audience, and receive immediate and specific feedback [3].

Classroom Activity: The AI-Mediated Debate with Shakespeare

This task positions an AI chatbot as a debate partner, using a historically grounded scenario to drive extended persuasive speaking [1].

1. Students prepare by researching Shakespeare's life and dramatic work, focusing on the stylistic register of Early Modern English and the moral tensions in his plays — particularly around fate and personal responsibility.
2. Each student opens a structured exchange using a directed prompt: *«You are William Shakespeare. I am a modern literature student. Let's debate whether the tragedy in Romeo and Juliet was caused by fate or the characters' own choices. You open the conversation using your characteristic style and vocabulary. »*
3. As the exchange unfolds, students construct and defend their position in real time, drawing on the persuasive and rhetorical language the task demands.
4. Where older vocabulary creates difficulty, students are encouraged to request clarification or contemporary alternatives from the AI, building metalinguistic awareness alongside oral practice.

5. Once the debate concludes, students ask the AI to evaluate their performance — argument strength, adaptability, use of evidence — creating a structured basis for reflection [1].

In CLT terms, collaboration is not a supplementary benefit — it is the primary site of meaning negotiation and, through that, of language development. Digital collaboration platforms relocate this process to environments where the communicative stakes feel real. What distinguishes tools like Instagram and Google Docs from most classroom tasks is the presence of a genuine audience — peers who will actually read, question, and respond to what has been written. That changes the relationship a student has with the language they produce in ways that writing for a grade does not.

Classroom Activity: The "Identity Journey" Instagram Project

This project redirects a platform students use socially toward a sustained language task with genuine communicative weight [3].

1. Over several weeks, students build an ongoing Instagram record of a cultural research project, documenting their inquiry through a sequence of posts.
2. Each post pairs a photograph or cultural artefact with an English caption addressing something genuinely encountered during the research — a difficulty, a discovery, a question worth raising.
3. Students engage as an audience for one another rather than as parallel individuals completing the same task — commenting, questioning, and building on each other's work as contributors to something shared.
4. Across the project's duration, this produces a record of English used in actual exchange rather than academic submission.

5. The teacher monitors and scaffolds where language complexity requires it, while students remain focused on what they are communicating rather than how it will be assessed [3].

Sustaining motivation across the extended arc of language learning is one of CLT's quieter difficulties. Gamified platforms address it not by disguising learning as entertainment, but by giving practice a structure that feels worth engaging with — immediate feedback, visible progress, and the social pull of competition or shared goals provide a kind of momentum that purely linguistic objectives can struggle to generate. More developed learning management systems go further, adapting content to individual proficiency in ways that a fixed lesson plan cannot [3].

Classroom Activity: The "Mini-Cards" Kahoot for Digital Inclusion

Device access varies considerably across schools, and personal technology is actively restricted in many lower year groups. This adaptation preserves the interactive quality of Kahoot without requiring individual devices [3].

1. The teacher runs the quiz from a single laptop, projecting questions and answer options for the whole class.
2. Each student holds a set of small cards labelled A, B, C, and D corresponding to the on-screen choices.
3. At the start of each timer, students raise their selected card simultaneously.
4. The teacher reads the spread of responses across the room immediately, with no individual hardware needed.
5. The most common answer is entered manually to update the collective score, maintaining the shared momentum of the activity.
6. Students access interactive, structured practice within the device and policy constraints that many schools genuinely operate under [3].

The argument this article advances is a measured one: digital tools extend what CLT can structurally offer — more interaction, genuine audiences, and practice sustained across time in forms that learners engage with [3]. As inclusive and multilingual approaches to language education continue to develop through 2026, digital tools have a growing part to play in making that practice reachable for a wider range of students [2].

The risks, however, deserve to be named directly. Tools designed to support interaction can undermine it when they become the object rather than the means. AI tools carry this risk particularly sharply — a student who completes tasks through AI rather than communicating through it has practised operating a system, not using a language [3]. And no platform currently replaces what a teacher actually does in a room: reading the situation, adjusting in real time, and offering the kind of culturally grounded feedback that language learning at any serious level requires. Digital tools do not diminish that role. They reframe it — away from content delivery and toward the deliberate design of conditions in which students can genuinely use the language together.

Список використаних джерел:

1. Fischer T. S. 5 Engaging AI Classroom Activities to Try With Your Students. *Edutopia. Technology Integration*. 03.06.2025. URL: <https://www.edutopia.org/article/5-engaging-ai-classroom-activities-try-your-students/> (дата звернення: 13.04.2026).

2. Guest C. Language education trend predictions for 2026. *Pearson. Pearson Languages*. 12.12.2025. URL: <https://www.pearson.com/languages/en->

ia/community/blogs/2026-language-teaching-trends.html (дата звернення: 13.04.2026).

3. Yusupova F. Integrating educational technology into communicative language teaching: enhancing interaction and learner autonomy in the modern EFL classroom. *Modern American Journal of Linguistics, Education, and Pedagogy*. 2025. Т. 1. С. 19–22.

УДК 37.016:811.111:376-056.24(043.2)

Вачиля У.Л., здобувачка освіти IV-Б курсу;
керівник: Ішук К. П.,
викладачка іноземної мови,
спеціаліст першої категорії.

AN ANALYSIS OF STRATEGIES FOR TEACHING ENGLISH TO DYSLEXIC LEARNERS

At its core, dyslexia is a language-based disorder rooted in phonological processing. The difficulties it produces are specific: storing and retrieving speech sounds accurately, manipulating sounds within words, and mapping those sounds onto letters. While these challenges centre on word-level reading and spelling, many students with dyslexia also show broader weaknesses across vocabulary, syntax, and connected discourse — a picture that is more complex than a simple decoding deficit [1].

When dyslexia occurs in English Learners, the same phonological and decoding difficulties apply, but the starting

point is often more challenging. Limited familiarity with English sound structure means that ELs may begin with a more pronounced baseline deficit than their English-proficient peers. What research in this area consistently reinforces is that literacy development — for native speakers and ELs alike — requires attention to both code-based skills and meaning-based competencies. Vocabulary knowledge and linguistic comprehension, which begin as supporting skills, become increasingly powerful predictors of reading outcomes as students advance through schooling [2].

The International Dyslexia Association identifies Structured Literacy as the most appropriate instructional approach for students with reading disabilities, given that it directly targets the language processing weaknesses underlying dyslexia. Several defining principles characterise the approach.

Instruction is *explicit*: teachers introduce concepts directly, using clear explanations and guided practice, rather than assuming students will infer linguistic patterns independently. It is *systematic and cumulative*: new content follows a logical progression, with each concept building on what has already been consolidated. It is *multimodal*: students engage with material through listening, speaking, reading, and writing simultaneously — finger-tapping phonemes or manipulating letter tiles, for instance — because pairing sensory channels tends to strengthen retention. It is also *diagnostic*: teachers monitor response patterns continuously and adjust the pace and intensity of instruction accordingly [3].

The content covered under this framework is broad, spanning phonology, sound-symbol correspondence, syllable structures, morphology, syntax, and semantics. Rather than encouraging students to guess at unknown words or rely on memorisation, Structured Literacy gives them the tools to

decode independently — a meaningful shift in what reading actually demands of them.

The Orton-Gillingham approach — long regarded as the standard-bearer for dyslexia intervention through its commitment to direct, explicit, and multisensory teaching — has attracted more critical scrutiny in recent years. Recent meta-analyses suggest that OG-based methods may not produce statistically significant improvements in foundational skills such as phonological awareness, phonics, fluency, or spelling when compared with other instructional approaches. Evidence for gains in vocabulary or comprehension is similarly thin [4].

This does not mean that the principles underlying OG-based instruction are without value, but it does call for a more measured view of any single methodology. The more reliable finding, particularly for ELs with dyslexia, is that intensity and breadth of intervention matter. Longitudinal studies indicate that when ELs receive sustained, multi-component reading instruction over a two-year period, many reach performance levels comparable to their English-proficient peers in the target skills. What drives those outcomes appears to be the quality and intensity of instruction rather than adherence to any particular programme [4].

While direct instruction builds the foundational skills that dyslexic students are working to develop, assistive technology serves a different and complementary function: it allows students to access grade-level content now, without waiting for decoding to catch up [5]. The goal is not to substitute for instruction but to remove barriers that would otherwise prevent independent participation in classroom learning.

Text-to-speech tools — software and digital texts that allow students to listen to written material — reduce the cognitive load of decoding so that attention can shift to comprehension [5]. Speech-to-text tools offer the reverse:

students can express what they know through writing without spelling or motor demands becoming the primary obstacle. Digital graphic organisers, word banks, and structured checklists support the organisation of ideas for students who struggle to hold multiple elements in working memory simultaneously.

Classroom accommodations work alongside these tools. Reading guides that isolate individual lines of text, word walls that keep key vocabulary visible and accessible, and sentence stems that offer a structural starting point for written expression all reduce the cognitive overhead of tasks that would otherwise be prohibitive. Together, these approaches create conditions in which dyslexic learners can engage meaningfully with a curriculum that might otherwise remain out of reach.

Teaching English to students with dyslexia is not a matter of applying a single solution. It requires understanding the neurobiological basis of the disorder, holding a realistic view of what different interventions can and cannot deliver, and building a support structure that addresses both the decoding difficulties students face and the broader meaning-making skills that reading ultimately demands. Structured Literacy provides a principled foundation; assistive technology and thoughtful accommodation extend what that foundation makes possible. When these elements are brought together with genuine intensity and care, dyslexic students are not merely accommodated — they are given a credible path toward the same academic outcomes as their peers.

Список використаних джерел:

1. Adlof S. M., Hogan T. P. Understanding Dyslexia in the Context of Developmental Language Disorders. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*. 2018. Т. 49. С. 762 – 773.

2. Middleton A. E., Davila M., Frierson S. L. English learners with dyslexia benefit from English dyslexia intervention: an observational study of routine intervention practices. *Frontiers in Education*. 2024. Т.9: Language, Culture and Diversity. С. 1–16.

3. Structured Literacy: Effective Instruction for Students with Dyslexia and Related Reading Difficulties. *International Dyslexia Association*. URL: <https://dyslexiaida.org/structured-literacy-effective-instruction-for-students-with-dyslexia-and-related-reading-difficulties/> (дата звернення: 13.04.2026).

4. Current State of the Evidence: Examining the Effects of Orton Gillingham Reading Interventions for Students With or at Risk for Word-Level Reading Disabilities / E. A. Stevens та ін. *Exceptional Children*. 2021. Т. 8. С. 397–417.

5. Technology integration for students with dyslexia. *Texas Education Agency*. URL: <https://spedsupport.tea.texas.gov/sites/default/files/2025-04/technology-integration-for-students-with-dyslexia.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).

Гичка В.І., здобувачка освіти ІІ-Ж курсу;
керівник: Гарапко Л.І.,
викладачка англійської мови, спеціаліст
вищої категорії, доктор філософії.

MODERN LEARNER AND FOREIGN LANGUAGE: FORMING INTEREST THROUGH DIGITAL EDUCATIONAL OPPORTUNITIES

The contemporary learner grows up in a world shaped by digital communication, multimedia content, rapid information exchange, and constant online interaction. Therefore, the issue of forming interest in foreign language learning cannot be separated from digital educational opportunities. In modern Ukrainian schooling, a foreign language is no longer seen only as an academic subject, but as a tool for communication, cultural discovery, self-expression, and access to global knowledge. Thus, teaching should consider not only curriculum requirements, but also learners' cognitive styles, emotions, motivation, and digital experience. Effective language learning is achieved when it is communicative, learner-centred, and practically meaningful. In this context, digital tools expand the teacher's ability to make learning more engaging, flexible, interactive, and personally relevant.

Interest in learning a foreign language develops when students understand its purpose, feel emotionally involved, and actively participate in the process. Modern learners respond better to dynamic content, visual support, instant feedback, and gamified tasks. Digital tools help create such an environment by combining text, images, audio, and interactivity, supporting different learning styles. This is important because students perceive information differently – visually, aurally, or through

action. Therefore, lessons should integrate varied forms of presentation and encourage active participation [2, p. 150–152].

One of the key advantages of digital technologies in foreign language teaching is increased motivation. Traditional methods often fail to meet the expectations of modern learners, who are used to interaction, speed, and visual content. Digital platforms, interactive exercises, games, quizzes, videos, and multimedia presentations make lessons more engaging. When students listen to authentic speech, complete tasks on a screen, watch animations, or create digital projects, learning becomes more meaningful and emotionally engaging. Research shows that media tools increase engagement and support active language use [3, p. 185–188].

Another important factor is that digital tools support the communicative nature of language learning. Language is best acquired in realistic communication contexts. Digital resources help create such situations through dialogues, role plays, storytelling, virtual activities, and simple projects. Students can record videos, send voice messages, or complete interactive tasks that simulate real-life communication. These activities develop not only language skills, but also confidence and initiative. Methodological research emphasizes that communicative competence requires active interaction and purposeful practice [1, p. 90–110].

Digital tools also support individualization. Students differ in pace, abilities, interests, and confidence levels. Some need repetition, others benefit from visuals or creative tasks. Digital resources allow differentiation: tasks can vary in difficulty, materials can be replayed, and platforms provide immediate feedback. This is especially important in inclusive education, where clear instructions, visual support, and adapted tasks are needed [2, p. 151–154]. Thus, digital tools enhance not only interest, but also accessibility and psychological comfort.

The role of the teacher remains decisive in this process. Digital tools do not automatically create interest; their effectiveness depends on methodological use and the teacher's digital competence. A lesson is successful when the teacher clearly understands the purpose of each tool and how it supports learning and motivation. It is important to select appropriate content, organize interaction, and balance online and offline activities. Ukrainian scholars emphasize that future teachers must combine digital literacy with methodological skills and the ability to use technology safely and meaningfully [4, p. 107–112]. Thus, student interest in foreign languages is closely linked to teachers' professional readiness.

Digital opportunities also support learner autonomy. Students can search for information, revise material, practise pronunciation, and learn beyond the classroom. This regular contact with the language strengthens motivation and makes learning part of everyday life. At the same time, the teacher should guide students in choosing useful content and avoiding information overload. Well-organized digital support promotes independent and purposeful learning [4, p. 113–118].

Another advantage is immediate feedback and assessment. Digital tools allow students to see results instantly, correct mistakes, and track progress. This reduces anxiety and increases motivation. Interactive quizzes, self-check tasks, and visual progress make assessment more encouraging. Researchers note that such tools enhance engagement and support a more confident attitude to language learning [3, p. 189–193].

For primary and lower secondary learners, interest is especially closely connected with emotional atmosphere. A student becomes more open to foreign language learning when the lesson is safe, supportive, varied, and success-oriented. Digital educational opportunities help create such an atmosphere through visual accessibility, game elements, collaborative

formats, and differentiated assistance. In inclusive classes, this function becomes even more significant. The use of simple vocabulary, short instructions, repetitive routines, visual prompts, and gradual scaffolding is recommended as an essential condition of successful language teaching for children with special educational needs [2, p. 150–154]. Digital means can strengthen each of these elements. For example, visual cards on a screen, voice support, interactive matching, short video models, and clickable step-by-step tasks help reduce tension and increase learner confidence.

In addition, digital educational opportunities open broad perspectives for creativity. A modern learner is more likely to remain interested when foreign language learning includes creation, experimentation, and personal expression. Students can prepare digital posters, mini-presentations, voice recordings, simple comics, video greetings, vocabulary clouds, illustrated stories, or collaborative online boards. Such tasks allow them to use language not merely for reproduction, but for constructing meaning. They also strengthen interdisciplinary links between language, art, media literacy, and information culture. This is important because the contemporary educational paradigm is oriented toward competence formation rather than isolated memorization. The learner should be able to communicate, think critically, cooperate, present ideas, and use information responsibly. Digital foreign language tasks support exactly this broader educational vision.

Thus, the topic of the modern learner and foreign language learning through digital educational opportunities is closely linked with key trends in education: learner-centredness, communicative orientation, inclusiveness, interactivity, and competence-based development. Digital resources increase motivation, diversify activities, support individualization, expand communication, provide immediate feedback, and

connect learning with students' real-life experiences. At the same time, their effectiveness depends on the teacher's professional competence and methodological awareness. The most productive approach is not excessive use of technology, but its thoughtful integration into a clear educational strategy. When used to support understanding, communication, confidence, and autonomy, digital tools become a powerful factor in developing sustained interest in foreign language learning.

Список використаних джерел:

1. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

2. Бойчук Ю. Д., Казачінер О. С. Створення інклюзивного середовища на уроках іноземної (англійської) мови в початковій школі. Гірська школа Українських Карпат. 2018. № 18. С. 150–154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gsuc_2018_18_31

3. Петрик Л. В. Ефективність використання медіазасобів для вивчення іноземних мов у початковій школі: від усвідомлення до готовності. Освітологічний дискурс. 2019. № 3–4 (26–27). С. 185–196. DOI: 10.28925/2312-5829.2019.3-4.185196.

4. Соломаха А., Кошарна Н. Preparation of future teachers for using digital technologies in the process of early foreign language teaching. Освітологічний дискурс. 2020. № 3 (30). С. 107–122. DOI: 10.28925/2312-5829.2020.3.8.

Горват Н.Ю., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладачка англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

РОЗВИТОК УМІНЬ АУДІЮВАННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ДРАМАТИЗАЦІЇ

На сучасному етапі реформування системи освіти України особлива увага приділяється підвищенню ефективності навчання іноземних мов у початковій школі. У контексті компетентнісного підходу важливим завданням є формування іншомовної комунікативної компетентності, складовою якої є аудитивна компетентність. Відповідно до оновлених Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, на початковому рівні (Pre-A1) учні повинні вміти розпізнавати знайомі слова та прості фрази у повільному мовленні за наявності візуальної підтримки [5]. Водночас аудіювання є одним із найскладніших видів мовленнєвої діяльності для молодших школярів, оскільки потребує концентрації уваги, розвитку пам'яті, мислення та здатності прогнозувати зміст висловлювання.

Аудіювання розглядається як складна перцептивно-мнемічна діяльність, що включає сприйняття мовлення на слух та його осмислення. Для учнів початкової школи характерною є потреба у наочності, емоційності та діяльнісному підході до навчання. У зв'язку з цим ефективним засобом розвитку аудитивних умінь є технологія драматизації, яка поєднує мовлення з рухами, жестами, мімікою та рольовою діяльністю. У дослідженні враховано праці О. Бігич, С. Роман, Н. Ніколасвої, а також

дослідження О. Михайлової, О. Гуманкової, Т. Григор'євої щодо використання драматизації у навчанні іноземних мов [1; 3; 4].

У методиці навчання іноземних мов виокремлюють два підходи до формування аудитивних умінь: як самостійного виду мовленнєвої діяльності та як засобу навчання інших видів мовлення. Сучасні методисти вважають доцільним поєднання цих підходів, що передбачає використання як спеціальних, так і інтегрованих вправ [4].

Система вправ для навчання аудіювання включає дві підсистеми: вправи для формування мовленнєвих навичок (фонематичний слух, інтонація, розпізнавання мовних одиниць) та вправи для розвитку мовленнєвих умінь (розуміння змісту, виділення головного, встановлення логічних зв'язків, прогнозування подій) [1].

Важливим компонентом формування аудитивної компетентності є поетапна організація роботи з аудіотекстом: дотекстовий (Pre-listening), підтекстовий (While-listening) та післятекстовий (Post-listening) етапи [3, с.51].

На дотекстовому етапі здійснюється підготовка учнів до сприйняття аудіотексту: активізуються фонові знання, вводиться тема, знімаються мовні труднощі та формулюється комунікативне завдання. На цьому етапі доцільно застосовувати вправу «Listen and mime», яка передбачає слухання окремих слів або коротких фраз із подальшим відтворенням їх значення за допомогою рухів, жестів або міміки. Наприклад, учитель озвучує слова walk, jump, sleep, а учні виконують відповідні дії. Така вправа сприяє створенню асоціативних зв'язків між словом і дією, що полегшує розуміння майбутнього аудіотексту. Іншим ефективним видом діяльності є вправа «Listen and predict»,

у якій учні, спираючись на ілюстрації або ключові слова, висловлюють припущення щодо змісту аудіотексту. Це активізує їхній життєвий досвід і формує вміння прогнозувати. Використання елементів драматизації на цьому етапі сприяє створенню асоціативних зв'язків і полегшує сприйняття інформації.

Підтекстовий етап передбачає безпосередню роботу з аудіотекстом. Під час першого прослуховування учні визначають загальний зміст, після чого виконують завдання на детальне розуміння під час повторного прослуховування. На підтекстовому етапі ефективними є вправи, спрямовані на розвиток умінь розуміти загальний і детальний зміст аудіотексту. Зокрема, вправа «Listen and guess» передбачає виконання певної дії у відповідь на почуте слово або фразу. Наприклад, учні повинні підняти руку або встати, коли чують назву тварини чи дію. Такий підхід активізує увагу та сприяє кращому сприйняттю інформації. Вправа «Listen and substitute» полягає у заміні персонажів або окремих елементів тексту під час прослуховування. Учні можуть, наприклад, змінювати назви тварин у тексті або співвідносити почуте з відповідними зображеннями. Це сприяє глибшому розумінню змісту та розвитку гнучкості мислення.

Післятекстовий етап спрямований на інтеграцію аудіювання з іншими видами мовленнєвої діяльності. Тут драматизація реалізується найбільш повно через рольові ігри, інсценізації, роботу з ляльками. Однією з таких вправ є «Listen and dramatize», яка передбачає відтворення змісту аудіотексту у формі рольової гри або інсценізації. Учні розподіляють ролі, використовують прості репліки, жести та міміку для передачі змісту почутого. Наприклад, після прослуховування історії про тварин діти можуть розіграти сцену зустрічі персонажів. Також ефективною є вправа, що

передбачає створення власного варіанту історії: учні змінюють персонажів, місце подій або окремі деталі сюжету, використовуючи засвоєну лексику. Це сприяє розвитку творчого мислення та закріпленню мовного матеріалу.

Таким чином, використання вправ із елементами драматизації на різних етапах навчання аудіювання забезпечує активне залучення школярів до навчального процесу, підвищує їхню мотивацію та сприяє ефективному формуванню аудитивних умінь у початковій школі.

Практична реалізація запропонованої моделі може бути продемонстрована на прикладі роботи з аудіотекстом «Big Elephant». На дотекстовому етапі вчитель здійснює попередню підготовку учнів до сприйняття змісту історії. Спочатку вводяться ключові лексичні одиниці, які зустрічатимуться в тексті (наприклад, elephant, monkey, crocodile, walk, sleep, meet). Засвоєння нових слів відбувається через елементи рухової діяльності: учні не лише повторюють слова за вчителем, але й одночасно виконують відповідні дії або жести, що їх ілюструють. Наприклад, слово walk супроводжується рухом ходьби, sleep — імітацією сну, а elephant — зображенням великої тварини за допомогою рук. Така форма роботи сприяє активізації асоціативного мислення, полегшує запам'ятовування нової лексики та створює позитивний емоційний фон перед прослуховуванням.

На етапі під час прослуховування учні переходять безпосередньо до сприйняття аудіотексту. Перше прослуховування спрямоване на розуміння загального змісту історії, тому учні виконують просте комунікативне завдання, наприклад визначають, про кого йде мова у тексті або яку проблему мають персонажі. Під час другого прослуховування увага школярів зосереджується на

деталях: вони виконують дії у відповідь на почуті слова або фрази, наприклад піднімаються з місця, коли чують назву тварини, або імітують рухи персонажів, коли звучить певна дія. Така активна взаємодія з аудіоматеріалом перетворює процес слухання на керовану діяльність, підвищує концентрацію уваги та сприяє кращому розумінню змісту тексту.

На післятекстовому етапі відбувається творче опрацювання почутого матеріалу. Учні отримують завдання відтворити сюжет історії у формі рольової гри або інсценізації. Для цього вони розподіляють ролі персонажів — Big Elephant, Magic Monkey та Crazy Crocodile — і відтворюють основні події, використовуючи прості мовленнєві зразки, жести та міміку. За потреби вчитель може запропонувати використання наочності або простих реквізитів (карток, ляльок, масок), що підсилює ефект занурення в ситуацію. Більш творчим варіантом роботи є зміна окремих елементів історії: учні можуть замінити персонажів, місце подій або вигадати альтернативне завершення сюжету, використовуючи вивчену лексику.

Таким чином, поетапна робота з аудіотекстом «Big Elephant» із застосуванням елементів драматизації забезпечує активне залучення учнів до навчальної діяльності, сприяє кращому розумінню змісту почутого та формує стійкі аудитивні уміння через поєднання слухання, руху та мовлення.

Отже, використання технології драматизації у навчанні аудіювання з англійської мови дозволяє врахувати вікові особливості молодших школярів, підвищити мотивацію та ефективність навчання. Драматизація сприяє розвитку уваги, пам'яті, уяви та комунікативних умінь і забезпечує перехід від пасивного сприйняття мовлення до активного його використання.

Список використаних джерел:

1. Бігич О. Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2006. 200 с.

2. Калько Р. М. Використання театральної педагогіки у початковій школі // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2011. № 1(10). С. 215–221.

3. Михайлова О., Гуманкова О., Григор'єва Т. Використання драматизації у навчанні англійської мови дітей молодшого шкільного віку // *Ars Linguodidacticae*. 2021. № 6. С. 21–28.

4. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2005. 311 с.

5. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020.

Дубровська І. В., здобувачка освіти IV-Г курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладачка англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

РОЛЬ КАЗКИ У ФОРМУВАННІ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОЇ ШКОЛІ

Актуальність проблеми формування мотивації до навчання іноземних мов у молодших школярів зумовлена сучасними тенденціями розвитку освіти, які передбачають орієнтацію на особистісний розвиток учня, його пізнавальну активність та здатність до самореалізації. Початковий етап навчання є визначальним періодом у становленні навчальної діяльності дитини, оскільки саме в цей час формується її ставлення до навчання, закладаються основи пізнавального інтересу та розвивається мотиваційна сфера. Особливу складність становить навчання англійської мови, адже учні молодшого шкільного віку часто не усвідомлюють її практичної значущості, що може призводити до зниження інтересу та небажання навчатися. У зв'язку з цим виникає потреба у пошуку ефективних засобів підвищення мотивації, серед яких важливе місце посідає казка як універсальний педагогічний інструмент.

Проблема мотивації навчання є однією з ключових у психолого-педагогічній науці. Дослідження вчених свідчать про те, що молодший шкільний вік є сприятливим періодом для формування внутрішніх мотивів навчальної діяльності. Вчитель повинен пам'ятати, що створення мотиваційної сфери – це, насамперед, формування таких умов, які створюють внутрішнє спонукання школярів до навчання,

забезпечують усвідомлення подальшого саморозвитку мотивації [2, с.94]. Мотив розглядається як внутрішнє спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням певних потреб, тоді як мотивація є складною системою мотивів, що визначає поведінку особистості. Ефективність навчального процесу значною мірою залежить від рівня сформованості мотивації, адже саме вона забезпечує активність, зацікавленість та наполегливість учнів у досягненні навчальних цілей. Сучасні наукові підходи наголошують на необхідності поєднання когнітивного та емоційного компонентів у навчанні, що особливо важливо для дітей молодшого шкільного віку.

Психологічні особливості дітей віком 5–7 років свідчать про те, що вони найкраще сприймають інформацію, яка має яскраве емоційне забарвлення, подається у наочній формі та викликає інтерес. У цьому віці домінує образне мислення, а увага має переважно мимовільний характер, тому традиційні методи навчання не завжди є ефективними. Саме тому використання казки на уроках англійської мови є доцільним, оскільки вона відповідає віковим особливостям дітей і сприяє активізації їхньої пізнавальної діяльності.

Казка як дидактичний засіб має значний мотиваційний потенціал. Вона викликає емоційний відгук, сприяє розвитку уяви та фантазії, створює сприятливу атмосферу на уроці та забезпечує природне засвоєння мовного матеріалу. Завдяки захоплюючому сюжету та яскравим образам учні мають можливість зануритися у світ іншомовної культури, що сприяє формуванню міжкультурної компетентності. Крім того, казка виступає ефективним засобом розвитку мовленнєвих навичок, оскільки дозволяє організувати навчання у формі комунікативної діяльності [2].

Використання казок у процесі навчання англійської мови може здійснюватися у різних формах, зокрема через читання та аудіювання, інсценізацію, рольові ігри, виконання творчих завдань та використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Інсценізація казок сприяє розвитку навичок говоріння, формує впевненість у власних мовленнєвих можливостях та знижує страх помилок. Творчі завдання, такі як складання власних історій або зміна сюжету казки, стимулюють уяву та сприяють активному використанню мовного матеріалу. Використання мультфільмів, презентацій та інтерактивних вправ на основі казок підвищує інтерес до навчання та робить його більш сучасним і доступним [4, с.65].

Важливим аспектом є також організація колективної діяльності учнів. Робота в парах і групах під час виконання завдань за казковими сюжетами сприяє розвитку соціальних навичок, відповідальності та вміння співпрацювати. У таких умовах кожен учень відчуває свою значущість у досягненні спільного результату, що позитивно впливає на мотивацію до навчання.

Особливе значення казка має у формуванні лексичних навичок. Казкові тексти містять значну кількість повторів, сталих виразів, епітетів і порівнянь, що сприяє ефективному запам'ятовуванню нових слів і словосполучень. Використання таких мовних одиниць, як *cruel step-mother*, *wicked magician*, *golden hair*, *fine maiden*, *cherry cheeks*, а також образних порівнянь і повторів забезпечує глибше розуміння змісту та активізацію словникового запасу учнів. Крім того, сталі казкові формули на зразок “*Fee, fo, fi, fum! I smell the blood of a Christian man*” створюють автентичне мовне середовище та сприяють розвитку мовленнєвої інтуїції.

Формування фонетичної сторони мовлення також ефективно здійснюється за допомогою казки. Важливим елементом уроку є фонетична розминка, яка часто подається у формі «казочки про язичок». Такий підхід дозволяє у доступній формі пояснити артикуляційні особливості звуків, розвивати фонематичний слух та формувати правильну вимову. Наприклад, використання сюжетів, у яких звуки виступають як персонажі, сприяє кращому запам'ятовуванню та відтворенню мовного матеріалу. Регулярне прослуховування автентичного мовлення також відіграє важливу роль у формуванні фонетичних навичок.

Не менш важливим є методичний аспект використання казки. Для досягнення максимального ефекту рекомендується не читати казку, а розповідати її, використовуючи міміку, жести та інтонацію. Такий підхід сприяє кращому сприйняттю матеріалу та залученню учнів до навчального процесу. Важливо також підтримувати зоровий контакт із аудиторією, не поспішати під час розповіді та створювати атмосферу довіри і творчості. Дотримання принципу свободи творчості, який передбачає відсутність обмежень у вираженні думок учнів, сприяє розвитку їхньої креативності та самостійності.

Використання наочності є невід'ємною складовою роботи з казкою. Ілюстрації, малюнки, створені самими учнями, сприяють кращому запам'ятовуванню матеріалу та розвитку уяви. Особливо ефективним є поєднання казкового сюжету з візуальними образами, що забезпечує глибше засвоєння мовного матеріалу. Домашні завдання, пов'язані з малюванням персонажів або створенням власних історій, стимулюють творчу активність учнів і підвищують інтерес до навчання.

Казка також є ефективним засобом навчання граматики. Відомо, що багаторазове повторення

граматичних структур може бути одноманітним і нецікавим для учнів. Використання казкових сюжетів дозволяє створити природні комунікативні ситуації, у яких граматичні явища подаються у доступній та зрозумілій формі. Наприклад, казка про модальне дієслово *can* допомагає учням засвоїти його значення через практичне використання у мовленні, а казка про артиклі *a, an, the* сприяє розумінню їх функцій через персоніфікацію та образність.

Окрему увагу слід приділити використанню лінгвістичних казок, які сприяють розвитку творчої уяви, логічного мислення та пізнавальної активності учнів. У процесі роботи з такими казками діти вчаться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, знаходити закономірності та узагальнювати мовні явища. Це сприяє формуванню не лише мовних, а й загальнонавчальних компетентностей [1].

Казка виконує не лише навчальну, а й виховну функцію. Вона сприяє формуванню моральних цінностей, розвитку емоційної сфери, здатності до співпереживання та аналізу поведінки персонажів. У процесі роботи з казкою учні вчаться висловлювати власну думку, аргументувати її та взаємодіяти з іншими, що є важливими складниками комунікативної компетентності.

Нарешті, казка підвищує інтерес до англійської мови через творчість. Діти можуть вигадувати власні продовження історії, малювати героїв, створювати альтернативні закінчення. Це дає відчуття свободи та самовираження, що природно стимулює бажання займатися мовою і відкриває додатковий навчальний потенціал.

Приклад казки: “The Magical Forest Adventure” (скорочений варіант для уроку 1–2 класу): One day, Lily and Tom went into the forest to look for berries. Suddenly, they heard

a strange sound: “*Rustle, rustle, flap, flap!*” They looked around and saw a little owl sitting on a tree. “Hello, little owl! Can you help us find the berries?” asked Lily. “Yes, I can!” said the owl. “Follow the golden path and you will find what you are looking for.” Lily and Tom followed the path and met a fox. The fox said, “*Beware of the tricky bridge!*” Finally, they found a sparkling bush full of red berries. “Hooray!” they shouted. “We did it!”

Казка “The Magical Forest Adventure” сприяє підвищенню мотивації учнів декількома способами. По-перше, сюжетна привабливість. Діти занурюються у чарівний ліс разом із героями, відчують захоплення від пригод, очікування нових подій і успіху персонажів. Цей емоційний компонент викликає зацікавленість і робить навчання приємним, а не примусовим. По-друге, активна участь. Учні можуть виконувати роль героїв, повторювати діалоги, імітувати звуки природи або тварин, відтворювати дії персонажів. Такий інтерактивний підхід дає відчуття власної значущості, успіху у процесі гри, а значить, підвищує внутрішню мотивацію до навчання. По-третє, успішне досягнення мети. У казці діти спостерігають, як герої знаходять ягоди, долають перешкоди і отримують винагороду. Це створює модель позитивного результату від наполегливості та активності, що стимулює бажання вчитися та застосовувати знання самостійно. По-четверте, емоційна безпека. Взаємодіючи з героями казки, учні можуть експериментувати з мовою, робити помилки, не боячись осуду. Помилки сприймаються як частина сюжету, а не як власні недоліки, що знижує тривожність і страх перед мовною діяльністю.

Таким чином, казка є ефективним засобом формування мотивації до вивчення англійської мови у

молодших школярів. Вона поєднує навчальну, виховну та розвивальну функції, забезпечує емоційну залученість учнів, активізує їхню пізнавальну діяльність та сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання. Використання казки дозволяє реалізувати сучасні педагогічні підходи, зокрема комунікативний та діяльнісний, а також сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності.

Отже, використання казки на уроках англійської мови є ефективним засобом підвищення мотивації учнів молодшого шкільного віку. Вона забезпечує емоційну залученість, активізує пізнавальну діяльність, сприяє розвитку творчих здібностей та формуванню позитивного ставлення до навчання. Завдяки поєднанню навчальної, виховної та розвивальної функцій казка виступає важливим компонентом сучасного уроку іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Власюк Л. С., Савчук Н. Л., Куровська Ж. І. Казка як засіб формування позитивної мотивації при вивчення англійської мови: методична розробка // Міський методичний кабінет. Нововолинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №4, 2014. 116 с.

2. Галушка Г. М. Формуємо соціокультурну компетенцію за допомогою казок. Харків: Основа, 2008. 94 с.

3. Стребна О. В., Соценко А. О. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи. Харків: Основа, 2008. 176 с.

4. Стрельченко К. Використання народних казок у процесі навчання англійської мови // Іноземні мови. 2012. №3. С.65.

УДК 373.3.091.3:004.9:811.111(043.2)

Клюса К.І., здобувачка освіти IV-Н курсу;
керівник: Іщук К. П.,
викладачка іноземної мови,
спеціаліст першої категорії.

A REVIEW OF DIGITAL FLASHCARD USE IN PRIMARY EFL EDUCATION

In the context of primary English as a Foreign Language (EFL) education, vocabulary acquisition remains the most critical foundation for developing communicative competence. Without a working lexical base, young learners cannot follow instructions, participate in activities, or make sense of written text — and yet traditional vocabulary teaching, built largely on repetition and memorisation drills, has a well-documented tendency to lose children's attention well before the lesson is over. It is against this backdrop that digital flashcard platforms have found a genuine foothold in primary language classrooms worldwide.

Tools such as Quizlet and Anki present vocabulary through virtual cards that combine written text, audio pronunciation, and imagery in ways that static paper cards simply cannot replicate. For children still developing their phonological awareness in English, hearing a word spoken clearly while viewing a corresponding image is not merely a convenience — it is a pedagogically meaningful distinction.

This review examines how digital flashcards support vocabulary acquisition in the primary EFL classroom, with attention to the cognitive principles underpinning their effectiveness, the practical activities through which they are best deployed, and the limitations that teachers need to keep in mind.

The appeal of digital flashcards is not merely technological. Their effectiveness, where it exists, can be traced to several well-established principles of how young children learn and retain language.

Repetition and memory consolidation. There is nothing new about the idea that repetition aids memory — but not all repetition is equally effective. Platforms that employ Spaced Repetition Systems (SRS) do something more targeted: they return difficult words to the learner more frequently and allow well-known words to recede, directly addressing the forgetting curve that undermines so much vocabulary instruction. The results are notable. Some experimental groups have shown post-test score gains of up to 28% over peers using conventional methods [3, 5] — a margin significant enough to warrant serious attention from practitioners.

Visual memory and dual-coding. Primary-age children think concretely. Asking a seven-year-old to internalise the word "enormous" through text and translation alone is asking them to work against their natural cognitive tendencies. Pairing that word with a vivid, well-chosen image gives the brain two processing routes simultaneously — verbal and visual — which is precisely what dual-coding theory predicts will strengthen recall [4]. In practice, this means children are not just memorising a word; they are building a mental picture they can return to.

Interactive engagement. Perhaps the most practically significant advantage of digital flashcards is simply that children find them more engaging than paper equivalents. This matters more than it might initially appear. Research in online and hybrid EFL contexts has found that digital vocabulary tools not only support retention but also shape learner attitudes toward English more broadly [5]. A child who associates vocabulary practice with something enjoyable and low-stakes is a child more likely

to persist — and persistence, over months and years of language learning, is where real progress is made.

Understanding the cognitive case for digital flashcards is one thing; translating that into effective classroom practice is another. Three activity types stand out as particularly well-suited to the primary EFL context.

Matching (Assessing Recognition). Quizlet's Match mode, projected onto an interactive whiteboard, gives students a set of scrambled words and images and asks them to connect the two as quickly as they can. The competitive element holds attention, but the underlying pedagogical value is the direct object-to-word connection being reinforced — crucially, without the mediation of the learner's first language [2]. For younger children, especially, building that picture-to-word mental link is foundational.

Games (Competitive Learning). Gamification is sometimes dismissed as a superficial add-on, but in a primary classroom, it is a legitimate motivational tool. The Flashcard Race — in which a card is projected almost entirely covered and revealed incrementally while teams compete to name it first — is simple, requires no special preparation, and generates the kind of focused attention that more passive activities rarely produce [2]. Quizlet Live extends this further by organising students into rotating teams across their own devices, turning vocabulary recall into a collaborative, communicative task that incidentally addresses several competencies at once.

Revision (Consolidation). Digital flashcards are particularly effective at the edges of a lesson — as a warm-up or a closing activity — where they can do useful consolidation work without consuming significant teaching time. The Magic Vanish technique, in which a teacher displays five thematic cards and silently removes one before asking the class to identify the missing item, takes under two minutes and demands genuine

recall rather than passive recognition. A short daily review cycle, run with audio enabled, keeps recently introduced vocabulary alive and gives teachers an informal read on which words are sticking and which are not.

Digital flashcards offer real advantages, but an honest assessment requires acknowledging where they fall short.

On the positive side, the combination of accurate audio modelling, visual support, and immediate feedback creates a learning environment that is difficult to replicate with traditional materials [1]. Students can practise independently and receive consistent, correct pronunciation — something that matters considerably in contexts where the teacher may be the learner's only regular exposure to spoken English. The portability of mobile platforms also means that vocabulary practice need not stop at the classroom door, extending meaningful exposure into time that might otherwise be unproductive.

The limitations, however, are worth taking seriously. The most significant is the risk of shallow learning: a student who has correctly matched "giraffe" to its image thirty times in an app may still be unable to use the word spontaneously in conversation. Recognition and production are different cognitive skills, and flashcard platforms are far better at building the former than the latter. There is also the question of digital fatigue — children who spend large portions of their day on screens may bring considerably less enthusiasm to yet another device-based activity than a teacher might anticipate. And the digital divide remains a structural concern; assigning platform-based vocabulary homework implicitly assumes equal access to devices and reliable internet, an assumption that does not hold for all learners.

Digital flashcards occupy a legitimate and useful place in the primary EFL classroom — but a supporting role, not a leading one. Where they work best is as part of a broader

instructional approach in which spaced, visually supported digital practice is connected to authentic speaking and listening tasks that require learners to actually use the language they are acquiring. The evidence for their impact on retention and engagement is credible [3, 5], and the practical activities through which they can be implemented are genuinely accessible for classroom teachers. The challenge, as with most educational technology, is not whether to use them but how — with enough intentionality to ensure that what students are doing on screen translates into language they can use off it.

Список використаних джерел:

1. Digital vs Traditional Flashcards: Which Are Better for Kids?. *Spellings.App*. 07.01.2025. URL: <https://spellings.app/blog/digital-vs-traditional-flashcards> (дата звернення: 09.04.2026).
2. Flashcard games and activities for ESL kids lessons. *ESL KIDSTUFF*. *Flashcard games & activities*. URL: <https://eslkidstuff.com/esl-kids-games-activities-menu/flashcard-games-activities/> (дата звернення: 09.04.2026).
3. The Effect of Digital Flashcard on Students' Vocabulary Mastery. *Journal of English Language and Education*. 2023. Vol. 8 : 1. P. 65–72.
4. The Effectiveness of Using Flashcards on Building Vocabulary. *TOJNED: The Online Journal of New Horizons in Education*. 2021. Vol. 6 : 1. P. 134–137.
5. Khan R. The use of Flashcards in teaching EFL vocabulary in online learning. *Register Journal*. 2022. Т. 15. С. 109–125.

Мищук К.С., здобувачка освіти IV-Н курсу;
керівник: Іщук К. П.,
викладачка іноземної мови,
спеціаліст першої категорії.

THE FLIPPED CLASSROOM APPROACH IN EFL TEACHING: AN ANALYSIS OF PEDAGOGICAL APPLICATIONS AND BENEFITS

Traditional EFL lessons have long struggled with a fundamental problem of time. By the time a teacher has introduced new material, worked through examples, and managed the various demands of a classroom, the opportunity for students to actually speak and use the language has often already passed. The flipped classroom emerged as a direct response to this problem, turning the conventional lesson sequence on its head [5].

The logic is straightforward: new content moves out of the classroom and into the student's home preparation, while the lesson itself is dedicated to interaction and practice. Students arrive having already watched a video or worked through a digital task, and class time opens up for the conversations and activities that genuinely develop language ability. Seen from this angle, the model is less a technological experiment and more a principled reconsideration of where different kinds of learning belong [4].

Growing familiarity with digital tools among school-age children has made this shift increasingly viable [3]. A generation comfortable with video content and interactive apps takes naturally to pre-lesson preparation delivered through these formats. For teachers, the appeal lies in what becomes possible once explanation no longer dominates the lesson: more

interaction, more individual attention, more time spent on what EFL pedagogy has consistently identified as the heart of language development. An added benefit is the flexibility it offers learners — a student who needs to hear something twice can replay it without consequence, while those who grasp it quickly can move forward. This paper considers how the flipped model functions within EFL teaching, how it translates into school lesson practice, and what its practical strengths and weaknesses reveal.

The flipped classroom rests on a clear two-stage framework, with each phase carrying distinct responsibilities for the learner [3].

At the pre-class stage, first contact with new material happens away from school. Students might watch an explanatory video, read a short preparatory text, or work through basic exercises on an online platform — resources either produced by the teacher or sourced from established educational tools. The aim is not full understanding but sufficient familiarity: students should arrive at the next lesson with enough prior exposure to engage meaningfully with what follows, rather than encountering everything cold [5]. In EFL terms, this could mean having already heard a grammatical structure explained, seen target vocabulary in context, or developed some background knowledge about the lesson's topic.

The in-class phase builds directly on whatever groundwork the student has laid at home. Lessons move straight into practice — pair discussions, group tasks, interactive activities — all of which demand that students actively produce language rather than passively absorb it [1]. The teacher steps back from the role of primary information source and into something more responsive: moving around the room, listening carefully, addressing specific difficulties as they arise, and offering

feedback that is timely and personalised in a way that fronted instruction rarely allows.

The shift in classroom dynamics that results is more than cosmetic. Students carry genuine ownership of their preparation, and the lesson functions as a space for doing rather than receiving.

One of the model's practical strengths is how readily it adapts to different lesson types, objectives, and learner levels [2].

Grammar teaching illustrates the shift clearly. Where a conventional lesson might open with the teacher presenting a new structure — the Present Perfect, for instance — a flipped lesson relocates that presentation to a short home video. Students encounter the form, see it used in examples, and arrive in class already holding the basic framework. The lesson can then focus entirely on putting that structure to work: talking about personal experiences, forming questions, responding to peers. Grammar shifts from a topic to be explained into a tool to be used [1].

Vocabulary development follows comparable logic. New words introduced at home — through apps, short clips, or simple pre-lesson tasks — arrive in class already partially known. Students who have already seen a word used in context engage very differently with a speaking or writing activity than those meeting it for the first time mid-lesson. Class time can then be given over to genuinely communicative tasks: discussions, role-plays, or group activities that require students to reach for and use the words they prepared.

Video-based topic work offers a third approach. Students watch content related to a broader theme at home — environmental concerns, health choices, technological change — and bring both topic knowledge and incidental language exposure into the classroom. From there, the lesson can pursue more demanding work: analysing, debating, presenting, or solving problems connected to the theme. The content

knowledge no longer needs to be built from scratch in class, which allows the lesson to operate at a higher level of cognitive and linguistic engagement [1].

In each case, the classroom gains the same thing: time and space for real communicative practice, freed from the obligation to start at zero with every new topic.

The practical benefits of the flipped approach in EFL contexts are grounded and observable.

The most direct gain is the recovery of lesson time for spoken practice [1]. When explanation has already happened before students arrive, the portion of the lesson available for actual language use expands considerably — and in a subject built around communication, that expansion matters.

The model also cultivates learner habits that extend well beyond any individual lesson. Managing their own preparation, judging their own readiness, and arriving accountable for having engaged with the material are all practices that build genuine independence over time [3]. There is a confidence benefit too: students who have processed new content privately, before anyone is watching, tend to participate more readily when the classroom activity begins. The unfamiliarity has already been reduced on their own terms.

Thoughtfully designed digital pre-class materials add a further motivational dimension. Content that connects with how students already engage with media tends to be completed more willingly than traditional written homework, which matters considerably given how much the model depends on that preparation actually happening.

And that dependency is also its clearest weakness. A lesson built on the assumption of prior preparation becomes difficult to run when students arrive without it — and in most school settings, some will not prepare consistently [3]. Without strategies for managing this — ways of checking readiness,

supporting those who fall behind, or adapting activities on the fly — the gap between prepared and unprepared students can undermine the lesson for both groups.

The workload implications for teachers deserve honest acknowledgement, too. Producing pre-class materials that are well-paced, clearly explained, and appropriately levelled takes real time and care. This is not a model that reduces teacher effort; it redistributes it, and the upfront investment required to do it well is substantial.

What the flipped classroom offers EFL teaching, at its most straightforward, is a better use of the time when a teacher and students are in the same room. Moving the first exposure to new content out of that shared space and into home preparation means the lesson can be spent on what only a live, interactive classroom environment can genuinely provide [1].

Whether it delivers on that promise depends on the conditions surrounding it. Students need to engage with pre-class tasks reliably, and teachers need to design materials worth engaging with. When both are in place, the returns — in spoken fluency, learner confidence, and classroom energy — are real. When either is missing, the model's logic holds, but its results do not follow automatically. The flipped classroom is not a guarantee, but in the hands of a teacher who builds the right structures around it, it offers a credible and practically grounded answer to one of EFL teaching's most familiar frustrations.

Список використаних джерел:

1. Birova L., Ruiz-Cecilia R., Guijarro-Ojeda J. R. Flipped classroom in EFL: a teaching experience with pre-service teachers. *Frontiers in Psychology*. 2023. Т. 14. С. 1–12.

2. Exploring flipped classrooms in EFL teaching: a comprehensive systematic review / W. Pongpanich та ін. *Higher Education Studies*. 2025. Т. 15. С. 23–36.

3. Han S. Flipped classroom: Challenges and benefits of using social media in English language teaching and learning. *Frontiers in Psychology*. 2022. Т. 13. С. 1–11.

4. Heredia Ponce H., Romero Oliva M. F., Romero Claudio C. Language teaching through the flipped classroom: a systematic review. *Education Sciences*. 2022. Т. 12. С. 1–14.

5. The effects of flipped classroom approach in EFL teaching: Can we strategically use the flipped method to acquire communicative competence? / S. Li та ін. *Language Teaching Research*. 2025. Т. 29, вип. 3. С. 1165 – 1188.

УДК 811.111:373.3.091.33 – 027.22 (043.2)

П'ятак Т. Ф., здобувачка освіти IV-Г курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладачка іноземної мови,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

GAME-BASED APPROACHES TO TEACHING ENGLISH IN PRIMARY SCHOOL: THE ROLE OF LINGUISTIC GAMES

In the context of rapid globalization and educational transformation, the ability to communicate in a foreign language has become an essential skill for young learners. Modern

primary education aims not only to provide knowledge but also to develop key competences, among which communicative competence occupies a central place. Therefore, teachers are expected to implement innovative teaching methods that correspond to the needs and psychological characteristics of children.

At the primary school level, learning is most effective when it is engaging, emotionally rich, and activity-based. Since play is the leading type of activity for young learners, integrating elements of play into the educational process becomes a natural and pedagogically justified approach. Game-based learning, and linguistic games in particular, allow teachers to transform routine exercises into meaningful communicative situations. As a result, students become more motivated, active, and confident in using a foreign language.

Moreover, linguistic games help create a classroom environment that resembles real-life communication. This is especially important in foreign language teaching, where the main goal is not only to learn rules but also to use language as a means of interaction.

Games are a versatile tool for teachers and can be used at different times during the lesson. They can be used to energise the class at the start of a lesson, to provide a refreshing break during a challenging topic, or to fill the remaining minutes at the end of a lesson. The possibilities are endless, and there are many games teachers can use to effectively engage their students. EFL (English as a Foreign Language) games are invaluable for assessing vocabulary, improving conversation skills, and reinforcing understanding of tenses. A curated list of classic, ready-to-use ESL (English as a Second Language) games ensures seamless lesson delivery. In the event of unforeseen disruptions, having these resources readily available allows you to quickly regain the attention of the class. Mastering a language

demands considerable exertion. Games aid students in generating and sustaining the effort necessary for learning [3].

Game-based learning has been shown to be beneficial in the classroom as it encourages student collaboration, communication, engagement, and group work. Games help us improve all our skills, including listening and reading comprehension, language conventions, syntax, pronunciation, oral and written expression, spelling, and so on [2].

A linguistic game can be defined as a type of didactic activity that combines educational objectives with game-based learning. Its main purpose is to facilitate the development of students' language competence through interaction, creativity, and engagement. Unlike traditional exercises, linguistic games involve emotional participation, competition, and cooperation, which significantly increase their pedagogical value.

Researchers emphasize that games perform several important functions in the learning process. First of all, they have a strong motivational impact, as they arouse students' interest and make learning enjoyable. Moreover, games contribute to cognitive development by stimulating memory, attention, and thinking processes. They also perform a social function, as they encourage cooperation, communication, and the development of interpersonal skills [2, 3].

Linguistic games are particularly valuable in foreign language teaching because they are based on the active use of language units. Students manipulate sounds, words, and structures in a natural and meaningful context, which contributes to deeper acquisition of the material. At the same time, the game-based nature of such activities reduces the fear of making mistakes and promotes the development of a positive attitude toward learning.

Linguistic games can be classified according to the specific skills they aim to develop. Some games are focused on

writing and spelling, helping students master the graphic representation of language. Others are aimed at vocabulary development, allowing learners to expand and actively use new lexical items in different contexts.

There is also a group of games designed to improve pronunciation, which is especially important at the initial stage of language learning. Through repetition, imitation, and auditory perception, students gradually develop correct phonetic habits. Grammar games, in turn, provide opportunities to practice language structures in a communicative and meaningful way rather than through mechanical drills. Particular attention should be paid to games that develop coherent speech. These activities encourage students to express their thoughts, ask and answer questions, and participate in dialogues. As a result, learners gradually acquire the ability to use language as a real means of communication.

So, linguistic games can be classified according to their educational purpose:

1. Graphic games – aimed at developing writing skills.
2. Lexical games – focused on enriching vocabulary.
3. Spelling games – designed to consolidate spelling skills.
4. Orthoepic games – aimed at improving pronunciation.
5. Grammar games – help to practice grammatical structures.
6. Games for developing coherent speech – contribute to the formation of dialogic and monologic speech.

The practical use of linguistic games in the classroom demonstrates their high effectiveness. For example, activities such as rearranging letters to form words encourage students to think analytically and reinforce their spelling skills. Games based on sound recognition help develop phonemic awareness, which is crucial for right pronunciation and listening

comprehension. Matching activities, where students connect words with corresponding categories such as colors or objects, contribute to vocabulary consolidation and associative thinking. Memory-based games require students to recall previously learned material, thereby strengthening their retention and concentration.

Interactive speaking games, such as guessing activities, create communicative situations in which students have to formulate questions and respond appropriately. Similarly, pantomime-based tasks encourage learners to interpret meaning through gestures and context, which enhances their understanding of grammatical structures and communicative intent.

Below are some examples of linguistic games that we use in English lessons with younger schoolchildren.

1. «Restore the order.» Task: arrange the letters in order to form a word: slhooc (школа), romo (кімната), fdienr (друг).

2. «Catch the sound.» This game is to develop phonemic listening in schoolchildren. The teacher says a word, and the children clap their hands when they hear a certain sound. For example, if you're teaching basic greetings, you could use audio clips like: «Hello!» «How are you?» «Nice to meet you.»

Play the audio and instruct the students to clap their hands every time they hear the word «Hello.»

Repeat this with the other phrases.

3. «Make a pair.» Students pair cards with the names of 1) colors and 2) fruits or vegetables, or cards with phrases that have the corresponding names.

For example: Show a card with the name of a fruit or vegetable (e.g., «apple»).

Ask students to find and hold up the card with the matching color (e.g., «red»).

Repeat with other pairs: «pear» with «green», «plum» with «purple», «corn» with «yellow», «beet» with «purple», «pea» with «green».

Encourage students to say the words aloud as they match them with the colors.

4. «Memory game». This game is designed to develop memory. 10 cards on the topic studied are fixed on the board, and students read the words in chorus. Then the students close their eyes, and the teacher removes one of the cards. Students must guess which card is missing and name the entire row of 10 words. The game continues until there is no picture left on the board, and students name them all from memory.

Application cards for the game «Memory Game»:

Set 1: Dog, Cat, Bird, Fish, Rabbit, Turtle, Horse, Cow

Set 2: Apple, Orange, Banana, Strawberry, Grapes, Watermelon, Pineapple, Peach

Set 3: Car, Bus, Train, Bicycle, Motorcycle, Truck, Airplane, Boat

This game helps develop students' memory, attention, and concentration.

5. Game «Guess: What is it?» To practice various interrogative sentences and structures. The teacher hides a certain object or its image in a box. Students guess what is there by asking questions: Is there a ...in the box? Do you have a ...?

6. «Pantomimic dialogue». The goal is to study and learn to use grammatical structures in speech through a dialogue. Rules: students are divided into pairs; each pair receives a card with a written dialogue, which they must reproduce by pantomime without using words. The dialogue may contain grammatical structures, for example, interrogative sentences, verbs in Present Simple or Past Simple, adverbs, and others.

Example: Card 1: (for a couple)

A: (asks with gestures) Are you hungry?

B: (answers with gestures) Yes, I am. Let's eat.

It is important to note that the effectiveness of these games depends largely on the teacher's ability to organize and adapt them to the students' level and needs. Although preparation may require additional time and effort, the results justify these investments.

The integration of linguistic games into English language lessons has a positive impact on students' learning outcomes. Observations show that students become more engaged in classroom activities and demonstrate a higher level of participation. They are more willing to communicate, even if their language proficiency is still limited.

Furthermore, linguistic games help reduce anxiety and create a supportive learning environment. Students are less afraid of making mistakes and are more open to experimentation with language. This, in turn, leads to the gradual development of communicative competence.

Another important result is the improvement of students' emotional state. Learning through play makes the educational process enjoyable and reduces fatigue. As a consequence, students maintain a higher level of concentration and interest throughout the lesson.

In conclusion, the use of linguistic games in primary school English lessons is a highly effective pedagogical strategy. These games not only facilitate the acquisition of language knowledge and skills but also contribute to the overall development of the learner's personality. Linguistic games create favorable conditions for communication, increase motivation, and promote active participation in the learning process. Their systematic use leads to better learning outcomes and helps students develop confidence in using a foreign language.

Список використаних джерел:

1. Concept of the New Ukrainian School. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 30.03.2026).
2. Crocker M. Why Games Are So Important in the English Language Classroom. Alumni Experiences. URL: <https://www.teflcourse.net/blog/why-games-are-so-important-in-the-english-language-classroom-ittt-tefl-blog/> (дата звернення: 30.03.2026).
3. Klimova B. Games in the Teaching of English. Procedia: Social and Behavioral Sciences. 2015. 191. P. 1157-1160. URL: https://www.researchgate.net/publication/282536479_Games_in_the_Teaching_of_English (дата звернення: 30.03.2026).

УДК 373.3.016:811.111'373.7(043.2)

Роман В.В., здобувачка освіти IV-Г курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладачка англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі розвитку філологічної науки дослідження фразеології посідає важливе місце серед актуальних лінгвістичних проблем. Це зумовлено тим, що фразеологічні одиниці мають значний семантичний

потенціал, характеризуються образністю, емоційністю та широко функціонують у різних сферах комунікації. Вони є невід'ємною складовою мовної картини світу носіїв мови, відображають національно-культурні особливості та специфіку мислення.

Питання фразеології загалом і навчання фразеологізмів досліджували: Джордж Лакофф – один із засновників когнітивної лінгвістики, автор теорії концептуальної метафори, яка пояснює природу фразеологізмів; Марк Джонсон – співавтор теорії концептуальної метафори, досліджував зв'язок мислення, мови та образності; Золтан Ковечеш – вивчав ідіоми та фразеологізми з когнітивної точки зору, пропонував методичні підходи до їх викладання; Ірина Кравцова – досліджувала сучасні підходи до визначення та класифікації фразеологізмів.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених вивченню фразеології, методичний аспект навчання фразеологізмів, зокрема в початковій школі, залишається недостатньо розробленим. Особливої актуальності набуває питання пошуку ефективних шляхів інтеграції фразеологічного матеріалу в процес навчання англійської мови молодших школярів [1, с.61].

Одним із пріоритетних завдань початкової школи є формування іншомовної комунікативної компетентності учнів, що передбачає не лише засвоєння лексичних одиниць, а й уміння використовувати їх у реальному мовленні. Збагачення словникового запасу учнів є важливою передумовою розвитку їхніх мовленнєвих умінь. У цьому контексті фразеологізми відіграють особливу роль, оскільки вони дозволяють зробити мовлення більш виразним, емоційно насиченим і природним.

Вживання фразеологічних одиниць у мовленні сприяє не лише розвитку мовленнєвих навичок, але й формуванню міжкультурної компетентності учнів. Ознайомлення з фразеологізмами допомагає учням краще зрозуміти культуру англomовних країн, їхні традиції, спосіб мислення та систему цінностей. Таким чином, фразеологія виступає важливим засобом міжкультурної комунікації [2, с.22].

У сучасній лінгвістиці існує багато підходів до визначення поняття «фразеологізм». Загалом під фразеологізмами розуміють стійкі словосполучення з цілісним значенням, які не утворюються в процесі мовлення, а відтворюються як готові одиниці. Вони характеризуються такими основними ознаками, як семантична неподільність, структурна стійкість, відтворюваність і образність.

Класифікація фразеологізмів здійснюється за різними критеріями. Зокрема, за структурними особливостями виокремлюють одновершинні, двовершинні та багатoverшинні фразеологічні одиниці. За належністю до частин мови розрізняють субстантивні, дієслівні, прикметникові, прислівникові та вигуківі фразеологізми. За стилістичними ознаками виділяють нейтральні, розмовні та книжні одиниці, а також міжстильові фразеологізми, які можуть функціонувати в різних типах текстів [1, с.63].

Важливим аспектом дослідження фразеологізмів є їх образна природа. Більшість фразеологічних одиниць виникає на основі метафоричного або метонімічного перенесення значення. Образність фразеологізмів робить їх більш зрозумілими та легшими для запам'ятовування, особливо в умовах навчання іноземної мови. Сучасні дослідження, зокрема в межах когнітивної лінгвістики, розглядають метафору як один із основних механізмів

пізнання світу, що має безпосередній вплив на процес мислення та мовлення.

Аналіз навчальних програм і підручників з англійської мови для початкової школи свідчить про те, що фразеологічному матеріалу приділяється недостатньо уваги. Наявні вправи здебільшого спрямовані на розуміння значення фразеологізмів, тоді як завдання, що передбачають їх активне використання у мовленні, представлені обмежено. Це ускладнює формування фразеологічної компетентності учнів і знижує ефективність навчального процесу.

Однією з ключових проблем є відсутність систематичності у викладанні фразеологічного матеріалу. Фразеологізми часто подаються епізодично, без належного закріплення та повторення, що не сприяє їх повноцінному засвоєнню. Тому виникає необхідність розробки чіткої методичної системи навчання фразеологізмів у початковій школі.

У початковій школі доцільно використовувати прості, образні та частотні фразеологізми, зрозумілі дітям. Наприклад:

- *as busy as a bee* – працюючий, як бджілка
- *as happy as a clam* – дуже щасливий
- *to be in hot water* – мати неприємності
- *to cry over spilled milk* – шкодувати про те, що вже сталося

- *to have a sweet tooth* – любити солодке
- *to be all ears* – уважно слухати
- *to be under the weather* – почуватися погано
- *to give a hand* – допомагати

Ці фразеологізми мають яскраву образну основу, що полегшує їх пояснення через асоціації, малюнки або ігрові ситуації.

Важливим є використання тематично близьких і доступних для дітей фразеологізмів. Наприклад, у темі «Тварини» можна використовувати:

- *as brave as a lion* – сміливий як лев
- *as sly as a fox* – хитрий як лис

У темі «Емоції»:

- *to be on cloud nine* – бути дуже щасливим
- *to feel blue* – сумувати

У темі «Школа та повсякденне життя»:

- *to be late for school* – запізнюватися (у переносному вживанні як звичка)

- *to learn by heart* – вивчити напам'ять

Аналіз навчальних матеріалів показує, що фразеологізми представлені обмежено, а вправи здебільшого спрямовані лише на їх розуміння. Це ускладнює формування фразеологічної компетентності учнів. Тому необхідно забезпечити систематичну роботу з такими одиницями. Ефективними є такі види вправ:

- знаходження фразеологізмів у тексті (наприклад, учні підкреслюють *as busy as a bee* у реченні);
- встановлення значення (учні співвідносять *to give a hand* із значенням «допомагати»);
- ілюстрування (намалювати *a bee* для пояснення працьовитості);
- складання речень (*I always give a hand to my friend*);
- рольові ігри (використання фразеологізмів у діалогах);
- групування за темами (емоції, тварини, поведінка).

Особливу увагу слід приділяти візуалізації образів, що лежать в основі фразеологізмів. Наприклад, пояснюючи *to cry over spilled milk*, учитель може показати малюнок із розлитим молоком і пояснити, що немає сенсу сумувати через те, що вже сталося. Використання ілюстрацій,

мультфільмів, ігрових ситуацій і контекстуальних прикладів підвищує інтерес учнів і робить процес навчання більш захопливим.

Важливим є також правильний відбір фразеологізмів: вони мають бути доступними, частотними, відповідати віковим особливостям учнів і мати виховне значення. Наприклад, фразеологізм *to give a hand* формує готовність допомагати іншим, а *as busy as a bee* – позитивне ставлення до праці. До основних критеріїв відбору належать доступність для розуміння, відповідність віковим особливостям учнів, частотність уживання, виховна цінність і комунікативна доцільність. Це дозволяє забезпечити ефективність навчання та уникнути перевантаження учнів складним матеріалом.

Не менш важливим є формування в учнів умінь користуватися словниками, зокрема перекладними, що сприяє розвитку як іншомовної, так і рідномовної компетентності. При цьому вчитель має звертати увагу на можливі труднощі, пов'язані з міжмовною інтерференцією, та попереджати типові помилки.

Отже, фразеологізми є важливим компонентом навчання англійської мови в початковій школі. Їх систематичне використання сприяє розвитку мовленнєвих умінь, підвищує мотивацію учнів і формує основи їхньої мовної культури.

Список використаних джерел:

1. Гончарова О., Калужська Л. Методичні особливості навчання фразеологізмів на уроках англійської мови в початковій школі // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Вип. 2, Ч. 1, 2020. С. 58-64.

2. Кравцова І. І. Фразеологізми в сучасній англійській мові: визначення, підходи, класифікації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2016. № 20, Т. 2. С. 20-32.

3. Kövecses, Zoltán. A cognitive linguistic view of learning idioms in an FLT context. Applied Cognitive Linguistics II: Language Pedagogy / ed. by M. Pütz, S. Niemeier, and R. Dirven. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2012. P. 87–116.

4. Lakoff George. Metaphors We Live by. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1980. 276 p.

УДК373.3.016:811.111'374(043.2)

Скальник І.І., здобувачка освіти IV-Г курсу;
керівник: Фийса Н.В.,
викладачка англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасних умовах реформування освіти та інтеграції України у світовий освітній простір особливої актуальності набуває формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. У глобалізованому суспільстві володіння англійською мовою є необхідною передумовою успішної соціалізації особистості, її професійного розвитку та ефективної міжкультурної взаємодії. Водночас ключовим

компонентом іншомовної комунікативної компетентності є лексична компетентність, оскільки саме словниковий запас забезпечує можливість вираження думок, розуміння співрозмовника та участі у мовленнєвій діяльності [2, с.142].

Особливо важливим є формування лексичної компетентності на початковому етапі навчання, коли закладається фундамент мовної підготовки учнів. У молодшому шкільному віці діти мають високу здатність до запам'ятовування мовного матеріалу, проте цей процес потребує спеціально організованого, методично обґрунтованого підходу.

Лексична компетентність розглядається як інтегративне утворення, що включає знання значення слів, уміння їх розпізнавати в усному й писемному мовленні, правильно відтворювати та використовувати відповідно до комунікативної ситуації. Вона також передбачає сформованість навичок оперування словами, розуміння їхніх семантичних відтінків, здатність до словотворення та використання лексики у різних мовленнєвих контекстах [4, с.66].

Процес формування лексичної компетентності з англійської мови має поетапний характер. На першому етапі відбувається введення нових лексичних одиниць, що включає їх семантизацію через наочність, контекст, переклад або пояснення. На цьому етапі важливо забезпечити правильне сприйняття слова, його звукової форми та значення. Другий етап передбачає автоматизацію лексичних навичок шляхом виконання різноманітних вправ: від репродуктивних до умовно-комунікативних. Третій етап — це активне використання лексики у мовленні, що реалізується через діалоги, монологи, рольові ігри та інші види комунікативної діяльності [1, с.248].

Ефективність формування лексичної компетентності значною мірою залежить від методів навчання. Традиційні підходи (повторення, переклад, вправи на закріплення) створюють основу для засвоєння лексики, однак вони потребують доповнення сучасними інтерактивними технологіями. Інтерактивні методи навчання, такі як робота в парах і групах, дискусії, діалоги та рольові ігри, сприяють активному використанню лексики у мовленні, що є необхідною умовою її засвоєння.

З огляду на вікові особливості молодших школярів, важливу роль у розвитку лексичної компетентності з англійської мови відіграють ігрові технології. Гра як провідна діяльність у цьому віці забезпечує природне та невимушене засвоєння нових слів. Використання мовних ігор («word matching», «guess the word», «memory game», «Simon says») сприяє розвитку асоціативного мислення, покращує пам'ять та формує позитивну мотивацію до вивчення англійської мови.

Ефективним методом навчання є також метод повної фізичної реакції (TPR), який поєднує мовлення з руховою активністю. Завдяки цьому слова запам'ятовуються через дію, що значно підвищує рівень їх засвоєння, особливо на початковому етапі навчання.

Особливого значення у розвитку лексичної компетентності з англійської мови набувають цифрові технології, які виступають не лише допоміжним засобом, а й потужним інструментом навчання. Їх ефективність зумовлена низкою дидактичних можливостей, зокрема:

- багаторазове повторення лексичних одиниць у різних формах;
- поєднання візуального, аудіального та кінестетичного каналів сприйняття;
- створення умов для індивідуалізації навчання;

- миттєвий зворотний зв'язок;
- підвищення мотивації через елементи гейміфікації.

Серед найбільш ефективних цифрових інструментів, спрямованих саме на розвиток лексичної компетентності, варто виокремити такі платформи, як Quizlet, Duolingo, LearningApps, Kahoot! та Wordwall [3, с.170].

Зокрема, використання флеш-карток у Quizlet дозволяє учням швидко запам'ятовувати нові слова завдяки асоціативному поєднанню слова, зображення та аудіо. Повторення лексики у різних режимах (тести, ігри, письмо) сприяє її переходу з пасивного словника в активний.

Платформа Duolingo забезпечує систематичне засвоєння лексики через короткі інтерактивні вправи, що базуються на принципах гейміфікації. Це стимулює регулярність навчання та закріплення лексичного матеріалу.

Сервіси LearningApps, Wordwall і Kahoot! дозволяють створювати інтерактивні завдання (встановлення відповідностей, вікторини, класифікації), які спрямовані на закріплення та активізацію лексики. Такі завдання сприяють формуванню міцних лексичних навичок завдяки повторюваності та варіативності вправ.

Важливо, що цифрові технології дозволяють інтегрувати лексичний матеріал у різні види мовленнєвої діяльності: аудіювання (через відео та аудіо), читання (інтерактивні тексти), говоріння (онлайн-завдання, записи голосу) та письмо (виконання вправ). Це забезпечує комплексне формування лексичної компетентності.

Не менш важливим є використання наочності, яка залишається ефективним засобом формування лексичних навичок. Ілюстрації, флеш-картки, схеми, комікси сприяють створенню асоціативних зв'язків і полегшують запам'ятовування нових слів.

З метою ефективного формування лексичної компетентності учнів початкових класів доцільно використовувати систему вправ, спрямованих на поетапне засвоєння, закріплення та активізацію лексичного матеріалу.

1. Вправа «Word–Picture Matching» (співвіднесення слова і зображення). Учні пропонуються набір карток із зображеннями та словами. Завдання полягає у встановленні відповідності між словом і його візуальним образом.

2. Вправа «Listen and Point» (послухай і покажи). Учителю або аудіозапис називає слова, а учні повинні показати відповідне зображення або предмет.

3. Вправа «Guess the Word» (відгадай слово). Учителю описує слово англійською мовою або демонструє його частково (наприклад, першу літеру чи зображення), а учні мають його відгадати.

4. Вправа «Memory Game» (гра на запам'ятовування). Учні пропонуються набір карток (слово – зображення або слово – слово), які вони відкривають по черзі, намагаючись знайти пари.

5. Вправа «Make a Sentence» (склади речення). Учні пропонуються кілька нових слів, з якими вони мають скласти прості речення.

6. Рольова гра «At the Shop» (у магазині). Учні розігрують діалог покупця і продавця, використовуючи вивчену лексику (назви продуктів, фрази ввічливості тощо).

Цифрові інструменти значно розширюють можливості формування лексичної компетентності завдяки інтерактивності та варіативності завдань.

7. Вправа «Flashcards Practice» (Quizlet). Учні працюють із цифровими флеш-картками: переглядають слово, слухають його вимову та співвідносять із перекладом або зображенням.

8. Вправа «Match and Learn» (LearningApps). Інтерактивна вправа на встановлення відповідностей (слово – переклад, слово – картинка).

9. Вправа «Quiz Game» (Kahoot!). Учні відповідають на запитання у форматі вікторини (вибір правильної відповіді, переклад слова, визначення значення).

10. Вправа «Wordwall Activities». Використання інтерактивних шаблонів (анаграми, заповнення пропусків, класифікація слів).

11. Вправа «Daily Practice» (Duolingo). Короткі інтерактивні вправи на переклад, аудіювання та написання слів.

Водночас необхідно враховувати індивідуальні особливості учнів, застосовуючи диференційований підхід. Використання цифрових ресурсів дозволяє адаптувати навчальні завдання до рівня підготовки кожного учня, що значно підвищує ефективність формування лексичної компетентності.

Створення іншомовного мовленнєвого середовища є ще однією важливою умовою успішного засвоєння лексики. Це передбачає систематичне використання нових слів у мовленні, залучення учнів до комунікативної діяльності та моделювання реальних ситуацій спілкування.

Отже, формування лексичної компетентності з англійської мови учнів початкових класів є складним, поетапним і багатогранним процесом, що потребує комплексного підходу. Поєднання традиційних методів, ігрових технологій, інтерактивних форм навчання та цифрових інструментів забезпечує ефективне засвоєння лексики, розвиток комунікативних умінь і формування мовної особистості учнів. Особливу роль у цьому процесі відіграють цифрові технології, які значно підсилюють процес формування лексичної компетентності, роблячи його більш ефективним, доступним і мотивуючим.

Список використаних джерел:

1. Палеха О. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування англомовних лексичних навичок молодших школярів в умовах змішаного навчання // Естетика і етика педагогічної дії. 2025. Вип. 32. С. 246-257.

2. Мозуль І. В. Англомовна комунікативна компетентність та особливості її формування у здобувачів початкової освіти // Вісник Глухівського НПУ ім. О. Довженка. Педагогічні науки. 2024. Вип. 56. С. 141-150.

3. Левочкіна С., Лелеко В. Формування іншомовної лексичної компетенції учнів середньої школи із застосуванням цифрових технологій // Причорноморські філологічні студії. 2025. №8. С. 166-172.

4. Луців С. М. Формування лексичної компетентності учнів початкової школи на уроках української мови під час вивчення дієслова // Молодь і ринок. 2025. №3 (235) С. 65-69.

УДК373.3.016:811.111]:004.9(043.2)

Тетерюк А.В., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладачка англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

THE APPLICATION OF MULTIMEDIA TEACHING IN THE PRIMARY SCHOOL ENGLISH CLASSROOM

The rapid development of digital technologies has significantly influenced modern education, transforming both

teaching methods and learning environments. In primary school, where students require engaging, accessible, and developmentally appropriate instruction, the use of multimedia tools has become especially relevant. Visual, audio, and interactive elements not only make lessons more dynamic but also help maintain students' attention and facilitate better understanding of educational material. At the same time, integrating innovative approaches with traditional teaching practices enables educators to create a balanced and effective learning process. As a result, multimedia teaching is increasingly viewed as a valuable component of contemporary primary education. Additionally, multimedia tools enable teachers to present abstract concepts through animations, videos, and simulations, making learning more concrete and accessible for young learners.

Traditional teaching models often rely on a teacher-dominated narrative and linear textbook progression. In such environments, students frequently find themselves in a passive state, waiting for exams or assignments to receive feedback on their performance. This approach often lacks the flexibility for independent learning and struggles to convey abstract theoretical concepts to young pupils.

In contrast, modern approaches are grounded in cognitive and constructivist learning theories. Cognitive theory views learning as an internalization process in which new information is integrated into an existing framework. Constructivism posits that students actively create knowledge through interaction and experience. Multimedia technologies effectively support these theories by creating rich, multisensory learning environments, where students interact with content through images, sound, and dynamic visualizations, enhancing understanding and retention [1].

The use of multimedia and games in the classroom offers profound benefits that cater specifically to the developmental traits of primary school children. In particular, multimedia presentations, educational videos, and interactive whiteboards help structure information clearly and adapt it to students' cognitive abilities. Primary school students are naturally curious, yet they often experience difficulties with sustained concentration. Multimedia instruction addresses this challenge by incorporating visual, auditory, and interactive elements that make the learning process more vivid, dynamic, and engaging. In a similar way, linguistic games transform routine exercises into meaningful communicative situations, encouraging students to become more active participants in the lesson and to develop greater confidence in using the language. The integration of words and images, combined with elements of playful competition, enhances emotional involvement. It also increases the likelihood of successfully processing complex information [2].

Another important advantage lies in fostering interactivity and providing instant feedback. Modern educational platforms often include collaboration tools and elements inspired by social media, which enable real-time communication between students and teachers. Multimedia tools and interactive quizzes allow learners to receive immediate feedback on their performance, helping them to monitor their progress continuously rather than waiting for a formal assessment at the end of a term. In addition, games fulfill a significant social function, as they promote cooperation, teamwork, and the development of interpersonal skills through group activities.

Furthermore, multimedia and game-based approaches stimulate creativity and imagination. In contrast to traditional exam-oriented models, which tend to restrict thinking within the boundaries of textbooks, innovative teaching methods focus on

nurturing students' creative potential. The use of multimedia elements, such as images and music, creates a positive emotional atmosphere that supports cognitive development and enhances thinking processes. Linguistic games, in particular, provide opportunities for creative expression, allowing students to manipulate sounds, words, and grammatical structures in natural and meaningful contexts. This not only enriches their language experience but also reduces anxiety and the fear of making mistakes, thereby fostering a more supportive and productive learning environment.

To maximize effectiveness, teachers must categorize their methods according to specific educational goals. One of the most practical approaches is the classification of linguistic games into functional groups, each targeting particular aspects of language development:

- **Graphic and Spelling Games:** these aim to develop writing skills and consolidate the graphic representation of the language.
- **Lexical Games:** focused on enriching vocabulary and allowing learners to use new terms in different contexts.
- **Orthoepic Games:** designed to improve pronunciation through imitation and auditory perception.
- **Grammar and Coherent Speech Games:** these provide opportunities to practice language structures and develop dialogic or monologic speech in a communicative way.

Practical application demonstrates high effectiveness. For instance, the "Memory Game" helps develop attention and concentration as students recall missing cards from a series. "Catch the Sound" uses audio clips to develop phonemic awareness, requiring students to react to specific phrases like "Hello". Interactive tasks like "Guess: What is it?" or "Pantomimic Dialogue" create situations where students must

formulate questions and interpret meaning through context and gestures.

The transition to a technologically advanced and game-based learning environment is not without obstacles. One of the main challenges is over-reliance on multimedia and issues related to content quality. Teachers must avoid excessive dependence on digital tools, as this may cause students to focus solely on screens rather than engage meaningfully with the material. Additionally, the use of downloaded resources without critical evaluation or adaptation can result in superficial learning and a lack of deep exploration. Therefore, it is essential that multimedia serves as a supportive tool rather than a substitute for the teacher-student interaction.

Another important concern is the integration of multimedia with traditional teaching methods. The rapid pace at which information is often presented through digital media can leave students with insufficient time for note-taking, reflection, and critical thinking. Moreover, an overemphasis on technological devices may reduce the visibility of a teacher's emotional expression, which plays a crucial role in effective teaching and student engagement [3].

To address these challenges, several strategies can be recommended. First, information should be presented in a clear and structured manner, utilizing visual elements such as colors and symbols to highlight key points and minimize text overload on the screen. Second, multimedia tools and games should be applied selectively, taking into account the specific learning objectives and students' needs. Ultimately, teachers should continually develop their digital competencies to utilize technology flexibly and effectively, adapting to various classroom situations while maintaining a balanced and student-centered approach.

The application of multimedia technologies, combined with linguistic games, has a profound impact on primary school education. While these methods satisfy the needs of the digital age by making learning fun and engaging, they require careful planning and ongoing improvement. By striking a balance between conventional and digital methods, schools can ensure that technology and play strengthen the educational experience, providing children with the necessary skills to flourish in an increasingly digital society. Multimedia, in particular, expands the didactic possibilities of the classroom by enabling flexible, differentiated, and visually rich instruction.

Список використаних джерел:

1. Lei Y. A Comparative Analysis of Multimedia Teaching and Traditional Teaching Models. *Chinese Market*. 2016. No 33. P. 290-291.
2. Mayer R. *Multimedia Learning*. Boston: Cambridge University Press, 2001. 222 p.
3. Wang Q. A Study on the Application of Multimedia Technology in Primary School Classroom Teaching // *Educational Weekly*. 2021. No 2. P. 89-90.

УДК811.111:37.091.3-053.2(043.2)

Химинець М.Ю., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Фийса Н.В.,
викладачка англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МЕТОДОМ TPR

Процес навчання англійської мови дітей молодшого шкільного віку спрямований на формування основ іншомовної комунікативної компетентності відповідно до сучасних освітніх підходів: компетентнісного, комунікативно-діяльнісного та особистісно орієнтованого. Саме на початковому етапі навчання закладаються психолінгвістичні механізми іншомовної діяльності, формуються базові мовні та мовленнєві вміння, що є підґрунтям для подальшого розвитку мовної особистості учня.

Враховуючи вікові особливості молодших школярів, слід зазначити, що вони сприймають навколишній світ передусім через дію, рух і безпосередній досвід. Абстрактне мислення у цьому віці ще недостатньо розвинене, тому традиційні пояснювально-репродуктивні методи навчання часто виявляються малоефективними. Натомість ігрова діяльність, рухова активність і наочність сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу [1; 2]. У цьому контексті особливої актуальності набуває використання методу повної фізичної реакції (Total Physical Response, TPR).

Метод TPR був розроблений американським психологом Джеймсом Ашером у 1970-х роках і базується на ідеї природного оволодіння мовою, аналогічного до процесу засвоєння рідної мови. Згідно з концепцією дослідника, мовленнєва діяльність розвивається поетапно: спочатку формується здатність до аудіювання та розуміння,

яка супроводжується фізичною реакцією, і лише згодом виникає продуктивне мовлення. Таким чином, слухання виступає основою для подальшого розвитку говоріння [4].

Сучасні психолінгвістичні дослідження підтверджують ефективність такого підходу, оскільки залучення моторної діяльності активізує роботу обох півкуль головного мозку, що сприяє кращому запам'ятовуванню та відтворенню мовного матеріалу. Крім того, відсутність вимоги до негайного вербального відтворення значно знижує рівень тривожності учнів, формує позитивне ставлення до навчання та підвищує їхню мотивацію [3].

Основою методу TPR становить виконання учнями інструкцій учителя, поданих іноземною мовою та підкріплених фізичними діями. Наприклад, учитель використовує команди типу «stand up», «open your book», «touch your nose», «clap your hands», а учні реагують відповідними рухами. Такий підхід забезпечує формування міцних асоціативних зв'язків між мовною одиницею та дією, що значно підвищує ефективність засвоєння лексики.

У межах методу TPR виділяють кілька типів вправ. Зокрема, TPR-B (body) передбачає виконання команд за допомогою рухів тіла, що є базовим етапом навчання. Такі вправи сприяють формуванню розуміння мовлення та розвитку слухових навичок. [4]

TPR-O (objects) передбачає використання предметів, що дозволяє учням виконувати дії з конкретними об'єктами, закріплюючи лексику в контексті. Це допомагає краще засвоювати нові слова та їх значення [1].

TPR-P (pictures) базується на використанні ілюстрацій, які сприяють розвитку уяви та полегшують сприйняття інформації. Візуальна підтримка є особливо важливою для дітей молодшого віку [2].

TPR-S (storytelling) включає розігрування історій і казок, що сприяє розвитку мовлення, творчого мислення та комунікативних навичок. Учні активно залучаються до процесу навчання, що підвищує його ефективність [1].

Метод TPR ефективно використовується для вивчення лексики, пов'язаної з діями (наприклад, «jump», «gun», «smile»), а також для засвоєння інструкцій і команд. Учні можуть виконувати дії відповідно до почутого, що забезпечує глибше розуміння мови [1].

Крім того, метод можна застосовувати для вивчення граматичних структур, зокрема часових форм, через повторювані дії (наприклад, «I brush my teeth every morning»). Це допомагає формувати мовленнєві навички в природному контексті [3].

Важливим компонентом реалізації методу повної фізичної реакції є використання ігрових форм діяльності, які органічно поєднують мовлення з руховою активністю. Такі ігри, як “Simon Says”, “Follow the Leader” або різноманітні командні змагання, сприяють активізації уваги учнів, розвитку швидкої реакції, а також підтримують високий рівень навчальної мотивації протягом усього уроку. Крім того, застосування ігрових технологій забезпечує природну інтеграцію методу TPR із комунікативним та діяльнісним підходами до навчання іноземної мови.

Зокрема, однією з найбільш ефективних і поширених є гра “Simon Says”, спрямована на розвиток навичок аудіювання та концентрації уваги. Її сутність полягає в тому, що учні виконують команди вчителя лише за умови, якщо вони супроводжуються фразою “Simon says”. Наприклад, інструкція “Simon says: touch your nose” передбачає виконання відповідної дії, тоді як команда без цієї фрази має бути проігнорована. Така організація діяльності сприяє формуванню навичок точного розуміння

іншомовного мовлення, розвитку довільної уваги та швидкості реакції, а також створює позитивне емоційне тло навчання.

Ще однією ефективною вправою є гра “Action Race”, яка має змагальний характер і спрямована на закріплення лексики, пов’язаної з діями та рухами. Учні об’єднуються в команди, після чого вчитель дає інструкції англійською мовою (наприклад, “Run to the door and touch it”, “Jump three times and sit down”). Завдання учнів – якомога швидше і правильно виконати команду. Гра сприяє активізації мовного матеріалу, розвитку навичок аудіювання, а також формує позитивну емоційну атмосферу на уроці.

Застосування подібних ігор у межах методу TPR забезпечує ефективне засвоєння мовного матеріалу через поєднання когнітивної та моторної активності, що повною мірою відповідає психофізіологічним особливостям дітей молодшого шкільного віку.

Таким чином, серед основних переваг методу TPR варто виокремити:

- відповідність віковим особливостям молодших школярів;
- зниження рівня стресу та страху помилки;
- підвищення мотивації до навчання;
- ефективне засвоєння лексики через асоціації;
- можливість навчання через дію та досвід;
- створення позитивної емоційної атмосфери на уроці.

Водночас метод має певні обмеження. Зокрема, його складніше застосовувати на етапах формування абстрактного мислення або під час роботи з великою кількістю учнів, де контроль за дисципліною може ускладнюватися. Крім того, TPR потребує поєднання з іншими методами для формування повноцінної

комунікативної компетентності, особливо на середньому та старшому етапах навчання [2].

Отже, метод повної фізичної реакції є ефективним і доцільним інструментом навчання англійської мови дітей молодшого шкільного віку. Його використання сприяє формуванню мовленнєвих навичок, розвитку когнітивних процесів, зниженню психологічного бар'єра та створенню сприятливого освітнього середовища. Інтеграція методу TPR у сучасний освітній процес дозволяє підвищити ефективність навчання та забезпечити гармонійний розвиток особистості учня.

Список використаних джерел:

1. Биркун Л. В. Збірник комунікативних завдань для початкової школи. К.: Знання, 2002. 48 с.

2. Гапонова С. В. Сучасні методи викладання іноземних мов за кордоном. *Іноземні мови*. 1998. №1. С.24-32.

3. Прокопенко О.І., Лащук Н.М. Використання методики «Total Physical Response» під час вивчення римівок молодшими школярами на уроках англійської мови // Матеріали науково-методичних семінарів «Сучасні підходи до навчання англійської мови в початковій школі у світлі загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання». Чернігів, 2006. С. 28-33.

4. Asher J. J. Guidance from Dr. James J. Asher. URL: <https://www.tpr-world.com/dr-james-asher.html>. (дата звернення: 01.04.2026).

Цюцька Д.В., здобувачка освіти IV-Н курсу;
керівник Галя М.І. викладачка іноземної
(німецької) мови та
зарубіжної літератури.

KÜNSTLICHE INTELLIGENZ IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT: CHANCEN UND HERAUSFORDERUNGEN

In den letzten Jahren hat künstliche Intelligenz (KI) rasant Einzug in den Bildungsbereich gehalten und neue Perspektiven und Möglichkeiten für dessen Weiterentwicklung eröffnet. Von Pädagogen wird heute nicht nur erwartet, dass sie qualitativ hochwertige Ausbildungen anbieten, sondern auch ein tiefes Verständnis der aktuellen Trends und neuesten Entwicklungen in diesem dynamischen Feld besitzen. Lehrer und Lernende haben sich noch nicht vollständig an die Auswirkungen der Informations- und Kommunikationstechnologien auf den Bildungsprozess angepasst; sie müssen sich jetzt auf die radikalen Veränderungen durch die Entwicklung von KI vorbereiten. Dies wird die Relevanz und die Erfüllung moderner Bildungsanforderungen gewährleisten. KI bietet in vielen Bereichen schnelle Unterstützung, birgt aber auch Risiken, die die Entwicklung kritischen Denkens bei Schülern beeinträchtigen können.

Die Entwicklung und Erforschung von KI wurde im Laufe ihrer Geschichte durch vielfältige Diskussionen und Beiträge von Forschern zahlreicher Disziplinen, darunter auch der Linguistik, bereichert. Vereinfacht gesagt, sind KI-Technologien Modelle menschlichen Denkens und Verhaltens. Darauf aufbauend wird künstliche Intelligenz insbesondere im Sprachunterricht als Lehrkraft fungieren [4, S. 475]. Die

Forschung in KI und Sprachenlernen sollte die Rolle der Lehrkräfte betonen; die Entwicklung von KI-Technologien, die Lernende beim Sprachenlernen unterstützen, sollte auf den Ansätzen und Praktiken basieren, die Lehrkräfte im realen Unterricht anwenden. Im Sprachunterricht stellt KI die nächste Stufe in der Entwicklung der Computertechnologie im Sprachunterricht dar.

Kontext und kulturelles Bewusstsein sind für effektives Sprachenlernen unerlässlich. Maschinelle Übersetzer erfassen diese Aspekte oft nicht oder nur unzureichend. Die Interpretation sprachlicher Besonderheiten, von Humor und anderen kulturellen Elementen stellt für Maschinen eine anspruchsvolle Aufgabe dar. Sie erfordert nicht nur eine Wortanalyse, sondern auch ein Verständnis des soziokulturellen Umfelds der zu lernenden Sprache.

Es ist wichtig zu bedenken, dass das Erlernen einer Sprache nicht nur einen rein praktischen Nutzen hat, sondern auch eine tiefgreifende kulturelle und soziale Dimension. Durch das Erlernen einer neuen Sprache entwickeln wir nicht nur die Fähigkeit, fließend in einer anderen Sprache zu kommunizieren, sondern verbessern auch unser kritisches Denken, unsere Fähigkeiten zur Analyse und Generalisierung von Informationen sowie unser Gedächtnis und unsere Konzentrationsfähigkeit [1, S. 212]. All diese Fähigkeiten sind nicht nur für das weitere Sprachenlernen, sondern auch für die allgemeine Entwicklung unserer kognitiven Fähigkeiten von Nutzen.

Die Aufmerksamkeit der Lehrkräfte macht das Lernen natürlicher und für alle geeigneter. KI hat jedoch im Vergleich zum Menschen ihre Nachteile. Zwar hat sie sich bei Übersetzung und Spracherkennung verbessert, doch wird dies die direkte Kommunikation beim Fremdsprachenlernen ersetzen.

KI kann zur Verbesserung der Sprechfertigkeit eingesetzt werden. Sprachprogramme schulen die Aussprache. KI kann

auch Spiele und Lernumgebungen entwickeln, in denen Lernende das Sprechen üben, ihren Wortschatz erweitern und die Grammatik besser verstehen. Gleichzeitig können Lehrkräfte KI nutzen, um interessante Aufgaben und Tests zu erstellen.

KI-Programme können den Lehrern einen Teil der Arbeit abnehmen und es den Schülern ermöglichen, Lerninhalte in einer Fremdsprache auch dann zu erlernen, wenn der Lehrer nicht anwesend ist. Dies deutet auf einen Wandel der Rolle der Lehrkräfte hin. Entgegen den Prognosen einiger Experten bedeutet dies jedoch nicht, dass Lehrkräfte in naher Zukunft vollständig durch KI ersetzt werden. Künstliche Intelligenz kann eine wertvolle Unterstützung für Lehrkräfte sein, doch die Lehrkraft selbst bleibt eine zentrale Figur im Sprachlernprozess und ein Schlüsselfaktor für den Lernerfolg der Lernenden [2]. Obwohl KI viele Aspekte der Unterrichtspraxis verändert, sollten diese Veränderungen nicht negativ gesehen werden. Im Gegenteil: Lehrkräfte müssen bereit sein, sich persönlich weiterzuentwickeln und neue, in einem KI-gestützten Bildungsumfeld relevante Rollen zu übernehmen.

Künstliche Intelligenz unterstützt aktiv die Überprüfung des Sprachniveaus von Schülern. Spezielle Computerprogramme analysieren schriftliche und mündliche Arbeiten, finden Fehler, bewerten die Aussprache und geben Tipps zur Verbesserung der Sprachkenntnisse. Dadurch werden die Bewertungen fairer und präziser, und die Schüler erhalten schnelles Feedback, was das Lernen effektiver und schneller macht.

Konversationelle Chatbots sind ein wichtiges Hilfsmittel beim Fremdsprachenlernen. Diese Computerprogramme funktionieren dank künstlicher Intelligenz. Sie können sich wie normale Gesprächspartner unterhalten. Dank ihnen können Lernende eine Fremdsprache besser beherrschen und sich die korrekte Anwendung der Sprachregeln und neuer Wörter

leichter einprägen. Die Kommunikation mit diesen Plattformen ermöglicht es Lernenden, verschiedene Sprachkomponenten zu üben und so ihre Kommunikationsfähigkeiten in einer Fremdsprache komfortabel und effektiv zu verbessern [5].

Bei der Integration von KI in den Fremdsprachenunterricht sind zwei Schlüsselfaktoren zu berücksichtigen: das Engagement der Lernenden und die technologische und pädagogische Ausbildung der Lehrkräfte. Obwohl KI eine relativ neue Technologie ist, verändert sie die moderne Welt rasant.

Insbesondere im Bereich der Sprachbildung hat es bedeutende Entwicklungen gegeben, die Lehrmethoden und Lernprozesse beeinflussen. Diese Studie hat einige Herausforderungen in diesem Zusammenhang identifiziert. Ein tieferes Verständnis dieses Phänomens erfordert jedoch weitere Forschung und Daten von einer breiteren Gruppe von Pädagogen aus verschiedenen Bildungseinrichtungen [3, S. 28]. Die Studie wäre wesentlich umfassender, wenn sie die Perspektiven von Lernenden und anderen Akteuren im gesamten Bildungssystem sowie im Kontext des Sprachunterrichts und des selbstgesteuerten Lernens im Besonderen einbeziehen würde.

KI ist also sehr hilfreich beim Erlernen von Fremdsprachen. Es ist jedoch wichtig zu bedenken, dass sie den Lehrer in diesem Prozess nicht vollständig ersetzen kann. Um eine Sprache gut zu lernen, muss man die Regeln kennen, verstehen, wann und wie man spricht, kulturelle Besonderheiten und feine Unterschiede spüren. Computer können dies nicht erklären. Für erfolgreiches Sprachenlernen braucht es daher einen persönlichen Ansatz und viel Übung im Gespräch.

Bildung mit KI ist vielversprechend und entwickelt sich rasant. KI wird im Laufe der Zeit immer mehr in die Bildung Einzug halten und viele ihrer Aspekte beeinflussen. Dies ermöglicht die Erstellung flexibler, auf jeden Schüler

zugeschnittener Lehrpläne. KI-Programme werden dazu beitragen, interessante Materialien, elektronische Assistenten, Online-Kurse mit speziellen Methoden und viele weitere Innovationen zu entwickeln, sodass Fremdsprachen deutlich besser und einfacher erlernt werden können.

Список використаних джерел:

1. Kozubai I. Komplexe Analyse des Einflusses der künstlichen Intelligenz auf das Lehren und Lernen von Fremdsprachen. Aktuelle Fragen der Geisteswissenschaften. 2023. Nr. 1(63). S. 210–214. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-1-32>.

2. Peven K. O., Khmil N. A., Makohonchuk N. V. Der Einfluss der künstlichen Intelligenz auf die Veränderung traditioneller Lehr- und Lernmodelle: Analyse von Technologien zur Sicherstellung der Effektivität der individualisierten Bildung. Perspektiven und Innovationen der Wissenschaft. 2023. Nr. 11(29). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11\(29\)-306-316](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-306-316).

3. Iasechko S. und andere. Künstliche Intelligenz im modernen Bildungsraum: Probleme und Perspektiven. IJCSNS: International Journal of Computer Science and Network Security. 2022. Nr. 22(6). S. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.6.5>.

4. Song P., Wang X. Eine bibliometrische Analyse der weltweiten Entwicklung der Forschung zur künstlichen Intelligenz im Bildungsbereich in den letzten zwanzig Jahren. Asia Pacific Education Review, 2020. S. 473–486. DOI: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12564-020-09640-2>.

5. Triantis G. Mehrsprachiger Fremdsprachenunterricht und der Einsatz von Künstlicher Intelligenz : Chancen, Szenarien und Herausforderungen. *Klett Verlag*. 28. Oktober

2025. DOI: <https://tous-ensemble-klett.de/mehrsprachiger-fremdsprachenunterricht-und-der-einsatz-von-kuenstlicher-intelligenz-chancen-szenarien-und-herausforderungen>.

УДК 373.3.091.3:004.738.5:811.111(043.2)

Чедрик Н.І., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Паук М.М.,
кандидат філологічних наук, доцент;
заступниця директора з виховної роботи,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

MICROLEARNING У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасні трансформації освітнього простору, зумовлені цифровізацією суспільства, глобалізаційними процесами та зростанням ролі іншомовної комунікації, актуалізують пошук ефективних підходів до організації професійної діяльності вчителя початкових класів. Особливої значущості набуває формування іншомовної комунікативної компетентності учнів з англійської мови як ключової складової їхньої успішної соціалізації та подальшого освітнього розвитку. У цьому контексті виникає потреба в упровадженні інноваційних педагогічних технологій, здатних підвищити мотивацію учнів,

оптимізувати навчальний процес і забезпечити стійкі результати навчання.

Одним із перспективних напрямів модернізації освітньої практики є мікронавчання (microlearning), яке передбачає подання навчального матеріалу невеликими, логічно завершеними порціями (тривалістю від 1 до 15 хвилин) з використанням цифрових засобів та інтерактивних форматів [1, с. 26]. Цей підхід ефективно використовує короткі відео, тести, інфографіку для зручного, швидкого засвоєння інформації. Microlearning відкриває нові можливості для вчителя щодо гнучкої організації навчання, індивідуалізації освітнього процесу та ефективного поєднання традиційних і цифрових методів навчання [2; 4].

Попри зростаючий інтерес до мікронавчання в педагогічній теорії та практиці, питання його використання у професійній діяльності вчителя початкових класів саме в контексті формування іншомовної комунікативної компетентності потребує ґрунтовного наукового осмислення. Зокрема, недостатньо дослідженими залишаються дидактичні умови ефективного впровадження microlearning, його вплив на розвиток мовленнєвих навичок молодших школярів, а також методичні аспекти інтеграції мікроформатів у структуру уроку англійської мови.

Проблема використання microlearning у сучасному освітньому просторі стала предметом дослідження низки зарубіжних науковців, які розглядають його як інноваційний підхід до організації навчання в умовах цифровізації. Теоретичні засади мікронавчання як складової цифрової трансформації освіти розглядаються у працях відомих зарубіжних учених. Зокрема, К. Капп обґрунтовує доцільність використання коротких навчальних модулів у межах цифрового навчання, підкреслюючи їхню

ефективність для підвищення мотивації та залученості здобувачів освіти [4]. Концептуальні підходи до організації мікронавчання висвітлено також у дослідженнях Т. Гуга, який визначає *microlearning* як специфічну форму організації навчального контенту в умовах інформаційного суспільства [2].

Педагогічні та когнітивні передумови використання мікронавчання ґрунтуються на загальноновизнаних теоріях навчання, представлених у працях Р. Маєра (теорія мультимедійного навчання) та Дж. Своллера (теорія когнітивного навантаження), які доводять ефективність подання навчальної інформації невеликими, структурованими блоками. Важливими є також ідеї Б. Блума щодо поетапного формування навчальних досягнень, які концептуально узгоджуються з логікою мікронавчання [1; 4; 5].

У контексті професійної підготовки педагогів та розвитку цифрової освіти значний внесок зробили М. Фуллан і А. Гаргрівз, які розглядають інноваційні підходи до навчання як ключовий чинник професійного розвитку вчителя, зокрема в умовах змінюваного освітнього середовища [2; 3].

Окремий напрям становлять дослідження у галузі методики навчання іноземних мов. Зокрема, Дж. Річардс і В. Ренандья обґрунтовують ефективність використання комунікативно орієнтованих, коротких за формою завдань для розвитку мовленнєвих умінь. Д. Нейшн у своїх працях доводить важливість поетапного засвоєння лексики через часте повторення і роботу з невеликими обсягами матеріалу, що узгоджується з принципами *microlearning*. Також Г. Лайтбаун і Н. Спада акцентують увагу на необхідності систематичної, дозованої мовної практики у процесі

формування іншомовної комунікативної компетентності [3; 5].

Аналіз наукових праць свідчить про значний інтерес дослідників до проблеми *microlearning* та його потенціалу в освітній діяльності. Водночас питання використання мікронавчання у професійній діяльності вчителя початкових класів з метою формування іншомовної комунікативної компетентності учнів залишається недостатньо розробленим і потребує подальшого наукового осмислення.

У контексті професійної діяльності вчителя початкових класів мікронавчання доцільно розглядати як ефективний інструмент формування іншомовної комунікативної компетентності, що реалізується через систему коротких, цілеспрямованих навчальних дій.

До ключових характеристик мікронавчання належить передусім *стислість*, яка передбачає поділ навчального матеріалу на невеликі змістові блоки. У практиці навчання англійської мови це означає, що один мікромодуль спрямований на засвоєння окремої лексичної одиниці, граматичної структури або мовленнєвої функції (наприклад, вживання конструкції *This is...* або опанування лексики з теми «Food») [3, с. 20].

Важливою ознакою є *різноманітність форматів*, що дозволяє вчителю використовувати відеофрагменти, аудіозаписи, інтерактивні вправи, мовні ігри, флеш-картки та мінітести. Така варіативність сприяє розвитку різних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо) та врахуванню індивідуальних особливостей учнів.

Доступність мікронавчання реалізується через можливість організації навчання у будь-який час і в будь-якому місці, зокрема із залученням мобільних пристроїв. Це

дає змогу вчителю розширювати межі уроку, пропонуючи учням короткі онлайн-завдання для повторення матеріалу вдома або в позаурочний час [5, с. 76].

Не менш значущою є характеристика *інтервального повторення*, яка передбачає систематичне повернення до вивченого матеріалу через короткі проміжки часу. У процесі навчання англійської мови це може реалізовуватися через регулярне використання мікровправ на повторення лексики або мовленнєвих зразків, що забезпечує їх довготривале запам'ятовування [4, с. 1273].

Зазначені характеристики зумовлюють низку переваг мікронавчання. Зокрема, *висока залученість* учнів досягається завдяки короткій тривалості завдань, що відповідає віковим особливостям молодших школярів та сприяє підтриманню їхньої уваги.

Краще запам'ятовування забезпечується фокусуванням на окремих мовних одиницях або навичках, що дозволяє уникнути перевантаження та підвищує ефективність засвоєння іншомовного матеріалу.

Гнучкість мікронавчання дає можливість інтегрувати його у різні етапи уроку (актуалізація знань, пояснення нового матеріалу, закріплення), а також використовувати в умовах змішаного або дистанційного навчання.

Крім того, мікронавчання відповідає потребам сучасних учнів, які звикли до швидкого сприйняття інформації, що робить процес формування іншомовної комунікативної компетентності більш ефективним і наближеним до реальних умов їхнього інформаційного середовища.

У професійній діяльності вчителя початкових класів використання *microlearning* доцільно розглядати як інструмент організації навчання, що забезпечує поетапне формування іншомовної комунікативної компетентності

учнів через короткі, змістовно завершені навчальні модулі. Практична цінність цього підходу полягає у можливості інтеграції мікрозавдань у структуру уроку англійської мови без порушення його логіки, а також у підвищенні рівня залученості молодших школярів.

Зокрема, на етапі формування лексичних навичок ефективним є використання мікровправ тривалістю 2–5 хвилин. Наприклад, учитель може застосовувати «словникові картки» (flashcards) у цифровому або друкованому форматі, де кожна одиниця лексики подається разом із зображенням і коротким аудіосупроводом. Такі мікроелементи можуть супроводжуватися інтерактивними завданнями типу «обери правильне слово», «знайди пару», що сприяє швидкому запам'ятовуванню та повторенню матеріалу [3, с. 21].

У процесі розвитку навичок аудіювання доцільно використовувати короткі відео- або аудіофрагменти (до 1 хвилини), які містять автентичні мовленнєві ситуації. Наприклад, учитель може запропонувати учням прослухати короткий діалог на тему «Greetings» і виконати мікрозавдання: визначити, хто вітається, або обрати правильну відповідь із запропонованих варіантів. Такий підхід дозволяє концентрувати увагу учнів на конкретному мовному явищі [2, с. 5].

Формування навичок говоріння також може реалізовуватися через microlearning. Зокрема, ефективними є мікродіалоги або рольові вправи, які виконуються в парах і тривають кілька хвилин. Наприклад, учням пропонується змодельовати ситуацію знайомства, використовуючи опорні фрази, подані у вигляді мікросхеми. Це сприяє розвитку комунікативної активності та зниженню мовленнєвого бар'єра.

У контексті розвитку навичок читання доцільним є використання мікротекстів (2–3 речення), які супроводжуються завданнями на розуміння змісту: встановлення відповідності, вибір правильної відповіді або впорядкування речень. Наприклад, короткий текст про тварину може бути основою для виконання завдання «True/False», що забезпечує поступове формування навичок смислового читання [4, с. 1276].

Важливим компонентом *microlearning* є використання цифрових платформ і мобільних застосунків, які дозволяють організувати навчання у форматі «будь-де і будь-коли». Учитель може застосовувати інтерактивні сервіси для створення вікторин, мінітестів або ігор, що сприяють закріпленню матеріалу та здійсненню оперативного контролю знань.

Отже, практична реалізація *microlearning* у професійній діяльності вчителя початкових класів є ефективним засобом формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. Її результативність зумовлена поєднанням коротких, змістово завершених навчальних активностей, інтерактивних форм роботи та орієнтацією на когнітивні й вікові особливості молодших школярів. Застосування мікронавчання забезпечує підвищення рівня навчальної мотивації, покращення якості засвоєння іншомовного матеріалу та активізацію мовленнєвої діяльності учнів. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні методичних моделей інтеграції *microlearning* в структуру уроку англійської мови в початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Бугайчук К. Л. Мікронавчання: поняття, особливості, переваги. *Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє : збірник науково-методичних праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2019. С. 26.*
2. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь. *Іноземні мови. 2019. № 3. С. 3–7.*
3. Hug T. *Microlearning: A New Pedagogical Challenge. Microlearning: Emerging Concepts, Practices and Technologies after e-Learning.* Innsbruck : Innsbruck University Press, 2020. P. 13–23.
4. Rozati S. M. *Language Teaching and Task Based Approach. Theory and Practice in Language Studies.* 2018. Vol. 4, № 6. P. 1273–1278.
5. Fullan M. *The New Meaning of Educational Change.* New York : Teachers College Press, 2021. P. 74–80.

УДК: 37.16:811.112.2:004.738.5(043.2)

Шойного А.Б., здобувачка освіти IV-Н курс;
керівник: Гала М.І., викладач іноземної
(німецької) мови та зарубіжної літератури,
«спеціаліст вищої категорії»,
«викладач-методист».

MODERNE ANSÄTZE ZUM ERLERNEN DER DEUTSCHEN SPRACHE UNTER DEN BEDINGUNGEN DER DIGITALISIERUNG DES BILDUNGSWESENS

In der modernen Welt verändern digitale Technologien den Bildungsprozess grundlegend und eröffnen neue Möglichkeiten zum Erlernen von Fremdsprachen. Insbesondere das Deutschlernen wandelt sich von der traditionellen Regelbeherrschung hin zur Entwicklung praktischer Kommunikationsfähigkeiten. Dies erfordert die Einführung neuer Ansätze, Methoden und Technologien im Unterricht.

Theoretische Grundlagen des modernen Deutschunterrichts

Die moderne Methodik des Deutschunterrichts basiert auf einem kompetenzorientierten Ansatz, der die Fähigkeit zur effektiven Anwendung der Sprache im Alltag in den Mittelpunkt stellt. Besonderes Augenmerk liegt dabei auf der Entwicklung sprachlicher, kommunikativer und soziokultureller Kompetenzen.

Der kommunikative Ansatz, der das Lernen durch Kommunikation beinhaltet, nimmt eine zentrale Rolle ein. Die Lernenden beteiligen sich an Dialogen, Diskussionen und Rollenspielen, wodurch der Lernprozess so realitätsnah wie möglich gestaltet wird.

Ebenso wichtig ist der handlungsorientierte Ansatz, der praktische Aktivitäten wie die Durchführung von Projekten, die

Erstellung von Präsentationen und die Lösung von Problemstellungen in den Mittelpunkt stellt. Dies fördert kritisches Denken und Selbstständigkeit.

Eine besondere Rolle spielt der CLIL-Ansatz, der das Sprachenlernen mit anderen Disziplinen verbindet. Dieser Ansatz steigert die Motivation und trägt zu einer besseren Aneignung von Sprache und Fachinhalten bei.

Digitalisierung des Deutschunterrichts

Die Digitalisierung der Bildung hat die Lernmöglichkeiten deutlich erweitert. Ein zentrales Format ist das Blended Learning, das Präsenzunterricht mit Online-Ressourcen kombiniert. Dies gewährleistet Flexibilität und Zugänglichkeit der Bildung. Fernunterricht ist weit verbreitet und ermöglicht es, Wissen ortsunabhängig zu erwerben. Gleichzeitig ermöglicht mobiles Lernen das Sprachenlernen zu jeder beliebigen Zeit mithilfe von Smartphones und Apps.

Digitale Technologien bieten Zugang zu authentischen Materialien: Videos, Podcasts, moderne Texte. Dies trägt zur Entwicklung realer Sprachkenntnisse und zur Auseinandersetzung mit einer lebendigen Sprache bei.

Innovative Methoden und Technologien

Der moderne Deutschunterricht nutzt aktiv innovative Werkzeuge.

Gamifizierung beinhaltet die Verwendung von Spielelementen im Lernprozess, wie Punkte, Level, Bewertungen, Erfolge und Wettbewerbe. Dies trägt dazu bei, die Motivation der Lernenden zu steigern, ihre kognitive Aktivität anzuregen und ein nachhaltiges Interesse am Sprachenlernen zu wecken. Darüber hinaus reduziert Gamifizierung die Angst vor Fehlern und schafft eine angenehme Lernumgebung.

Adaptives Lernen basiert auf digitalen Algorithmen, die den Wissensstand, das Lerntempo und die individuellen Merkmale der Lernenden analysieren. Auf Grundlage dieser

Daten wählt das System automatisch Lernmaterialien aus, was einen personalisierten Ansatz ermöglicht und die Effizienz des Wissenserwerbs steigert.

Künstliche Intelligenz spielt eine immer wichtigere Rolle im Fremdsprachenunterricht. Sie wird durch Chatbots, virtuelle Assistenten, Spracherkennungssysteme und automatische Bewertungssysteme eingesetzt. Solche Technologien bieten sofortiges Feedback, helfen bei der Fehlerkorrektur und fördern die Entwicklung von Selbstlernkompetenzen.

Augmented Reality (AR) und Virtual Reality (VR) erzeugen ein immersives Erlebnis in der Sprachumgebung. Sie ermöglichen die Simulation realer Kommunikationssituationen (z. B. Reisen, Einkaufen oder Vorstellungsgespräche), was den Spracherwerb deutlich verbessert und die Motivation der Lernenden steigert.

Soziale Netzwerke und digitale Plattformen eröffnen vielfältige Möglichkeiten zur interkulturellen Kommunikation. Lernende können mit Muttersprachlern interagieren, an internationalen Projekten, Online-Diskussionen und Sprachaustauschen teilnehmen. Dies trägt zur Entwicklung kommunikativer und soziokultureller Kompetenzen bei.

Online-Plattformen und Lernanwendungen spielen dabei eine wichtige Rolle. Sie kombinieren verschiedene Lernmethoden (interaktive Übungen, Videos, Tests) und ermöglichen eine systematische Ergebniskontrolle. So können kontinuierliches Lernen organisiert und die Lernmotivation hoch gehalten werden.

Vorteile und Herausforderungen der Digitalisierung

Der Einsatz digitaler Technologien bietet zahlreiche Vorteile:

- gesteigerte Motivation;
- individualisiertes Lernen;
- Zugang zu einer Vielzahl von Ressourcen;

- Förderung der Selbstständigkeit.
- Gleichzeitig ergeben sich Herausforderungen:
- Bedarf an technischem Support;
 - unzureichende digitale Kompetenzen der Lehrkräfte;
 - Informationsüberflutung;
 - Reduzierung der direkten Kommunikation.

Daher ist es wichtig, ein Gleichgewicht zwischen traditionellen und innovativen Ansätzen zu wahren.

Moderne Ansätze im Deutschunterricht haben sich unter dem Einfluss der Digitalisierung stark verändert. Der Übergang zu einem kommunikativen und kompetenzorientierten Lernmodell hat die Effizienz des Bildungsprozesses gesteigert und ihn praxisorientierter gestaltet.

Die Integration digitaler Technologien eröffnet neue Lernmöglichkeiten, erfordert aber einen sorgfältigen Umgang. Am effektivsten ist die Kombination innovativer Werkzeuge mit traditionellen Methoden.

Die Entwicklungsperspektiven liegen in der weiteren Verbesserung digitaler Technologien, der Entwicklung neuer Methoden und deren effektiver Integration in den Fremdsprachenlernprozess.

Список використаних джерел:

1. Europarat. Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen für Sprachen: Lernen, Lehren, Beurteilen. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

2. Michael Long. Zweitspracherwerb und aufgabenorientierter Sprachunterricht. Malden: Wiley-Blackwell, 2015.

3. David Nunan. Aufgabenorientierter Sprachunterricht. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

4. Philippa Ball, Keith Kelly, John Clegg. CLIL in der Praxis. Oxford: Oxford University Press, 2015.

5. Andreas Schleicher. Bildung im digitalen Zeitalter.
Paris: OECD Publishing, 2019.

НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ВСП «ГПФК МДУ»

***«Сучасна педагогіка в контексті наукових
студій»***

29 квітня 2026 р.

**Збірник тез доповідей
IX науково-практичної конференції здобувачів освіти
ВСП «ГПФК МДУ»**

Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»
89600, Закарпатська область, м. Мукачево, вул. Я.-А.
Коменського, 59.

Е-mail оргкомітету конференції: akademichna.nauka@gmail.com